



UNIVERSITY OF SILESIA
IN KATOWICE



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА (УКРАЇНА)
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРОСЛИХ НАПН
УКРАЇНИ СЛЄЗЬКА АКАДЕМІЯ (ПОЛЬЩА)
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК ВИЩОЇ ШКОЛИ УПРАВЛІННЯ
ТА АДМІНІСТРАЦІЇ В ОПОЛЕ (ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ НІГДЕ ОМЕР ХАЛІСДЕМІР (ТУРЕЧЧИНА)
УНІВЕРСИТЕТ АФЙОН КОДЖАТЕПЕ (ТУРЕЧЧИНА)
ГАМБУРЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК
(НІМЕЧЧИНА) УНІВЕРСИТЕТ КОМЕНСЬКОГО (СЛОВАЧЧИНА)
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК У ЛОМЖІ
(ПОЛЬЩА)**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ТЕХНОЛОГІЧНА І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
9 травня 2024 року**

Глухів – 2024

Друкується за рішенням ученої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол № 13 від 29 травня 2024 р.)

Відповідальні за випуск:

Віра КУРОК – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Людмила БАЗИЛЬ – доктор педагогічних наук, професор, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України;

Надія БОРИСЕНКО – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Ірина ХОЛЯВКО – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Богдан ТРОПАК – асистент кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 9 травня 2024 р. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. 278 с.

У збірнику вміщено матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи». Тексти тез подано в авторській редакції.

Для вчителів трудового навчання, технологій, викладачів професійного навчання, майстрів виробничого навчання, студентів, аспірантів, науковців та всіх тих, хто цікавиться проблемами сучасної технологічної і професійної освіти в Україні.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Катерина БАБЕНКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАГІСТРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	14
Голда ВІНОГРАДСЬКА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ДПП.....	15
Поліна ВІКТОРОВА, Андрій ЦИНА РОЗВИТОК СФЕРИ ПОЧУТТІВ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА ВАЛЬДОРФСЬКОЮ ПЕДАГОГІКОЮ.....	18
Лідія ГУМЕННА ЕВОЛЮЦІЯ ПРОЄКТНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	20
Ірина ДРОЗІЧ ВИКОРИСТАННЯ ЕКООРІЄНТОВАНИХ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	23
Наталія ДУБОВА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	25
Володимир КОСТЕЛЬ КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ТОРГІВЛІ.....	26
Олена МОРОЗ БЕЗПЕЧНЕ ТА ЗДОРОВЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	27
Максим ПЕТРЕНКО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ.....	29
Анна ПОНОМАРЕНКО ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КУХАРІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	30
Володимир ТОЛМАЧОВ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ОНЛАЙН- І ОФЛАЙН- НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	31
Богдан ТРОПАК ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	33

Борис ШЕВЕЛЬ
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....35

СЕКЦІЯ 2
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Тетяна ГЕРЛЯНД
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ.....36

Андрій КАЛЕНСЬКИЙ
ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ.....38

Олександр РОМАНЮК, Оксана РОМАНЮК, Ніна ВЕЛИЧКО
ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ
ГРАФІКИ.....39

Надія БОРИСЕНКО
СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....42

Тетяна ГАЗУКА
ЗАСОБИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ
НАВЧАННІ.....43

Людмила ГАПОН-БАЙДА, Тетяна ДЕРКАЧ
АНАЛІЗ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 023 ОБРАЗОТВОРЧЕ
МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ.....45

Артем ЗАЇКА
ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ – СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....47

Світлана ЗАСЛАВСЬКА
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЇ.....49

Тетяна КОНДРАТЕНКО, Світлана БІРЮКОВА, Юлія СУКАЧ
ГРАФІЧНИЙ РЕДАКТОР ADOBE PHOTOSHOP У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....51

Анна КЛЕМЕНТЬЄВА, Алла ПРИГОДІЙ
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ В МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ.....54

Роман КУЗНЕЦОВ
ІННОВАЦІЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ «БУДІВНИЦТВО ТА
ЗВАРЮВАННЯ»).....56

Павло МАРУШКО

НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИХ УМІНЬ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....58

Станіслав МАРЧЕНКО

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОЦЕСІ ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....60

Наталія ОРЛОВА

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ РОЗРОБКИ АВТОРСЬКОГО ШРИФТУ.....62

Ольга СОРОКА

ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ МОЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ ПРОЄКТУВАННЯ.....63

Ігор ШУСТИК

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В
КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ.....66

СЕКЦІЯ 3

ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Віра КУРОК

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОБОТИ В НУШ: ПРОБЛЕМИ, СУЧАСНИЙ
СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ.....68

Вікторія КРУЧЕК

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....70

Борис ГРУДИНІН

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ФІЗИКА» АНГЛІЙСЬКОЮ
МОВОЮ МАЙБУТНІМ УЧИТЕЛЯМ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ.....72

Олександр РАДКЕВИЧ

САМООЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....75

Євгеній АВРАМЕНКО

АНАЛІЗ ВИМОГ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ У
ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ.....77

Наталія АЛЕКСЄЄВА, Наталя СМОЛЯНЮК

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ.....78

Артем АНДРОСЕНКО

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В
УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ.....80

Сергій БАЗУРІН

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....82

Лідія БОЙКО МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЕЛЕКТРОНІКИ.....	83
Богдан ВОВК РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	85
Валентин ГАЙЧУК ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРА З КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ.....	87
Максим КАЗАКОВ СУТНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	88
Юлія КЛЕНОВА, Марія БЛІАНСЬКА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОРСЕТІВ У ПРОЄКТУВАННІ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ.....	90
Вікторія КОЗАК, Микола БЛИЗНЮК ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БАКАЛАВРІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «ДИЗАЙН».....	92
Олег КОНАРЄВ, Ольга ТРЕГУБ СУЧАСНІ МАТЕРІАЛОЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ.....	95
Анатолій КОРОТИЧ ЗМІСТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	96
Андрій КУЧЕР СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ З ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ.....	98
Олег КУЧЕР РОЛЬ ТРЕНІНГІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	99
Євгеній МАРИНЧЕНКО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО МОБІЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	101
Ірина МОСЯ ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	103
Олена НАГАЙЧУК ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З БЖД ТА ОП У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	106
Віталій ОПАНАСЕНКО ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ	

ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН.....	108
---	-----

Юлія ОСТАПЧУК, Марія БІЛЯНСЬКА

ДО ПИТАННЯ КОМУНІКАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	110
--	-----

Олександр РОЖКОВ

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: АКТУАЛЬНІСТЬ, СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	112
---	-----

Тетяна САМУСЬ

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	114
---	-----

Тетяна ХОРУЖЕНКО

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	116
---	-----

Ірина ЦІСАРУК

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	117
---	-----

Віктор ШАКОТЬКО

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НУШ.....	119
---	-----

СЕКЦІЯ 4

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ Й ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Марія БІЛЯНСЬКА, Віта ГРИГОР'ЄВА

ЗНАЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ РІЗНИХ РІВНІВ.....	121
---	-----

Світлана ДЕХТЯРЬОВА

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ У ФОРМУВАННІ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	123
--	-----

Олена КОТУРБАШ

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ.....	125
--	-----

Людмила ЛІПІЧ

«КОУЧИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ» ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА В ОСВІТНО-ПРОФЕСІЙНІЙ МАГІСТЕРСЬКІЙ ПРОГРАМІ.....	127
--	-----

Зорина ОХРІМЕНКО

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	129
--	-----

Лариса СУСЛО

УПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ	
---	--

ЯКОСТІ ОСВІТИ.....	131
--------------------	-----

СЕКЦІЯ 5

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Петро ЛУЗАН, Олена ТІТОВА НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЯК КРИТЕРІЇ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	134
Валентина ПОПОВА СТАНОВЛЕННЯ КЛАСИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ Й НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	138
Дар'я СУПРУН ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ: ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В ОСВІТІ.....	140
Віталій БОНДАР СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	143
Раїса ВОЛКОВА, Жанна ЗАМАЙ КУРС «ТЕХНОЛОГІЯ КОНСЕРВУВАННЯ ПЛОДІВ ТА ОВОЧІВ» І ЙОГО ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	145
Юлія ДОБРОНОСОВА РОЛЬ МЕТАНАВИЧОК У РОЗКРИТТІ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІВ.....	146
Євген ЖЕБА РОЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ.....	148
Олексій ЗАЙКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ.....	150
Милана КОЛТАКОВА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ.....	151
Світлана КРАВЕЦЬ СТАН РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ.....	153
Неля МАЛИШЕВА ВИДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ У США.....	154
Денис НАТЕСА АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	155
Анна ОСТАПЕНКО ОЦІНКА САМООСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА	

МАЙБУТНЄ.....158

Ілля ПАХОМОВ

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....160

Тетяна ПАЩЕНКО

СПІВВІДНОШЕННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ ПРОЦЕСУ САМОРОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ.....162

Кирило ПОНОМАРЕНКО

ІННОВАЦІЙНА СПРИЙНЯТЛИВІСТЬ ПЕДАГОГІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ: ПОНЯТТЯ І СКЛАДНИКИ.....163

Галина СЕРДЮК

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ЛЩЕЮ.....165

Ірина СОКОЛОВСЬКА, Валентина НЕЧИПОРЕНКО, Олена ПОЗДНЯКОВА, Наталія ГОРДІЄНКО, Наталія СЕРГАТА

PERSPECTIVES OF USING THE COMPETENCE APPROACH IN THE SYSTEM OF CONTINUOUS PROFESSIONAL EDUCATION.....166

Олександр ТИМОЩУК

РАДІАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ – НЕВІД’ЄМНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК.....168

Яна ТКАЧОВА

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ВИМІРІ ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....170

Олена ШАМРАЛЮК

КОУЧИНГ У МЕТОДИЧНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....171

Олександр ЯМКОВИЙ, Тетяна ЯМКОВА

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....174

СЕКЦІЯ 6

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Станіслав БУРЧАК

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....175

Олена ІУНОВА

ВАЛЬДОРФСЬКА ШКОЛА ЯК СВІТ ПРАЦІ ТА ПОДАЛЬШЕ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ.....178

Людмила ВОВК

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАРУБІЖНОМУ ДОСВІДІ.....180

Дар'я ВОРОНІНА-ПРИГОДІЙ

ДОРОЖНЯ КАРТА ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА: СВІТОВИЙ ДОСВІД.....181

Оксана КОРОБАНЬ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....184

Роман ФРИЗ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ.....186

Олексій ШАФОРОСТОВ

ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ «МАЙСТЕР ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ».....188

Валентина ЮЩЕНКО

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....191

СЕКЦІЯ 7

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО ПОТРЕБ ПОВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Ольга ЄРШОВА

ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....192

Павло БЕСЕДІН

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК ПРОБЛЕМА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....194

Ліана БУРЧАК

ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЕФЕКТИВНА УМОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....196

Ірина ВОЛОШИНОВА, Людмила ІЗЮМЧЕНКО

КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....198

Світлана КРАВЕЦЬ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ.....200

Дмитро КУЛИК

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ В ПОВОЄННІ ЧАСИ.....202

Людмила МАЙБОРОДА

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ

РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....203

Іван ПАСІЧНИК, Ольга ГРОШОВЕНКО

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....205

Тетяна ПЯТНИЧУК

КЕЙС-МЕТОД У ВДОСКОНАЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БУДІВЕЛЬНИКІВ ДЛЯ ПОВОЄННОГО БУДІВНИЦТВА.....207

Оксана СУБІНА

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА МОНИТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....208

Костянтин ШУМБАР

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЗЕЛЕНОГО БУДІВНИЦТВА – МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ.....210

СЕКЦІЯ 8

КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПІДПРИЄМНИЦТВА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАЙНЯТОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Валерій ОРЛОВ

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ МЕТОДОЛОГІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....212

Людмила Базиль

РЕАЛІЗАЦІЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ В КОНСУЛЬТУВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....214

Володимир АРТЮШЕНКО

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ.....218

Наталія ВАНІНА

КОНСУЛЬТУВАННЯ САМОЗАЙНЯТОЇ МОЛОДІ ЯК ФАКТОР ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ.....220

Владислав ВЕЛИКОЖОН

ПІДПРИЄМНИЦТВО В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ-ГРАФІКІВ.....222

Наталія ГРИНЮК

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....224

Інна ГРИЦЕНОК

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....226

Дмитро ЗАКАТНОВ

ОНЛАЙН-КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....228

Олександр КРЯЧЕК СТРУКТУРА КАР'ЄРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	230
--	-----

СЕКЦІЯ 9

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Андрій ГУРЖІЙ, Микола ПРИГОДІЙ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....	233
--	-----

Валентина РАДКЕВИЧ ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА ДЕРЖАВНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРІВ.....	234
--	-----

Микола ПРИГОДІЙ КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ.....	236
---	-----

Валерій БАЙДУЛІН ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТА МОЛОДИХ ПІДПРИЄМЦІВ.....	238
--	-----

Антон БУКОРОС РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БАКАЛАВРІВ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ДИЗАЙНУ.....	240
---	-----

В'ячеслав БУРДУН ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	243
--	-----

Світлана ВЕНГЕР, Андрій МАРЧЕНКО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА НА НАВЧАЛЬНІЙ ПЛАТФОРМІ.....	245
--	-----

Іван ГОЛУБ РОЗРОБЛЕННЯ ВЕБДОДАТКА ДЛЯ МОНИТОРИНГУ ТА ВИЯВЛЕННЯ КІБЕРЗАГРОЗ У СИСТЕМАХ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	246
---	-----

Олександр ГУМЕННИЙ, Григорій ГОРЬ, Ольга КЕПША НЕОБХІДНІСТЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТОКАРІВ ТА ВЕРСТАТНИКІВ.....	248
---	-----

Сергій КУЛЄШОВ SPECIAL FEATURES OF THE SIMULATION GAME APPLICATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF BACHELORS IN INFORMATION TECHNOLOGY.....	251
---	-----

Микола ЛАВРИНОВИЧ, Микола РУДЕНКО ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	253
---	-----

Олена ЛАВРИНОВИЧ ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ.....	256
---	-----

Іван ЛАПА РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ НАВИЧОК ГРОМАДЯН ШЛЯХОМ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА БАЗІ БІБЛІОТЕК.....	258
Карина МАЛІНОВСЬКА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ КУЛЬТУРУ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ.....	260
Уляна МЕЛЬНИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ФАХОВОЇ ЗАОЧНОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ – ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	262
Ольга МІШИНА DIGITAL TRANSFORMATION OF VOCATIONAL EDUCATION.....	265
Денис НАГАЙ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	266
Олена НОВОСАД ЕЛЕКТРОННІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПОСІБНИКИ: ПЕРЕХІД ДО НОВОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ.....	268
Анастасія РОЖКОВА ЗВ'ЯЗОК МИНУЛОГО ТА МАЙБУТНЬОГО: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ВИШИВЦІ.....	270
Інна СЕРЕДІНА КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ.....	273
Лілія ФУРМАН ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	274
Оксана ЧУЙКОВА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ПЕРЕВІРКИ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	276

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Катерина Бабенко,
канд. пед. наук,
Класичний приватний університет
(м. Запоріжжя, Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАГІСТРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна Україна є гідним партнером Європейського Союзу. Актуальність обраної теми: розвиток професійної освіти фахівців у галузі правознавства. Володіння іноземною мовою є пріоритетним напрямом у навчанні магістрів-правоохоронців. Новизна дослідження: виявлення методологічних засад навчання англійської мови, які сприяють якісній всебічній підготовці конкурентоспроможного фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Іноземна мова має важливе значення для юриста. Уміння спілкуватися на професійні теми, обмірковувати фахові проблеми із зарубіжними партнерами англійською мовою сприяє ефективності праці, підвищує професіоналізм спеціаліста [2, с. 11; 4, с. 82]. Сформовані навички іншомовного спілкування допомагають правнику відчувати себе професійно орієнтованою та мобільною особистістю [2, с. 9; 3, с. 16; 4, с. 27, 59, 66].

У процесі розвитку професійної освіти майбутніх правоохоронців паралельно формуються мовна, мовленнєва, комунікативна [2, с. 29; 3, с. 41], лінгвістична, граматична, соціолінгвістична, стратегічна, дискурсивна, культурна [2, с. 12; 3, с. 23, 41; 4, с. 65] компетентності. Синтез компетентностей відображає рівень професійної культури та освіти фахівця [2, с. 27]. У процесі усної та письмової комунікації спеціаліст повинен звертати увагу на культурні та мовленнєві особливості зарубіжного партнера, враховувати його професійні потреби [3, с. 40].

Для ефективного формування комплексу особистісних якостей використовуються принципи спрямованості, динамічності, гнучкості, багатофункціональності [2, с. 46]. У розвиткові професійної освіти необхідно також дотримуватися принципів усебічного підходу до освіти та професійної орієнтації [4, с. 83]. При викладанні англійської мови правникам застосовуються когнітивно-комунікативний [2, с. 120; 3, с. 70], особистісно орієнтований [2, с. 53; 4, с. 80], диференційований [1, с. 6], міждисциплінарний [3, с. 29; 4, с. 29] підходи до навчання.

Значний прогрес у навчальній діяльності магістрів досягається за умови використання інформаційно-комунікативних, веб- та рамкової технологій [1, с. 6, 30; 2, с. 66, 79, 86; 4, с. 46]. Змішана форма навчання – пряме і дистанційне синхронне та асинхронне спілкування – дозволяє оптимізувати учбовий процес студентів, підвищити мотивацію до навчання, створити автентичну сферу комунікації [2, с. 48; 3, с. 12; 4, с. 79, 80]. Майбутні фахівці звертаються до електронних ресурсів за спеціальністю [1, с. 62-63], практикують навички іншомовного спілкування на он-лайн платформах та в мобільних додатках [1, с. 10, 56; 3, с. 21; 4, с. 79], самостійно здійснюють контроль набутих знань [1, с. 26, 59; 4, с. 109].

Отримання професійної освіти правоохоронцями передбачає вживання методів навчання, спрямованих на вдосконалення професійних умінь та навичок. Магістри вивчають специфічну термінологію, характерну для судочинства [2, с. 78; 3, с. 7, 70; 4, с. 33]. Для вдосконалення професійної компетентності корисне опрацювання текстів за фахом [2, с. 45], ознайомлення з юридичними автентичними діловими паперами [1, с. 19; 2, с. 14], слухання аудіо та перегляд відео [1, с. 59; 2, с. 41; 3, с. 52; 4, с. 80].

Мета дослідження – визначити методологічні основи розвитку професійної освіти майбутніх правоохоронців, з'ясувати мотиви формування правознавця як фахівця, визначити потреби магістрів у володінні англійською мовою в межах професійної діяльності.

Знання професійно орієнтованої лексики дозволяє правоохоронцям вдосконалювати комунікативні навички. Реалізація навичок відбувається у складанні та драматизації різних типів діалогів, відтворенні змісту фахових текстів у діалогах, таблицях і схемах. Важливою професійною якістю є сформованість навички спонтанного ділового мовлення. Знання ділових

юридичних паперів України та англомовних країн заставляє майбутніх правоохоронців уважніше відноситися до вживання лексико-граматичних структур, характерних для правничого мовлення, дотримуватися етикету спілкування при контактуванні зі співбесідниками.

Ефективності розвитку професійних властивостей магістрів сприяє аналіз та моделювання професійних ситуацій, програвання ситуацій у різних типах рольових і ділових ігор, підготовка усних і письмових доповідей, ведення тематичних словників, розгадування та створення кросвордів. Для активізації сприйняття іншомовного усного мовлення застосовуються інтернет-ресурси (YouTube) та мобільні додатки (News in Levels, Englishdom, British Council: Learn English), у яких розташовано фахові лексичні й граматичні вправи, аудіо та відео. Студенти самостійно обирають рівень для виконання тестових завдань. Результати всіх виконаних вправ коментуються в групі. Прослуховування та перегляд автентичних матеріалів обов'язково аналізується. Магістри обговорюють прослухане та побачене у змінних парах або в малих групах. За допомогою Інтернет ресурсів студенти мають можливість ознайомитися із навчальною діяльністю та роботою правоохоронців англомовних країн, поспілкуватися з магістрами зарубіжних ВНЗ.

У процесі навчання магістрів англійської мови визначено такі методологічні основи розвитку їхньої професійної освіти: систематичність, фахова спрямованість учбової діяльності, активна участь у розвитку професійної освіти. Мотивами формування правознавця як фахівця є: самостійність у виборі навчальних завдань, зацікавленість майбутньою професійною діяльністю, можливість вдосконалювати іншомовні професійні навички. Визначено потреби магістрів у володінні англійською мовою в рамках професійної діяльності: переваги при працевлаштуванні, використання англомовної правничої документації для вирішення робочих питань, комунікація з іноземними партнерами.

Висновки. Різноманітність та різний рівень пропонованих завдань підвищують зацікавленість студентів у вивченні англійської мови за фахом. Систематичне використання традиційних та інтерактивних методів навчання допомагає студентам вдосконалювати навички іншомовного спілкування. Володіння іноземною мовою мотивує студентів до отримання обраної спеціальності. Таким чином, викладання англійської мови магістрам-правоохоронцям сприяє більш якісному розвитку їхньої професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Інноваційні технології іншомовної підготовки працівників правоохоронних органів та фахівців із права : матеріали наук.-метод. семінару (Київ, 20 жовтня 2022 р.) / ред. кол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2022. 63 с.
2. Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права : матеріали XI міжвузівської наук.-практ. інтернет-конференції (Київ, 23 квітня 2021 р.) / ред. кол.: В. В. Черней, С. С. Чернявський, І. І. Романов та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2021. 128 с.
3. Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права : матеріали XII міжвузівської наук.-практ. інтернет-конференції (Київ, 25 травня 2023 р.) / ред. кол.: С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський, С. В. Шутенко та ін. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2023. 72 с.
4. Мовна підготовка поліцейських: традиції, перспективи та зарубіжний досвід : матеріали міжнародного круглого столу з нагоди 100-річчя Одеського державного університету внутрішніх справ (Одеса, 04 серпня 2022 р.). Одеса : ОДУВС, 2022. 186 с.

Голда Виноградська,
*аспірантка Інституту професійної
освіти НАПН України, м. Київ (Україна)*

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ НА ЗАСАДАХ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Вирішення питання підвищення якості професійної підготовки майбутніх робітників швейного профілю (далі – КРШП) залежить від модернізації не тільки змісту, форм, методів, а також від принципів, оптимізації способів і технологій організації освітнього процесу в закладах

професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), а і переосмислення мети та кінцевого результату професійної підготовки кадрів у співпраці із стейкхолдерами. На основі теоретичного аналізу наукової літератури з проблем розвитку професійної компетентності фахівців швейного профілю на засадах ДПП, змісту їхньої професійної діяльності розроблено модель розвитку професійної компетентності КРШП, як фрагментарно узагальнений аналог складного процесу, відтвореного у наочному вигляді для визначення структурно-функціональних зв'язків об'єкта дослідження, його особливостей, виявлення механізмів удосконалення. Розроблена модель відображає процес розвитку професійної компетентності та складається із чотирьох блоків: *методологічно – цільового блоку, змістового, суб'єктно-технологічного та результативно-оцінювального*, що взаємопов'язані між собою та всіма педагогічними умовами, забезпечуючи прогнозований результат педагогічної діяльності – розвиток професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП.

Методологічно-цільовий блок містить передумову, мету, принципи і підходи, що визначають загальну стратегію формування професійної компетентності майбутніх КРШП і дидактичні принципи (науковості, детермінізму, диференціації, зв'язку теорії з практикою). Передумовою моделі є соціальне замовлення ринку праці на підготовку конкурентоспроможних, всебічно розвинутих фахівців для швейної галузі. Важливо зауважити, що засобом реалізації соціального замовлення виступають освітні результати у системі вимог до професійної компетентності (за трудовою дією або групою трудових дій), сформульовані спільно роботодавцями та освітянами. Мета визначена як створення системи для формування у КРШП професійної компетентності високого рівня на засадах ДПП відповідно до соціального замовлення держави на всебічно розвинутого, конкурентоспроможного, професійного, мобільного та успішного фахівця швейної галузі.

Відповідно до визначеної мети конкретизовано основні завдання, серед яких: формування у КРШП інтересу до професійної діяльності; створення умов для набуття здобувачами освіти теоретичних знань, практичних умінь та навичок під час дуальної форми освіти; прищеплення їм навичок самостійного пошуку навчальної інформації, критичного самоаналізу, адекватної самооцінки ефективності у своїй професійній діяльності.

Суб'єктно-технологічний блок відображає функціонування три суб'єктної взаємодії «освітній персонал закладу професійної освіти (майстри виробничого навчання, викладачі) – здобувачі освіти (майбутні кваліфіковані робітники швейного профілю) – роботодавці галузі», від їхньої тісної співпраці залежить кінцевий результат педагогічної діяльності – підготовка висококваліфікованих робітничих кадрів відповідно до вимог сучасного ринку праці, а спільна взаємодія є потужним джерелом розвитку всіх учасників освітнього процесу. Тут же вказані і компоненти (зміст, організаційні форми, засоби навчання, взаємовідносини між майстрами виробничого навчання (далі – МВН), роботодавцями і здобувачами освіти), що конструюють педагогічну й освітню систему.

Цей блок передбачає: формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників через їхні суб'єктні властивості; формування позитивних ціннісних орієнтацій на високі стандарти якості праці. Здібності, нахили, творчий і освітній потенціал здобувачів освіти враховуються як при застосуванні теоретичних занять в ЗП(ПТ)О, так і при виконанні практичних занять на виробництві роботодавців галузі. Важливу роль тут мають спільні проекти між стейкхолдерами: розвиток учнівства та наставництва, дуальної форми навчання, спільної розробки професійних та освітніх стандартів, навчальних та освітніх програм, визначенні результатів навчання освітянами з роботодавцями, стажування МВН на підприємствах роботодавців тощо [3, с. 26–27].

Методика реалізації *технологічного блоку* складається із трьох етапів: мотиваційного, когнітивного, діяльнісно-рефлексивного. На мотиваційному етапі ставиться за мету сформувати у здобувачів освіти інтерес до професійної діяльності. Цьому сприяє надання інформації про досягнення інновацій у швейній галузі, позитивний досвід економічно розвинутих країн; налагодження соціального партнерства з підприємствами, перспективи подальшої роботи на престижних підприємствах із високотехнологічними процесами виробництва, можливості кар'єрного зростання у професії. Заохочення КРШП до участі у конкурсах професійної майстерності, олімпіад тощо [1, с. 203]. На когнітивному етапі забезпечується засвоєння

теоретичних знань, що необхідні для реалізації в майбутній професійній діяльності. Для цього важливий зміст навчальних програм з предметів загальнопрофесійної, професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки: матеріалознавства, технологій обробки виробів та теплової обробки, сучасного швейного обладнання, конструювання та моделювання швейних виробів, охорони праці тощо. На діяльнісно-рефлексійному етапі КРШП оволодівають технічними прийомами і способами конструювання та пошиву швейних виробів під час виробничої практики на підприємствах галузі в т.ч. дуальної форми освіти; формують вміння виявляти й усувати брак у виробництві. Перевірка практичних знань дає змогу виявити актуальну, ідеальну самооцінку й оцінку їхніх можливостей.

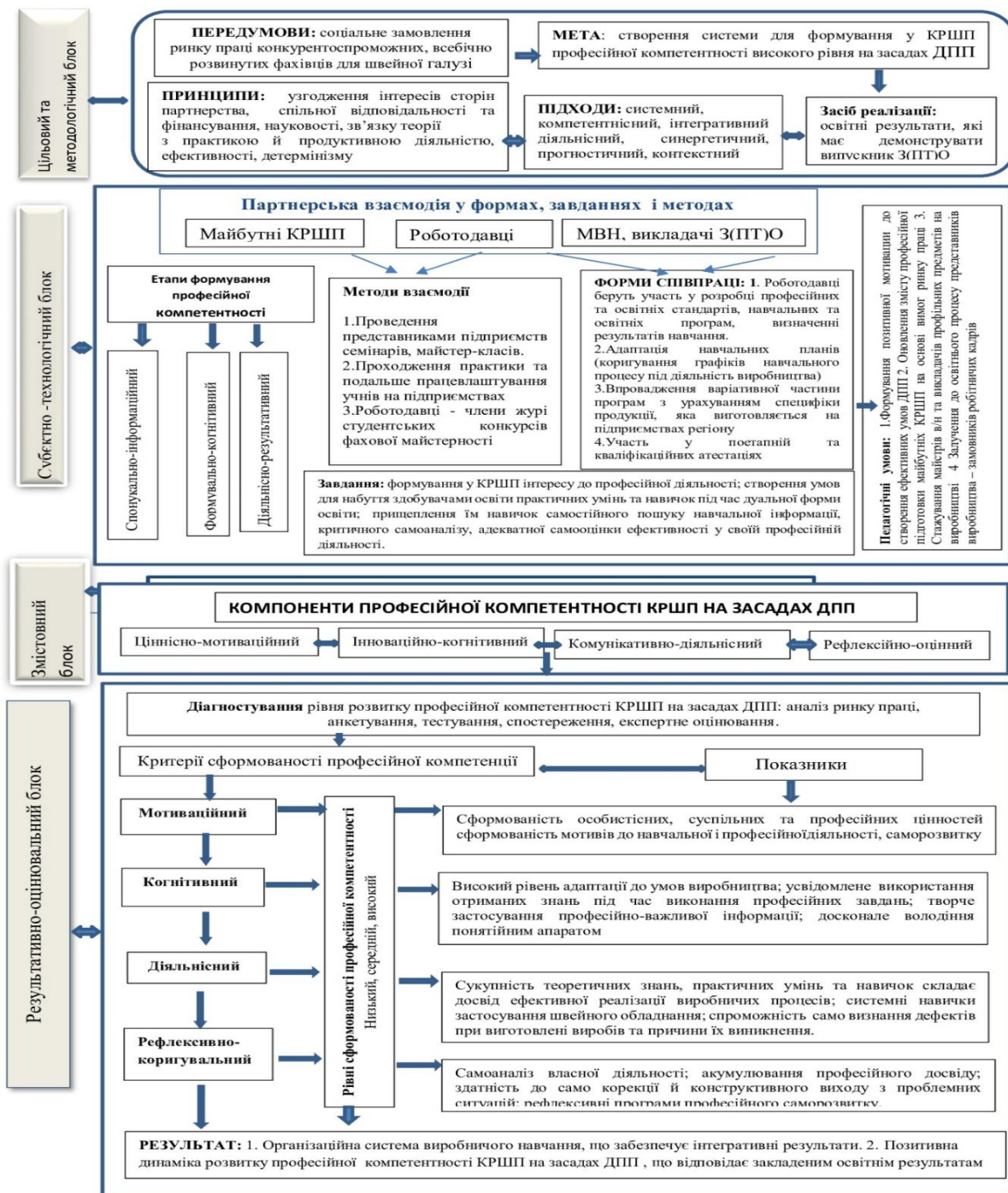


Рис.1. Структурно-динамічна модель формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на засадах ДПП у З(П)ТЮ

Змістовий блок відображає структуру професійної компетентності, що складається із чотирьох взаємопов'язаних компонентів: ціннісно-мотиваційного, інноваційно-когнітивного, комунікативно-діялісного, рефлексійно-оцінного та розкриває зв'язки між загальнопрофесійною,

професійно-теоретичною, професійно-практичною підготовкою та позанавчальною діяльністю, сприяє системному розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП.

Результативно-оцінювальний блок дає змогу з'ясувати зміни у рівнях розвиненості професійно актуальних здатностей професійної компетентності майбутніх КРШП. Провідна ідея здійснення дослідницького пошуку полягає в тому, що розвиток однієї професійно актуальної здатності в змісті професійної компетентності свідчить про розвиток цієї професійної компетентності в цілому. Тому вибір критеріїв розвитку здійснено на основі цілісного підходу, який інтегрує найважливіші характеристики професійної компетентності: зміст компетентності, їх компоненти, суть і структура поняття «професійна компетентність майбутніх КРШП».

Експериментально визначені й теоретично обґрунтовані педагогічні умови забезпечують взаємозв'язок між блоками моделі в процесі розвитку професійної компетентності [2, с. 23]. До педагогічних умов моделі належить: 1. «Формування позитивної мотивації до оволодіння сучасними виробничими технологіями здобувачами освіти» з метою розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП. 2. «Стажування майстрів в/н та викладачів профільних предметів на виробництві». 3. «Організація освітнього процесу на основі поєднання теоретичного та професійного компонентів». 4. «Залучення до освітнього процесу представників виробництва – замовників робітничих кадрів» [4, с. 128–137].

Таким чином, запропонована структурно-динамічна модель відображає результати проєктування системи розвитку професійної компетентності майбутніх КРШП на засадах ДПП та систематизує практико-технологічні дії щодо цілеспрямованого розвитку досліджуваного феномену.

Список використаних джерел

1. Виноградська Г. Є. Сучасний стан підготовки кадрів для легкої промисловості на засадах державно-приватного партнерства. *Професійна педагогіка*. 2022. 1(24). С. 203–214.
2. Гриценко І. А. Педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ПТНЗ швейного профілю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ, 2007. 23 с.
3. Нікішина О. Інноваційні підходи співпраці з підприємствами легкої промисловості. *Профтехосвіта*. 2011. № 1 (25). С. 26–27.
4. Golda Vinogradska. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE QUALIFIED WORKERS IN SEWING PROFILE BASED ON STATE-PRIVATE PARTNERSHIP PRINCIPLES. *Institute of vocational education of NAES of Ukraine Professional Pedagogics*. 2023. 2(27). P. 128–137.

Поліна Вікторова,

аспірантка кафедри теорії і методики технологічної освіти

Андрій Цина,

д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

РОЗВИТОК СФЕРИ ПОЧУТТІВ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА ВАЛЬДОРФСЬКОЮ ПЕДАГОГІКОЮ

Неперервне оновлення сфери соціального розвитку України в напрямку її демократизації обумовлює суттєві зміни в філософії сучасної освіти, її цілях, завданнях, методах організаційних формах та засобах. Упровадженню європейських освітніх стандартів сприяє пошук альтернативних форм гуманістичної філософії освіти, орієнтованих на створення освітніх ситуацій творчого, спільного опанування вітчизняними та світовими цінностями, у яких становлення інтелектуальної, чуттєвої та вольової сфер розвитку людини відбувається через особистісні переживання [3].

В узагальненому вигляді розвиток сфери почуттів учнів у процесі трудового навчання засобами вальдорфської педагогіки можна уявити за представленою на рисунку 1 схемою.

Використання вальдорфської педагогіки сприяє становленню та розвитку в учнів творчих нахилів та здібностей, виховує вільну особистість, дозволяє моделювати предметне навчання в ЗЗСО [2]. Разом із тим, слід відзначити, що дотепер залишається маловивченим розкриття потенціалу вальдорфської педагогіки як засобу розвитку саме почуттєвої сфери учнів у предметному трудовому навчанні. Успішність розвитку сфери почуттів учнів 5–9 класів в освітньому процесі визначається врахуванням рівня навчальних досягнень учнів, їхньою залежністю від ефективності використання засобів вальдорфської педагогіки в трудовому навчанні [1]. Тому подальшим завданням дослідження ми визначаємо діагностику розвитку сфери почуттів учнів 5–9 класів у процесі навчання.

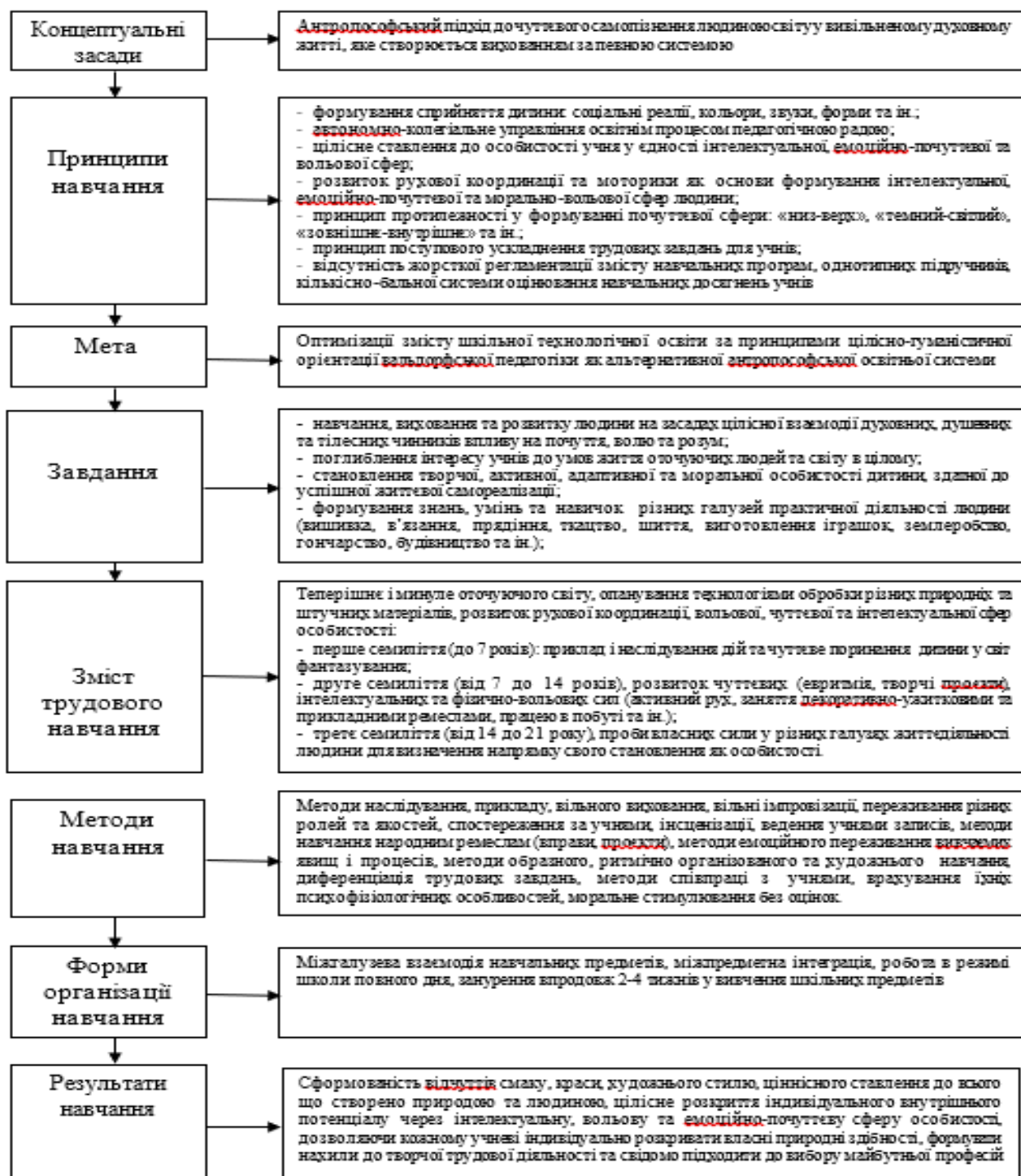


Рис. 1. Розвиток сфери почуттів учнів на уроках трудового навчання за вальдорфською педагогікою

Список використаних джерел

1. Бужин О. В., Іонова О. М., Лупаренко С. Є. Питання трудового навчання молодших школярів у вальдорфській школі. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2021. № 51. С. 44–56.
2. Передерій О. Л. Вальдорфська педагогіка як гуманістично орієнтована система навчання та виховання школярів. *Науковий огляд*. 2017. № 4 (36). С. 1–8.
3. Steiner's R. *Calendar of the soul*. Great Barrington : SteinerBooks, 2008. 128 p.

Лідія Гуменна,
*науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем
професійної освіти і навчання
Інституту професійної освіти НАПН України*

ЕВОЛЮЦІЯ ПРОЄКТНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ. У сучасному світі значення проєктної діяльності в закладах професійної освіти набуває все більшої актуальності. Це пов'язано з потребою підготовки фахівців, здатних не лише виконувати стандартний комплекс завдань, а й ефективно вирішувати складні професійні проблеми на місцях, використовуючи креативний підхід та інноваційні рішення. Проєктна діяльність як метод навчання допомагає розвивати ці важливі навички, що робить її необхідною складовою сучасної професійної освіти.

Проєктна діяльність не є новим явищем у педагогіці. Історично цей метод був введений на початку ХХ століття як частина педагогічних інновацій. Проте в останні десятиліття він зазнав значних змін та адаптацій, пов'язаних із впливом технологічного прогресу та зміною економічного ландшафту.

Виклад основного матеріалу. Використання проєктної діяльності в професійній освіті може бути розглянуто крізь призму двох основних аспектів: підготовка здобувачів освіти до реальних робочих ситуацій та розвиток критичного мислення і навичок вирішення проблем. Дослідження показують, що проєктна діяльність сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та значною зацікавленістю ними в навчальному процесі.

Методологія застосування проєктної діяльності в професійних навчальних закладах може бути розглянута шляхом виокремлення кількох ключових аспектів: вибір проєктної методики, процес її інтеграції в навчальний план; викладачі як медіатори проєктної діяльності, а також оцінювання результатів проєктної роботи здобувачів освіти.

Першим кроком у методології впровадження проєктної діяльності є вибір відповідної методики. Він залежить від специфіки професії, для якої навчають здобувачів освіти, та від конкретних навчальних цілей. Проєкти можуть бути націлені на вирішення реальних професійних завдань (наприклад, проєктування технічного пристрою, планування виробничого процесу), або на розвиток соціальних та комунікативних навичок (наприклад, проєкти з розвитку командної роботи).

Інтеграція проєктної діяльності в навчальний план потребує детального планування та адаптації курсів. Це включає розробку інтегрованих модулів, які сприяють навчанню через проєкти. Наприклад, модуль може включати лекції з теоретичних основ предмета, практичні заняття для набуття необхідних навичок та сам проєкт, який слугує кульмінаційним пунктом курсу.

Важливу роль у виконанні проєктів відіграють викладачі, які діють як медіатори та наставники. Вони повинні не тільки передавати необхідні знання, але й уміти мотивувати здобувачів освіти, допомагати їм у вирішенні проблем, тобто спрямовувати їхню діяльність так, щоб вона була максимально продуктивною. Викладачі також мають володіти навичками критичного аналізу та здатністю до інноваційного мислення, щоб ефективно керувати навчальними проєктами та адаптувати їх методику залежно від змін у професійному середовищі та потреб здобувачів освіти.

Завершальний, але не менш важливий аспект методології, — оцінювання результатів проєктної роботи. Оцінювання має відбуватися на кількох рівнях:

- *формативне оцінювання*, яке проводиться в процесі виконання проєкту, дає змогу вчасно виявляти та коригувати помилки, а також адаптувати процес навчання відповідно до поточних потреб здобувачів освіти;

- *завершальне оцінювання* проводиться після завершення проєкту та включає загальну оцінку виконаної роботи, її відповідність поставленій меті та якість кінцевого продукту;

- *використання рубрик* може бути корисним для об'єктивізації оцінювання проєктів. Рубрики дають змогу встановити чіткі критерії для кожного аспекту проєкту, що сприяє уніфікації та стандартизації оцінок;

- *задіявання зовнішніх експертів* може збільшити об'єктивність оцінювання та забезпечити додаткову зворотню відповідь для здобувачів освіти. Це також сприяє зв'язку освітнього процесу з реальними професійними практиками.

Важливим доповненням до методології є використання сучасних технологічних інструментів. Цифрові інструменти та платформи значно підсилюють проєктну діяльність, надаючи засоби для кращої організації роботи, спілкування в командах, документування та аналізу результатів. Програмне забезпечення для управління проєктами, таке як Asana, Trello або Microsoft Project, може бути використане для планування етапів роботи, відслідковування прогресу і звітування. Особливе значення цих інструментів підкреслюється і в роботах таких авторів, як Thom Markham [5], який аналізує проєктно-орієнтоване навчання. Markham зазначає, що цей метод навчання є важливим компонентом сучасних освітніх практик, оскільки він сприяє розвитку критичного мислення, креативності та вмінню працювати в команді здобувачів освіти, а відповідні технології є ключовими для забезпечення ефективності цих процесів.

Thom Markham глибоко занурюється в тему проєктно орієнтованого навчання (PBL). Цей метод навчання є важливим компонентом сучасних освітніх практик, оскільки він сприяє розвитку критичного мислення, креативності та вмінню працювати в команді здобувачів освіти.

Автор акцентує на важливості використання реальних і значущих завдань у навчанні, які мотивують здобувачів освіти і роблять процес навчання більш зацікавленим та практичним. У дослідженні науковець зазначає, що проєктно орієнтоване навчання вимагає активної участі здобувачів освіти у процесі дослідження і розв'язання проблем, замість пасивного сприйняття інформації.

Також акцентується на колаборативній природі навчання, де здобувачі освіти працюють у групах для вирішення комплексних завдань, що сприяє розвитку соціальних навичок та командної роботи.

Основа книги – це створення умов для виконання проєктів, які інтегровані в академічний план і виконуються з використанням ітеративного підходу. Це включає планування, виконання, оцінку та перегляд проєктів.

Велика увага приділяється зворотньому зв'язку та рефлексії як ключовим елементам у процесі навчання для постійного вдосконалення та осмислення навчального досвіду. Thom Markham в своїй роботі подає обґрунтування цих методів, підкреслюючи їхню універсальність і адаптивність. Ці підходи не лише важливі для різних освітніх контекстів, але й відіграють критичну роль у формуванні фундаменту для перспектив розвитку проєктної педагогіки у професійному навчанні. Сучасні вчені та практики освіти, які активно досліджують ці питання, підкреслюють значення проєктної педагогіки у формуванні компетенцій, необхідних для адаптації до вимог сучасного ринку праці і технологічних інновацій.

Перспективи розвитку проєктної педагогіки в професійному навчанні активно обговорюються сучасними вченими і практиками освіти, які підкреслюють її роль у формуванні компетенцій, необхідних на сучасному етапі розвитку економіки та технологій. Розглянемо основні напрями:

- *інтеграція з цифровими технологіями*. Учені, як-от Barrett[1], вважають, що інтеграція проєктної педагогіки з новітніми цифровими технологіями може значно підсилити ефективність навчального процесу. Використання інструментів для колаборативної роботи і ресурсів для проєктного управління може допомогти студентам краще організувати свою роботу й ефективніше співпрацювати;

– *фокус на софт скілс*. Підхід, описаний Boss, S., Larmer, J. [2], підкреслює важливість розвитку софт скілс (навичок м'яких компетенцій), таких як комунікація, критичне мислення і креативність через проєктну педагогіку. Це сприяє студентам не тільки в аналітичному аспекті, але й у формуванні лідерських якостей;

– *сприяння ліфелонг лернінг*. Проєктна педагогіка сприяє підготовці здобувачів освіти до постійного навчання, що є ключовою компетенцією у сучасному світі. За словами Harper [3], здобувачі освіти навчаються бути гнучкими і адаптивними до змін, що набуває особливого значення у швидкоплинному професійному середовищі;

– *крос-дисциплінарний підхід*. Ефективність проєктної педагогіки збільшується за рахунок її здатності інтегрувати знання з різних дисциплін. Вчені, зокрема Jensen [4], вказують на потребу здобувачів освіти у використанні інтегрованих знань для розв'язання комплексних завдань;

– *глобалізація навчання*. Проєктна педагогіка може допомогти студентам готуватися до роботи в міжнародному контексті, розвиваючи їхні міжкультурні навички і здатність ефективно спілкуватися й співпрацювати з колегами з різних країн. Викладачі, а це Griffiths («Global Learning Initiatives in Higher Education», 2022), вважають, що міжнародні проєкти, у яких здобувачі освіти співпрацюють із зарубіжними партнерами, надають величезний потенціал для реального застосування здобутих знань і розвитку глобального світогляду;

– *зростання екологічної освіти*. Екологічні питання стають все більш актуальними, і проєктна педагогіка може відіграти ключову роль у вихованні відповідального ставлення до навколишнього середовища. Проєкти, що включають розроблення сталих рішень та сприяння сталому розвитку, можуть інтегруватися у різні дисципліни, як про це наголошують у своїх роботах вчені Forbes and Lynch («Sustainable Solutions: Environmental Education in Project-Based Learning», 2019);

– *розвиток цифрової грамотності*. У сучасному цифровому світі здатність ефективно використовувати технологічні інструменти є необхідною. Проєктна педагогіка може сприяти розвитку цифрової грамотності здобувачів освіти, забезпечуючи їм необхідні навички для роботи з новітніми технологіями. Методики, засновані на роботі з даними, програмуванні та використанні цифрових медіа, стають все більш важливими, як зазначають O'Neil and Connor («Enhancing Digital Literacy through Educational Projects», 2021);

– *підвищення гнучкості освітніх моделей*. Через виклики, які постають перед сучасною освітою, особливо в контексті пандемії COVID-19, проєктна педагогіка демонструє свою спроможність адаптуватися до змінних умов. Використання гнучких освітніх моделей, які дозволяють студентам самостійно управляти своїм навчанням і визначати власні навчальні траєкторії, є однією з ключових переваг цього підходу, про що пишуть Edwards and Thompson ("Flexible Educational Models for the Post-Pandemic Era", 2022).

Висновки. Проєктна педагогіка в професійному навчанні відкриває нові перспективи для розвитку основних компетенцій у здобувачів освіти, що важливо для їхньої успішної адаптації до динамічного робочого середовища сучасності. Цей підхід сприяє інтеграції цифрових технологій, розвитку софт-скілс, умінню працювати в міжнародному контексті, а також вихованню відповідального ставлення до екологічних питань. Окрім того, проєктна педагогіка підтримує безперервне навчання та використання гнучких освітніх моделей, що робить її не тільки актуальною, але й необхідною складовою сучасної освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Barrett, P., Treves, A., Shmis, T., Ambasz, D., & Ustinova, M. (2019). *The Impact of School Infrastructure on Learning: A Synthesis of the Evidence*. The World Bank group. doi:10.1596/978-1-4648-1378-8.
2. Boss, S., Larmer, J. (2018). *Project Based Teaching: How to Create Rigorous and Engaging Learning Experiences*. ASCD, 208 p. ISBN 1416626751, 9781416626756.
3. Harper, M., & Cole, P. (2012). Member checking: Can benefits be gained similar to group therapy? *Qualitative Report*, 17, 510–517. Retrieved from <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR17/harper>
4. Jensen, L. A. (2018). The Cultural-Developmental Approach to Moral Psychology: Autonomy, Community, and Divinity Across Cultures and Ages. In Gelfand, M. J., Chiu, C.-Y., & Hong, Y.-Y.

(Eds.), Handbook of Advances in Culture and Psychology, Vol. 7 (pp.107-143). New York: Oxford University Press.

5. Маркхам Т. (2015). Project Based Learning Handbook / Thom Markham. Blurb, Incorporated. ISBN 1320629814, 9781320629812

Ірина Дрозіч,
*канд. пед. наук, науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ЕКООРІЄНТОВАНИХ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

У третьому тисячолітті технологічна складність виробництва зростає швидше, ніж рівень кваліфікації фахівців. Не є винятком й сфера ресторанного господарства, адже вона є однією з найперспективніших і найбільш динамічних галузей економіки. За останні роки у світовому масштабі значно збільшилася кількість закладів ресторанного господарства, які впроваджують у виробничий процес екологічні та зелені практики та працюють згідно норм екологічної культури.

До поширених екологічних практик відносять поводження з відходами шляхом сортування (77 %), подальшого перероблення (70 %), використання екологічного одноразового пакування (90%), використання енергозберігаючого та водозберігаючого обладнання (83 % і 66 % відповідно) [3, с. 97].

Виходячи із цього, виникає гостра потреба в кухарях, офіціантах, барменах, які можуть швидко адаптуватися до особливостей закладу ресторанного господарства, застосовувати екологічний підхід до виконання виробничих завдань. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), які здійснюють підготовку фахівців для галузі ресторанного господарства, мають забезпечити молодь до трудової діяльності в умовах швидкісного проникнення екоорієнтованих технологій у виробничу діяльність ресторанів, кафе, їдалень, барів.

Професійна підготовка кваліфікованих робітників для галузі ресторанного господарства в ЗП(ПТ)О здійснюється на основі стандартів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – СП(ПТ)О) нового покоління з конкретних професій на компетентнісній основі. Особливістю цих стандартів є те, що вони зорієнтовані на досягнення визначених результатів навчання, які, в свою чергу, деталізуються описом компетентностей.

Зміст СП(ПТ)О 5122.I.56.10-2021 з професії 5122 «Кухар» [6] базується на компетентнісному підході, що передбачає формування і розвиток у здобувачів освіти ключових та професійних компетентностей. Результати навчання за цим стандартом, орієнтовані на трудові функції як відносно автономні одиниці трудової діяльності, формуються на основі переліку ключових і професійних компетентностей та їх опису.

У змісті стандартів СП(ПТ)О 5122.I.56.10-2021 з професії «Кухар» [6] та Державного освітнього стандарту з 5123.I.56.10-2023 з професії «Офіціант» [1] значна роль відводиться екоорієнтованій складовій, а саме екологічна та енергоефективна компетентність формуються впродовж освітньої програми в залежності від результатів навчання. Так, ключова компетентність КК6 «Екологічна та енергоефективна компетентність» в СП(ПТ)О 5122.I.56.10-2021 з професії «Кухар» включена до усіх результатів навчання окрім РН 4. Обробляти різні види риб, продуктів моря та готувати напівфабрикати з них. Наприклад, в цьому стандарті ключова компетентність КК 6. «Екологічна та енергоефективна компетентність» в РН 1 «Обробляти овочі, гриби, фрукти, ягоди, горіхоплідні та готувати напівфабрикати з них» передбачає знання способів енергоефективного використання матеріалів та ресурсів та енергозберігального обладнання в процесі механічної кулінарної обробки та нарізання овочів, грибів, фруктів, ягід; основи раціонального використання, відтворення і збереження природних ресурсів; правила утилізації відходів після обробки овочів та грибів, фруктів, ягід, горіхоплідних; уміння раціонально використовувати енергоресурси, витратні матеріали; використовувати енергоефективне устаткування; дотримуватися правил сортування сміття, утилізації відходів після обробки та нарізання овочів та грибів, фруктів і ягід.

У змісті стандарту СП(ПТ)О 5123.І.56.30-2020 з професії «Бармен» [5] енергоефективна та екологічна компетентність передбачає знання з основ енергозбереження, принципів раціональної роботи торговельно-технологічного обладнання; основ раціонального використання, відтворення і збереження природних ресурсів; способів збереження та захисту екології в професійній діяльності та в побуті.

Для досягнення здобувачами освіти професій галузі ресторанного господарства необхідного рівня професійної компетентності, та її складової – екологічної компетентності зокрема, необхідно використовувати різні педагогічні екоорієнтовані технології, спрямовані на організацію творчої, нетипової діяльності на уроках теоретичного і виробничого навчання.

Екоорієнтована технологія навчання – це система науково обґрунтованих дій та взаємодії елементів освітнього процесу, здійснення яких гарантує реалізацію поставлених цілей навчання, що спрямовані на досягнення гармонії у відносинах між людиною, суспільством і природою [4, с. 6]. Однією з таких технологій є кейс-технологія, яка заснована на вирішенні конкретних завдань, вона дозволяє взаємодіяти педагогу і усім здобувачам освіти. Здобувачі освіти отримують від викладача кейс, вирішуючи який або визначають проблему і шляхи її вирішення, або виробляють варіанти виходу із складної ситуації, коли проблема визначена.

Педагогічна практика нині використовує широку палітру кейсів, науковці їх класифікують за різними ознаками. Під час професійної підготовки при вирішенні кейсів, що забезпечують формування екологічної компетентності, майбутні фахівці галузі ресторанного господарства повинні проаналізувати запропоновану ситуацію, розібратися в суті проблеми, запропонувати можливі шляхи її вирішення та вибрати найкращий. Кейси при цьому базуються на реальному фактичному матеріалі або ж максимально наближені до життєвої ситуації. Кожен здобувач освіти пропонує варіанти вирішення ситуації, виходячи зі знань, практичного досвіду та інтуїції.

Майбутні кухарі, офіціанти, бармени вчать розуміти основи енергоефективності, нормативно-правові акти у сфері енергозбереження, а також методи енергозощадження на підприємстві. Освітні кейси дозволяють майбутнім кваліфікованим робітникам накопичувати практичний досвід, виконувати завдання, які мають екологічне спрямування. Екоорієнтовані кейси забезпечують інтеграцію знань з різних компетентностей, що сприяє глибшому розумінню екологічних проблем і виробленню комплексних рішень.

Кейс-технологія надає здобувачам освіти багато можливостей: бачити проблеми, розуміти і використовувати концепції, аналізувати професійні ситуації, оцінювати альтернативи можливих рішень, вибирати оптимальний варіант рішення, складати план його здійснення, розвивати мотивацію, розвивати комунікаційні навички та вміння.

Застосування кейс-методу має суттєві переваги у підготовці майбутнього кваліфікованого робітника, приводить до позитивних змін у його ставленні до довкілля та формування нової генерації майбутніх фахівців, екологічно відповідальних за довкілля, його стан та збереження [2, с. 24].

Використання екоорієнтованих кейс-технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників галузі ресторанного господарства є важливим аспектом сучасної професійної освіти. Це дозволяє майбутнім фахівцям розвивати необхідні компетентності, які сприяють сталому розвитку та екологічній відповідальності в галузі ресторанного господарства.

Список використаних джерел

1. Державний освітній стандарт з професії 5123 «Офіціант» 2123.І.56.10-2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2023/12/14/Standart.proftekhn-Ofitsiant-1515.vid.13.12.2023.pdf> (дата звернення: 24.04.2024).
2. Збірник освітніх кейсів із фізіології харчування та безпеки праці кухарів: практичний посібник / О. В. Гайдук та ін. Київ : ІПО НАПН України, 2023. 197 с.
3. Полотай Б. Я. Еко-тренди в ресторанному бізнесі. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2023 № 8. С. 97–101. URL: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-13> (дата звернення 24.04.2024).
4. Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства / О. В. Гайдук та ін. Київ : ІПО НАПН України, 2022. 121 с.
5. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5123

6. «Бармен» СП(ПТ)О 5123.I.56.30-2020 URL:
https://osvita.ua/legislation/proftech/86049/#google_vignette (дата звернення: 24.04.2024).
7. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5122 «Кухар»
СП(ПТО) 5122. I.56.10-2021. URL:
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/11/18/Standart-Kukhar.18.11.pdf> (дата
звернення: 24.04.2024).

Наталія Дубова,
канд. пед. наук, доцент
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Харчова галузь є однією з найбільш динамічних і технологічно розвинених і постійно змінюється та вдосконалюється. Творчий потенціал майбутніх фахівців у цій сфері визначає їхню здатність до інновацій, розроблення нових продуктів, оптимізації виробничих процесів та впровадження передових технологій.

Сучасний ринок праці в галузі харчової промисловості вимагає від фахівців здатності до творчого мислення, інновацій та пошуку нових підходів до вирішення завдань. Важливо створювати умови для стимулювання творчості та розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців, використовуючи методи активного навчання, проекти, майстер-класи та співпрацю зі стейкхолдерами [1].

Використання активних методів навчання набуває подвійного значення: по-перше, творчий стиль діяльності викладача значно стимулює розумову активність студентів, розвиває в них якості творчої особистості, поглиблює мотивацію їхньої практичної діяльності; по-друге, викладачу, який сам пройшов шлях творчого навчання, набагато легше сприйняти та зрозуміти творчий стиль діяльності, успішно реалізовувати його в педагогічній праці. Зокрема, метод моделювання виробничих процесів передбачає створення віртуальних моделей виробництва продуктів харчової галузі, де майбутні фахівці можуть відтворювати та оптимізувати різні етапи виробництва, вирішувати технологічні завдання та аналізувати результати, що надасть можливість виявити творчість і інноваційні ідеї, а також розробляти плани впровадження і рекламні стратегії. Майбутнім фахівцям харчової галузі слід надавати можливість впроваджувати свої ідеї та інноваційні розробки в життя через підтримку технологічних стартапів та інкубаторів інновацій.

Великі можливості у вирішенні завдання підготовки компетентного висококваліфікованого фахівця харчової галузі забезпечує застосування методу проектів. Розроблення та реалізація студентами власних проектів в галузі харчової технології спонукають їх до творчих рішень. Це може бути розроблення нового продукту, вдосконалення технологій виготовлення, пошук інноваційних підходів тощо.

Висококваліфіковані фахівці можуть ділитися своїм досвідом та навичками зі здобувачами освіти, проводячи для них майстер-класи. Проведення спеціалізованих занять з використанням досвіду та знань відомих професіоналів у галузі харчової промисловості дозволить отримати майбутнім фахівцям натхнення для творчого розвитку.

Сприятливим середовищем для розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців харчової галузі є співпраця з промисловими партнерами, що передбачає організацію спільних проектів та програм з компаніями харчової галузі. Співпраця з компаніями надає майбутнім фахівцям можливість отримати практичний досвід роботи у реальних умовах харчової промисловості, можливість застосовувати свої знання та вміння на практиці, можливість працювати під керівництвом досвідчених фахівців харчової галузі, що сприяє вирішенню реальних завдань, обміну знаннями та досвідом, підвищує рівень компетентності та творчого мислення, розвитку творчих підходів та забезпечує конкурентоспроможність у майбутній професійній діяльності. [2].

Організація творчих конкурсів, виставок студентських робіт, тематичних заходів особливо сприяють виявленню та розвитку талантів майбутніх фахівців у сфері харчової галузі.

Отже, формування творчого потенціалу майбутніх фахівців харчової галузі є складним та багатограним процесом, який вимагає комплексного підходу та використання різноманітних методів та інструментів. Розвиток творчих здібностей у майбутніх фахівців сприятиме подальшому успіху їх у професійній діяльності та внесенню інновацій у галузь харчової промисловості.

Список використаних джерел

1. Желтова М. О. Методичний інструментарій діагностики творчого потенціалу майбутніх техніків-технологів харчової галузі. *Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка / за ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. № 1 (11) С. 29-342.

2. Філімонова І. Використання технології партнерства при вивченні фахових дисциплін у підготовці майбутніх фахівців професійної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2022. Випуск 54. С. 296–299.

Володимир Костель,
аспірант

*Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ З ТОРГІВЛІ

Сьогоднішній ринок праці потребує фахівців з високим рівнем кваліфікації, які не тільки прагнуть до постійного вдосконалення свого досвіду, але й мають здатність налагоджувати співпрацю як з вітчизняними, так і з міжнародними колегами, длати комунікативні перешкоди. Сучасна модель фахівця вимагає пошуку нових підходів до професійної підготовки, щоб забезпечити конкурентоспроможність на ринку праці та ефективність у виконанні професійних завдань.

Наразі освітній сектор ставить перед собою універсальні завдання: підняття якості європейської освіти на новий рівень і забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародній арені. Ці цілі вимагають реформування освіти на основі демократії, відкритості, безперервності доступу до навчання, мобільності та збереження національної освітньої ідентичності. У світових освітніх системах, таких як у Європі, США та Канаді, широко використовується концепція компетентності в навчанні як характеристика досягнень здобувачів освіти.

Міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, а також Міжнародний департамент стандартів, досліджують питання, пов'язані з компетентісно орієнтованою освітою та узагальнюють результати науковців із усього світу.

Формування професійної компетентності вбудоване в освітньо-професійну програму як частину галузевого стандарту вищої освіти. Цей процес включає оволодіння ціле-мотиваційним, змістовим і процесуальними аспектами майбутньої професійної діяльності, знаннями логіки навчальних дисциплін, вміннями оперувати категоріями діалектики та основними поняттями, які складають концептуальний каркас фахової діяльності, перетворювати педагогічні теорії в методи пізнавальної діяльності, навичками самоосвіти та підвищення рівня кваліфікації, ділового та міжособистісного спілкування, а також рефлексивними навичками.

Розв'язання проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів у сфері торгівлі в значній мірі залежить від чіткого розуміння сутності професійної компетентності, яка визначається як основа конкурентоспроможності фахівця та проявляється в умінні свідомо і творчо застосовувати професійні знання та навички.

Отже, формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів у галузі торгівлі сприяє розвитку їх здатності до ефективного здійснення професійної діяльності. Це охоплює не лише володіння цілісною системою знань, умінь і навичок, що визначають сформованість їхньої професійної діяльності, але й уміння взаємодіяти з іншими та володіння діловим спілкуванням. Таке набуття визначає особистість фахівця як носія визначених цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості.

Представлений матеріал дозволяє зробити висновок, що компетентнісний підхід охоплює не лише передавання інформації, вмінь і навичок від викладача до студента, але і формування у майбутніх фахівців професійної компетентності – це комплексна характеристика особистості, яка визначає їхню здатність розв'язувати професійні завдання і вирішувати типові професійні проблеми, що виникають у реальних умовах професійної діяльності. Це досягається за допомогою знань, професійного та життєвого досвіду, цінностей і індивідуальних уподобань.

Список використаних джерел

1. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей. *Наука і освіта* : науково-практичний журнал. Південноукраїнського національного пед. ун-ту імені К. Д. Ушинського. 2009. № 1–2. С. 128–134. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/1_2_2009/30.pdf.pdf
2. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА*. 2007. Вип. 71. С. 3–8.

Олена Мороз,
вчитель Уманського ліцею № 2
Уманської міської ради Черкаської області
(м. Умань, Україна)

БЕЗПЕЧНЕ ТА ЗДОРОВЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану забезпечення організації безпечного освітнього середовища для здобувачів освіти та доступ до навчання є надзвичайно важливим пріоритетним завданням держави. Організація безпечного та сприятливого середовища для навчання є завжди важливим, а в сьогоденні стає особливо критичним завданням. Умови воєнного стану змусили освітян адаптуватись до нових реалій. Це стосується й викладання трудового навчання та технологій, де учні набувають та формують уміння і навички у виконанні різних технологічних процесів, працюють з інструментами та обладнанням, матеріалами, які можуть нести певні ризики та становити небезпеку.

Міністерство освіти і науки України наголошує, що освітній процес в умовах воєнного стану повинен бути орієнтований, перш за все, на створення безпечних умов навчання. При організації освітнього процесу, незалежно від обраної форми (очної, дистанційної, змішаного режиму), у разі увімкнення сигналу «Повітряна тривога» або інших сигналів оповіщення потрібно забезпечити безумовне переривання навчання. Учасники освітнього процесу повинні організовано прослідкувати до споруд цивільного захисту і перебувати там до скасування тривоги, за можливості продовжуючи навчання в укритті. Після відбою тривоги рекомендуємо продовжити освітній процес із урахуванням необхідного корегування, зокрема шляхом внесення змін до календарно-тематичних планів у межах розкладу навчальних занять, затвердженого керівником закладу освіти [2].

Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 передбачено, що надавачі освітніх послуг під час дистанційного навчання використовують різні види занять, форми навчальної діяльності, спілкування між вчителем і учнями відбувається в синхронному або асинхронному режимі.

При проведенні навчального заняття в синхронному режимі у разі увімкнення сигналу «Повітряна тривога» або інших сигналів оповіщення педагогічні працівники повинні зупинити урок та зацентувати увагу школярів на необхідності прослідкування учасників освітнього процесу

до безпечного місця, де за можливості й відповідних технічних умов можна продовжити навчання [3].

Учитель трудового навчання та технологій потребує ретельного планування як календарного, так і поурочного, адаптації методів викладання, особливої співпраці з учнями і батьками. Для забезпечення безпеки вчитель розробляє чіткі правила та інструкції з техніки безпеки з урахуванням специфіки роботи з інструментами та обладнанням, що використовуються на уроках трудового навчання та технологій; інструктажі з учнями щодо правил безпеки та алгоритмів дій у разі надзвичайних ситуацій проводяться регулярно. Необхідно також ознайомити учнів з правилами надання першої медичної допомоги та алгоритмами дій у разі травм. Навчальні майстерні мають бути забезпечені аптечками з необхідними медикаментами та перев'язочними матеріалами.

Учителю треба враховувати психологічний стан учнів. Стрес та тривога можуть негативно впливати на їхню концентрацію уваги та координацію. Учитель має створювати сприятливий психологічний клімат в класі, завдяки якому здобувачі освіти почуватимуть себе комфортно і в безпеці, їх рівень тривожності буде знижуватись.

В умовах дистанційного навчання часто в учасників освітнього процесу виникає питання зниженої самооцінки та результативності. Провідні експерти радять взагалі, доки воєнний стан, оцінювати результати та досягнення як задовільні для всіх учасників процесу [1].

Буде доречно залучати до освітнього процесу батьків. Вони зможуть допомогти забезпечити безпеку дітей, допомагаючи їм готуватись до уроків та контролювати виконання завдання вдома.

За звичайних умов вчитель пропонує завдання на відпрацювання певних навичок, а при дистанційному навчанні така система не працює. Як варіант, може бути робота в спільному віртуальному середовищі. Використання інноваційних методів навчання допомагає створювати безпечне освітнє середовище, справжнє реалістичне відчуття робочої атмосфери, яка спонукає до виконання завдань. Віртуальна реальність надає учням практикувати безпечні навички роботи з інструментами та обладнанням. На жаль, технічне забезпечення навчальних майстерень не завжди дає змогу використовувати такий метод.

Соціум відіграє важливу роль у розвитку та навчанні учнів. У соціумі розвиваються соціальні навички, необхідні для життя, уміння спілкуватись, вирішувати проблеми, бути відповідальними. Дистанційне навчання знижує соціалізацію. Розвивати комунікативні здібності учнів допомагає проєктна діяльність, де важливіше буде не лише сам результат діяльності, а співпраця, яка задовольнить потребу у спілкуванні. Необхідно підбирати проєкти для групи такі, щоб об'єднували, давали змогу спілкування з друзями. Адже радість спілкування у важкі часи та взаємопідтримка не менш вагомі нині, ніж формули та вправи [1].

Проєктно орієнтоване навчання є корисним інструментом для вивчення правил безпеки. Учні самостійно вивчають правила безпеки та знаходять шляхи їх покращення, із задоволенням створюють «Пам'ятки безпеки», плакати, презентації або буклети. Під час проєктування учні набувають навички вирішувати проблеми у співпраці, розвивають своє критичне мислення, діляться своїми знаннями та ідеями, гіпотезами, публічно презентують свої проєкти. Важливо, не лише навчити учнів проєктувати вироби, а й враховувати правила безпеки під час їх виконання. Учні обирають виріб, який вони хочуть виготовити, та досліджують правила безпеки, які стосуються його виготовлення. Використання ігор на уроках допомагає краще засвоїти правила безпеки, учні стають більш вмотивовані.

Забезпечення безпечного та здорового освітнього середовища на уроках трудового навчання та технологій під час воєнного стану є складним, але важливим завданням, яке потребує постійної уваги та зусиль з боку українських освітян. Необхідно створювати умови для безпечного освітнього середовища, вирішувати проблеми подання негативних впливів на освітній процес під час воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Бочкор Н. П., Дубровська Є. В., Залеська О. В. та ін. Соціально-педагогічна робота з дітьми у конфліктний та пост- конфліктний період : метод. рек. Київ : МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. 84 с.

2. Лист МОН України № 1/17310-23 від 03 листопада 2023 року. Щодо окремих питань організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/90390/ (дата звернення: 20.04.2024).

3. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanonavchannia-bookletsreads-2.pdf> (дата звернення: 21.04.2024).

Максим Петренко,
аспірант

*Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Створення сприятливих умов для індивідуального розвитку учня та підвищення його активності в освітньому процесі основної школи відбувається завдяки широкому використанню сучасних педагогічних технологій.

Формування ключових компетентностей також здійснюється через застосування інноваційних методів та технологій навчання. Ми розглядаємо процес формування підприємницької компетентності здобувачів освіти як результат не лише змісту навчального матеріалу, але й впливу форм, методів і технологій навчання.

У цьому контексті інтерактивні методи навчання відкривають унікальні можливості для розвитку підприємницької компетентності учнів. Ці методи дозволяють учням самостійно знаходити прості та ефективні шляхи вирішення широкого спектру завдань, включаючи економічні аспекти.

Уроки з використанням інтерактивних технологій можна визначити як новий якісний підхід до навчання, де вчитель поєднує методуку вивчення нового матеріалу з використанням передових технологій, при цьому дотримуючись певної послідовності порівняно з традиційними педагогічними методами.

Підприємницька компетентність розглядається як одна з основних навичок учнів, зазначених у переліку ключових компетентностей, який був сформований українськими педагогами під час дискусій у рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному».

Ця компетентність включає в себе низку вмінь і здібностей, таких як здатність адаптувати власні економічні інтереси до доступних ресурсів, потреб інших осіб і суспільства; вміння організувати власну та колективну працю, дотримуватися норм та етики трудових відносин; аналізувати свої професійні можливості та співставляти їх з потребами ринку праці; розробляти, реалізовувати та оцінювати плани підприємницької діяльності та особисті бізнес-проекти; а також ефективно презентувати та ділитися інформацією про свої економічні та колективні досягнення [2].

Ці технології дозволяють учням працювати в комфортному особистому режимі, уникати відчуття тиску часу, «не встигнути», «не зрозуміти» і т. д. Для учнів з високими навчальними здібностями вони створюють можливість вивчати більш глибокі й розширені знання протягом того ж часу, що ефективно економить.

Крім того, дитина сама обирає рівень складності освітньої траєкторії, який вона може засвоїти, що допомагає вирішити проблему «пропущеного» матеріалу. Особлива увага приділяється ігровій технології (Б. Нікітін), комп'ютерній (інформаційній) технології навчання (А.Єршов), технології колективно-групового навчання (Й. Песталоцці, Дж. Дьюї). Таким чином, ефективним способом підвищення інтересу школярів до вивчення предмета і розвитку пізнавальних процесів, що відбуваються на уроці, є дидактичні ігри та різноманітні ігрові методи.

Формування навичок учнів обумовлене не лише впровадженням нового оновленого змісту освіти, але й застосуванням відповідних методів та технологій навчання. Сучасна педагогіка початкової освіти орієнтована на перенаправлення навчального процесу на розвиток особистості

учня, на вміння навчатися самостійно, засвоювати нові знання, та на формування функціональних, мотиваційних та соціальних навичок.

Визначення рівня навчальних досягнень має особливе значення, оскільки навчальна діяльність повинна не просто передати набір знань, умінь та навичок, а сформувати підприємницьку компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді та навичках, отриманих завдяки навчанню.

Список використаних джерел

1. Сліпенко В. О. Особливості розвитку підприємницької компетентності школярів у загальноосвітніх навчальних закладах: американський досвід. *Людознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2017. № 5 (37). С. 197–205.

2. DeSeCo. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). URL: <http://www.oecd.org/edu/skills-beyondschool/definitionandselectionofcompetenciesdeseco.htm>

Анна Пономаренко,
викладач фізики та математики
Київського професійного коледжу
мистецтва та технологій сервісу

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КУХАРІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграція – важливий крок до покращення життя українців. Умови євроінтеграції, що запроваджуються в Україні, проникають у будь-яку сферу діяльності, і освіта не є винятком, адже це не лише про торгівлю, безвізовий режим, відсутність корупції, але (головне) про світогляд. А де, як не в закладах освіти, виховувати принципи та цінності, засади країн ЄС. У Київському професійному коледжі мистецтва та технологій сервісу також все активніше інтегрують навчальний процес з практичним спрямуванням для ефективного формування компетенцій, необхідних сучасному підростаючому поколінню кваліфікованих робітників відповідно до сучасних тенденцій країн Європейського Союзу.

Наприклад, наразі набирає обертів такий напрям кулінарії, як молекулярна кухня, яку опанувати, «приборкати» вдасться не кожному. Для приготування страв використовують найсучасніші технології, методи та кухонні прилади (техніка). І все це на базі загальноосвітніх предметів: фізики та хімії.

До речі, в історії поява сучасної молекулярної кухні завдячує – *Ніколасу Курті* – фізику-ядернику, та *Ерве Тісу* – хіміку. Ніколас Курті допомагав організувати перший семінар однодумців та ввів поняття «*Молекулярна і фізична гастрономія*». Пізніше, за результатами своїх напрацювань у цій галузі, він був запрошений читати курс лекцій «*Фізик на кухні*» в одному із найпрестижніших університетів Англії. Безперечним досягненням Ніколаса Курті була зміна форми та смаку традиційної їжі завдяки фізичним, біохімічним та хімічним процесам. Цей учений любив готувати вдома, а на роботі створював атомну бомбу та досліджував наднизькі температури.^[1]



Рис.1. Ерве Тіс та Ніколас Курті

Отож, попередньо опанувавши теоретичний курс фізики, у Навчально-практичному центрі кулінарії та кейтерінгу, який було відкрито на базі нашого закладу освіти у грудні 2021 року, за допомогою методів спостереження та дослідження на практиці учні вдосконалили теоретичні знання та переконалися, як діють закони фізики під час процесу приготування їжі. Наприклад, під час приготування страв за технологією *Sous vide (cy-vid)*, що обов'язково поєднує два елементи – приготування їжі в вакуумі, за якої продукти у вакуумній упаковці поміщаються у водяну баню зі стаціонарним або занурювальним термостатами, і готуються за точної і постійної температури. У безповітряному просторі продукти стискаються на клітинному рівні, ущільнюючись, а смак концентрується.

Кожен учень знає, що таке вакуум. У вакуумі проводиться значна кількість фізичних експериментів: відсутність повітря чи атмосфери іншого складу дозволяє нейтралізувати небажаний сторонній вплив на об'єкт дослідження. У нашому випадку досліджуваними об'єктами стали м'ясо та овочі. Ця технологія є однією із базових у молекулярній кухні і застосовується для приготування страв.



Рис.2. Демонстрація майстром виробничого навчання принципу роботи з вакууматором

Нині ж застосування новітніх технологій та упровадження інноваційних методів навчання сприяє освоєнню та використанню найсучаснішого обладнання, пошукам оптимізації освітнього процесу, що в майбутньому допоможе нашим випускникам стати професіоналами своєї справи, створити більш екологічно та економічно рентабельний технологічний процес. А це є (як зазначалось вище) однією із ключових напрямків євроінтеграції.

Як бачимо, інтеграція нових компетентностей та технологій в освітньому процесі завжди є, її треба вміти побачити і розкрити здобувачам освіти. Для майбутнього освітнього процесу це необхідна основа для побудови життєздатного, конкурентоспроможного та сучасного освітнього продукту.

Список використаних джерел

1. Кулінарна фізика. URL: <https://molekulyarna-kukhnya3.webnode.com.ua/porozhnya-storinka/>

Володимир Толмачов,
*кандидат технічних наук, доцент кафедри
технологічної і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ОНЛАЙН- І ОФЛАЙН-НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Цифрові інструменти для навчання, як онлайн, так і офлайн, відіграють ключову роль у сучасній освіті. Ці інструменти можуть допомогти викладачам організувати цікаві заняття, а здобувачам освіти – ефективніше засвоювати цікаву інформацію.

З найпоширеніших цифрових інструментів для онлайн- та офлайн-навчання можна виділити:

– Системи управління навчанням (LMS): Moodle (<https://moodle.org>), ClassMill (<https://classmill.com/>), Google Classroom (<https://classroom.google.com>), надають можливість створення та розповсюдження навчальних матеріалів, спілкування з усіма учасниками навчального процесу, відстеження прогресу навчання та оцінювання результатів.

– Інструменти для онлайн-конференцій: Zoom (<https://zoom.us>), Google Meet (<https://meet.google.com>) та Microsoft Teams (<https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-teams/log-in>) дозволяють проводити онлайн-заняття, віртуальні зустрічі та вебінари в режимі реального часу.

– Інструменти для спільного створення контенту: Google Docs, Microsoft Office 365 (*Word Online, Excel Online, PowerPoint Online*), Dropbox Paper (<https://www.dropbox.com/paper/start>), Quip (<https://quip.com/>), Notion (<https://www.notion.so/>), онлайн дошки Padlet та Whiteboard дозволяють викладачам та здобувачам освіти спільно працювати над документами, презентаціями та іншими проектами.

– Інструменти для оцінювання: Mentimeter (<https://www.mentimeter.com/>), Kahoot (<https://kahoot.it/>), Quizizz (<https://quizizz.com/>), Socrative (<https://www.socrative.com/>) та OnlineTestpad (<https://onlinetestpad.com/>), Google Forms, дозволяють створювати інтерактивні вікторини, проводити опитування та створювати тести для організації онлайн оцінювання.

– Платформи для створення електронних портфоліо: такі як Google Sites (<https://sites.google.com/>), WordPress (<https://uk.wordpress.org/>) або Wix (<https://uk.wix.com/>), дозволяють демонструвати свої творчі та технічні навички, а також зберігати власні проекти та досягнення.

– Навчальні ігри та симулятори: навчальні ігри та симулятори – це типи цифрових інструментів, які можна використовувати під час викладання різних дисциплін. Їх можна використовувати як в онлайн-, так і в офлайн-середовищі. Є багато навчальних ігор та симуляторів, наприклад:

– CodeCombat: CodeCombat (<https://codecombat.com/>) – це гра, яка може використовуватися під час навчання програмуванню на Python, JavaScript та Lua.

– Check iO: Check iO (<https://py.checkio.org/blog/new-python-on-checkio/>) – це навчальна гра, яка призначена для навчання основам програмування на Python.

– CSS Diner: CSS Diner (<https://flukeout.github.io/>) – це гра, яка навчає основам CSS.

– Code Monkey: Code Monkey (<https://www.codemonkey.com/>) – гра, яка навчає основам програмування на CoffeeScript.

– Haskell Game: Haskell Game (<https://github.com/haskell-game/tiny-games-hs>) – це гра, яка навчить основам програмування на Haskell.

– Tinkercad (<https://www.tinkercad.com/>) – це безкоштовна онлайн-платформа для 3D-моделювання та електронного проектування, розроблена для користувачів будь-якого рівня досвіду. Її простий інтерфейс та інтуїтивно зрозумілі інструменти роблять її чудовим вибором для початківців

– Wokwi (<https://wokwi.com>) – це вебсимулятор, який дозволяє користувачам моделювати проекти вбудованих систем у своєму браузері. Він підтримує різні мікроконтролери, включаючи Arduino, ESP32, STM32 та Raspberry Pi Pico. Wokwi також надає функції для популярних мов програмування, таких як Rust та MicroPython.

Цифрові інструменти стають дедалі більш важливими для сучасного навчання. Вони надають викладачам і студентам доступ до широкого спектру ресурсів, які полегшують процес навчання, стимулюють активну участь та сприяють досягненню навчальних цілей. Цифрові інструменти дозволяють створювати інтерактивні уроки, спільно працювати над проектами, забезпечувати індивідуалізоване навчання та відстежувати його прогрес. Вони також розширюють можливості для навчання у будь-який час і з будь-якого місця, що робить їх незамінними інструментами в сучасному освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Використання Kahoot! У навчально-виховному процесі : вебсайт. URL: <http://urokinformatyky.blogspot.com/p/blog-page.html> (дата звернення: 01.05.2024).

2. Морзе Н., Василенко С., Гладун М. Шляхи підвищення мотивації викладачів університетів до розвитку їх цифрової компетентності. *Open educational e-environment of modern University*. 2018. № 5. URL: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/164#.XIEXqSgzIV> (дата звернення: 01.05.2024).

3. Шишкіна М. П., Татауров В. П. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів у вищому навчальному закладі. *Збірник наукових праць*. 2011. № 8. С. 304–310.

Богдан Тропак,
*асистент кафедри технологічної
і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка*

ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному світі інформаційні технології швидко змінюють обличчя освіти, відкриваючи нові можливості для викладання та навчання. Імерсивні технології активно залучаються в наше повсякденне життя, а також набирають популярності у навчанні за рахунок можливостей занурення студентів у віртуальне середовище, що сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу та розвитку практичних навичок. Галузь підготовки майбутніх учителів технологій, звісно, теж потребує долучення до цього, бо повинна показати учням найкращі і найпрогресивніші досягнення людства.

Імерсивні технології в навчанні мають великий потенціал для змін у способі викладання і закріплення знань, навчання більш захоплюючим. Вони вже демонструють свою ефективність у різних галузях і можуть стати основою для майбутніх освітніх методик. Вони забезпечують ефект повної або часткової присутності в альтернативному просторі і тим самим змінюють призначений для користувача досвід в абсолютно різних сферах.

Імерсивні технології охоплюють три основні напрями:

- *Віртуальна реальність (VR);*
- *Доповнена реальність (AR);*
- *Змішана реальність (MR).*

На користь імерсивних технологій відносять такі переваги в навчанні:

- *Підвищення залученості:* імерсивні технології роблять навчання більш інтерактивним і цікавим.
- *Поліпшення запам'ятовування:* студенти краще запам'ятовують інформацію, коли вони можуть взаємодіяти з об'єктом вивчення у тривимірному середовищі.
- *Безпека та економія:* віртуальні симуляції дозволяють проводити лабораторні та практичні роботи без ризику та значних витрат.
- *Індивідуалізація навчання:* імерсивні технології дозволяють адаптувати навчальний процес під потреби кожного студента [1].

Проте у використанні цих технологій існують і певні виклики та обмеження:

Вартість: впровадження VR, AR та MR може бути дорогим, вимагаючи значних початкових інвестицій.

Технічні вимоги: необхідність використання потужних комп'ютерів та спеціального обладнання, яке може бути недоступним для більшості навчальних закладів.

Підготовка викладачів: викладачам потрібен час та підготовка для роботи з новими технологіями.

Як бачимо, найдоступнішою для нас є технологія доповненої реальності (AR), яка вже займає важливе місце в освітніх системах по всьому світу. Доповнена реальність дозволяє інтегрувати віртуальні об'єкти в реальне середовище, створюючи інтерактивні та захоплюючі навчальні досліди, які значно підвищують ефективність навчання.

Доповнена реальність (AR) дозволяє розмістити віртуальні об'єкти в реальному середовищі для взаємодії користувачів з ними в реальному світі. Використання AR в освітньому процесі включає:

Інтерактивні підручники: коли студенти наводять свої гаджети на зображення в підручнику, вони можуть бачити 3D-моделі, анімацію або додаткову інформацію.

Лабораторні роботи та експерименти: AR може показувати додаткові шари інформації, допомагаючи студентам краще розуміти складні процеси.

Освітні ігри та квести: студенти можуть взаємодіяти з віртуальними об'єктами та вирішувати завдання, що завдяки засвоєнню матеріалу.

Завдяки AR студенти можуть взаємодіяти з навчальними матеріалами новими способами, отримуючи доступ до тривимірних моделей, інтерактивних симуляцій та віртуальних лабораторій, що робить процес навчання більш відкритим і цікавим. Викладачі, у свою чергу, мають можливість використовувати ці технології для створення більш динамічних та адаптивних занять, які необхідні для формування цифрової компетентності майбутніх учителів технологій.

Доповнена реальність (AR) у підготовці вчителів технологій має всі передумови, щоб стати інструментом, який підвищить ефективність навчального процесу, розвиток професійних навичок і покращення взаємодії з учасниками освітнього процесу в ключових аспектах, таких як [2]:

1. Розширення навчальних досягнень: AR дозволяє отримати доступ до інтерактивних та візуальних навчальних матеріалів, які сприяють кращому розумінню та засвоєнню складних концепцій. Вона може використовуватися для створення тривимірних моделей, які допомагають вчителям і студентам краще розуміти абстрактні або складні теми, такі як хімічні молекули, геометричні фігури або анатомічні структури.

2. Практичний досвід. Включає набуття практичного досвіду в створенні та використанні інтерактивних навчальних матеріалів, що є успіхом для сучасної освіти. Сюди входять:

Симуляції та рольові ігри: AR може використовуватися для створення симуляцій класних ситуацій, що дозволяє вчителям відпрацьовувати свої навички у взаємодії з учнями та вирішення різних педагогічних завдань.

Мікрвикладання: Використання AR для моделювання навчальних занять дозволяє майбутнім вчителям утримувати зворотний зв'язок та аналізувати свої методи викладання.

3. Розвиток цифрової грамотності: розвиток навичок роботи з новітніми технологіями, що є необхідним для ефективного навчання в цифровому світі.

Технічні навички: здобувачі освіти вчать працювати з AR-додатками та платформами, що підвищує їхню цифрову компетентність.

Креативність та інновації: використання AR стимулює майбутніх педагогів до пошуку нових, креативних методів подачі навчального матеріалу та розробки інтерактивних уроків.

4. Підвищення мотивації та залученості: AR робить навчальний процес більш цікавим та захоплюючим, що створює мотивацію як у вчителів, так і в учнів.

Ігрові елементи: використання гейміфікації та інтерактивних завдань на основі AR дозволить краще залучити студентів до навчання.

Візуальні та аудіо ефекти: Доповнена реальність дозволяє додати в уроки мультимедійні елементи, які можуть захоплювати учнів та підтримувати їхню увагу.

5. Професійний розвиток: можливість для безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації вчителів.

Онлайн-курси та тренінги: викладачі можуть використовувати AR для участі в онлайн-курсах та тренінгах, що включають інтерактивні елементи.

Спільне навчання: AR можна використовувати для проведення семінарів та воркшопів, де вчителі можуть обмінюватися досвідом та практиками.

Проектуючи цифрове освітнє середовище, майбутній вчитель технологій повинен володіти відповідними інструментарієм. С. Литвинова рекомендує до використання базові технології доповненої реальності:

1) деталізація контенту (відтворення освітнього контенту у деталізованій 3D конструкції за аналогією образу в навчальній літературі);

2) QR-код (створення образу через активацію коду без попередніх аналогів);

3) маркер («зчитування» відеокамерою мобільного пристрою візуального контенту у формі відеопотоку задля анімаційних тривимірних образів);

4) MERGE Cub (візуалізація образу за допомогою кубу) [3, с. 106].

Найбільш поширеними платформами для створення контенту доповненої реальності є:

Metaverse for Education – для створення віртуальних навчальних приміщень, де вчителі можуть відпрацьовувати свої навички.

Google AR Expeditions – дозволяє вчителям створювати інтерактивні екскурсії та уроки з використанням AR.

HP Reveal (колишній Aurasma) – платформа для створення власних AR-додатків, що дозволяє вчителям розробляти інтерактивні навчальні матеріали.

Доповнена реальність має значний потенціал для підготовки вчителів, вона робить навчальний процес більш інтерактивним, ефективним та захопливим. Використання AR сприяє розвитку професійних навичок, цифрової грамотності та інновацій у викладанні.

Список використаних джерел

1. University of Sussex. URL: <http://www.sussex.ac.uk/tel/learningtechnologies/immersivetech> (дата звернення: 22.04.2024).

2. URL: <https://whatis.techtarget.com/definition/immersive-technology> (дата звернення: 22.04.2024)].

3. Литвинова С. Г. Технології доповненої реальності в освітньому контенті. *Імерсивні технології в освіті* : збірник матеріалів І науково-практичної конференції з міжнародною участю. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. С. 105–109.

Борис Шевель,

канд. пед. наук, доцент, доцент

Глухівського національного педагогічного університету

імені Олександра Довженка

(м. Глухів, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність досліджуваної проблеми не тільки зумовлена важливістю для професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих педагогічних закладах, але й відзначається використанням цифрових освітніх ресурсів як ефективного інструменту формування економічної компетентності майбутніх учителів технологій.

Їх застосування дозволяє організувати освітній процес таким чином, що всі здобувачі освіти рівною мірою беруть участь у ньому. Кожен студент активно сприяє навчанню інших, взаємодіє, обмінюється інформацією та ідеями. Такі взаємодії дозволяють студентам не тільки здобувати знання, але й розвивати комунікативні навички, такі як уміння слухати інших, оцінювати різні точки зору, приймати участь у дискусіях, приймати спільні рішення та розвивати толерантність.

Формування економічної компетентності майбутніх учителів технологій охоплює ряд важливих напрямків. Один з них – створення методичної та організаційної бази, яка охоплює різні аспекти освіти, проектування, практичного навчання та науково-дослідницької діяльності. Ця база включає навчальні дисципліни економічного циклу, виконання курсових робіт, проходження педагогічної практики та підготовку наукових робіт у навчально-виховному процесі у вишах.

Один з ключових аспектів вибору програмного забезпечення під час навчання – це його практична спрямованість, особливо науково-дослідницька робота, що повністю відповідає сучасним вимогам і викликам.

Отже, для успішного управління освітньою діяльністю студентів та ефективного керування її складовими частинами, викладачеві необхідно чітко розуміти головні завдання, такі як використання відповідних методів дослідження та цифрових освітніх ресурсів. Таким чином, стратегічним завданням є планування оптимальних умов, форм і змісту діяльності, які найбільше сприяють розвитку та вдосконаленню освітньої діяльності.

Аналіз та узагальнення досвіду викладання дисциплін економічного спрямування у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка підтверджують, що ефективність використання цифрових освітніх ресурсів посилюється за умови

впровадження інноваційних методів навчання. Серед таких методів можна виділити проблемний підхід до викладання, частково-пошукові та евристичні методи, метод мозкової атаки, використання презентацій, проєктів, дискусій, ігрових методів, тренінгів, контактних занять, кейс-метод. Усі ці підходи є ефективними інструментами для формування економічної компетентності майбутніх вчителів технологій.

Протягом тривалого часу традиційні способи організації педагогічної практики, ставши невід'ємною частиною освітнього процесу, залишаються актуальними. Зазвичай ця практика відбувається у формі активного взаємодії, а постійний контакт з дітьми допомагає глибоко усвідомлювати педагогічні методи та навички.

У своїй роботі Н. Стефін розглядає можливості вдосконалення педагогічної практики, пропонуючи власну унікальну модель. Ця модель охоплює аспекти, такі як зміст, структура та програма педагогічної практики. Особливістю цієї моделі є активна участь студентів-практиків у навчальному процесі, що спонукає їх до інтенсивного практичного вивчення інструментів своєї творчої професійно-педагогічної діяльності [2, с. 83].

Використання цифрових освітніх ресурсів дає нові можливості для розвитку економічної кваліфікації, покращення особистісних характеристик та набуття професійних навичок та взаємодії. Основною метою цих методів є особистісний розвиток студента та розкриття його потенціалу на основі застосування особистісно орієнтованого підходу.

Таким чином, використання цифрових освітніх ресурсів створює зацікавленість та підвищує мотивацію, сприяючи більш ефективному формуванню їхньої економічної компетентності.

Список використаних джерел

1. Дорошенко З. П. Можливості моделювання інформаційно-освітнього середовища дошкільного навчального закладу. *Дошкільна освіта*. 2010. № 3 (29). С. 48–53.

2. Стефіна Н. В. Педагогічна скринька майбутнього вчителя : навчальний посібник. Суми : Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. 328 с.

СЕКЦІЯ 2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Герлянд,

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

За сучасних освітніх реалій найбільш актуальною постає екоорієнтована діяльність викладача закладу професійної (професійно-технічної) освіти, котра пов'язана з екологічно спрямованим процесом навчання майбутніх кваліфікованих робітників, що відбувається у контексті збереження здоров'я особистості та навколишнього середовища; здійснення спільно зі здобувачами освіти валеологічної просвіти батьків, громадськості; самовдосконалення, підвищення в галузі збереження здоров'я та охорони природи власної професійної майстерності [4, с. 235].

Здійснивши ґрунтовний аналіз проблемних питань професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у аспекті формування у них екологічних знань, вмінь, навичок в межах сучасної Концепції сталого розвитку, з'ясовано, має бути спрямована ця підготовка на формування особистості майбутнього фахівця зі стійкими екоцентричними установками, які узгоджуватимуться з екологічними цінностями та мотивами екологодоцільної діяльності у навколишньому середовищі та екобезпечної професійної діяльності в майбутньому.

Як відомо, урахування вимог компетентнісного підходу зумовлюється визначеними в його межах специфічними результатами екоорієнтованої освіти – екологічними компетентностями, які в широкому сенсі передбачають екологічні знання, когнітивні та практичні вміння із збереження довкілля, ставлення, емоції, мотивацію, що свідчить про необхідність переосмислення критеріїв та показників екологізації професійної підготовки, введення до їх переліку володіння теоретичною базою й уміннями здійснювати адаптацію та модернізацію екоорієнтованих технологій навчання, проводити додаткові налаштування комплексу методичних прийомів, які зумовлюються змістом професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з використанням екоорієнтованих технологій навчання.

Отже, екологізація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників забезпечить ефективність її здійснення та такі вимоги: відповідність чинним Державним стандартам професійної (професійно-технічної) освіти; забезпечення достовірності відповідних зв'язків між результатами навчання та освітніми дисциплінами; якісне дотримання відповідної логічної послідовності вивчення усіх дисциплін професійного циклу; відсутність дублювання змісту навчання в різних дисциплінах та їхня екологічна спрямованість. Чітке наукове обґрунтування змісту та його проєктування забезпечить належну ефективність цієї екологізації [2, с. 119].

Тобто пріоритетні завдання професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у контексті цілеспрямованого застосування при її здійсненні екоорієнтованих технологій здійснюються відповідно до Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти шляхом поліпшення навчально-матеріальної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти із залученням сучасного обладнання та навчальної літератури; забезпечення загальної екологічної грамотності викладачів та майбутніх кваліфікованих робітників одночасно з включенням установ професійної освіти до інтернету та локальних інформаційних мереж, тобто посилення педагогічних можливостей складових освітнього середовища закладу при здійсненні організації ефективного цілеспрямованого застосування екоорієнтованих технологій у закладах професійної (професійно-технічної) освіти [1, с. 9].

Розробляючи екоорієнтовані педагогічні технології для їхнього належного використання у власній професійній діяльності викладач активно користується відповідними ресурсами мережі Internet з метою можливості розвитку дослідницьких навичок майбутніх кваліфікованих робітників, їхньої здатності до самоосвіти, сприяння професійному розвитку, формуванню професійно важливих якостей [3, с. 76]. На думку викладачів, належній реалізації екоорієнтованих технологій заважає неналежний рівень матеріально-технічної бази закладу та дистанційне навчання.

Для досягнення належної якості екологізації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників повинна бути сформована певна педагогічна система, орієнтована на здорове екологічне мислення та свідомість її здобувачів, а також яка призводить до позитивних змін у ставленні до довкілля та формування екологічно відповідальних за довкілля майбутніх фахівців, модель освітнього процесу, яка уособлює впорядкованість взаємозв'язків цілей екологічного навчання, екоорієнтованої технології навчання, змісту навчання (спрямованого на сталий розвиток), учасників освітнього процесу і засобів освітнього екологічного середовища.

Список використаних джерел

1. Гайдук О. В., Герлянд Т. М., Каленський А. А., Пятничук Т. В. Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства : методичний посібник. Київ : ІПО НАПН України, 2022. 121 с.

2. Герлянд Т. М. Впровадження екоорієнтованих («зелених») технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Ekologia i racjonalne zarządzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej*, Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r. / Pod redakcją naukową Zoia Sharlovyh, Janisz Lisowski, Ruslana Romaniuk. Część 1. Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2023. С. 118-121.

3. Герлянд Т. М. Педагог професійного навчання: методичний посібник. Київ : ІПО НАПН України. 2009. 232 с.

4. Каленський А. А., Герлянд Т. М. Принципи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: педагогічні науки*. 2022. № 3 (50). Ч. 1. С. 233–238.

Андрій Каленський,
доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Екологічні проблеми в аграрній галузі України, які виникають через збройну агресію, – це порушення природних екосистем, погіршення санітарно-гігієнічних показників питної води, порушення діяльності природоохоронних територій, замінування сільськогосподарських угідь, забруднення та ущільнення ґрунтів тощо.

Тому професійна підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі для повоєнної відбудови України повинна набути екологічного спрямування, тобто здобувачі освіти повинні отримати міцні екологічні знання про довкілля, які дозволять цим фахівцям забезпечити екологічне повоєнне відновлення аграрної галузі та здійснити природоохоронну і екологічну діяльність на своєму робочому місці в контексті концепції сталого розвитку. Причому гарантувати високу якість [1; 2] такого освітнього процесу та кінцевого результату навчання здатні екоорієнтовані педагогічні технології [3; 4].

Екоорієнтованим педагогічним технологіям властиві такі особливості [5, 88]:

– вони відрізняються більшою складністю, є фрагментами екологічної освіти суспільства з їх структурним і функціональним розмаїттям. Це складні й надскладні системи, які є сукупністю підсистем, об'єднують значну кількість елементів і зв'язків;

– для них властива менша детермінованість та жорсткість. Вони становлять, як правило, адаптивні системи, що відрізняються гнучкістю параметрів, здатністю пристосовуватися до потреб навколишнього середовища;

– їх слід розглядати як діяльні системи. Діяльність може визначати зміст технології, а може виступати як механізм її реалізації, умови та результату. Діяльність надає динаміку екоорієнтованій технології, робить її гнучким процесом;

– екоорієнтовані технології відрізняються варіабельністю, різноманітністю. Це зумовлено присутністю в них людей з їх індивідуальною неповторністю. Людина виступає душею і рушійною силою цих технологій, визначає її різноманітність;

– екоорієнтовані технології повинні бути вираженням таких поширених принципів життєдіяльності суспільства, як ефективність і оптимальність, системність, цілепокладання, саморозвиток, синергізм і гуманізм;

– система стає тоді екоорієнтованою технологією, коли вона визначається як інститут щодо реалізації потреб людей, суспільства і довкілля.

У професійно-екологічній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі найбільш доцільним і результативним може бути виконання інформаційних, практико-орієнтованих та творчих проєктів [6] та освітніх кейсів [7].

Екологічний інформаційний проєкт передбачає виконання здобувачами завдань на збір і оброблення інформації, зокрема з історії використання людством добрив, способів утилізації відходів, екологічних наслідків недбалого використання відходів тощо.

Екологічний практико-орієнтований проєкт передбачає вдосконалення професійних умінь здобувачів освіти та формування екологічно доцільної поведінки у професійній діяльності: з професійно-теоретичних предметів – розроблення проєктів з певних тем технології виконання аграрних робіт, матеріалознавства з урахуванням можливої шкоди довкіллю від професійної

діяльності та способів її уникнення; на професійно-практичній підготовці – виконання власних практичних проєктів з професії з урахуванням екологічних проблем, які створює ця галузь, при проведенні комплексних робіт, проходженні підсумкової атестації тощо.

У професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрної галузі з використанням викладачами освітніх кейсів екологічного спрямування передбачається інтеграція різних методів: екологічне моделювання – побудова моделі екологічної ситуації; системний аналіз – системне представлення і аналіз цієї ситуації; мисленнєвий експеримент – спосіб отримання знання про екологічні ситуації за допомогою їх перетворення; методи опису – створення опису ситуації про довкілля; проблемний метод – представлення екологічної проблеми, що лежить в основі ситуації; метод класифікації – створення упорядкованих переліків властивостей, ознак, що характеризують екологічні ситуації; ігрові методи – представлення варіантів поведінки героїв в ситуації вирішення екологічних проблем; «мозковий штурм» – генерування ідей відносно ситуації з урахуванням можливої шкоди довкіллю та способів її уникнення; дискусія – обмін поглядами з приводу екологічної проблеми та шляхів її розв’язання.

Отже, впровадження педагогами освітніх екологічних педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх робітників аграрної галузі уможливує позитивний вплив на їхнє екологічне виховання і розвиток, активізацію пізнавальної діяльності, відповідальність за наслідки професійної діяльності, формування екологічної культури, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що сприятиме захисту довкілля та екологічній відбудові нашої держави.

Список використаних джерел

1. Радкевич В. О., Бородієнко О. В., Пуховська Л. П., Базелюк Н. В. та ін. Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу : монографія. Житомир : Полісся, 2018. 218 с.

2. Лузан П. Г., Каленський А. А., Пащенко Т. М., Мося І. А., Ямковий О. Ю. Методичні основи оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти : методичний посібник. Житомир : Полісся, 2021. 288 с.

3. Каленський А. А., Герлянд Т. М., Нагаєв В. М. Концепція розроблення та використання екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті : монографія. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o, Česká republika, 2022. С. 275–285.

4. Гайдук О. В., Герлянд Т. М., Каленський А. А., Пятничук Т. В. Розроблення й застосування екоорієнтованих педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства : методичний посібник. Київ, 2022. 121 с.

5. Каленський А. А. Концептуальні засади екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки.* 2022. № 48. С. 87–94.

6. Kulalaieva N., Gerliand T., Kalenskyi A., Romanova H., Miroshnichenko V. Monitoring and Usage of Project Technologies in Vocational (Vocational-Technical) Education Institutions. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience.* 2020. Issue 11(2). P. 243–259.

7. Гайдук О. В., Дрозіч І. А., Каленський А. А. and Лапа О. В. Збірник освітніх кейсів із фізіології харчування та безпеки праці кухарів: практичний посібник. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2023. 197 с.

Олександр Романюк,
д-р техн. наук, проф.

Оксана Романюк,
канд. техн. наук, доц.

Вінницький національний технічний університет
(м. Вінниця, Україна)

Ніна Величко,

Лицей № 1 ім. М. Д. Леонтовича м. Немирів
(м. Немирів, Україна)

ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

Комп'ютерна графіка (КГ) має велике значення для суспільства, оскільки впливає на різні аспекти життя і відкриває нові можливості для людей у цифровому суспільстві. Комп'ютерна графіка є джерелом інновацій у різних галузях, від медицини та науки до дизайну та інженерії. Вона дозволяє створювати нові продукти, послуги та технології, що полегшують життя та розвиток суспільства. Комп'ютерна графіка використовується в освітніх програмах для створення інтерактивних навчальних матеріалів, що полегшує засвоєння знань і сприяє розвитку навичок учнів у цифровому середовищі. КГ допомагає ефективно комунікувати ідеї, інформацію та концепції, навіть коли мова йде про найкращий спосіб передачі повідомлення. Розвиток комп'ютерної графіки сприяє розвитку нових технологій, таких як віртуальна реальність, розширена реальність та штучний інтелект, що відкриває нові можливості для взаємодії з технологіями та оточуючим світом.

Природничо-математична освіта може допомогти в розумінні основних принципів комп'ютерної графіки, оскільки ця галузь часто використовує математичні концепції для створення та обробки зображень. Вивчення предметів таких як математика, фізика, геометрія та інші наукові дисципліни може допомогти зрозуміти основи обробки графіки, включаючи роботу з векторами, матрицями, просторовими перетвореннями та алгоритмами.

Зокрема, вивчення лінійної алгебри може допомогти в розумінні трансформацій (переміщення, обертання, масштабування) об'єктів на екрані. Знання математики може бути корисним для розуміння алгоритмів растрової графіки, таких як алгоритм Брезенхема для малювання ліній або алгоритми заповнення областей.

Окрім того, розуміння фізичних принципів, таких як освітлення, тінь, текстур і відбиття, може допомогти в створенні більш реалістичних зображень. Навіть базові знання про фізику світла та колір можуть бути корисними під час розроблення графічних програм.

Отже, природничо-математична освіта може стати основою для вивчення та розуміння комп'ютерної графіки, допомагаючи краще зрозуміти принципи роботи графічних програм та інструментів.

Графіка в комп'ютерних програмах часто використовує концепції з геометрії, такі як точки, вектори, лінії, площини та просторові трансформації, наприклад, переміщення, обертання та масштабування об'єктів. Розуміння лінійної алгебри допомагає вирішувати задачі з цими концепціями.

Розуміння принципів фізики світла і його взаємодії з поверхнями є ключовим для створення реалістичних ефектів у комп'ютерній графіці. Це включає освітлення, тіні, відбиття та прозорість.

У візуалізації природних явищ (наприклад, рух води або вогню) часто використовуються математичні моделі. Ці моделі базуються на рівняннях фізики та математики і дозволяють створювати реалістичні інтерактивні ефекти.

Математичні методи використовуються для обробки зображень, таких як фільтрація, згладжування, видалення шуму та розпізнавання образів.

Використання текстур для накладання зображень на поверхні об'єктів також потребує математичного розуміння координат текстур та їх трансформацій.

Розглянемо найбільш важливі розділи математики для комп'ютерної графіки.

Лінійна алгебра досліджує вектори, матриці та лінійні трансформації. Вектори використовуються для представлення точок у просторі, а матриці використовуються для виконання різних операцій над векторами, таких як обертання, масштабування та зсув.

Знання геометрії, зокрема евклідової геометрії, допомагає в розумінні просторових відношень та геометричних операцій, таких як перетин ліній, обчислення відстаней, обчислення площ та об'ємів.

Теорія чисел та дискретна математика використовуються для розроблення алгоритмів та оптимізації обробки зображень, таких як комп'ютерний зор.

Важливе значення мають алгоритми та структури даних. Розуміння алгоритмів, таких як алгоритм Брезенхема для малювання ліній або алгоритми заповнення областей, а також ефективне

використання структур даних, таких як графи або дерева, допомагає в розробці ефективних графічних програм.

Теорія керування та оптимізація використовуються для розроблення алгоритмів управління камерами, освітленням та іншими аспектами взаємодії зображень у віртуальних середовищах.

Диференціальне числення допомагає моделювати рух об'єктів у просторі. Наприклад, шляхи об'єктів, їхні швидкості та прискорення можуть бути обчислені за допомогою диференціальних рівнянь. Інтегральне числення може бути використане для обчислення шляхів руху та акумульованих ефектів протягом певного періоду часу. Диференціальні рівняння також використовуються для моделювання фізичних властивостей об'єктів, таких як деформація матеріалів або розповсюдження світла. Інтегральне числення може використовуватися для обчислення інтенсивності кольору або яскравості пікселів у зображеннях. Також воно застосовується для вирішення задач візуалізації даних, наприклад, для побудови графіків або графіків функцій.

Для побудови перспективно-коректних зображень важливо мати розуміння різних аспектів геометрії, проєкційної геометрії та лінійної алгебри. Проєкційна геометрія досліджує перетворення точок та об'єктів у тривимірному просторі на площину зображення. Розуміння основних концепцій таких як перспективні проєкції, проєкції паралельної та центральної перспектив може допомогти в правильному відображенні тривимірних об'єктів на площині зображення.

Знання тригонометричних функцій та їх властивостей може допомогти в обчисленні кутів та відстаней між точками у просторі, що важливо для побудови перспективних зображень. Знання основних геометричних концепцій, таких як відстані, кути та перетини, є важливим для правильного розміщення об'єктів у тривимірному просторі та їх перетворення на площині зображення.

Для рендерингу, особливо реалістичного, корисно мати розуміння певних аспектів фізики, які допомагають створювати візуально правдоподібні зображення.

Для задач рендерингу важливо знання основ оптика та освітлення: Розуміння того, як світло взаємодіє з поверхнями та середовищами, дозволяє створювати реалістичні ефекти освітлення, тіней, відбиття та преломлення.

Фізика тіл важлива для створення реалістичних симуляцій руху об'єктів на зображенні, які можуть включати рух, деформацію та взаємодію з оточуючими об'єктами або середовищем.

Фізика світла та колір забезпечує розуміння того, як світло розсіюється, поглинається та відбивається поверхнями, а також як різні спектральні кольори взаємодіють з медіумами, допомагає створювати правдоподібні кольори та ефекти світла.

Комп'ютерна графіка і механіка мають багато спільних точок дотику, особливо коли мова йде про реалістичне моделювання руху об'єктів у віртуальному середовищі. Наведемо деякі закони механіки, які часто використовуються у комп'ютерній графіці. Закони Ньютона описують рух тіл і взаємодію між ними. У контексті комп'ютерної графіки, особливо в анімації, ці закони використовуються для моделювання реалістичного руху об'єктів. Закон збереження енергії стверджує, що енергія не може бути втрачена або створена, а може лише перетворюватися з одного виду в інший. У комп'ютерній графіці це може відтворюватися у відтворенні фізики руху, де об'єкти мають обмежену енергію, і ця енергія перетворюється під час руху. Закони тертя і опору середовища описують, як сили тертя та опору середовища впливають на рух об'єктів. У комп'ютерній графіці ці закони можуть використовуватися для моделювання реалістичного руху об'єктів у повітрі, воді або на інших поверхнях. Закони зіткнень та взаємодії описують, як об'єкти взаємодіють між собою при зіткненні. У комп'ютерній графіці ці закони допомагають створювати реалістичні симуляції фізики, такі як взаємодія між тілами при зіткненні або вплив колізій на рух об'єктів.

Ці закони механіки використовуються у комп'ютерній графіці для створення реалістичних сцен, анімацій та симуляцій, що наближаються до поведінки реальних об'єктів у фізичному світі.

Список використаних джерел

1. Романюк О. Н. Романюк О. В., Чехместрук Р. Ю. Комп'ютерна графіка. Вінниця : ВНТУ, 2023. 147 с.

2. Романюк О. Н., Чехместрук Р. Ю., Романюк О. В., Денисюк А. В. Математичне забезпечення дисципліни «Комп'ютерна графіка»: матеріали міжнародної науково-методичної інтернет-конференції «Проблеми вищої математичної освіти: виклики сучасності». Вінниця, 2022. С. 142–145.

3. Ціхановська О. М., Романюк О. Н. Використання комп'ютерної графіки в підготовці економістів. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2019. Ч. 2. С. 267–268.

Надія Борисенко,
канд. пед. наук, старший викладач
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Системоутворювальним підходом, що позитивно впливає на розвиток особистості майбутнього педагога, є проєктна діяльність, яку розглядають як самостійну структурну одиницю освітнього процесу й професійно-педагогічної діяльності.

Проблеми проєктування процесів перебувають у центрі наукових інтересів багатьох українських і зарубіжних дослідників. Саморефлексія проєктної культури в широких наукових колах (Т. Мальдонадо, Дж. Джонс, К. Кантор, О.Генісаретській, В. Глазичев, І. Ляхов, В. Розін, В. Сидоренко, Г. Щедровицький та ін.) дозволяє говорити про проєктний підхід до розгляду тих чи інших процесів в освіті. Проєктність і проєктовідповідність сучасного інтелектуального та соціокультурного середовища є актуальною проблематикою наукового пошуку. Серед факторів, що визначають успішність вирішення цього завдання, одне з основних місць належить залученню майбутніх учителів технологій до проєктної діяльності, починаючи з перших років здобуття фахової освіти [1].

Аналіз психологічних, філософських і педагогічних доробок науковців дозволив з'ясувати, що дефініцію «проєктування» вживають у різних значеннях: метод наукового пізнання; специфічні особливості й принципи людської діяльності; сукупність прийомів чи способів (методів), що забезпечують розроблення проєктів здійснення різноманітних аспектів людської життєдіяльності.

Згідно з «Енциклопедією освіти» *педагогічне проєктування* – це індивідуальна діяльність учителя, спрямована на попереднє розроблення основних елементів педагогічної ситуації або цілісного педагогічного процесу: цілей і завдань, плану, організаційних форм, методів і засобів, форм і методів контролю, корекції та оцінки результатів педагогічної роботи й учіння [2].

Педагогічне проєктування складається з вивчення планових документів, опрацювання навчального матеріалу, дослідження освітньої ситуації, формування творчого бачення майбутніх уроків, передбачення подальшого руху та результатів навчальної діяльності, конструювання ефективних сполучень дидактичних методів навчання в реалізації творчого задуму тощо [4].

Здійснення педагогічного проєктування є функцією вчителя технологій, виконання якої, як загальновідомо, займає не менше однієї чверті робочого часу, відведеного на професійну діяльність. Для вчителя це є особливий вид діяльності, що вимагає спеціальних навичок і вмінь виконання, оскільки вона здійснюється в понятійно-описовій формі усного або письмового тексту.

Педагогічне проєктування уроку спрямоване на те, щоб з усіх теоретичних уявлень і педагогічних знань обрати ті, що потрібні саме для конкретного майбутнього уроку, для вивчення конкретної теми і зі здобувачами освіти саме цього класу.

Педагогічне проєктування здійснюється в три послідовні етапи.

1. *Моделювання уроку* – це процес визначення основних його параметрів: вибір концепції або технологічної ідеї, що визначають світоглядне поле уроку, постановку мети уроку, визначення його виду й типу. Модель уроку – це і є загальне уявлення вчителя про урок, який він хотів би втілити на практиці. Моделювання – це початковий етап перекладу теорії уроку в практику, здійснюваний як процес вибору опорної теорії й використання її як підстави для практичної дії [3].

Проектування уроку – наступний етап його розробки. Зауважимо, що тут це поняття використовується в більш вузькому сенсі, ніж вживається для всього процесу створення уроку. Цей етап полягає в розробці способів, за допомогою яких буде досягтися поставлена мета. Ними насамперед є компоненти педагогічного процесу – завдання, принципи, зміст, методи, форми навчальної діяльності. На цьому етапі створюється педагогічна структура, кожен компонент якої втілює модель як вихідний образ уроку.

Конструювання уроку – кінцевий етап проектування. Його призначення – створення технології навчання здобувачів освіти як процесу освоєння ними навчального матеріалу. Технологія уроку і є сама система взаємодії учасників освітнього процесу, спрямована на оволодіння ними навчальним матеріалом відповідно до поставленої мети. По суті, технологія уроку – та послідовність дій викладача й здобувачів освіти, завдяки якій досягається мета уроку.

Після того, як проєкт уроку записано, треба провести самоперевірку його якості: чи правильно зроблений вибір мети і завдань; чи точно розраховано час на виконання завдань, на відповіді здобувачів освіти; чи немає відволікаючих моментів в уроці; чи всі можливості використані; чи достатньо наочного, технічного забезпечення та роздаткового матеріалу; чи грамотно співвіднесені між собою мета, зміст і методи уроку.

Зауважимо, що чим точніше і повніше попередньо опрацьована технологія уроку, тим вільніше і впевненіше тримається вчитель на уроці, тим комфортніше себе почуває і застосовує більше творчості, ніж непідготований педагог.

Отже, зміст проектування уроків учителем технологій у закладі загальної середньої освіти полягає в поетапному конструюванні майбутніх кроків пізнавальної діяльності здобувачів освіти, адже тільки через спеціально організовану навчальну діяльність можна досягти основної мети навчання – формування творчої особистості всебічно розвиненого громадянина. Педагогічне проектування є збиральною діяльністю і одночасно діяльністю вибору з усього знання про урок того, що потрібно саме для цього моменту, для вивчення цієї теми і з цими здобувачами освіти.

Список використаних джерел

1. Балл Г. О. Парадигма діалогу і проблема прилучення до наукової культури. *Професійна освіта: педагогіка і психологія: Українсько-польський щорічник* / за ред. Л. Левовицького, І. Зязюна, І. Вільш, Н. Ничкало. Ченстохова–Київ, 1999. С. 335–347.

2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

3. Назаренко Н. С. Проєктна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх перекладачів. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/28.pdf.

4. Чистовська І. П. Проєктна діяльність як засіб формування педагогічної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2007. № 3. С. 133–136.

Тетяна Газука,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри економіки і управління,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)

ЗАСОБИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

Дистанційне навчання привнесло нові виклики і водночас нові можливості в підході до діагностування рівня знань майбутніх педагогів професійного навчання з харчових технологій. Проблема створення ефективних засобів діагностики знань вимагає:

– адаптувати методи перевірки до онлайн-формату, наприклад, використання відкритих питань для розуміння концепцій, завдання на аналіз сценаріїв для розв'язання проблем, практичні завдання з використанням віртуальних інструментів тощо;

- використання електронних тестів. На сьогодні існує великий вибір електронних платформ дозволяє створювати та проводити тести онлайн, що забезпечує автоматизацію процесу тестування та забезпечує швидке оцінювання результатів;
- оцінювання практичних навичок, тут можна використовувати відеозаписи, віртуальні лабораторії або онлайн-платформи для виконання практичних завдань;
- чіткі критерії оцінювання тобто заздалегідь розробити критерії оцінювання, щоб студенти розуміли очікування та можливості отримання оцінки;
- забезпечення академічної доброчесності особливо при виконанні електронних тестів та завдань;
- зворотний зв'язок. Після перевірки знань важливо надати студентам інформацію щодо їхніх результатів, а також можливості покращення своїх навичок та знань.

Дистанційне навчання вимагає від викладача творчого підходу до організації процесу перевірки знань, але водночас воно надає широкий спектр інструментів та можливостей для ефективного оцінювання студентів.

Критерії оцінювання знань майбутніх педагогів професійного навчання з харчових технологій можуть бути різними залежно від конкретного курсу, його цілей та завдань. Проте основні категорії критеріїв оцінювання зазвичай включають: теоретичні знання (розуміння основних понять і термінів, суть технологічних процесів у галузі харчових технологій), практичні навички (вміння застосовувати знання у практичних завданнях, таких як приготування страв, виробництво продуктів тощо), розуміння, аналіз та оцінювання технологічних процесів та методів виробництва харчових продуктів, комунікаційні навички (здатність чітко та зрозуміло спілкуватися про харчові технології, пояснюючи процеси та властивості продуктів), уміння працювати в команді (співпрацювати з колегами та керувати власними діями під час виробництва продуктів), креативність та інновації (розроблення нових рецептів та технологій приготування харчових продуктів, здатність працювати над удосконаленням процесів виробництва) [1].

Ці та інші критерії можна використовувати як основу для розробки завдань з оцінювання, тестів та практичних вправ для майбутніх педагогів професійного навчання з харчових технологій. Важливо, щоб оцінювальні методи відображали реальні вимоги та очікування від студентів у цій галузі та допомагали їм розвивати всі необхідні навички та знання для успішної кар'єри.

Однією з популярних освітніх електронних платформ є платформа Moodle, яка часто використовується в освітніх установах для організації навчального процесу, в тому числі і для діагностики знань студентів. Наведемо приклад, як можна використовувати в Moodle для діагностики знань.

Для тестування та опитування на платформі Moodle є вбудовані інструменти для створення тестів та опитувань різного типу. Тут можна створювати тести з різними форматами питань, такими як вибір з однієї або декількох відповідей, правильних / неправильних відповідей, коротких відповідей та інших. Такі тести дозволяють діагностувати рівень знань студентів у конкретній темі або предметі. Самоперевірка на Moodle дозволяє студентам самостійно перевіряти свої знання, виконуючи тести та завдання. Це може бути корисним для самостійного навчання та підготовки до заліків та іспитів.

Ще одна перевага використання такої платформи – це автоматизація оцінювання. Moodle автоматично оцінює тести та завдання, які ви створюєте, зберігає результати та формує звіти про успішність студентів. Це дозволяє ефективно відстежувати прогрес студентів та надавати їм зворотний зв'язок щодо їхньої успішності. Маючи досвід роботи на даній платформі зазначимо, що Moodle може працювати в режимі адаптивного навчання, де система може адаптувати тести та завдання до рівня знань та навичок кожного студента. Це дозволяє персоналізувати процес навчання та діагностики для кожного студента окремо. Також Moodle надає інструменти для аналізу статистики та аналітики щодо виконання тестів та завдань. Ви можете отримувати звіти про успішність групи студентів, аналізувати результати тестування та відстежувати прогрес кожного студента [2].

Загалом, використання платформи Moodle для діагностики знань студентів дозволяє педагогам ефективно визначати рівень завоєння матеріалу, надавати зворотний зв'язок студентам та підтримувати процес навчання на високому рівні.

Перевірка знань студентів з харчових технологій онлайн може бути ефективною за допомогою різних інструментів та методів, наприклад, надання студентам кейсів або завдань, де вони повинні застосувати свої знання до реальних ситуацій в галузі харчових технологій, допомагає перевірити їхню практичну компетентність. Використання віртуальних лабораторій дозволяє студентам вирішувати завдання та проблеми, які вони можуть зустріти в реальному житті на виробництві. Виконання студентами проєктів або підготовка презентації на теми з харчових технологій дозволяє перевірити їхні знання та уміння застосовувати їх на практиці. Оцінка практичних навичок також може здійснюватися через відео. Використання опитувань та онлайн-дискусій для перевірки розуміння концепцій, принципів та теорій харчових технологій. Ці та інші підходи можна комбінувати для створення різноманітних та цікавих способів перевірки знань студентів з харчових технологій у форматі онлайн-навчання.

Список використаних джерел

1. Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень, галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка, спеціальність – 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf
2. Савонова О. Методичні вказівки для викладачів по роботі з системою дистанційного навчання НУЧК імені Т. Г. Шевченка (на базі платформи дистанційного навчання Moodle 3.17). Частина II. Чернігів, 2023. 28 с.

Людмила Гапон-Байда,
*аспірантка кафедри професійної освіти в сфері
технологій та дизайну Київського національного
університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)*

Тетяна Деркач,
*д-р пед. наук, професор, декан
факультету хімічних та біофармацевтичних технологій
Київського національного університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)*

АНАЛІЗ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

023 ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ

Необхідність для майбутніх фахівців уже в найближчі роки працювати в умовах сталого розвитку суспільства формує певне середовище в соціальному, екологічному та економічному плані. Це визначає певні вимоги, які повинні бути враховані в підготовці фахівців. Для успішного функціонування на ринку праці необхідно забезпечити здобувачів освіти відповідними знаннями та навичками, причому важливим є дотримання їх певної комбінації та рівномірного розвитку.

Так, майбутні фахівці творчих спеціальностей мають одночасно володіти науковою, творчою та технологічною складовою професійної діяльності. Поєднання даних аспектів значною мірою відбувається під час проєктування продукту праці у процесі навчання [1; 3]. Кожна складова відповідає певному етапу проєктування та, у свою чергу, формує необхідні навички у студентів для майбутньої професії. Наприклад, наукова складова передбачає пошуково-дослідницьку роботу, аналіз, формування завдань. Творча складова пов'язана з креативним підходом до вирішення професійної проблеми. Технологічна складова полягає в реалізації задуму за допомогою технології створення певного продукту праці. Актуальним та необхідним є одночасний та рівномірний розвиток у майбутніх фахівців творчих спеціальностей усіх трьох складових.

Водночас постає проблема, яким чином визначити рівномірність розвитку трьох складових або оцінити наявність умов для одночасного та рівномірного їх розвитку. Припускаємо, що швидкість та рівномірність розвитку визначається наявністю, кількістю та мірою досягнення програмних результатів навчання (ПРН), які закладені в основу освітньо-професійної програми (ОПП).

Мета дослідження полягає в з'ясуванні сучасного стану нормативного забезпечення розвитку трьох аспектів проєктної компетентності в здобувачів освіти за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація на основі аналізу змісту затвердженого стандарту вищої освіти, ОПП власної розробки вишів та відповідних освітніх компонентів (ОК).

Сучасний стан підготовки фахівців за спеціальністю 023 [2] розглянуто на прикладі трьох ЗВО, а саме Київського національного університету технологій та дизайну (КНУТД), Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука (КДАДПМД) та Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ).

Аналіз ПРН, що відображають різні аспекти, проводився на двох рівнях. Перший – це рівень ОПП, де розглядалися ПРН, закладені у відповідному освітньому стандарті, з невеликим додатком очікуваних результатів (якщо такі є), які ЗВО має право додавати до стандарту за рахунок автономії. У КНУТД розглянуто профіль ОПП «Цифрове мистецтво» (факультет мистецтв і моди), в КДАДПМД – ОПП «Декоративно-прикладне мистецтво» (факультет декоративно-прикладного мистецтва), в ЛНАМ – ОПП «Художній текстиль» (факультет декоративно-прикладного мистецтва). Такий підхід дозволив оцінити наявність умов для одночасного розвитку трьох складових професійної діяльності, які закладені в ОПП різних творчих спеціальностей у розглянутих навчальних закладах.

Другий рівень – це рівень викладання дисциплін професійної спрямованості у досліджених ЗВО. Стандартизовані для даної спеціальності ПРН підкріплюються закладеними тими чи іншими результатами навчання в силабусах дисциплін професійного спрямування. Це відкриває можливість для викладачів ЗВО скоригувати акценти між різними аспектами діяльності на власний розсуд. Тим самим вони мають можливість підсилити або послабити опанування різних складових діяльності.

Проведений аналіз змісту ПРН показав, що деякі ПРН відображають засвоєння лише однієї складової професійної діяльності, а інші – одразу дві чи три складових. Варіація належності ПРН по аспектах була різною. Наприклад, науково-творча, науково-технологічна, наукова, творча, творчо-технологічна, технологічна та змішана.

Отримані результати аналізу розподілу ПРН спеціальності 023 між окремими складовими професійної діяльності наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл ПРН спеціальності 023, визначених в ОПП, з урахуванням ОК між аспектами професійної діяльності

У відсотках	КНУТД ОПП	КНУТД ОК	КДАДПМД ОПП	КДАДПМД ОК	ЛНАМ ОПП	ЛНАМ ОК
Наукова	23.3%	27.6%	25.9%	23.5%	22.2%	28.9%
Творча	30.9%	24.8%	28.8%	31.0%	26.5%	25.2%
Технологічна	45.8%	47.6%	45.3%	45.5%	51.3%	45.9%

Наведені результати свідчать про те, що технологічна складова домінує у всіх ЗВО на рівні 45.3–51.3%. Отриманий результат добре корелює із загальними принципами освіти, коли на рівні бакалаврату більше уваги приділяється саме вивченню технологічних основ майбутньої професії, а на рівні магістратури – більше уваги надається вмінню аналізувати та творити, тобто саме компонентам, які можна прирівняти до наукових та творчих. Але для підготовки конкурентоспроможного та висококваліфікованого фахівця творчих спеціальностей все ж є важливим рівномірний розвиток трьох складових саме на рівні бакалаврату. Оскільки не всі студенти вступають до магістратури. Таким чином, після бакалаврату на ринок праці має вийти вже сформований фахівець, готовий до професійної діяльності.

Більш детальні результати по співвідношенню внесків окремих ПРН та ОК ОПП вишів до різних аспектів наведено на рис. 1. Для ясності, у кожному випадку за одиницю (1) було прийнято показник творчого компонента ПРН. У такому випадку показники інших складових були або менше, або більше одиниці, даючи кількісну оцінку, наскільки компонент або поступається, або переважає творчий.

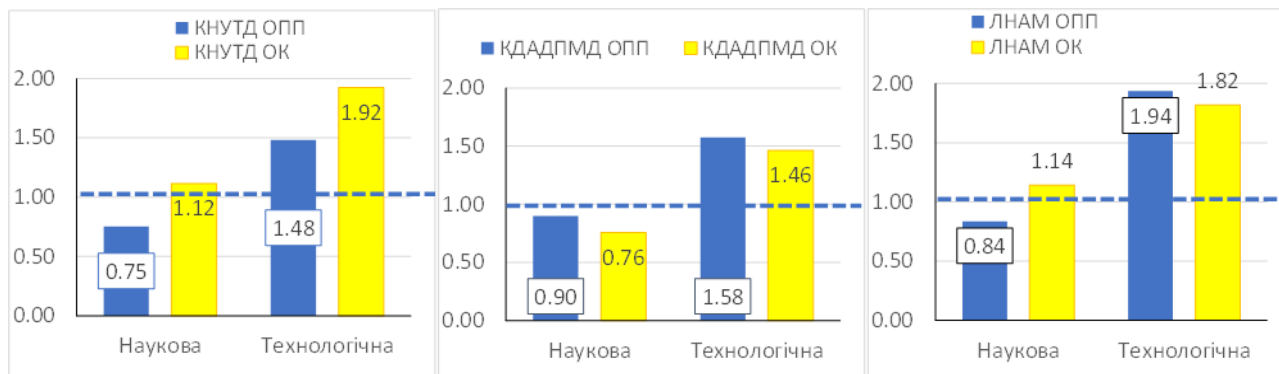


Рис. 1. Відносний розподіл ПРН та ОК спеціальності 023, визначених в ОПП, між складовими професійної діяльності по відношенню до показника творчого аспекту

Порівняння результатів на основі ОПП з результатами, що враховують зміст силабусів, дозволяють оцінити вплив ЗВО на досліджуваний аспект. Із наведених результатів на рис. 1, беручи до уваги лише ОПП, можливо зробити декілька висновків: 1) Показник технологічної складової перевищує внесок творчої, а також він збільшується від КНУТД (показник у 1,48) до ЛНАМ (1,94). 2) У всіх ЗВО показники наукової складової поступаються творчій, варіюючись в межах 0,75–0,90.

Розгляд змісту силабусів (ОК вишів на рис. 1) значно змінює загальну картину результатів: 1) Корекції ЗВО КНУТД та ЛНАМ через зміст силабусів призвели до зростання ролі наукової складової вище рівня творчої в межах 1,12–1,14 та росту показника технологічної складової (1,82–1,92). 2) Для КДАДПМД частка наукової складової понизилася нижче рівня творчої до 0,76 та нижче закладеної частки ОПП (0,9). Частка технологічної складової підвищилася за рівень творчої, але знизилась (1,46) у порівнянні з часткою ОПП (1,58).

Висновки. Аналіз ПРН, закладених в освітній стандарт спеціальності 023 та додаткових ПРН, внесених ЗВО, показав, що технологічна складова значно домінує у всіх досліджених вишах у межах 1.48–1.94; наукова – навпаки має низькі показники на рівні 0.75–0.90. Корекції викладачів КНУТД, ЛНАМ через зміст силабусів вплинули на зростання технологічної (на рівні 1.82–1.92) та наукової (1.12–1.14) складової відносно творчої, а викладачів КДАДПМД – навпаки погіршили. Отже, за рахунок внесення змін у зміст ОК університети можуть суттєво впливати на розподіл впливу ПРН між трьома аспектами проєктної компетентності здобувачів освіти спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація та досягнути рівномірного їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Ніколаєва Т. В., Ніколаєва Т. І. Роль активних засобів навчання в розвитку творчих здібностей студентів-дизайнерів у етноп просторі. *Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст*. 2014. Кн. 1. С. 350–353.
2. Шуліка В. В., Печенюк Т. Г., Касьяненко Т. А. та ін. Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» від 24.05. 2019 р. № 725. Київ : МОН України, 2019. 16 с.
3. Derkach T. M., Bilianska M. M., Yaroshenko O. G. Project-based leaning as an approach to enhance ecological component in professional education. *Educational Technology Quarterly*. 2023. Vol. 4. P. 481–497. URL: <https://doi.org/10.55056/etq.638> (date of access: 02.04.2024).

Артем Заїка,
доктор філософії, викладач
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

Потреби ринку праці в умовах цифрової економіки відображають важливість оновлення педагогічних методик навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців. Зростання обсягу навчальної інформації та необхідність постійного самоосвітнього процесу вимагають переходу до нових форм і технологій, адаптованих до вимог сучасності. Одним із перспективних напрямків є змішане навчання, що поєднує в собі традиційні методи з онлайн-освітою та самостійним навчанням.

Різноманітність моделей змішаного навчання відкриває широкі можливості для впровадження їх в освітній процес підготовки фахівців технологічної освіти. Ротаційна модель, гнучка модель, модель самостійного навчання та розширена віртуальна модель – кожна з них має свої особливості та переваги, що можуть бути використані в різних контекстах професійної підготовки.

Ротаційна модель (Rotation modal) у сучасній освіті розглядається як один із ключових підходів до організації освітнього процесу. Цей підхід поділяється на кілька підмоделей, кожна з яких має свої особливості та переваги.

Одна з таких підмоделей – Station-Rotation model, у якій здобувачі освіти чергуються між різними «станціями» або центрами навчання, де вони виконують різні види завдань. Це дозволяє здобувачам освіти отримувати різноманітні враження та досвід у різних областях.

Lab-Rotation model передбачає ротацію між лабораторними роботами та іншими завданнями, де здобувачі освіти отримують можливість зануритися в практичну роботу та експерименти, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Flipped-Classroom model, або перевернутий клас, переносить навчання з лекційних занять до самостійної підготовки, тоді як традиційні заняття використовуються для обговорення матеріалу та розв'язання завдань. Ця методика сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та розвитку критичного мислення.

Індивідуальна ротація (Individual-Rotation model) надає здобувачам освіти можливість індивідуально підібрати та розпланувати свої активності залежно від їх потреб та цілей.

Гнучка модель (Flex model) не обмежується часовими рамками, дозволяючи здобувачам освіти працювати власним темпом та відвідувати різні завдання в зручний для них час.

Модель самостійного навчання (Selfblend model) стимулює самостійність студентів у вивченні матеріалу, пропонуючи їм доступ до онлайн-курсів та матеріалів поза аудиторією.

Розширена віртуальна модель (Enriched-virtual model) поєднує в собі заняття вдома з онлайн-курсами та індивідуальними консультаціями з педагогами, забезпечуючи більш гнучкий та ефективний підхід до навчання.

Ці різноманітні моделі ротаційного навчання допомагають створити стимулююче та ефективне навчальне середовище, де здобувачі освіти мають можливість самостійно обирати та керувати своїм навчанням.

Однак на шляху впровадження змішаного навчання стоять і виклики: необхідно забезпечити доступ до необхідних технологій та навчальних ресурсів для всіх учасників освітнього процесу. Крім того, важливо забезпечити підтримку та навчання педагогів, щоб вони могли ефективно використовувати ці технології в освітньому процесі.

Крім того, змішане навчання сприяє розвитку навичок самостійності та саморегуляції в студентів, що є важливими якостями в сучасному світі. Перехід до цього підходу також забезпечує гнучкість у освітньому процесі, дозволяючи здобувачам освіти вибирати темп та режим навчання, які найбільше відповідають їхнім потребам та можливостям.

Одним із ключових аспектів успішного впровадження змішаного навчання є використання в освітньому процесі сучасних цифрових технологій. Навчальні платформи, подкасти, водкасти, 3D-анімація та онлайн-тести – це лише деякі інструменти, які можна використовувати для забезпечення доступу до навчального матеріалу та його ефективного вивчення.

Навчальні платформи є системами управління цифровим навчанням, що надають можливість створювати та розміщувати навчальні курси, завдання, контролювати знання та спілкуватися із здобувачами освіти в онлайн-середовищі.

Подкасти та водкасти становлять аудіо- або відеофайли лекцій, які можна записати та розмістити на навчальних платформах. Вони дозволяють здобувачам освіти прослуховувати або переглядати матеріали у будь-який зручний час, навіть офлайн.

3D-анімація використовується для візуалізації складних процесів чи концепцій, що допомагає здобувачам освіти краще зрозуміти матеріал та запам'ятати його.

Онлайн-тести є інтерактивними завданнями, що дозволяють перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу та визначити потреби в подальшому вивченні.

Використання цих інструментів сприяє забезпеченню доступу до навчального матеріалу та його ефективному вивченню, роблячи процес навчання більш інтерактивним та цікавим для здобувачів освіти.

Загалом змішане навчання відкриває нові можливості для підвищення якості технологічної освіти та готовності здобувачів освіти до викликів сучасного ринку праці. Це не лише допомагає оптимізувати витрати часу педагогів та здобувачів освіти, але й створює умови для більш активної та ефективної освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Shivam Ruchi. Implementation of Blended Learning in Classroom: A review paper. *International Journal of Scientific and Research Publications*. 2015. Vol. 5. № 11. P. 369–372.
2. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 53–67. DOI:10.14308/ite000568.
3. Морзе Н. В., Варченко-Троценко Л. О. Використання технологій «перевернутого» навчання на основі відео-матеріалів *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2019. № 21 (28). С. 9–17. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series2.2019.21\(28\).02](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series2.2019.21(28).02)

Світлана Заславська,
канд. техн. наук, доцент,
науковий співробітник
лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЇ

У сучасному світі, що динамічно розвивається, професійна підготовка в різних сферах значною мірою спирається на наукову та методичну підтримку для забезпечення ефективності, досконалості та інновацій [3].

Наукова підтримка є основою для професійного вдосконалення. Можна виділити такі ключові сфери, де наукова підтримка відіграє життєво важливу роль:

- Наукові дослідження допомагають визначити найкращі практики, оцінити їх результати та вдосконалити методології на основі емпіричних висновків.
- Наука сприяє інноваціям у професії шляхом інтеграції передових технологій та методологій.
- Наукові дослідження підживлюють прогрес і дозволяють фахівцям бути в курсі останніх тенденцій та розробок.

Методична підтримка стосується системних основ і підходів, які використовують професіонали для ефективного виконання своїх обов'язків. Вона охоплює низку методик, адаптованих до конкретних потреб і вимог професії.

У професійних навчальних закладах з кожної професії розробляють комплексне методичне забезпечення.

Під час розроблення комплексного методичного забезпечення професії (КМЗП) педагоги професійної школи мають урахувати такі вимоги [2]:

- 1) здійснення аналізу методичного апарату;
- 2) уточнення професійної термінології;
- 3) усунення несуттєвого матеріалу та повторів;
- 4) аналіз міжпредметних зв'язків;
- 5) уточнення мети вивчення предмета (виробничого навчання);

- 6) чітке структурування змісту навчального матеріалу;
- 7) логічність викладу навчальної інформації;
- 8) добір ілюстрацій до тексту;
- 9) відповідність тексту змісту програми;
- 10) науковість, достовірність та доступність інформації;
- 11) активізувальна й розвивальна спрямованість навчального матеріалу;
- 12) наявність навчальних завдань, спрямованих на закріплення й повторення інформації;
- 13) відповідність матеріально-технічної бази;
- 14) естетика оформлення тощо.

Тож вихідним документом для розробки КМЗП є навчальна робоча програма, а комплекс засобів навчання повинен охоплювати весь основний зміст програмного матеріалу.

На малюнку 1 показана структура КМЗП [1, с. 8].



Мал.1 Структура комплексного методичного забезпечення професії

Останнім часом розробляються електронні навчально-методичні комплекси, що містять основні розділи КМЗП.

У лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України розробляються кейси науково-методичного забезпечення професійної підготовки для ряду галузей виробництва, у тому числі будівельної, з акцентом на використанні екологічно чистих матеріалів та технологій. Наводимо приклад навчального кейсу для однієї з будівельних професій – облицювальника-плиточника.

Назва навчального кейсу: «Облицювання стін глазурованою керамічною плиткою з використанням екологічно чистих матеріалів».

Мета кейсу: Навчити здобувачів освіти технології облицювання стін глазурованою керамічною плиткою, з акцентом на застосуванні екологічно безпечних клеїв та мастик для затирання швів. Розвиток умінь правильного вибору матеріалів та техніки роботи для забезпечення довговічності покриття і безпеки для здоров'я.

Вхідні дані: Здобувачі вже мають базові знання про матеріали та інструменти для виконання облицювальних робіт.

Завдання кейсу: Пояснити здобувачам, які види екологічно чистих матеріалів застосовуються при облицюванні стін. Розкрити особливості технології облицювання стін

різними способами. Сформувані вміння з виконання роботи для забезпечення якості облицювання.

Кроки кейсу:

- Розглянути каталоги та прайс-листи фірм стосовно екологічно чистих матеріалів для облицювання стін керамічною глазурованою плиткою.

- Пояснити здобувачам прийоми підготовки поверхні стін під облицювання керамічною глазурованою плиткою.

- Пояснити технологію облицювання стін різними способами («шов у шов» «в розбіг» «по діагоналі»).

- Практичний показ техніки облицювання стін різними способами з відпрацюванням їх здобувачами освіти.

Завершальний етап: оцінювання якості виконаних робіт. Аналіз помилок, способів їх усунення.

Матеріали та обладнання: керамічна плитка, клейові суміші, інструменти робочі та контрольні для підготовки поверхні, наклеювання плитки, будівельний міксер, захисний одяг.

Дидактичний матеріал: каталоги, прайс-листи виробників матеріалів, відеоінструкції з техніки наклеювання керамічної плитки, інструкції з охорони праці при роботі з матеріалами та інструментами.

Самостійна робота

Опис кейсу

Ви отримали замовлення на облицювання стін у ванній кімнаті нового житлового комплексу, який позиціонується як екологічно чистий. Замовник наголошує на використанні натуральних та безпечних матеріалів на всіх етапах будівництва та опоряджувальних робіт. Площа стін, що потребують облицювання, становить 20 кв. м.

Цей кейс дасть здобувачам змогу не тільки освоїти практичні навички облицювання стін, але й зрозуміти важливість вибору безпечних та екологічно чистих матеріалів для здоров'я людини та довкілля.

Висновки. Науково-методичне забезпечення є невід'ємною складовою професії, що слугує для підвищення її ефективності та результативності. Використовуючи наукові дані та методичні засади, професіонали можуть підтримувати високі стандарти практики, стимулювати інновації та забезпечувати надання якісних послуг замовникам і зацікавленим сторонам. Постійні інвестиції в наукові дослідження та методичний розвиток є необхідними для професійного вдосконалення та задоволення мінливих потреб суспільства.

Список використаних джерел

1. Заславська С. І. Методика розробки навчально-технічної документації: методичні рекомендації. Біла Церква: БНПО УМО, 2015. 54 с.

2. Радкевич В. О. Підготовка педагога професійної школи до розробки засобів науково-методичного забезпечення процесу професійного навчання. *Педагог професійної школи*: збірник наукових праць. 2009. Випуск V. С. 193–200.

3. Darling-Hammond L., Hylar M. E., Gardner M. *Effective Teacher Professional Development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute. 2017. 76 p. URL: <https://doi.org/10.54300/122.311>.

Тетяна Кондратенко,

канд. пед. наук, викладач

Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка»

Полтавської обласної ради

(м. Кременчук, Україна)

Світлана Бірюкова,

викладач Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка»

Полтавської обласної ради

Юлія Сукач,
здобувач фахової передвищої освіти
спеціальність 014.01 «Середня освіта
(українська мова та література, англійська мова)»
Обласного коледжу «Кременчуцька гуманітарно-
технологічна академія імені А.С. Макаренка»
Полтавської обласної ради
(м. Кременчук, Україна)

ГРАФІЧНИЙ РЕДАКТОР ADOBE PHOTOSHOP У ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Фахова підготовка майбутніх учителів-філологів охоплює різноманітні практичні аспекти, спрямовані на розвиток мовних, літературних та культурних навичок. Розглянемо спектр практичних навичок, які можуть бути включені до наскрізних програм практик фахової підготовки здобувачів освіти (рис. 1).



Рис. 1. Окремі практичні аспекти в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-філологів

Означені практичні аспекти спрямовані на розвиток широкого спектру навичок, які необхідні в професійній діяльності майбутнього вчителя-філолога [1; 2]. У контексті формування компетентностей мова є засобом розвитку та соціалізації здобувачів освіти, становлення їх як особистостей і громадян держави. Здобуті в процесі навчання української мови знання, набуті вміння й навички стають підґрунтям реалізації особистості в суспільстві [3].

Оскільки інформаційно-комунікаційна компетентність є ключовою компетентністю освітнього процесу, зокрема під час вивчення мов, цифрові технології виступають невід'ємною складовою фахової підготовки здобувачів освіти на шляху їх становлення в майбутній професії [3]. Розглянемо переваги, які здатні забезпечити використання графічного редактора Adobe Photoshop у процесі фахової підготовки майбутніх учителів-філологів (рис. 2).

У цілому використання Adobe Photoshop під час викладання та засвоєння мов може збагатити освітній процес та допомогти студентам краще розуміти та аналізувати мову, лінгвістичні явища. Adobe Photoshop може допомогти створювати захопливі, ефективні та інтерактивні навчальні середовища для здобувачів освіти, покращуючи їх розуміння мови та збагачуючи освітній процес. Відомо, що особливого значення у вивченні мов набуває правильність вимови звуків та їх уживання – орфоепічна норма (рис. 3).



Рис. 2. Переваги застосування Adobe Photoshop у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів

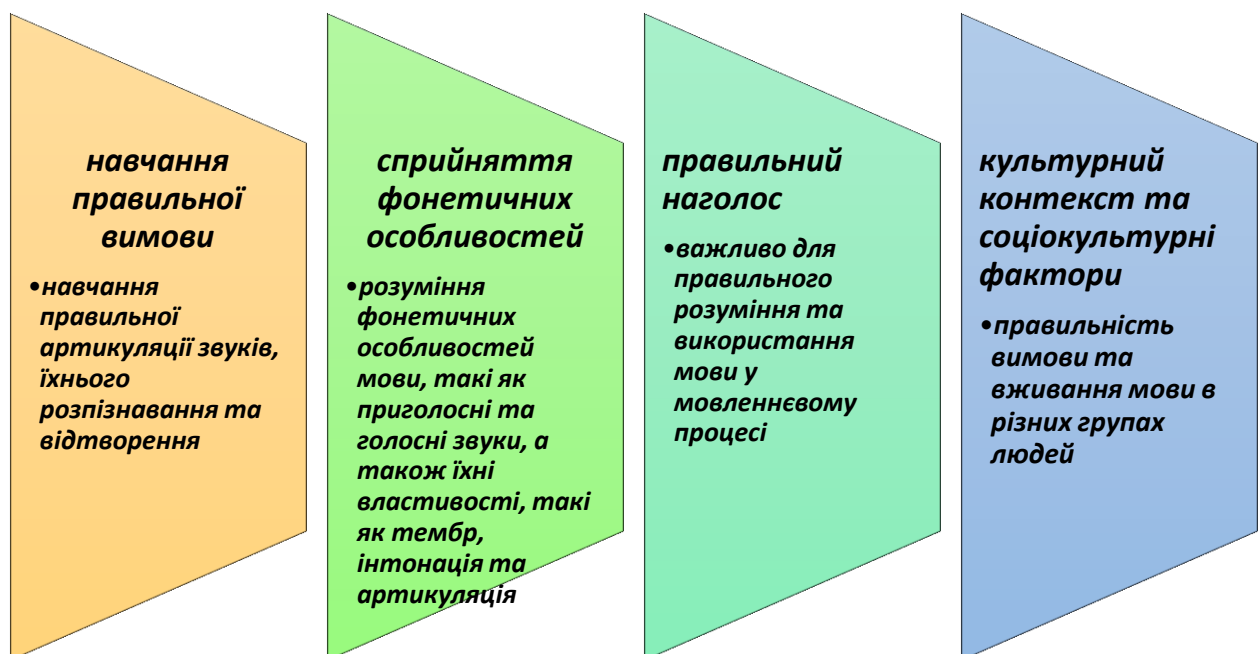


Рис. 3. Ключові аспекти застосування орфоепічної норми у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів

Розглянемо можливості покращення сприйняття здобувачами освіти фонетичного матеріалу та його візуалізації під час практичного опрацювання теми «Наголос. Основні правила наголошування слів» зі створенням макетів для інтерактивних вправ (рис. 4).

Запропонована методика викладання орфоепії із застосуванням макетів для інтерактивних вправ, створених за допомогою Adobe Photoshop, сприяє розвитку вмінь чіткої та зрозумілої мовленнєвої діяльності здобувачів освіти, що є важливим як для професійного спілкування, так і для подальшого академічного та кар'єрного зростання. Графічний редактор Adobe Photoshop у методиках візуалізації навчального матеріалу сприяє покращенню засвоєння інформації, моделюванню ефективного освітнього процесу, скеровуючи розвиток творчих та аналітичних практичних навичок здобувачів освіти.



Рис. 4. Зразки макетів для інтерактивних вправ, створених за допомогою Adobe Photoshop

Список використаних джерел

1. Крищук В.Л. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: компетентністний підхід. *Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського*. Наука і освіта. 2017. №8. С. 97-103. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/articles/2017-8-doc/2017-8-st15> (дата звернення: 08.05.2024).
2. Липчанко-Ковачик О. В. Особливості підготовки майбутніх бакалаврів-філологів у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 76 (2). С. 81–85. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_76\(2\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_76(2)_18) (дата звернення: 08.05.2024).
3. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання 10-11 класи. Рівень стандарту. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 08.05.2024).

Алла Пригодій,
канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)

Анна Клементьєва,
магістрантка ННІ професійної освіти та технологій
Національного університету «Чернігівський
колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

Аналіз психолого-педагогічної літератури переконливо свідчить про те, що в процесі організації певної діяльності для її ефективності необхідно виділяти певні умови реалізації даної сукупності процесів. Для виявлення необхідних і достатніх педагогічних умов, які будуть сприяти формуванню екологічної свідомості в майбутніх кваліфікованих робітників харчової галузі в освітньому процесі ЗПТО, потрібно передусім визначити зміст поняття «педагогічна умова».

Під педагогічними умовами розуміють об'єктивні можливості, обставини та заходи, які супроводжують освітній процес і спрямовані на досягнення його цілей, як визначають І. А. Зязюн, А. В. Литвин та інші [1; 2].

За І. А. Філімоновою, педагогічна умова – це обставина педагогічного процесу, що виникає внаслідок свідомого відбору, конструювання та використання елементів змісту, методів (прийомів) та організованих форм навчання для досягнення запланованих цілей [3].

Узагальнюючи зазначене, під педагогічними умовами ми розуміємо комплекс обставин, засобів і заходів, що сприяють ефективності планування, організації, проведення та контролю навчальної діяльності учнів.

Отже, у нашому випадку поняття «педагогічні умови» означають сукупність організаційно-педагогічних можливостей освітнього процесу ЗПТО (комплекс форм, методів, прийомів, засобів, екологічно спрямованого змісту фахової підготовки) та психолого-педагогічних заходів (підвищення рівня мотивації, пізнавального інтересу, ціннісних орієнтацій, екологічних настанов, активізація природоохоронної діяльності тощо), спрямованих як на фахову підготовку, так і посилення екологізації змісту професійної освіти, що в кінцевому результаті забезпечить підвищення рівня сформованості екологічної свідомості майбутніх кваліфікованих робітників харчової галузі.

Відтак, ми виокремили такі педагогічні умови, що, за нашим переконанням, забезпечать формування екологічної свідомості учнів у процесі фахової підготовки:

- екологізація змісту і процесу вивчення навчальних предметів загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки, оволодіння учнями екологічними знаннями, вміннями, досвідом взаємодії зі світом природи, самовиховання якостей, значущих для збереження довкілля в майбутній професійній діяльності;

- стимулювання розвитку духовно-екологічної спрямованості особистості учнів на захист природи в майбутній професійній діяльності;

- актуалізація інтерактивних технологій, форм, методів і засобів, зорієнтованих на формування екологічної свідомості на засадах інтеграції духовно-морального та екологічного змісту навчальних предметів загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки, активізацію природоохоронної проєктно-дослідницької діяльності учнів.

Щодо першої педагогічної умови – головним мірилом під час відбору тем навчальних предметів, що мають бути екологізовані за своїм змістом, є насамперед їх виховна функція. Для кожного напряму навчання (навчальних предметів загальнопрофесійної та професійно-теоретичної підготовки) визначається свій зміст освіти, який має спиратися на відповідний тип мислення, оскільки пізнання фактів, предметів, явищ, подій і процесів у довкіллі впливає на формування екологічної свідомості, а також розвиток екологічного мислення та формування екологічної культури особистості.

Для майбутнього кваліфікованого робітника харчової галузі особливої значущості набувають здобуті в процесі учіння екологічні знання та надзвичайно важливі уміння передбачати наслідки трудової діяльності.

Правомірність виокремлення другої умови зумовлена розумінням необхідності забезпечення позитивного стимулювального впливу на духовно- ціннісно-мотиваційну сферу учнів у процесі екологічно спрямованої фахової підготовки. На нашу думку, стимул, як, власне, і мотив, характеризує рушійну силу людини, сприяючи її активності, діяльності.

Водночас внутрішнє спонукання виникає не тільки під впливом зовнішніх стимулів, але й унаслідок потреб самої особистості, її попереднього досвіду, бажань, переконань, інтересів.

Під час обґрунтування третьої педагогічної умови ми виходили з того, що інтерактивне (від англ. *interaction* – взаємодія) навчання та виховання є спеціальною формою організації пізнавальної освітньої діяльності учнів, що орієнтує на пошуково-дослідницьку роботу, яка сприяє прояву їхньої ініціативи та зацікавленості, створює комфортні умови, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність під час постійної, активної взаємодії, співнавчання, взаємовиховання (колективного, групового, навчання у співпраці), де і учень і викладач є рівноправними суб'єктами освітнього процесу.

Дієвим педагогічним інструментом, спрямованим на розвиток особистісних і метапредметних результатів учнів у процесі пошуково-дослідницької та природоохоронної

діяльності, пов'язаної з вивченням навколишнього середовища і сприяння її покращенню, є виконання екологічних проєктів, курсових робіт, виконуючи які учні вчаться: формулювати цілі й завдання; прогнозувати й аналізувати можливі результати; зіставляти факти; оцінювати екологічну ситуацію; працювати з літературними джерелами; здійснювати дослідницьку та соціально значущу діяльність щодо сприяння вирішенню екологічних проблем; презентувати результати проведеного дослідження перед аудиторією; аргументувати власну позицію; оцінювати себе та інших; співпрацювати з одногрупниками, викладачами.

Надзвичайно важливо, щоб форми і методи роботи були спрямовані на усвідомлення учнями комплексного характеру сучасних екологічних проблем, можливості їх вирішення, формування комунікативних умінь для осмислення інформації і прийняття рішень. За такого підходу учні виявляють інтерес до пізнання природного довкілля, намагаються виробити власне ставлення до природи, утвердитися в позитивній самооцінці, впевненості у власних силах.

Отже, форми, методи та прийоми навчання й виховання в ЗПТО мають бути спрямовані на виховання в учнів екологічної відповідальності, формування екологічної свідомості з використанням для цього всіх можливостей. Педагог ЗПТО має сформулювати «світогляд майбутнього господаря, а не бездушного споживача навколишнього середовища» [1, с. 174].

Список використаної літератури

1. Зязюн І. А. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посібник / ред. І. А. Зязюн, О. М. Пехота. Київ : А.С.К., 2003. 240 с.
2. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : практ. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Львів : ЛДУБЖД, 2018. 88 с.
3. Філімонова І. А. Педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів харчових технологій на засадах компетентнісного підходу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 60, т. 2. С. 196–199.

Роман Кузнецов,

аспірант кафедри професійної освіти та технологій

сільськогосподарського виробництва

Глухівського національного педагогічного

університету ім. О. Довженка

(м. Глухів, Україна)

ІННОВАЦІЇ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ «БУДІВНИЦТВО ТА ЗВАРЮВАННЯ»)

Підготовка бакалаврів професійної освіти (спеціалізація «Будівництво та зварювання») до впровадження інноваційних технологій у процес їхньої практичної діяльності нині є однією з актуальних проблем, що зумовлено економічними, воєнними викликами в країні, зміною цінностей, підходів, методів у будівництві, новими вимогами до компетентностей майбутніх педагогічних працівників закладів професійної освіти. Опис предметної області Стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» передбачає опанування «теоретичних основ, технологій та обладнання для виконання спеціальних робіт, пов'язаних із використанням методів відповідних наук в установах та організаціях галузі / сфери» [2]. На підставі об'єктів вивчення та діяльності, інтегральної компетентності сформульовано спеціальні (фахові) компетентності (К 16. «Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище», К 18. «Здатність аналізувати ефективність проєктних рішень, пов'язаних з добром, експлуатацією, удосконаленням, модернізацією технологічного обладнання та устаткування галузі/сфери відповідно до спеціалізації») та програмні результати навчання (ПР 16. «Знати основи і розуміти принципи функціонування технологічного обладнання та устаткування галузі (відповідно до спеціалізації)», ПР 18. «Розв'язувати типові спеціалізовані задачі, пов'язані з вибором матеріалів, виконанням необхідних розрахунків, конструюванням, проєктуванням

технічних об'єктів у предметній галузі (відповідно до спеціалізації)» [2]. Безперечно, це спонукає заклади вищої освіти, де здійснюється підготовка бакалаврів галузі 01 Освіта/Педагогіка, спеціалізації «Будівництво та зварювання», не лише ознайомлювати фахівців з інноваціями в будівельній галузі, а й простежувати технології їх розвитку та впровадження в будівельну сферу.

Аналіз будівельної сфери в Україні та світі засвідчує, що з-поміж інноваційних технологій нині перевага надається тим, які прискорюють будівництво, впливають на якість спорудження, є безпечними для навколишнього середовища та перебування в них, енергозберігальними, зручними для мешкання, навчання, роботи, відпочинку тощо, сприяють сталому розвитку. До таких технологій сьогодні уприналежено:

1) 3D-друкування, що характеризується точністю, швидкістю, гнучкістю, міцністю, ефективністю, економічністю (зменшенням відходів), зниженою вартістю, архітектурно-дизайнерською унікальністю, перспективністю; застосовується 3D-друкування для виготовлення прототипів (макетів) будівельних споруд або деталей їх; реставрування пошкоджених будівель, таких, що не підлягають відновленню традиційними засобами тощо;

2) робототехніку (роботи, безпілотники-дрони, безпілотна вантажівка, сканери, роботизовані вантажні крани, бульдозери, скрепери, автогрейдери, землерийні роботи, роботи-подрібнювачі сумішей, квадрокоптери тощо); більшість робототехніки запрограмовано не лише на виконання певних будівельних робіт, вона спроможна аналізувати, розробляти, планувати передові дослідження, сканувати матеріали, здійснювати зйомки для проведення геодезичних робіт, оцінювати будівельні матеріали, локації для ведення будівництва, передбачати ризики тощо;

3) технології віртуальної реальності (віртуальна участь людини в будівництві її майбутнього житла, віддалене автоматизоване керування своїм будинком щодо енергозатрат, контролю температури, освітлення тощо);

4) композитні енергозберігальні матеріали, що зменшують проникнення сонячного проміння влітку та знижують втрату тепла споруд через вікна (жалюзі вертикальні, рулонні штори, штори касетні, сонцезахисні екрани, атермальні склопакети тощо);

5) наноматеріали, які характеризуються міцністю, легкістю, термічною та електричною провідністю, сенсорністю, антибактеріальністю;

6) сонячні матеріали, що ефективно інтегруються в дизайн будівель та дають змогу послуговуватися сонячною енергією без встановлення додаткових сонячних панелей (сонячне скло, сонячні панелі, сонячні покрівлі, сонячні фарби, сонячне покриття) [1; 3]. Установлено, що інноваційні тренди дуже стрімко впроваджуються в будівельну галузь, умотивовуючи всіх, чия діяльність пов'язана зі сферою будівництва, навчання в ній, до опановування їх особливостей, усвідомлення значущості інновацій та виваженого застосування в практичній діяльності.

Отже, процес формування означених вище компетентностей та практичних результатів навчання майбутніх бакалаврів професійної освіти (спеціалізації «Будівництво та зварювання») має ґрунтуватися на виваженому доборі освітніх компонентів, із-поміж яких обов'язковими мають бути навчальні дисципліни, студіювання яких дасть змогу осмислити сутність «деструктивних» інновацій – таких, що «руйнують» будівельну неефективність, марнотратство, забрудненість, небезпеченість та сприяють ефективному розвитку будівельної галузі, стабілізують кадровий потенціал, задовільняють вимоги суспільства. Важливу роль у формуванні висококваліфікованого педагогічного фахівця професійної освіти відіграють будівельні інноваційні стартапи, кейси, проекти, до розроблення та реалізації яких долучаються не лише здобувачі освіти, а й роботодавці, вітчизняні та міжнародні інвестори, інші стейкхолдери. Обов'язкового перегляду потребують бази проходження практичної підготовки спеціалістів у сфері професійної освіти (спеціалізація «Будівництво та зварювання»), яка в галузі інноваційного будівництва справді є виробничою.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні технології в будівництві: що нового у світі будівельних матеріалів? URL: <https://realstroyservice.kiev.ua/ua/blog-ua/653-innovatsijni-tekhnologiji-v-budivnitstvi-shcho-novogo-u-sviti-budivelnikh-materialiv>

2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Павло Марушко,
*аспірант кафедри
професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)*

НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГОВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

В умовах постійного розвитку освітніх технологій та зростаючих вимог до якості педагогічної підготовки виникає необхідність систематичного вдосконалення методів формування професійних компетенцій у майбутніх педагогів професійного навчання. Одним із ключових аспектів цього процесу є розвиток дослідницьких умінь, які не лише забезпечують професійну компетентність, а й сприяють постійному вдосконаленню педагогічної практики. У цьому контексті велике значення набувають навчально-дослідницькі завдання (НДЗ), які є ефективним інструментом у формуванні дослідницьких умінь серед майбутніх педагогів.

Навчально-дослідницькі завдання – це форма самостійної роботи студента, яка містить навчальні, дослідницькі або проектно-конструкторські завдання, яка проводиться поза аудиторією і має на меті поглиблення знань та розвиток дослідницьких умінь. НДЗ можна об'єднувати в групи, компонувати, об'єднувати за різними показниками залежно від кінцевої мети і завдань. Завдання можуть мати комплексний характер, і тоді до їх виконання можуть залучатися кілька студентів [1].

Традиційно до комплексу НДЗ входять завдання різних видів (тактичні, оперативні, елементарні), типів: за характером функцій (гностичні, проектувальні, конструктивні, інтегральні); та за рівнем складності (базові, підвищені, поглиблені).

До основних видів НДЗ, які можуть бути використані при підготовці студентів відносять такі:

- конспект або реферат з теми згідно із запропонованим або самостійно розробленим студентом планом;
- розв'язання конкретних питань і складання розрахункових або практичних (наприклад, ситуативних або графічних) завдань різного рівня з теми;
- розроблення теоретичних або прикладних функціональних моделей явищ, процесів тощо;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис об'єкта вивчення тощо;
- підготовка та написання тез доповідей для участі в студентських звітних конференціях;
- підготовка та написання наукової статті для публікації у фахових виданнях;
- комплексний опис властивостей, функцій, об'єктів;
- розроблення навчальних і діагностичних тестових завдань з теми або курсу в цілому.

Зміст тактичних завдань передусім спрямований на розвиток і подальше формування в студентів комплексних дослідницьких умінь, кожне з яких структурно містить у собі ряд часткових, більш дрібних дослідницьких умінь, освоєння яких здатне забезпечити розв'язання блоку оперативних НДЗ.

Безпосереднє вирішення серії простих НДЗ надає можливість студенту реалізувати на практиці конкретні дії, що входять до складу часткового дослідницького вміння. Включення до комплексу НДЗ може створювати ієрархічну перевірену практикою послідовність здійснюваних студентами цілеспрямованих дій, які здатні забезпечити формування часткових, а у майбутньому узагальнених дослідницьких умінь [1].

До завдань гностичного (дослідницького) типу можна віднести такі, як проведення аналізу, виявлення, порівняння, зіставлення та розгляд різноманітних підходів тощо.

Завдання проєктувального типу полягають у розробленні структури освітнього процесу, розробленні програми діяльності, виборі способів їх включення тощо.

Завдання конструктивного типу полягають у виділенні змісту, його розробці, конструюванні та підготовці.

Завдання інтегрального типу включають такі завдання, як: припущення та обґрунтування, виділення та характеристика, осмислення та складання, підготовка та проведення тощо.

Виділяють такі типи навчально-дослідницьких завдань, на основі ступеня їх складності: базовий; підвищений; поглиблений, що сприяє забезпеченню різнорівневого навчання студентів дослідницької діяльності.

Наведемо приклади навчально-дослідницьких завдань, які можуть бути застосовані під час формування дослідних умінь майбутніх педагогів професійного навчання:

– розроблення та обґрунтування індивідуального плану освоєння передового педагогічного досвіду діяльності педагога професійного навчання або майстра виробничого навчання. Студенти спостерігають за роботою педагогів у реальних педагогічних умовах, спостерігають за методами та прийомами їхньої роботи, аналізують їх ефективність. На основі цього дослідження студенти розробляють рекомендації щодо вдосконалення педагогічної практики;

– аналіз ефективності методів навчання. Студенти обирають конкретний метод навчання (наприклад, проєктна методика, кейс-метод, інтерактивні лекції тощо) та проводять дослідження його ефективності в контексті проведення уроків теоретичного та виробничого навчання. Результати можуть включати порівняльний аналіз ефективності різних методів та рекомендації щодо оптимального їх використання;

– створення навчально-методичного посібника. Студенти розробляють навчально-методичний посібник з певної теми або дисципліни, базуючись на передовому педагогічному досвіді. Цей посібник може містити теоретичний матеріал, практичні завдання, кейси, методи оцінювання тощо;

– вивчення інноваційних педагогічних технологій. Студенти можуть обирати певну інноваційну технологію (наприклад, використання віртуальної реальності, онлайн-навчання, інтерактивні платформи тощо) і досліджувати її ефективність у процесі професійного навчання. Це дослідження може включати аналіз переваг та недоліків технології, а також рекомендації щодо оптимального використання;

– дослідження індивідуальних особливостей учнів закладу П(ПТ) та ФП освіти. Студенти виконують дослідження індивідуальних особливостей учнів (наприклад, їхніх навичок, інтересів, стилів навчання тощо) та розробляють підходи до індивідуалізації освітнього процесу.

Ці навчально-дослідницькі завдання можуть бути запропоновані студентам в рамках дисципліни «Методика професійного навчання», «Основи наукових досліджень», «Методологія і методи наукових досліджень». Завдання спрямовані на формування у студентів методичних вмінь, умінь обирати методи педагогічного дослідження, проводити педагогічне дослідження в конкретному закладі освіти, давати оцінку значущості використання статистичних методів у педагогічних дослідженнях; представляти результати педагогічного дослідження у вигляді доповідей, презентацій, давати оцінку результатам педагогічного дослідження.

Аналіз результатів проведеного нами дослідження з проблеми формування готовності до здійснення дослідницької діяльності майбутніх педагогів професійного навчання дозволяє говорити про значущість і доцільність застосування при вивченні дисциплін «Основи наукових досліджень», «Методологія і методи наукових досліджень» і в період педагогічних практик комплексу навчальних завдань дослідницького характеру (НДЗ) як спеціального дидактичного засобу. Цей засіб спрямований на забезпечення цілеспрямованого оволодіння майбутніми педагогами професійного навчання теоретичними основами педагогічної та дослідницької діяльності шляхом освоєння навичок і вмінь узагальненого характеру, організації спеціальної підготовки студентів при формуванні дослідницьких умінь у процесі їхньої професійної підготовки у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Ярошук Л. Г. Індивідуальні навчально-дослідні завдання студентів у процесі вивчення курсу «Основи педагогічних вимірювань та моніторинг якості освіти». *Наукові записки кафедри педагогіки*. Випуск XXV Харків, 2011. С. 223–229.

2. Опанасенко В. П. Формування дослідницьких умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення дисциплін професійно-орієнтованого циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Глухів, 2016. 234 с.

3. Опанасенко В.П. Умови формування дослідницьких умінь студентів у процесі вивчення дисциплін циклу професійної та практичної підготовки. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2011. Вип. 19. С. 88–93.

Станіслав Марченко,
канд. пед. наук, старший викладач
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Технологічна підготовка в закладах середньої освіти стає актуальною проблемою як у науково-теоретичному, так і в практичному планах у зв'язку з кардинальними соціально-економічними змінами, що відбуваються в сучасному суспільстві. Освітня галузь «Технології» призначена для підготовки учнів до самостійного трудового життя, пов'язаного із творчою і перетворювальною діяльністю, до професійного самовизначення й опанування обраних професій.

Успішність упровадження в навчальний процес технологічної підготовки інноваційних методів більшою мірою залежить від компетентності вчителя. Тут допоможе його активна позиція щодо організації творчої та перетворювальної діяльності учнів у сучасному технологічному просторі.

Графіка й креслення є частиною освітньої галузі «Технології» як основа перетворювальної та проєктної діяльності. На сьогодні графічні знання й уміння є необхідними компонентами в різних галузях ринкової економіки. Графічна діяльність являє собою розумово-практичну діяльність, однією з найважливіших умов і результатів якої високий рівень розвитку просторової уяви [4].

Таким чином, успішне вирішення багатьох завдань технологічної освіти обумовлене значною мірою графічною компетентністю вчителя. Графічна компетентність припускає наявність знань, умінь і навичок, що дозволяють вільно орієнтуватися в різних видах креслень і схем; самостійно розробляти конструкції; знати про можливості застосування нових технологій [5].

Навчання креслення в сучасній школі здійснюється у двох напрямках: як самостійний предмет в старших класах базової школи і як неодмінна частина процесу технологічної підготовки учнів. Аналіз програми по «Технології» базової школи показує, що в ній недостатньо приділяється уваги організації графічної діяльності учнів, розв'язання творчих графічних завдань. У старших класах при вивченні «Технології» (рівень стандарту) передбачено вивчення двох модулів «Комп'ютерне проєктування» та «Креслення», для викладання яких вчителю технології необхідно володіти графічною компетентністю [3].

Отже, однією зі значущих професійних компетентностей для майбутнього вчителя технології є графічна компетентність, під якою розуміється здатність успішно застосовувати графічні знання, уміння й навички при розв'язанні спеціальних практичних завдань.

Під компетентністю розуміється стійка здатність людини до усвідомленої діяльності, яка складається із глибокого розуміння суті виконуваних завдань й розв'язуваних проблем: уміння вибирати засоби й способи діяльності відповідно до конкретних обставин місця й часу; почуття відповідальності за досягнуті результати [2].

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє нам визначити такий склад графічної компетентності майбутнього вчителя технологій:

– когнітивний компонент (наявність теоретичних знань, що забезпечує усвідомлену діяльність);

– діяльнісний компонент (знання й уміння, апробовані в дії, освоєні особистістю як найбільш ефективні);

– мотиваційний компонент (особистісні якості, що визначають позицію й спрямованість особистості як суб'єкта діяльності) [1].

Графічна компетентність майбутнього вчителя технологій містить ряд компонентів, серед яких можна виділити:

– графічна грамотність – уміння читати креслення, графічну документацію, виконувати основні геометричні побудови;

– графічна поінформованість – уміння знаходити дані для розв'язання графічних завдань;

– графічні знання – уявлення про основні графічні елементи, способи розв'язання завдань і побудову графічних зображень;

– графічні вміння – готовність оперувати просторовими образами, які створюються на різній графічній основі;

– графічні навички – володіння навичками абстрактної розумової діяльності, просторової уяви, втілення технічних ідей за допомогою графічного зображення, готовність до самостійної творчої роботи [5].

Формування графічної компетентності в основному відбувається під час вивчення інженерної та комп'ютерної графіки й інших спеціальних дисциплін.

Під графічною підготовкою розуміється процес формування просторової уяви, здатності до конструктивно-геометричних розв'язків, аналізу й синтезу просторових форм.

Як показує практика роботи, у студентів-першокурсників спостерігається недостатній рівень сформованості графічної компетентності: багато не вивчали креслення в школі, мають слабо розвинену просторову уяву. У таких студентів немає системного підходу до процесу одержання графічних знань, умінь і навичок. Виходячи із цього, у процесі підготовки майбутніх учителів технологій з метою ефективного формування графічної компетентності необхідно дотримуватися в навчальному процесі певних педагогічних умов.

Перша умова – це активізація їхньої самостійної роботи через виконання творчих завдань. Крім того, для цієї ж мети слугує впровадження бально-рейтингової системи в навчальний процес, використання різних форм самоконтролю й контролю.

Другою умовою виступає використання методу проєктів для організації самостійної роботи студентів у процесі навчання графічних дисциплін. Уміння розробляти проєкти знадобиться в подальшій професійній діяльності – при веденні уроків технологій в школі.

Крім того, для активізації формування графічної компетентності студентів у процесі навчання доцільно:

– застосування індивідуальних і групових способів роботи під час аудиторних занять;

– використання презентацій, відеоматеріалів, інтернет-джерел і наочних дидактичних посібників при вивченні теоретичного матеріалу;

– виконання самостійних індивідуальних розрахунково-графічних робіт;

– організація й проведення студентських конкурсів і міжпредметних олімпіад пов'язаних з графічною діяльністю.

У результаті в майбутніх учителів технологій формуються вміння пошуку інформації для розв'язання графічних задач, визначення найбільш ефективних способів виконання завдань, розвиток навичок самостійної творчої роботи.

Уведення в навчальний процес творчих завдань дозволяє досягти таких результатів: підвищується рівень мотиваційної складової графічної компетентності, розвивається готовність оперувати просторовими образами, формується просторова уява, набувається досвід застосування знань, умінь, навичок отриманих у процесі вивчення графічних дисциплін.

Виконання проєктів на заняттях з інженерної і комп'ютерної графіки сприяє формуванню в студентів графічної компетентності, у тому числі й уміння виконувати індивідуальні й групові проєкти, знаходити необхідну інформацію й застосовувати її в практичній діяльності, у ході розв'язання поставлених професійних завдань.

Так само, ефективною умовою розвитку графічної компетентності майбутніх учителів технології є інтерактивні заняття. Вони можуть реалізовуватися в таких формах взаємодії як лекція-діалог, ділові й рольові ігри, калейдоскоп педагогічних і методичних ідей, круглі столи,

майстер-класи тощо. У цьому випадку створюються умови для досягнення результату за допомогою співробітництва між усіма учасниками освітнього процесу.

Таким чином, формування графічної компетентності сприяє розвитку творчого та професійного потенціалу майбутніх учителів технологій і є важливим кроком у підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних упроваджувати сучасні педагогічні методи та інноваційні технології в навчальний процес. Графічна компетентність не лише розширює можливості викладання технологій, а й сприяє залученню учнів до активної творчої діяльності, стимулює їхні інтереси та розвиває креативне мислення.

Список використаних джерел

1. Васенко В. В. Графічна підготовка в структурі компетентностей майбутнього вчителя технологій. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія* : зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2013. Вип. 28, Т.1. С. 59–63.

2. Гушлевська І. Поняття компетентності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 22–24.

3. Навчальна програма. Технології 10–11 класи (рівень стандарту) / редактор А. І. Терещук. 2017.

4. Нищак І. Д. Методична система навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Дрогобич, 2016. 565 с.

5. Олефіренко Т. О. Формування графічної компетентності у майбутніх учителів технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

Наталія Орлова,

*канд. пед. наук, доцент,
старший викладач кафедри професійної освіти,
дизайну та безпеки життєдіяльності
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ РОЗРОБКИ АВТОРСЬКОГО ШРИФТУ

Типографічне мистецтво полягає в умінні належним чином організувати друкований матеріал для досягнення певних цілей. Це означає розташування літер, створення пробілів і вибір шрифту з метою максимального сприяння зручності читання тексту для аудиторії.

Типографіка становить одну з експериментальних галузей графічного дизайну, причому шрифт є основою будь-якого успішного дизайн-проекту. Типографіка кольору – це комбінація візуальних, історичних та психологічних аспектів, що створюються за допомогою конкретних шрифтів або кольорів та їх комбінацій [1].

Шрифт – графічний малюнок накреслень літер і знаків, що об'єднуються в єдину систему стилю та композиції, яка включає в себе символи з визначеними розмірами та малюнками. Художники та гравери створюють шрифти відповідно до певного концепту, вимог щодо збереження стильної єдності та графічної гармонії, а також з урахуванням конкретних завдань змісту та декоративно-художніх завдань [2].

Зручність читання залежить від безлічі факторів, від ширини рядка до освіти читача. Швидкість читання частково обумовлена анатомією букв. Під час читання дорослими людьми слово сприймається цілком. Експерти вважають, що ключову роль у читабельності латинського алфавіту відіграють верхні і нижні виносні елементи, а також крапки над «і», «ї», і чергування округлих і кутастих знаків. Кириличний алфавіт суттєво відрізняється за цими параметрами від латинського, і його ритм часто порівнюють з частоколом [3].

У сучасних підходах до проблеми легкості читання виокремлюються дві екстремальні точки зору. Одна з них виникла від представників швейцарської школи типографіки. Їхні прихильники намагалися створити або вибрати певний універсальний і міжнаціональний шрифт. Вони

стверджують, що шрифт повинен бути універсальним і не має бути виразно особистісним або особливим, щоб не втручатися в зміст своєю естетикою.

Друга позиція виникла в контексті поширення цифрових технологій. Залежно від обсягу тиражу та специфіки аудиторії, проблема відповідності визначеному рівню легкості читання і звичності оформлення шрифту може мати різне значення. Журнали можуть служити прикладом: зі збільшенням тиражу їх дизайн стає більші стриманим, звичним та передбачуваним. Однак існують винятки, такі як видання з професійною тематикою в галузі дизайну або видання з шокуючим ефектом, які, як правило, мають невеликий тираж. Таким чином, естетику легкості читання можна протиставити естетиці епатажу та концепції «дизайну ради дизайну» [4].

Під час навчання розробки авторських шрифтів необхідно розглянути вимоги, що стосуються як утилітарних, так і художніх аспектів шрифту. У якісно створеному шрифті, який перетворить звичайний текст у шедевр мистецтва, має відбутися зближення трьох ключових характеристик: краси, легкості читання і виразності. Незважаючи на те, що ці аспекти часто взаємно конфліктують, кожен з них важливий для авторського шрифту, і естетичну оцінку шрифту слід проводити, урахувавши всі ці аспекти.

Достатньо результативно вбачається вправа з проєктування обкладинки книги, створення гармонійної шрифтової композиції в кольорі. Умовно це завдання можна назвати проєктуванням рекламного напису з використанням для цього рядкових літер. Обсяг тексту – два–три слова. Композиція повністю розробляється в кольорі (фон, літери). Для виконання завдання використовують відпрацьований шрифт. Характер композиції повинен бути вишуканим. Обов'язкова умова співвідношення шрифтів однієї гарнітури, образність шрифту (відповідність малюнка шрифту обраної теми).

Естетичні характеристики шрифту проявляються у його конкретному використанні та оформленні. Майбутнім дизайнерам важливо усвідомити, що їхнє ставлення до розміщення знаків на площині може підкреслити або, навпаки, замаскувати властивості шрифту. Розташування тексту в просторі є ключовим і найбільш творчим аспектом їхньої роботи. Типографіка означає графічне розміщення, мистецтво експонування двовимірних форм на площині. Робота зі шрифтами та типографікою – це одночасно наука і мистецтво, де існують певні правила, яких важливо дотримуватися. Уміння дизайнера працювати зі шрифтами є показником його професіоналізму і рівня майстерності.

Список використаних джерел

1. Гавенко С. Ф. Оздоблення друкованої продукції: технологія, устаткування, матеріали : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», Львів : УАД, 2003. 180 с.
2. Маїк В. З. Тиснення: технології, матеріали, устаткування / під ред. Е. Т. Лазаренка. Львів : НВП «Мета», 1997. 174 с.
3. Шевченко В. Е. Характеристика шрифту як способу поліграфічного відтворення тексту : конспект лекцій для студентів відділення «Видавничка справа та редагування» з курсу «Шрифтознавство». Київ : Інститут журналістики, 2005. 106 с.
4. Ярема С. М. Видавничі поліграфічні технології та устаткування : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2003. 320 с.

Ольга Сорока,
асистент, аспірантка
Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОСТІ МОЖЛИВИХ ОБ'ЄКТІВ ПРОЄКТУВАННЯ

Проектно-технологічна діяльність, що визнана основною на уроках технологій у закладах загальної середньої освіти, безпосередньо пов'язана з виробництвом, а саме виготовленням матеріальних цінностей, що є причиною конфлікту людства з довкіллям. Невипадково однією з основних вимог до проєктованого виробу є екологічність, що полягає на думку науковців, у тому,

«що виготовлення і експлуатація виробів не спричинить істотних змін у навколишньому середовищі, порушень у життєдіяльності людини, тваринного та рослинного світу» [3]. Екологічність виробу – це багатофакторна характеристика, яка потребує визначення критеріїв і показників для його оцінювання. Ураховуючи те, що наш науковий пошук, не дав чітких відповідей на дану проблему, постає необхідність розроблення та обґрунтування критеріїв оцінювання екологічності можливих об'єктів проектування (виробів).

Система розроблених нами критеріїв ґрунтується життєвому циклі продукції (виробу). Відповідно до державного стандарту України «життєвий цикл продукції (виробу) (англ. product lifecycle) — це сукупність взаємопов'язаних процесів послідовної зміни стану продукції від початку дослідження та обґрунтування розроблення до припинення експлуатації виробу, застосування (зберігання) матеріалу» [2]. Аналіз літератури дав змогу визначити основні етапи життєвого циклу актуальні для нашого дослідження: проектування – виготовлення – споживання – кінець життя.

Життєвий цикл виробу може закінчитися декількома шляхами, з яких найпопулярнішими є: вторинне використання матеріалів та компонентів (утилізація), повторне використання та захоронення. Беззаперечним фактом є те, в Україні більше 90% відходів завершують своє життя на звалищі, що є дуже загрозливим для навколишнього середовища. Тому є очевидним, що кінець свого життєвого циклу виріб зустрине на полігоні твердих побутових відходів, хоча альтернативою звалищу може бути подальше використання продукту або через апгрейд (модернізація, оновлення), або через рециклінг (повторне використання або повернення в обіг) матеріалів [1].

У той же час, на початкових етапах проектувальник навіть не замислюється про кінець життя виробу, а питання про його екологічність взагалі може не стояти.

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, існує певна ієрархія поводження з відходами, що передбачає дії стосовно запобігання утворенню відходів та управління ними у такій послідовності: «1) запобігання утворенню відходів з метою оптимізації процесів проектування видобутку ресурсів, виробництва товарів (екодизайн) та утворення відходів; 2) підготовку до повторного використання перероблення відходів; 3) перероблення відходів – утилізація з поверненням у виробничий цикл різних матеріалів, що містяться у відходах; 4) інші види утилізації відходів, у тому числі енергетична утилізація, використання відходів як вторинних енергетичних ресурсів; 5) видалення відходів захоронення їх у спеціально обладнаних місцях / об'єктах та знищення (знешкодження) на установках, що відповідають екологічним нормативам, лише у разі відсутності можливості виконати попередні ступені ієрархії» [4].

Таким чином, запобігання утворенню відходів є першим кроком їх зменшення. Як це може проглядатися у процесі проектування? Етап проектування життєвого циклу виробу, на нашу думку, чітко простежується в організаційно-підготовчому та конструкторському етапах проектно-технологічної діяльності. Саме на організаційно-підготовчому етапі постає важлива проблема – правильно вибрати об'єкт проектування, визначитися у доцільності виконання проекту [3].

Для запобігання виготовленню непотрібного виробу здобувач освіти повинен чітко відповісти на такі запитання: Яке призначення виробу? Чи адекватно задовольняється потреба, виготовивши цей виріб? Чи є альтернативи задоволення потреби? Чи дійсно функції, які висуваю до виробу є оптимальними? Чи це буде якісний виріб? Чи безпечний виріб для здоров'я людини? Це буде одиничний виріб чи масового виробництва? Чи з якісного матеріалу буде виготовлений виріб для найдовшої його експлуатації? Чи є можливість економного використання матеріалів? Чи технологія/техніка виготовлення забезпечить довгостроковість використання виробу? Чи можна зекономити енергію під час виробництва? Скільки часу я планую його використовувати? Чи можливо його ремонтувати? Чи потрібна упаковка для зберігання? Яким чином можна утилізувати виріб? Чи можна повторно використати виріб? Чи не завершиться життєвий цикл виробу на сміттєзвалищі?

Відповіді на ці запитання дають змогу спрогнозувати доцільність та наслідки проектно-технологічної діяльності, її вплив на довкілля і здоров'я людини та, за можливості, уникнути виготовлення невиправданого виробу.

Однак абсолютно екологічний виріб – це рідкість, а задоволення потреб – необхідність людського життя. Тому було розроблено критеріальне оцінювання екологічності виробу. 3

опертям на етапи життєвого циклу виробу було визначено такі критерії: виробничий, експлуатаційний, утилізаційний. Для кожного критерію означено показники екологічності виробу та притаманні їм бали (табл. 1).

Присвоєння балів показникам потребує від здобувача знання відповідної інформації щодо фізичних і хімічних властивостей матеріалу, його вплив на довкілля та здоров'я людини, технологій його виробництва, стособів економії ресурсів, шляхів утилізації тощо.

Таблиця 1

Критерії та показники екологічності виробу

Критерій	Показники	Оцінювання показника	Бали
Виробничий	Визначення походження конструкційного матеріалу	Вторинне	4
		Природне	3
		Синтетичне	2
		Змішане	1
	Вплив матеріалів на довкілля	Безпечний	4
		Мало небезпечний	3
		Небезпечний	2
		Дуже небезпечний	1
	Вплив матеріалів на довкілля	Безпечний	4
		Мало небезпечний	3
		Небезпечний	2
		Дуже небезпечний	1
	Вичерпність сировини	Більше 1000 років	4
		100–1000 років;	3
		до 100 років	2
		25–50 років	1
		15–25 років	0
	Використання вторинних матеріалів	Використання повністю з вторинних матеріалів	4
		Використання на 50% з вторинних матеріалів	3
		Використання на 20% вторинних матеріалів	2
		Використання з повністю первинних матеріалів	1
	Раціональне використання матеріалу	Так	4
		Частково	2
		Ні	0
Переважаюча технологія обробки матеріалу	Ручна	4	
	Механічна	2	
Економія енергетичних ресурсів	Так	4	
	Частково	2	
	Ні	0	
Сортування відходів у процесі виробництва	Так	4	
	Частково	2	
	Ні	0	
Необхідність виготовлення додаткового пристосування	Ні	4	
	Так	1	
Експлуатаційний	Прогнозований строк експлуатації	До 1 року	0
		1–2 роки	1

		3–5 років	2
		6–9 років	3
		Більше 10	4
	Можливість ремонту	Можливий ремонт	4
		Не можливий	1
	Зберігання	Не потребує упаковки	4
Потребує упаковки		2	
Утилізаційний	Утилізація	повністю утилізується	4
		утилізується на 50 %	3
		утилізується на 30–20%	2
		не утилізується	1
	Можливість повторного використання за рахунок апгрейду	Так	4
		Ні	0

Дане оцінювання дає змогу проаналізувати та оцінити виріб за показниками. Бали дають змогу визначити рівень екологічності виробу по кожному показнику, де 4 – високий рівень екологічності, 3 – достатній, 2 – середній, 1 – низький, 0 – дуже низький. Аналіз кожного показника дає можливість підвищити рівень екологічності можливого об'єкта проектування шляхом розгляду певного аспекту життєвого циклу.

Розглядаючи таким чином критерії екологічності можливого об'єкта проектування, ми можемо сворити замкнений цикл виробництва, зменшити матеріалоємність, забезпечити можливість повторного використання матеріалу, економити енергію під час виготовлення тощо. Витримання усіх показників екологічності на високому та достатньому рівнях стають передумовою створення екологічного виробу.

Список використаних джерел

1. Дизайнерська діяльність: екологічне проектування :науково-методичне видання / за заг. ред. В. О. Свірка. Київ : УкрНДІ ДЕ, 2016. 196 с.
2. ДСТУ 3278-95 Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Основні терміни та визначення [Чинний від 1997-01-01]. Вид. офіц. Київ, 1995. 63 с.
3. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід : навчальний посібник / за заг. ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. Умань : СПД Жовтий, 2008. 216 с.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>

Ігор Шустик,
аспірант Інституту
професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ

Відомо, що екологічна освіта як цілісне культурологічне явище, у своїй структурі втілюючи процеси навчання, виховання й розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної компетентності як невід'ємної складової системи національного виховання всіх верств населення України (зокрема, через екологічне просвітництво), екологізацію навчальних

дисциплін і програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку особистості через увесь спектр освіти (загальної, фахової передвищої, вищої).

Екологічні знання, у свою чергу, виступають конкретною теоретичною базою для здобуття практичних природоохоронних умінь і навичок, які майбутні фахівці отримують у процесі ознайомлення із системою конкретних заходів, спрямованих на збереження, раціональне використання та відновлення природних ресурсів, бо людина не може відокремити себе від природи й не визнавати її законів [1, с. 10].

Особливого значення проблема формування екологічної компетентності майбутнього фахівця набула у зв'язку з прийняттям Концепції сталого розвитку. Адже, як відомо, межа самовідновлювальних природних процесів світу вже пройдена, порушено значний спектр екосистем планети. Необхідність сталого розвитку зумовлена тим, що нині спостерігаються значні суперечності між потребами глобального світу і неможливістю біосфери забезпечити ці потреби.

Тобто пріоритетним завданням підготовки майбутніх фахівців на сучасному ринку праці є створення та вдосконалення системи інноваційних технологій екологічної освіти, що базується на сучасних, затребуваних освітніх програмах, встановленні широкого академічного партнерства з українськими та зарубіжними закладами освіти, науково-дослідними центрами й організаціями-роботодавцями.

Система фахової передвищої освіти нашої держави на сьогодні є професійно орієнтованим продовженням загальної екологічної освіти. Вимоги сучасного світу такі, що випускник коледжу або технікуму має бути екологічно грамотним, компетентним і здійснювати власну професійну діяльність відповідно до вимог держави (бути екологічно освіченим, тобто усвідомлювати основи екологічної культури, відповідної сучасному рівню екологічного мислення), роботодавця (уміти планувати та здійснювати професійну діяльність із дотриманням норм економічної безпеки та ресурсозбереження) і суспільства (мати чітку соціальну позицію щодо збереження навколишнього середовища, його ресурсозбереження).

Екологічна компетентність трактується вченими як здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, за якої набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні приймати рішення, виконувати відповідні дії, нести відповідальність за прийняті рішення, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля. На відміну від екологічної культури, яка може стосуватися як спільноти, так і окремої особистості, екологічна компетентність, як і загальна дефініція «компетентність», стосується лише певної особистості, об'єднує когнітивний, емоційний, мотиваційний і практичний компоненти, забезпечує на їх основі екологічну рівновагу відносин особистості з природою, попереджаючи екологічно небезпечні ситуації [3, с. 278].

Формування екологічної компетентності майбутнього фахівця передбачає вироблення у здобувачів освіти активної природоохоронної та природозберігаючої позицій. Зокрема, передбачається формування в них орієнтації на пошук та обґрунтування можливих варіантів покращення виробничих процесів, залучення маловідходних і безвідходних технологій, що ліквідують чи зменшують кількість шкідливих викидів тощо.

Екологічна компетентність виявляється також у систематичному прийнятті рішень з огляду на екологічні наслідки власної діяльності, що чинить певний вплив на довкілля. Основою екологічної компетентності є конкретні екологічні знання, вміння, навички, досвід практичної діяльності в довкіллі. Набуті екологічні знання виступають власним надбанням особистості, бо вони формуються під впливом екологічної інформації, яку здобувачі освіти отримують, наприклад, на заняттях з природничих предметів,

Отже, екологічна освіта за сучасних реалій має у своєму арсеналі достатньо засобів для того, щоб ефективно формувати в здобувачів освіти наукові знання, погляди та переконання, що забезпечують становлення в них відповідального ставлення до навколишнього середовища, здатність приймати екологічно спрямовані рішення, формувати екологічне мислення, сприяти реалізації ідей сталого розвитку [2, с. 280]. Екологічні проблеми сучасності вимагають від системи освіти приділяти більше уваги формуванню екологічної свідомості, розуміння навколишнього світу й місця людини в ньому. А формування екологічної компетентності майбутнього фахівця допоможе відновити втрачену рівновагу й гармонію в стосунках «людина – природа».

Список використаних джерел

1. Вдовенко Т. Формування екологічної компетентності у студентів університету. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 60. С. 9–14.
2. Каленський А. А., Герлянд Т. М., Нагаєв В. М. Концепція розроблення та використання екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті. *Moderní aspekty vědy: XXIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2022. Str. 275–285.
3. Липова Л., Лукашенко Т., Малишев В. Екологічна компетентність особистості в умовах фундаменталізації освіти. *Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації*. 2012. № 1. С. 277–281.

СЕКЦІЯ 3

ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Віра Курок,
д-р пед. наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
завідувач кафедри технологічної
і професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОБОТИ В НУШ: ПРОБЛЕМИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ

Євроінтеграційні устремління нашої держави, перехід світової спільноти на новий інформаційно-технологічний етап суспільного розвитку спричиняють суттєві зміни в освітніх системах усіх рівнів підготовки майбутніх фахівців. Специфічні особливості трудової діяльності в такому суспільстві полягають насамперед у їхній готовності до швидкої адаптації до нових умов праці, здатності до професійної мобільності, швидкого оволодіння інноваційними процесами в обраній сфері діяльності, творчого підходу до вирішення виробничих проблем, здатності до ефективної колективної співпраці тощо. Наразі варто зазначити, що система вищої освіти в Україні не відповідає вимогам часу та ринку праці до майбутніх фахівців та не забезпечує належну їхню підготовку до ефективної професійної діяльності. Не є винятком і підготовка майбутніх учителів технологій, які покликані реалізувати завдання технологічної освіти молодого покоління, задекларовані в Державному стандарті базової середньої освіти.

Останній базується на компетентнісному, особистісно орієнтованому та дитиноцентрованому підходах до організації освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти та ставить за мету розвиток у здобувачів освіти обдарувань, природних здібностей та інтересів, формування в них таких компетентностей, які є необхідними для адаптації в соціумі, громадянської активності, усвідомленого вибору свого подальшого життєвого шляху, самореалізації, для продовження навчання задля здобуття професії, а також виховання шанобливого ставлення до суспільства, родини, навколишнього середовища, національних та культурних цінностей українського народу [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Важлива роль у становленні особистості, визначенні сфери її майбутньої професійної діяльності належить технологічній освітній галузі, яка зорієнтована на досягнення обов'язкових результатів навчання учнів, що передбачають уміння щодо формулювання ідеї та втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності; творчого застосування традиційних і сучасних технологій; ефективного використання техніки, технологій та матеріалів

без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу; турботи про власний побут, задоволення як власних потреб, так і потреб інших осіб [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Означені обов'язкові результати навчання учнів потрібно сприймати як завдання технологічної освіти молодого покоління, реалізувати які має учитель технологій з високим рівнем сформованості професійної компетентності, здатний до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, критичного та технічного мислення.

Сьогодні до громадського обговорення представлено проект Державного стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), який має лягти в основу розроблення освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти, зокрема й технологій. Аналіз цього нормативного документа дає підстави для таких висновків:

1. Надмірна кількість загальних та фахових компетентностей та програмних результатів навчання, спільних для всіх предметних спеціальностей, по-перше, суперечить методичним рекомендаціям щодо розроблення стандартів вищої освіти; по-друге, не дозволяє зосередити увагу на формуванні пріоритетних здатностей у майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти; по-третє, як правило, цикл загальної підготовки майбутніх бакалаврів в освітньо-професійних програмах планується впродовж перших двох років навчання (120 кредитів ЄКТС), який забезпечує формування загальних та фахових компетентностей і досягнення програмних результатів навчання, спільних для всіх предметних спеціальностей. Два наступні роки підготовки (120 кредитів ЄКТС) спрямовані на глибоке опанування предметної спеціальності, а отже, формування предметних компетентностей, яких, на жаль, у представленому проекті немає.

2. Відсутність у переліку фахових компетентностей компетентностей з предметних спеціальностей не дозволяє диференційовано підійти до підготовки майбутніх учителів конкретних предметів, зокрема вчителів технологій, і забезпечити їхню ґрунтовну підготовку до реалізації завдань з кожної освітньої галузі Нової української школи.

3. Наявність у Стандарті лише трьох програмних результатів навчання з предметної спеціальності 014.10 Середня освіта (Технології), а саме: наявність умінь «планувати та управляти виконанням навчальних творчих технологічних проєктів відповідно до особливостей освітньої програми, здійснювати їх методичний і організаційний супровід; проєктувати та конструювати вироби, розробляти технологічні процеси з їх виготовлення, добирати необхідні матеріали, інструменти, устаткування та технологічне обладнання; експлуатувати технологічне обладнання й устаткування, ручні та електрифіковані інструменти з дотриманням вимог технічних інструкцій (інструкцій з експлуатації), техніки безпеки та норм охорони праці» [2] не спроможні забезпечити належну підготовку майбутніх учителів технологій до ефективної роботи в НУШ, а отже, й реалізувати перелічені вище завдання технологічної освітньої галузі.

Удосконалення згаданого проєкту Державного стандарту має відбуватись у напрямі зменшення кількості загальних та фахових компетентностей і програмних результатів навчання, спільних для всіх предметних спеціальностей, натомість у виокремленні фахових компетентностей з предметних спеціальностей і розширенні програмних результатів навчання з предметних спеціальностей, зокрема й 014.10 Середня освіта (Технології), що дасть можливість наблизити їх до вимог професійної педагогічної діяльності в Новій українській школі.

Таким чином, підготовка конкурентоздатного на ринку праці вчителя технологій до роботи в НУШ має бути превентивною, потребує розроблення досконалої нормативно-правової бази, сучасного матеріально-технічного забезпечення, широкого впровадження інноваційних методів та технологій навчання.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti/vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shodo-derzhavnogo-standartu-bazovoyi-serednoyi-osviti>

2. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 014 «Середня освіта» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти (проєкт). URL:

<https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-standartu-vishoyi-osviti-zi-specialnosti-014-serednya-osvita-na-pershomu-bakalavrskomu-rivni-vishoyi-osviti>

Вікторія Кручек,
*д-р пед. наук, доцент,
завідувач лабораторії дистанційного
професійного навчання
Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

В епоху стрімких технологічних змін змішане навчання (blended learning) стає все більш поширеною практикою в системі професійної підготовки. Такий підхід поєднує кращі сторони традиційного очного навчання та можливості сучасних цифрових технологій, створюючи унікальне освітнє середовище для підвищення якості та ефективності освітнього процесу. Однак разом з перевагами змішаного навчання постають і нові виклики, зокрема у сфері моніторингу та оцінювання якості професійної підготовки.

Оцінювання в змішаному навчанні відбувається на двох рівнях: оцінювання сформованості компетентностей, яких здобувачі набувають у ході навчання, а також оцінювання самого процесу змішаного навчання. Для ефективного оцінювання компетентностей необхідно забезпечити чіткі критерії та використовувати різноманітні методи, які враховують специфіку змішаного навчання. Оцінювання процесу змішаного навчання включає в себе оцінку ефективності й підвищення якості навчання.

Моніторинг якості змішаного навчання передбачає оцінювання різних компонентів, щоб переконатися, що результати навчання досягнуті й здобувачі освіти отримують підтримку протягом усього освітнього процесу. До сфер, які потребують моніторингу, належать: дизайн навчального курсу, який повинен відповідати цілям навчання, включати різноманітні стратегії викладання та надавати чіткі вказівки як для онлайн, так і для очних занять; технологічна інфраструктура (надійність та зручність використання технологічних інструментів і платформ, що використовуються для онлайн компонентів, забезпечення доступу здобувачів освіти до необхідних ресурсів і технічної підтримки); оцінювання та зворотній зв'язок (валідність, надійність практик оцінювання та їх відповідність навчальним цілям, прогрес здобувачів освіти та надання своєчасного зворотного зв'язку); залученість та взаємодія (рівень участі, співпраці між здобувачами освіти та якість дискусій як в онлайн, так і в очному форматі); функціонування служб підтримки для задоволення різноманітних потреб здобувачів освіти (моніторинг доступності допоміжних послуг, таких як репетиторство, консультування та технічна допомога); постійне вдосконалення (регулярний моніторинг та оцінювання програм змішаного навчання для внесення необхідних коректив) [2; 3]. Крім того, моніторинг якості змішаного навчання також включає розгляд узгодження стратегій викладання з різними формами навчання. Педагоги мають ретельно відбирати і розробляти онлайн і очні заходи, які доповнюють один одного, задовольняють різні навчальні уподобання й покращують загальний навчальний досвід. Відстежуючи узгодженість та ефективність навчальних стратегій у змішаному навчанні, викладачі можуть оптимізувати навчальне середовище, щоб максимізувати залученість, мотивацію та закріплення знань та навичок здобувачів освіти.

Педагогічна наука пропонує кілька методів оцінювання результатів змішаного навчання, зокрема:

Оцінювання успішності здобувачів освіти. Суть методу полягає у порівнянні успішності студентів до та після впровадження змішаного підходу. Він може включати оцінювання здобувачів освіти з використанням письмових тестів, виконання завдань та проєктів, а також аналіз їхніх академічних досягнень, таких як оцінки за курс, прогрес у навчанні та інші показники.

Опитування та анкетування. Проведення опитувань серед студентів, які брали участь у змішаному навчанні, стосовно їх задоволеності освітнім процесом, мотивації, особистих оцінок ефективності, ставлення до змішаного навчання.

Спостереження та аналіз зворотного зв'язку. Окрім кількісних методів оцінювання, спостереження в процесі змішаного навчання та аналіз зворотного зв'язку від здобувачів освіти та педагогів, їхніх відгуків також можуть бути ефективним методом оцінювання та передбачати обговорення змін, які відбулися в підході до навчання, виявлення переваг та недоліків змішаного навчання, розгляд можливостей для подальшого вдосконалення. Розмови зі здобувачами, фокус-групи або інтерв'ю з учасниками змішаного навчання можуть дати глибше розуміння їх досвіду та перспективи щодо ефективності такого підходу.

Порівняння з результатами традиційного навчання. Проведення порівняльного аналізу результатів здобувачів освіти, навчання яких організовувалось у змішаному форматі, з результатами тих, які навчалися традиційним способом. Це дозволяє визначити, чи забезпечує змішане навчання кращі результати порівняно з традиційним підходом.

Динамічний аналіз. Цей метод оцінювання передбачає використання засобів моніторингу та аналітичних даних, які дозволяють відстежувати прогрес здобувачів освіти протягом певного періоду (курсу, року) змішаного навчання. Це може бути відстеженням їх взаємодії з матеріалами курсу, активностями на форумах, участю у вебінарах та іншими показниками.

Аналіз продуктів та результатів освітнього процесу. Якщо змішане навчання включає виконання проєктів або створення продуктів, результати таких завдань можуть слугувати основою для оцінювання. Аналіз продуктів освітньої діяльності здобувачів освіти, їх креативності, рівня розуміння і застосування навчального матеріалу може свідчити про рівень ефективності змішаного навчання [1; 4; 5].

Ці методи можуть бути використані окремо або в поєднанні один з одним, залежно від конкретних методологічних підходів, специфіки програми змішаного навчання та цілей оцінювання. Кожен метод має свої переваги та обмеження, тому важливо обирати методи, які найкраще відповідають потребам та меті оцінювання результатів змішаного навчання. Важливо проводити оцінювання результатів змішаного навчання систематично та застосовувати різні форми збору даних для отримання цілісного уявлення про ефективність змішаного навчання.

Таким чином, ключовими аспектами моніторингу якості професійної підготовки в умовах змішаного навчання є:

1. Комплексний підхід до оцінювання. Поєднання різноманітних методів оцінювання – від традиційних письмових робіт до інтерактивних онлайн-тестів, проєктів та презентацій. Це дасть змогу всебічно оцінити рівень засвоєння знань, розвиток практичних навичок та ключових компетентностей здобувачів освіти.

2. Використання адаптивних технологій. Сучасні цифрові платформи здатні автоматично адаптувати складність завдань та навчального матеріалу до індивідуальних потреб здобувачів, забезпечуючи персоналізований підхід до навчання.

3. Моніторинг активності та залученості. Аналіз статистики використання онлайн-ресурсів, регулярність відвідування занять, завершення навчальних завдань тощо. Це дозволяє оперативно виявляти проблеми та надавати необхідну підтримку.

4. Активізація зворотного зв'язку. Регулярне отримання відгуків від учасників освітнього процесу щодо ефективності змішаного формату, зручності використовуваних інструментів, рівня задоволеності навчанням.

5. Професійний розвиток викладачів. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників у галузі застосування сучасних освітніх технологій, методик організації змішаного навчання та ефективного оцінювання.

6. Прозорість та зрозумілість критеріїв оцінювання. Чітке визначення та доведення до відома здобувачів освіти критеріїв та методики оцінювання їхніх результатів навчання підвищує мотивацію та відповідальність.

7. Інтеграція онлайн-аналітики. Використання можливості сучасних освітніх платформ для збору, обробки та візуалізації даних про активність, прогрес і результати здобувачів дає змогу отримувати актуальну інформацію про хід освітнього процесу.

8. Спільна рефлексія та коригування. Регулярне обговорення педагогами та здобувачами ефективності застосованих методів та інструментів моніторингу та внесення необхідних коректив для вдосконалення системи оцінювання.

9. Акцент на розвиток м'яких навичок. Приділення уваги оцінюванню та формуванню таких компетенцій, як самоорганізація, цифрова грамотність, критичне мислення, комунікативність, які набувають особливого значення в умовах змішаного навчання.

10. Інституційна підтримка. Забезпечення необхідної інфраструктури, ресурсів та підготовки педагогічних працівників для ефективного впровадження системи моніторингу якості в умовах змішаного навчання через спільні зусилля адміністрації закладу освіти, педагогів та здобувачів освіти.

Приділення достатньої уваги цим ключовим позиціям та втілення їх у практику створює можливості для побудови дієвої системи моніторингу, яка гарантуватиме високу якість професійної підготовки в нових освітніх реаліях, максимізацію результатів здобувачів освіти та формування нового покоління фахівців, здатних відповідати викликам сьогодення.

Список використаних джерел

1. Aceto S., Dondi C., Nascimbeni F. Vision for learning in Europe in 2025. E-Learning Paper. P.A.U. Education, S.L., 2010. P. 18.

2. Blicek, Yves; Ooghe, Ilse; Zhu, Chang; Depryck, Koen; Struyven, Katrien; Pynoo, Bram; Van Laer, Hilde. Validation of a Conceptual Quality Framework for Online and Blended Learning with Success Factors and Indicators in Adult Education: A Qualitative Study. Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET. Jul 2017. V.16 n. 3. P.162–182.

3. Ehlers U.-D. & Pawlowski J. Quality in European e-learning: an introduction. Handbook on Quality and Standardisation in E-Learning / eds U.-D. Ehlers & J. Pawlowski. Berlin, Germany : Springer, 2006. P. 1–13.

4. Voloshinov S., Kruglyk V., Osadchyi V., Osadch K., Symonenko S. Realities and prospects of distance learning at higher education institutions of Ukraine. Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology. 2020. № 8 (1). С. 1–16. <https://doi.org/10.32919/uesit.2020.01.01>.

5. Юрченко О. Змішане навчання: ключ до змін. Матеріали конференцій МЦНД. 2020. <https://doi.org/10.36074/04.12.2020.v4.05>.

Борис Грудинін,

д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри фізики

Національного університету біоресурсів і

природокористування України

(м. Київ, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМУ ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Вивчення фізики не можливе без використання експериментального методу навчання, що полягає в демонструванні та виконанні лабораторно-практичних робіт [1; 2; 4; 6]. Експериментальний метод навчання посилює інтерес здобувачів освіти до вивчення загальної фізики, формує їхній науковий світогляд, розвиває практичні навички. До того ж експеримент із загальної фізики пов'язує теорію з практикою, переконує здобувачів освіти в правильності теоретичних положень, сприяє формуванню практичних умінь і навичок студентів, сприяє розвитку, вдосконаленню та закріпленню знань. Інтенсифікувати освітній процес з фізики в складних умовах сьогодення можливо шляхом модернізації методики проведення лабораторних робіт.

Сьогодні, коли Україна захищає свою територію від зовнішнього ворога, багато університетів вимушені активно використовувати дистанційну форму навчання, а деякі з 24 лютого 2024 р. взагалі перевели освітній процес на дистанційні рейки. Таким, наприклад, є Глухівський НПУ ім. О. Довженка, що здійснює освітній процес у дистанційному форматі. І це не дивно, адже розташування найстарішого педагогічного університету України (за 10 км від кордону з країною-агресоркою) робить вкрай небезпечним функціонування закладу вищої освіти в цілому. Тож питання модифікації курсу загальної фізики в частині лабораторного практикуму для здобувачів освіти є актуальним.

Із цією метою для здобувачів освіти факультету технологічної і професійної освіти з дисципліни «Загальна фізика» розроблено і впроваджено в освітній процес детальні супровідні інструкції щодо виконання кожної лабораторної роботи, передбаченої курсом.

Дисципліну «Загальна фізика» розташовано в Classroom; кожна лабораторна робота містить такі елементи: 1) детальну інструкцію до виконання роботи; 2) супровідну презентацію (виконану в програмі Power Point) з покроковим інструктажем, таблицями з візуальними позначками виконання дій експериментатором; 3) посилання на відеофайли із записами роботи фізичного обладнання, з яких (відеофайлів) здобувач освіти може зняти дані по роботі; 4) посилання на перевірені Excel-таблиці [1–5].

Детальна інструкція до виконання роботи містить: 1) повну назву лабораторної роботи та її номер; 2) дату виконання; 3) формулювання мети роботи; 4) стисло викладену теорію (закони, формули, їх виведення тощо), яка стосується роботи; 5) принципову схему дослідної установки; 6) основні відомості про вимірювальні прилади; 7) найбільш істотні проміжні, кінцеві результати і звітну таблицю (таблиці); 8) зразки графіків (якщо потрібно); 9) алгоритм обчислення шуканої величини і розрахунок похибок експерименту.

Супровідна презентація з покроковим інструктажем містить набір слайдів, що вказують студенту порядок його дій. Презентація містить світлини з обладнанням роботи, вимірювальні прилади, зі шкал яких студенти знімають покази, а також таблиці, що містять візуальні позначки в тих клітинках таблиці, до яких експериментатор має заносити дані.

Лабораторна робота 1.4

ВИЗНАЧЕННЯ МОДУЛЯ ЮНГА ПО ЗГИНУ СТЕРЖНЯ

Загальний вигляд приладу та обладнання



Табличні або задані величини	Результати прямих вимірювань		Результати непрямих вимірювань		
	ρ , кг/м ³	γ , м	$\Delta_{\text{вимірюв.}}$	$\Delta_{\text{обчисл.}}$	$E, \text{Па}$
C	-	-	-	-	-
1	-	0,500			
2	-	1,000			
3	-	1,500			
<X>	9,8	1,500			
Δ_x	-	-			
Δ_y	-	-			
Δ_z	-	-			
$\Delta_{\text{обчисл.}}$	-	-			

Перше вимірювання штангенциркулем ширини a



Табличні або задані величини	Результати прямих вимірювань		Результати непрямих вимірювань		
	ρ , кг/м ³	γ , м	$\Delta_{\text{вимірюв.}}$	$\Delta_{\text{обчисл.}}$	$E, \text{Па}$
C	-	-	-	-	-
1	-	0,500			
2	-	1,000			
3	-	1,500			
<X>	9,8	1,500			
Δ_x	-	-			
Δ_y	-	-			
Δ_z	-	-			
$\Delta_{\text{обчисл.}}$	-	-			

Табличні або задані величини	Результати прямих вимірювань		Результати непрямих вимірювань		
	ρ , кг/м ³	γ , м	$\Delta_{\text{вимірюв.}}$	$\Delta_{\text{обчисл.}}$	$E, \text{Па}$
C	-	-	-	-	-
1	-	0,500			
2	-	1,000			
3	-	1,500			
<X>	9,8	1,500			
Δ_x	-	-			
Δ_y	-	-			
Δ_z	-	-			
$\Delta_{\text{обчисл.}}$	-	-			

Рис. 1. Елементи супровідної презентація лабораторної роботи з покроковим інструктажем

Посилання на відеофайли із записами роботи фізичного обладнання є в кожній супровідній презентації. Здобувач освіти має прекрасну нагоду в дистанційному форматі виконання роботи перейти за посиланням, переглянути відеофайл (його фрагмент) потрібну кількість разів і, відповідно, при належній швидкості відтворення відео зняти потрібні дані (рис. 2).



Рис. 2. Відеофрагменти роботи лабораторного обладнання (шкала мікрометра в різних режимах навантаження – вимірювання стріли прогину в роботі «Визначення модуля Юнга по згину стержня»). Усі відеофайли розміщено на YouTube-каналі за посиланням <https://www.youtube.com/@user-uj3jx1mq3r/videos>.

Посилання на перевірочні Excel-таблиці використовуються здобувачем освіти після здійснення розрахунків «вручну» і попередньої перевірки викладачем. Студент вводить вихідні дані експерименту (табличні величини і результати прямих вимірювань) і на виході отримує розрахункові значення, які порівнює з тими, що отримані «вручну».

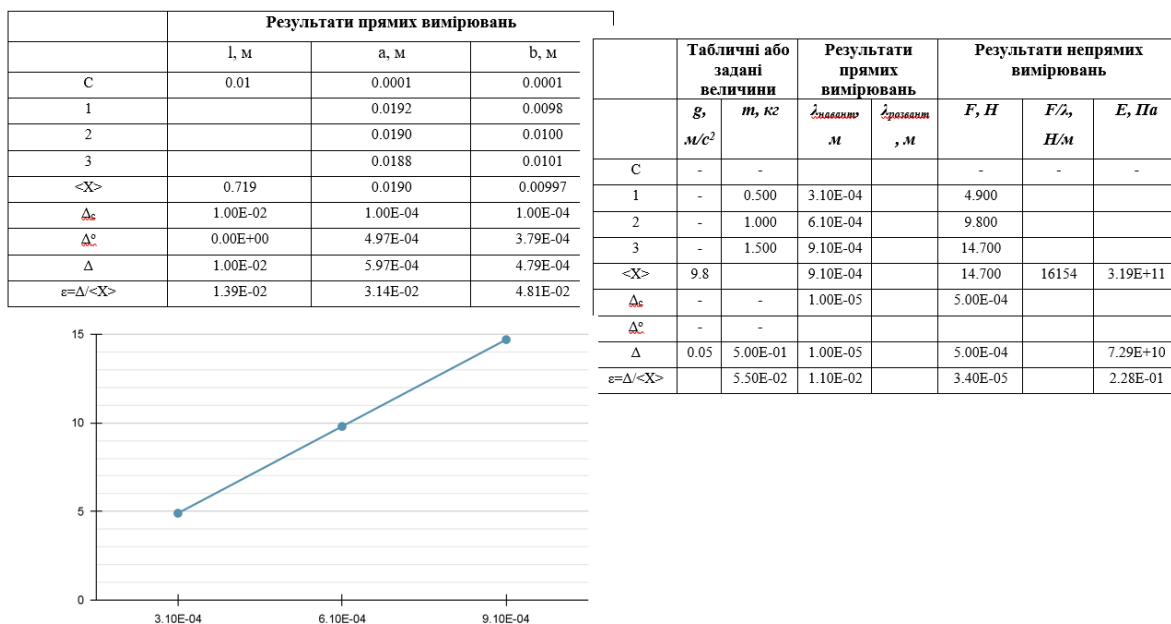


Рис. 3. Приклади використання здобувачем освіти Excel-таблиць з метою перевірки розрахункових даних, а також даних, представлених графічно (на прикладі лабораторної роботи «Визначення модуля Юнга по згину стержня»)

Практика такого підходу довела його ефективність, що виявляється в численних позитивних висловлюваннях здобувачів освіти, а також загальній результативності виконання ними робіт лабораторного практикуму із загальної фізики.

Список використаних джерел

1. Бойко В. В., Відьмаченко А. П., Ільїн П. П., Гуменюк Я. О., Чорній В. П., Малюта М. В. Лабораторні роботи з фізики. Основи теорії та опис лабораторних робіт (односеместровий курс). Київ, 2017. 195 с.
2. Бойко В. В., Відьмаченко А. П., Ільїн П. П., Гуменюк Я. О., Чорній В. П., Малюта М. В. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з фізики. Ч. 1. Київ, 2017. 86 с.
3. Бойко В. В., Відьмаченко А. П., Ільїн П. П., Гуменюк Я. О., Чорній В. П., Малюта М. В. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з фізики. Ч. 2. Київ, 2017. 72 с.
4. Бойко В. В., Відьмаченко А. П., Грудинін Б. О., Чорній В. П. Фізика (Основи теорії, тести, задачі з прикладами розв'язування): навчальний посібник. Київ : Видавництво «ЛІРА-К», 2023. 406 с.
5. Посудін Ю. І. Лабораторний практикум з дисципліни «Фізика з основами біофізики» : навчальний посібник. Київ, 2012. 105 с.
6. Чернецький І. С., Сліпухіна І. А., Поліхун Н. І. Фізика. Прикладні методики інструментальної цифрової дидактики : навчально-методичний посібник. Київ, 2020. 204 с.

Олександр Радкевич,
д-р пед. наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання
Інституту педагогіки НАПН України,
(м. Київ, Україна)

САМООЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

За умов зрослих вимог до якості загальної середньої освіти, самооцінювання професійної діяльності педагогічних працівників є ключовим інструментом для підвищення їхньої педагогічної майстерності. Це дає змогу педагогам аналізувати результати своєї роботи, рефлексувати, визначати сильні та слабкі сторони, планувати професійний розвиток та вдосконалення професійної діяльності. Сучасні освітні реформи наголошують на необхідності постійного самовдосконалення та самоосвіти вчителів, що є невід'ємною частиною їхнього професійного зростання. У контексті цих реформ самооцінювання сприяє адаптації до швидкозмінних умов і вимог сучасного освітнього середовища. Таким чином, самооцінювання професійної діяльності педагогічних працівників є важливим для здійснення аналізу та вдосконалення навчальних стратегій, методик викладання та взаємодії з учнями, які вони використовують в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Один із методів самооцінювання – це використання методичного інструментарію, що включає критерії та показники професійного розвитку, методики виміру, такі як когнітивні, праксеологічні та мотиваційні методики [5]. Ці інструменти допомагають учителям оцінювати свою професійну компетентність, продуктивність діяльності та інноваційність.

Комплексне самооцінювання може включати аналіз емоційної стійкості, партнерської взаємодії та спілкування, а також емпатії, що є важливими аспектами професійної діяльності педагогів. Використання таких методик, як: *визначення рівня емоційної стабільності й здатності керування психічним самопочуттям*, дозволяє педагогам краще розуміти та управляти власними емоційним станом, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу. *Мотиваційний аспект* самооцінювання охоплює аналіз інтересів, цінностей та співвідношення зовнішньої і внутрішньої мотивації. *Методика Рокича «Ціннісні орієнтації»* та *методика визначення рівня мотивації професійної діяльності* допомагають учителям визначати свої основні мотиваційні чинники та сприяють саморозвитку. Важливим елементом самооцінювання є також *здатність педагога до професійної саморефлексії*, яка включає усвідомлення власних професійних якостей та здатність до саморозвитку. Методика «Професійна саморефлексія педагога» дозволяє вчителям аналізувати та

оцінювати свою діяльність, визначати сильні та слабкі сторони, а також планувати шляхи подальшого професійного зростання [5]. Для забезпечення об'єктивності самооцінювання важливо використовувати зовнішні джерела інформації та результати досліджень. Наприклад, результати самооцінювання напряму «Педагогічна діяльність» можуть включати аналіз дотримання академічної доброчесності та використання методичних розробок для формування основ академічної доброчесності [7].

Зарубіжні дослідження також свідчать про важливість розвитку професійної культури педагогів закладів освіти та якості інструментів і методів, що використовуються під час самооцінювання їхньої професійної діяльності. Вони підкреслюють необхідність посилення критеріїв, які дозволяють використовувати результати самооцінювання для вдосконалення діяльності закладу освіти [4].

Самооцінювання професійної діяльності педагогічних працівників є ключовим елементом професійного розвитку та управління освітнім процесом. Однак, цей процес не позбавлений типових помилок та упереджень, які можуть спотворювати результати та впливати на подальше прийняття рішень. Однією з поширених помилок є надмірна самокритичність або, навпаки, надмірна самовпевненість, що призводить до нереалістичного сприйняття власної ефективності. Іншою проблемою є вплив стереотипів та особистісних упереджень на оцінювання результатів власної роботи, що може призвести до ігнорування важливих аспектів професійної діяльності.

Педагоги можуть також стикатися з *помилкою конформізму*, коли вони оцінюють свою діяльність високо лише тому, що вона відповідає загальноприйнятим нормам або очікуванням колег. Це може призвести до недооцінювання потреби у змінах та інноваціях у власній освітній практиці. Також існує тенденція до переоцінювання впливу зовнішніх факторів на успіхи та недооцінювання особистого внеску, що ускладнює об'єктивне самооцінювання професійної діяльності педагогічних працівників.

Важливим аспектом є також *ілюзія контролю*, коли педагоги переоцінюють свою здатність впливати на навчальний процес та результати навчання учнів, ігноруючи багатофакторність освітнього середовища. Це може призвести до неправильного розуміння причин успіхів або невдач. Ще однією помилкою є *ефект гало*, коли загальне позитивне або негативне враження про педагога впливає на оцінку окремих аспектів його діяльності. У контексті педагогічної діяльності ефект гало може призвести до того, що вчителі можуть бути оцінені на основі несуттєвих або нерелевантних факторів, що може спотворювати об'єктивність оцінювання. Наприклад, якщо вчитель має приємну зовнішність або доброзичливу манеру, здобувачі освіти або колеги можуть несвідомо приписувати йому вищі професійні якості, ніж це є насправді. Аналогічно, якщо він здається менш привабливим або має неприязне ставлення, його професійні навички можуть бути недооцінені.

Для уникнення цих помилок та упереджень педагогам рекомендується використовувати *об'єктивні критерії та інструменти оцінювання*, залучати до процесу самооцінювання колег і експертів, а також регулярно переглядати та коригувати свої методики з урахуванням зворотного зв'язку та результатів досліджень. Про це йдеться у наукових публікаціях вчених і педагогів, в яких обґрунтовані результати самооцінювання педагогічної діяльності та запропоновані рекомендації щодо їх удосконалення [3; 1]. Також існують дослідження, в яких проаналізовано типові педагогічні помилки та викладено шляхи їх корекції [2].

Сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для самооцінювання професійної діяльності педагогічних працівників, зокрема через використання електронних портфоліо, онлайн-анкетування та інтерактивних платформ для обміну досвідом. Ці інструменти сприяють більш об'єктивному та систематичному оцінюванню, а також забезпечують зворотний зв'язок від колег та учнів. Наприклад, платформи для професійного розвитку, онлайн-курси та ресурси, дають змогу педагогам вдосконалювати свої навички та знання, а також ефективно оцінювати свою діяльність. Важливою є інтеграція самооцінювання в повсякденну практику діяльності педагогів, що включає регулярне відстеження та аналіз власної роботи, встановлення професійних цілей та планування шляхів їх досягнення. Це сприяє створенню культури безперервного самовдосконалення та професійного зростання.

Іншим важливим аспектом є розроблення внутрішніх систем забезпечення якості освіти, які включають критерії та індикатори для самооцінювання професійної діяльності педагогічних працівників. Такі системи допомагають визначати рівні досягнень та встановлювати цілі для

подальшого розвитку. Вони також можуть включати методи збору інформації, такі як анкетування, інтерв'ю, аналіз документів та спостереження [6].

Загалом, інноваційні методики та інструменти самооцінювання є невід'ємною частиною сучасної освітньої практики, що спрямована на підвищення якості навчання здобувачів освіти та розвиток професійної компетентності педагогічних працівників. Вони допомагають їм бути в курсі сучасних тенденцій у сфері загальної середньої освіти, швидко адаптуватися до змін та ефективно реагувати на виклики сучасного освітнього середовища.

Список використаних джерел

1. На Урок. Самооцінювання закладу освіти: ефективний інструмент підвищення управлінської діяльності. 2021 URL: <https://naurok.com.ua/post/samoocinyuvannya-zakladu-osviti-efektivniy-instrument-pidvischennya-upravlinsko-diyalnosti>
2. Мазниченко М. А. Корекція педагогічної діяльності. 2018. URL: https://stud.com.ua/165701/pedagogika/prikladi_pedagogichnih_pomilok
3. Шишацький ліцей ім В.І.Вернадського. Про результати самооцінювання напряму «Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти». 2022. URL: <https://vernadskyschool.e-schools.info/pages/pro-rezultati-samootsnjuvannja-naprjamu-pedagogchna-djalnst-pedagogchnih-pratsvnikv-zakladu-osvti>
4. Лукіна Т. Зарубіжні підходи до розроблення моделей самооцінювання закладів загальної середньої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 19–30.
5. Методист ТКМЦНОІМ Гапон Л. О. Методичний інструментарій для самооцінювання вчителів у процесі професійного розвитку. 2021. URL: <https://gapon.te.ua/rubryka-metodysta/dorobok-metodysta/metodychni-rekomendatsii/item/1514-materialy-dlia-samootsiniuvannia-vchyteliv>
6. Осадчий І. Г. Розроблення та впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти. 2019.
7. Фоміна В. Про результати самооцінювання напряму «Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти. 2022.

Євгеній Авраменко,

аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва

*Глухівського НПУ ім. О. Довженка,
викладач спецдисциплін ВСП «Глухівський
агротехнічний фаховий коледж СНАУ»*

(м. Глухів, Україна)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

На сучасному етапі розвитку аграрне виробництво України потребує кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців спеціальності 208 Агроінженерія, яка забезпечує формування відповідних професійних компетентностей (технологічних, проєктувальних, організаційних, науково-дослідних, конструкторських та практичних) у майбутніх агроінженерів та відповідатимуть визначеним рівням професійної діяльності (стереотипний, операторський, експлуатаційний, технологічний, дослідницький) [1]. Але потрібно розуміти, що майбутній фахівець з агроінженерії, який наразі закінчує заклад фахової передвищої освіти, повинен мати професійні компетентності, сформовані на основі цифрових аграрних технологій, які дозволять йому виконувати виробничі функції, використовуючи інноваційні технології, відповідні до експлуатаційного та технологічного рівнів. Однією з таких інноваційних технологій є технологія диференційованого посіву або посіву зі змінною нормою, яка є елементом точного землеробства й розглядається у межах запропонованого нами курсу «Діджиталізація аграрного виробництва». Тож розглянемо особливості цієї технології та її значення для формування професійної компетентності майбутніх агроінженерів.

Диференційований посів або посів зі змінною нормою – це сучасна сільськогосподарська стратегія, що дозволяє ефективно регулювати кількість насіння залежно від властивостей ґрунту,

рельєфу, погодних умов та інших чинників. Ця технологія дозволяє оптимально використовувати різноманітні властивості ґрунту та знижувати витрати на насіння, збільшуючи врожайність. Різноманітність ґрунтів та умов на різних ділянках поля робить диференційований посів ефективним методом, де кількість насіння регулюється для кожної зони окремо, забезпечуючи оптимальний врожай та прибуток. Карти норм внесення, які містять дані про оптимальні кількості для кожної зони, допомагають фермерам ефективно планувати посів. Упровадження цих стратегій стає більш доступним завдяки прогресу технологій та поєднанню їх з глобальними навігаційними системами, що дозволяє фермерам оптимізувати посів та врожайність [2].

Диференційований посів особливо ефективний на полях з різною структурою ґрунту та здатністю до утримання вологи. Вимірювання властивостей ґрунту, стану рослин та врожайності виконуються за допомогою систем точного землеробства. Під час розроблення програми застосування диференційованого посіву на кожному полі необхідно правильно вибирати технології точного землеробства, наприклад, змінні норми внесення добрив. Крім того, часто використовуються карти врожайності, які демонструють різницю у врожайності культур на конкретних полях, для визначення зон з різним потенціалом урожайності та нормами висіву.

Диференційований посів адаптує висів для кожної ділянки або зони поля, використовуючи дані про механічний склад ґрунту, електропровідність, рН, карту врожайності, а також вміст органічної речовини. Потрібно також враховувати фактори, які можуть обмежувати потенційну врожайність. Метод диференційованого посіву дозволяє оптимізувати густину посіву для досягнення найкращих результатів. Сьогодні для визначення характеристик ґрунту та врожайності застосовуються різні технології: аналіз ґрунту, сенсорні системи, контактне та безконтактне обладнання, технології картографування та моделювання. Диференційований посів залежить від характеристик поля, технічних можливостей, запланованого врожаю, ґрунтової родючості та взаємодії техніки з навколишнім середовищем [2].

Справді, диференційований висів насіння вже став загальновідомою практикою. Це поняття охоплює різні аспекти, серед яких – максимально точний облік висіяного насіння, що дозволяє його раціональне використання. Середні показники з різних господарств, що використовують диференційовану сівбу, свідчать про економію посівного матеріалу на рівні від 4 до 7%. Це може здатися невеликою величиною, але коли мова йде про засівання тисяч гектарів, така економія може вже забезпечити придбання ще однієї сівалки [3].

Засвоєння здобувачами освіти інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур є запорукою розвитку країни. Аграріям дійсно варто використовувати прийоми точного землеробства. Наприклад, диференційований висів насіння дозволяє ретельно розподілити матеріал на кожній ділянці поля, що призводить до збільшення врожайності та заощадження ресурсів. А сам диференційований посів – це не лише інновація, а справжня необхідність для досягнення максимальної економічної вигоди від вкладеного в поле ресурсу. Його ефективність підтверджується результатами на практиці. Тому дуже важливо досліджувати системи точного землеробства з метою формування цифрової компетентності майбутніх агроінженерів і розуміння професійних можливостей у галузі AgTech-інновацій для сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Авраменко Є. В., Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх агроінженерів щодо використання AgTech-інновацій у сільському господарстві. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»* : журнал. 2023. № 10 (24). С. 188–197.
2. Карта висіву URL: <https://agrotest.com/poslugi/karta-vysivu/> (дата звернення: 21.04.2024).
3. Диференційований висів насіння. URL: <https://agronomy.com.ua/statti/486-dyferentsiiiovanyi-vysiv-nasinnia.html> (дата звернення: 21.04.2024).

Наталія Смолянчук,
канд. пед. наук, доцент кафедри
теорії і методики викладання
природничо-математичних дисциплін у
дошкільній, початковій і спеціальній освіті

Наталія Алексєєва,
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 Початкова освіта
Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С.Сковороди
(м. Харків, Україна)*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Зі стрімким розвитком суспільства та постійним зростанням економіки зростає попит на трудові навички. Для того щоб задовольнити цей попит, трудове навчання (технології) як важлива навчальна дисципліна поступово виходить на перший план. Сучасні вчителі у процесі викладання згаданої дисципліни мають урахувати стрімкий рівень промислового розвитку суспільства, активний розвиток цифрових технологій, психофізіологічні особливості сучасних учнів. Відповідно, і процес підготовки майбутнього вчителя технологій має періодично переглядатися, вдосконалюватися.

У 2020 році Міністерством освіти і науки України було затверджено Професійний стандарт вчителя початкової класів закладу загальної середньої освіти та вчителя закладу загальної середньої освіти, де зауважено, що процес підготовки передбачає як педагогічну так і спеціальну, фахову з відповідної галузі, тобто майбутній вчитель навчального предмету технології має оволодіти ґрунтовними знаннями технологічної освітньої галузі [2].

Якщо підготовка майбутнього вчителя початкових класів до викладання навчального предмета «Дизайн і технології» передбачена освітньою програмою «Початкова освіта», тобто є її компонентом та здійснюється низкою закладів вищої освіти, то закладів вищої освіти, де здійснюється підготовка майбутніх учителів до викладання навчального предмета «Технології» за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) насправді налічується небагато. Зокрема, це Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Український державний університет імені М. П. Драгоманова, Хмельницький національний університет [5], Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка [6], Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини [4], Бердянський державний педагогічний університет та Херсонський державний університет. Але, на жаль, станом на 2024 р. більшість з них уже не проводять набір на цю спеціальність.

Ми проаналізували зміст освітніх програм цієї спеціальності та з'ясували, що підготовка майбутніх учителів технологій передбачає такі напрями:

- ознайомлення з відповідним національним трудовим законодавством, нормативно-правовими актами;
- ознайомлення з сучасними виробничими процесами та обладнанням;
- ознайомлення з технікою безпеки та охорони праці, а також заходами у надзвичайних ситуаціях;
- оволодіння різними практичними прийомами та методами роботи;
- розвиток професійних якостей і здібностей, необхідних для участі учнів у практичній виробничій діяльності [1].

На сучасному етапі освітній процес забезпечується поєднанням різних форм навчальної діяльності зокрема:

- онлайн-навчання: вивчення онлайн-курсів через мережеву платформу.
- очне навчання: викладачі організують зустрічі з студентами, щоб передати їм відповідні знання.
- практична робота: демонстрація роботи тощо.
- семінари: організація семінарів та обмінів для обміну досвідом та вирішення проблем.

Важливою та необхідною формою організації навчальної діяльності є навчально-технологічна практика, яка забезпечує взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки студентів. Вона орієнтована на професійну підготовку студентів зі спеціальних дисциплін, спрямованих на оволодіння прийомами технологічних операцій різного рівня складності, та передбачає придбання та закріплення студентами практичних умінь та навичок при роботі з різними інструментами, пристроями та обладнанням у навчальних майстернях.

Серед завдань, які майбутній фахівець має вирішувати у процесі своєї професійної діяльності, можна виокремити такі:

- управління навчально-пізнавальною, навчально-дослідницькою та іншими видами діяльності учнів;
- регулювання освітніх відносин та взаємодій в освітньому процесі;
- використання оптимальних методів, форм, засобів навчання та виховання;
- організація навчальних занять та виховних заходів;
- розвиток навичок самостійної роботи учнів;
- формування базових компонентів культури особистості учня;
- здійснення просвітницької та профорієнтаційної діяльності [4].

Крім того, майбутній учитель технологій повинен уміти налагоджувати конструктивні комунікативні зв'язки з усіма учасниками освітнього процесу, організовувати проектно-технологічну діяльність, реалізовувати виконання дизайн-орієнтованих завдань, уміти поєднувати знання різних галузей, структурувати їх, бути готовим використовувати традиційні та інноваційні методи навчання, компетентним у використанні сучасних цифрових технологій тощо.

Перед закладами вищої освіти, що готують майбутніх учителів технологій, стоїть ряд завдань, серед яких популяризація професії – підвищення престижності; своєчасне оновлення навчальних планів та програм, тобто відповідність умовам сучасності; використання інноваційних методів навчання; реалізація різних напрямів удосконалення цифрової компетентності викладачів та здобувачів; оновлення матеріально-технічного оснащення; посилення уваги до формування саме практичних навичок та посилення зв'язку між теорією та практикою; збільшення кількості годин на методичну підготовку.

Реалізація перелічених завдань сприятиме відновленню спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) у закладах вищої освіти України, що забезпечить заклади загальної середньої освіти сучасними, якісно підготовленими фахівцями технологічної освітньої галузі.

Список використаних джерел

1. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка: сайт. URL: <http://techno.pnpu.edu.ua/index.php/serosvita/>
2. Професійний стандарт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Tex>
3. Український державний університет імені М. П. Драгоманова: сайт. URL: <https://ktmtokkg.ipf.npu.edu.ua/62-01410-serednia-osvita>
4. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини: сайт. URL: <https://tpf.udpu.edu.ua/kto/bachelor-secondary-education-labor-training-and-technology-informatics/>
5. Хмельницький національний університет: сайт. URL: <https://tpodm.khmnu.edu.ua/abituriyentu/spetsialnist-014-serednya-osvita-trudove-navchannya-tehnologiyi-ta-informatyka/>
6. Центральний український державний університет імені Володимира Винниченка: сайт. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/vstup/magistratura/200-8-01010301-tekhnologichna-osvita.html>

Артем Андросенко,
*аспірант, асистент кафедри
технологічної і професійної освіти
Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Аналізуючи явище педагогічної майстерності, більшість дослідників спираються на наявний досвід і теоретичні підходи, що висвітлюють певні структурні елементи педагогічної діяльності. Педагогічна майстерність є необхідною складовою процесу формування особистості вчителя у сфері трудового навчання та технологій.

До вивчення феномену педагогічної майстерності в контексті психолого-педагогічних проблем становлення майбутніх учителів зверталися О. Абдулліна, Є. Барбіна, М. Гриньова, І. Зязюн, В. Ковальчук, Н. Кузьміна, Н. Кушков, В. Семиченко, В. Сластьонін, Н. Тарасевич, Р. Хмелюк та ін.

Педагогічна майстерність визначається як сукупність особливостей викладацької діяльності, що робить ефективним освітній процес. Такими особливостями є методи й прийоми, які використовує педагог. Якісний результат буде тільки тоді, коли педагог буде ними користуватися за призначенням [2].

Н. Кузьміна трактує педагогічну майстерність як «найвищий ступінь педагогічної діяльності, яка проявляється в тому, що в окреслений час учитель досягає оптимальних наслідків» [4].

Зробивши семантичний аналіз терміна, можна зробити висновок, що педагогічна майстерність – це сукупність певних якостей особистості вчителя, при досягненні яких він досконало знає свою справу, є умілим, досвідченим, вправним.

У структурі педагогічної майстерності І. Зязюн виділяє чотири блоки характеристик:

- гуманістична спрямованість;
- професійні знання;
- педагогічні здібності;
- педагогічна техніка.

І. Зязюн виокремлює основні вимоги до особистості педагога, без яких у принципі неможлива успішна педагогічна робота. Головні з них – це любов до дітей і до педагогічної діяльності, наявність спеціальних знань у тій галузі науки, культури чи техніки, якої він навчає, високорозвинений інтелект, високий рівень моральності й загальної культури вчителя. Додатковими факторами становлення педагогічної майстерності є такі риси особистості вчителя, як комунікабельність, артистичність, гарний смак як розвиненість естетичних почуттів, доброзичливий характер [1].

Якості особистості вчителя в професії нероздільно пов'язані з професійними якостями, набутими в процесі підготовки і пов'язані із засвоєнням знань, умінь, методів діяльності, способів мислення.

Відповідно до статті 54 Закону України «Про освіту» педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність.

Сьогодні спостерігається практика, коли вчителі використовують переважно застарілі дидактичні засоби. Також збільшується цифровий розрив між учителем і учнем. Багато педагогів ще не вміє досліджувати проблеми за допомогою сучасних засобів, працювати з великими масивами даних, робити і презентувати висновки, спільно працювати онлайн у навчальних, соціальних та наукових проєктах тощо.

Для того щоб рівень педагогічної майстерності вчителя зростає, він повинен опановувати нові педагогічні технології, підвищувати свою психолого-педагогічну культуру, розвивати педагогічні здібності, якості й властивості, збагачувати свій методичний арсенал.

Сучасні реалії диктують необхідність упровадження цифрових технологій в освітній процес, що тягне за собою необхідність формування цифрової компетентності в майбутніх учителів, що є їхньою професійною характеристикою, складовою педагогічної майстерності.

Упровадження карантинних заходів, пов'язаних з COVID-19, та війна в нашій країні актуалізували необхідність упровадження цифрових технологій в освіті, потребу адаптувати педагогіку до нових умов та розвивати цифрові навички.

Нові виклики, пов'язані з глобалізацією та розвитком технологій, вимагають від системи освіти зміни шаблонів та пошуку нових моделей, зорієнтованих на підготовку майбутнього покоління, що буде жити та творити у швидкоплинному світі.

У зв'язку з вищезазначеними подіями перехід на дистанційну форму навчання загострив певні проблеми освітньої галузі, а саме: низький рівень діджиталізації ЗВО; використання застарілих методик викладання; невідповідність викладачів до використання цифрових технологій та низький рівень цифрової грамотності; відсутність доступу до швидкісного інтернету тощо. Відповідно, підготовка майбутніх учителів технологій у дистанційному форматі потребує розроблення відповідних інструментів для викладання дисциплін технічного спрямування та педагогічних практик.

Задля забезпечення розвитку педагогічної майстерності доцільно використовувати спектр інноваційних технологій та методів навчання, зокрема: інформаційні технології, коучинг, ігрові технології, проблемне навчання, контекстне навчання, навчання на основі досвіду, тренінг, індивідуальне навчання, міждисциплінарне навчання, проєктна діяльність, випереджувальна самостійна робота, комунікативні технології[3].

Цифровізація нині є незворотним явищем у сучасному світі. Упровадження цифрових технологій у сфері освіти стає однією з найважливіших умов для прогресу освітнього процесу. Це сприятиме активізації навчання, збільшенню його ефективності та покращенню якості. Крім того, це сприятиме розвитку педагогічної майстерності сучасного вчителя.

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник для пед. вузів / І. А. Зязюн та ін.; ред. І. А. Зязюн. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.

2. Ковальчук В. І. Педагогічна майстерність викладача, як основа його компетентності. *Педагогічна майстерність як система професійно мистецьких компетентностей* : збірник матеріалів ІХ міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О. П. Рудницької / гол. ред. І. А. Зязюн. Чернівці : Зелена Буковина, 2011. Вип. 3 (7). С. 569–579.

Ковальчук В. І., Федотенко С. Р. Інноваційні технології навчання – основа модернізації професійної освіти. *Молодий вчений*. 2018. № 12. С. 425–429.

3. Кузьмина Н. В., Кухарева Н. В. Психологическая структура деятельности учителя. Гомель : Гомельск. гос. ун-т, 1976. 87 с.

Сергій Базурін,
*майстер виробничого навчання ДНЗ
«Глухівське вище професійне училище»*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Бойові дії, що тривають в Україні вже понад два роки, гостро ставлять питання підготовки робітничих кадрів для національної економіки, яка потребуватиме їх у більшій кількості в післявоєнний період. У концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року зазначено, що в системі професійної (професійно-технічної) освіти є низка проблем, які призводять до недостатнього рівня підготовки випускників. Одним зі шляхів їх подолання визнається «забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти шляхом <...> удосконалення системи підготовки педагогічних працівників у сфері професійної (професійно-технічної) освіти із залученням до освітнього процесу висококваліфікованих працівників виробництва та сфери послуг» [6]. Підготовка кадрів для системи професійно (професійно-технічної) освіти здійснюється закладами фахової передвищої та вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Науковці зазначають, що діяльність майстра виробничого навчання містить два предмети праці: він постає в ролі майстра-педагога і одночасно в ролі майстра-професіонала в напрямі основної спеціальності [1]. Таке поєднання предмета праці закріплено в Професійному стандарті «Майстер виробничого навчання» [3].

Таким чином, майстер виробничого навчання має володіти не лише психолого-педагогічною і спеціальною підготовкою, а і мати робітничу спеціальність: «Рівень професійної кваліфікації має бути не нижче розряду (класу, категорії), встановленого освітньою програмою для випускників закладу професійної (професійно-технічної) освіти» [3].

Підготовка кадрів для системи професійно-технічної освіти здійснюється за освітньо-професійними програмами, розробленими закладами фахової передвищої і вищої освіти на основі відповідних освітніх стандартів, затверджених Міністерством освіти і науки України для спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Аналіз стандартів фахової передвищої, вищої (бакалаврський і магістерський рівні освіти) засвідчує:

- У Стандарті фахової передвищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта у розділі 8 зазначено, «Присвоєння професійної кваліфікації майстра виробничого навчання відповідно до п.1.11 Професійного стандарту можливе лише за наявності документа про професійну (професійно-технічну освіту)» [3].

- У Стандарті вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) бакалаврського і магістерського рівня посилення на норму професійного стандарту відсутнє [4; 5].

Таким чином, виникає суперечність між вимогою професійного стандарту про наявність у майстра виробничого навчання робітничої професії і відсутністю такої вимоги в освітніх стандартах вищої освіти бакалаврського і магістерського рівня. Це призводить до неможливості обіймати посади майстра виробничого навчання випускникам бакалаврату та магістратури, що здобували вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти. На наш погляд, суперечність викликана тим, що стандарти вищої освіти були розроблені раніше професійного стандарту майстра виробничого навчання.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що є необхідність внести до стандартів вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) зміни, які б передбачали отримання одночасно з вищою освітою робітничої професії для вступників на основі повної загальної середньої освіти, та розробити юридичний механізм реалізації цієї можливості, оскільки видача документа про професійно-технічну освіту має відбуватися через ЄДЕБО, що унеможливило навчання за бюджетні кошти на рівні вищої освіти і рівні професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаної літератури

1. Гіренко Н. І., Крамаренко Д. П. Підвищення професійно-педагогічної компетентності майстра виробничого навчання за профілем «Харчові технології». *Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 1 (173). С. 26–36.

2. Про внесення змін до стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр». Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.01.2022 № 58.

3. Про затвердження професійного стандарту «Майстер виробничого навчання». Наказ Міністерства економіки України від 17.07.2021 № 430-21.

4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 № 1460.

5. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.11.2020 № 1435.

6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р.

Лідія Бойко,
*аспірантка кафедри технологічної та професійної освіти
Глухівського НПУ ім. О. Довженка;*

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ

Цифрова епоха, що розпочалася на початку ХХІ століття, кардинально змінила наше життя, охопивши своїм впливом і сферу освіти. Бурхливий розвиток цифрових технологій та інтернету привів до стрімкої цифровізації, яка відкрила нові можливості для навчання та саморозвитку. В Україні, де дистанційне та змішане навчання стали поширеною практикою, ця цифровізація несе в собі як суттєві переваги, так і певні виклики.

Одним з таких викликів є нестабільність електропостачання, яка може унеможливити проведення онлайн-уроків. Це, у свою чергу, обмежує можливості для урізноманітнення навчального матеріалу, що може негативно впливати на якість освіти.

Можливим вирішенням цієї проблеми може стати методично виважене використання засобів штучного інтелекту та хмарних сервісів відкритої науки [2, с. 246].

Так, А. Гуржій та ін. [1, с. 22] зазначають, що в першій половині ХХІ століття цифровізація є ключовою тенденцією економічного та соціального розвитку суспільства. Як зазначає С. Шаров [3, с. 137], штучний інтелект (ШІ) знайшов своє використання в освіті. Дослідження показують, що ШІ може використовуватися для персоналізації навчання, автоматизації завдань, підтримки здобувачів освіти з труднощами та підвищення залученості їх у освітній процес. ШІ застосовується для адаптивного, інтервального та персоналізованого навчання. Автоматичне оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з можливістю аналізу відповідей та надання персоналізованої допомоги, оцінювання здобувачами освіти викладачів/вчителів значно спрощує освітній процес.

Використання штучного інтелекту в освіті охоплює такі аспекти: індивідуалізація навчання – ШІ може забезпечити персоналізований підхід до навчання, що значно покращить його результативність, створення персоналізованих навчальних траєкторій дозволить учням краще засвоювати матеріал та досягати кращих результатів; якість даних – ефективна робота ШІ в освіті залежить від якості та надійності даних про учнів, якісні дані гарантують точність рекомендацій, персоналізацію навчання та кращі результати; підготовка викладачів – педагоги повинні мати відповідні навички та знання для роботи з системами ШІ в освіті, необхідно проводити навчання та тренінги для викладачів, щоб вони могли максимально використовувати потенціал ШІ. Роль викладача залишається ключовою, адже ШІ не може замінити людську взаємодію та емоційний зв'язок з учнями [4].

Хмарні сервіси відкритої науки, що інтегрують штучний інтелект (ШІ), стають революційним інструментом для наукових досліджень та співпраці. Ці платформи поєднують доступність хмарних обчислень з потужністю ШІ, надаючи дослідникам нові можливості для аналізу даних, візуалізації, моделювання та відкриттів. Такі поняття, як відкрита наука, відкриті дані, SMART-дані, FAIR-дані переважно напряму пов'язані зі штучним інтелектом. Хмарні сервіси легко масштабуються, дозволяючи дослідникам обробляти великі обсяги даних та виконувати складні обчислення без обмежень локальної інфраструктури. ШІ-інтегровані хмарні сервіси відкривають нові можливості для аналізу даних, візуалізації, моделювання та машинного навчання, стимулюючи наукові відкриття. Але питання конфіденційності залишається доволі актуальним. Необхідно вживати заходів для захисту даних, запобігання упередженості та забезпечення прозорості ШІ-систем, щоб гарантувати етичне та відповідальне використання ШІ у науковому контексті.

Загалом, ШІ є потужним інструментом, який може значно покращити освіту. Важливо ретельно розглянути переваги та виклики використання ШІ в освіті, щоб максимально використовувати його потенціал та мінімізувати ризики. Важливо також зазначити, що ШІ не замінить викладачів, а стане для них цінним інструментом. Викладачі будуть відігравати важливу роль у забезпеченні того, щоб ШІ використовувався ефективно та відповідально. В майбутньому ми можемо очікувати, що ШІ відіграватиме ще більшу роль в освіті. Важливо вже зараз розпочинати підготовку до цих змін, щоб забезпечити, щоб всі учні мали можливість отримати якісну освіту в епоху ШІ.

Список використаних джерел

1. Гуржій А. М., Радкевич В. О., Пригодій М. А. Методологічні засади цифровізації професійної освіти. *Наука та освіта* : зб. пр. XVII міжнар. наук. конф. (15–22 січ. 2023 р., м. Хайдусобосло, Угорщина; ХНУ, м. Хмельницький, Україна). С. 22–26. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734260/> (дата звернення: 27.04.2024).

2. Матвеева К. В. Використання інструментів штучного інтелекту у написанні наукових досліджень: етичний аспект. *Наукова весна* : матеріали XIII міжнар. наук.-техн. конф. аспірантів та молодих вчених (02 березня 2023 р., м. Дніпро). Дніпро : НТУ Дніпровська політехніка, 2023. С. 246–248.

URL: https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/163925/Наукова_весна_2_023-246-248.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 04.05.2024).

3. Шаров С. В. Сучасний стан розвитку штучного інтелекту та напрямки його використання. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 6. С. 136–144. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/conference/zb_vol6_2023.pdf#page=137 (дата звернення: 02.05.2024).

4. Yurii Burda, Tetiana Samus, Evelina Bazhmina, Olha Bondarenko, Dmytro Myrnyi. Shaping the competencies of the future: the importance of developing soft skills in higher education within the landscape of information technologies. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 14, Issue 1, Special Issue XL. 2024 pp. 110–116. DOI: <https://www.magnanimitas.cz/14-01-xl>.

Богдан Вовк,

*канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Професійна освіта в Україні відіграє визначальну роль у розвитку суспільства, забезпечуючи підготовку кваліфікованих фахівців для різних галузей. Її значення полягає не лише в підвищенні конкурентоспроможності нації на ринку праці, але й сприянні розвитку економіки, підприємництва та інновацій. Динамічність і адаптивність професійної освіти є ключовими факторами для ефективного впровадження нових технологій та відповідності потребам суспільства.

У цьому контексті роль педагогів професійної освіти та їхньої професійної компетентності стає неocenенно важливою. Вони виступають не лише як транслятори знань, але й як вихователі, що формують цілісну особистість майбутнього робітника.

Під професійною компетентністю педагога професійної освіти розуміється сукупність знань, вмінь, навичок, особистих якостей та цінностей, які дозволяють йому успішно та ефективно викладати та керувати процесом навчання здобувачів освіти в галузі професійної освіти. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння предметної області, уміння використовувати сучасні педагогічні методи та технології, а також здатність стимулювати розвиток здобувачів освіти як фахівців із необхідними професійними якостями.

Одним з ефективних методів підготовки педагогів професійної освіти є використання тренінгових технологій. Тренінг як метод активного навчання спрямований на розвиток знань, вмінь та навичок, а також соціальних установок. Використання тренінгових технологій у розвитку професійної компетентності педагога професійного навчання робить вагомий внесок в освітній процес. Такий підхід дозволяє педагогам не лише передавати теоретичні знання, але й активно залучати учасників, створюючи сприятливе навчальне середовище для обміну ідеями та практичним досвідом. У результаті цього педагоги отримують можливість спільно з учнями впроваджувати нові методи та підходи, що сприяє поглибленню розуміння та підвищенню рівня засвоєння матеріалу. Тренінгові технології також розвивають комунікативні навички та сприяють взаємодії між учасниками, стимулюючи обговорення та обмін досвідом. Важливим аспектом є

можливість надання педагогам практичного досвіду, що дозволяє їм ефективно впроваджувати набуті знання та вдосконалювати власну методику навчання. Такий практичний підхід сприяє формуванню педагогічної майстерності та підвищенню рівня професійної компетентності.

Тренінг як метод активного навчання спрямований на розвиток знань, умінь та навичок, а також соціальних установок. Відмінною рисою тренінгу є насиченість змісту різноманітними інтерактивними формами та методами взаємодії, такими як демонстрація, дискусія, аналіз критичних випадків, сюжетні та соціально-рольові ігри, а також робота у проектних групах. Тренінг, як метод активного навчання, спрямований на розвиток знань, умінь, навичок, а також соціальних установок. Прикметною рисою тренінгу є насиченість змісту різноманітними інтерактивними формами та методами взаємодії, такими як демонстрація, дискусія, аналіз критичних випадків, сюжетні та соціально-рольові ігри, а також робота у проектних групах.

Тренінги, завдяки своїй інтерактивності, допомагають створювати сприятливі умови для обговорення та обміну думками, що важливо для вирішення проблем та генерації нових ідей у колективі. Крім того, такий підхід сприяє адаптації педагогів до швидких змін у вимогах ринку праці та освітнього середовища, дозволяючи їм ефективно впроваджувати нові підходи та методи навчання. Зазначена інноваційність та міжособисті навички підвищують рівень мотивації учасників та забезпечують ефективний процес навчання та розвитку студентів.

Тренінг, на відміну від навчання, не обмежується лише передаванням знань, але акцентується на особистісному і творчому самовираженні та самореалізації.

Тренінг сприяє розвитку особистості за трьома напрямками: когнітивним, емоційним та конативним.

– Переповненість або об'єднання груп в потоки ускладнює організацію роботи за технологією в разі, якщо в аудиторії перебуває 30 або більше здобувачів освіти.

– Підготовка викладача до тренінгу вимагає значних зусиль, часу та фінансових вкладень, особливо якщо потрібно розробляти матеріали для кожного курсу або навіть для кожного заняття.

– Аудиторія здобувачів освіти не завжди готова працювати в режимі тренінгу.

– Деякі тренінги можуть бути загальними і не враховувати індивідуальні особливості студентів або потреби конкретної дисципліни.

– Залежність від доступу до технологій може створити проблеми для студентів, які мають обмежений доступ до комп'ютерів або інших електронних пристроїв.

Серед переваг, які має тренінг як активна форма навчання, можна виокремити такі:

– Тренінги стимулюють взаємодію між студентами та викладачами, сприяють співпраці, обміну ідеями та вирішенню завдань у групі, що сприяє розвитку комунікаційних навичок та здатності до колективної роботи.

– Учасники тренінгу активно залучаються до процесу навчання, виконуючи завдання та вправи, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

– Тренінги зазвичай базуються на практичних вправах та ситуаціях, що дозволяють студентам застосовувати свої знання у реальних ситуаціях.

– Тренінги часто включають в себе вирішення реальних або симульованих проблем, що розвиває в студентів навички аналізу, критичного мислення та прийняття рішень.

– Участь у тренінгах дозволяє студентам розвивати навички ефективного спілкування та лідерства.

– Тренінги зазвичай є цікавими та захопливими для учасників, що збільшує їхню мотивацію до навчання.

Вплив тренінгових технологій на розвиток професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання є ключовим аспектом у сфері освіти. Тренінгові технології, що включають інтерактивні методи та використання сучасних засобів, сприяють активному навчання та практичному застосуванню отриманих знань. Майбутні педагоги отримують можливість активної участі у власному навчанні через використання інтерактивних вправ та віртуальних симуляцій. Такий підхід сприяє практичному застосуванню теоретичних знань, розвиваючи не лише педагогічні навички, але й міжособистісні відносини та вміння використовувати технології у навчанні.

Отже, використання тренінгових технологій у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання сприяє ефективному передаванню знань та навичок, активному залученню учасників до процесу, розвитку комунікативних навичок і адаптації до швидких змін ринку праці та освітнього середовища. Це, у свою чергу, підвищує рівень професійної компетентності педагогів та забезпечує ефективне навчання здобувачів.

Список використаних джерел

1. Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В., Росновський М. Г., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Самусь Т. В., Ігнатенко О. В. Підготовка майбутніх педагогів навчання на засадах компетентнісного підходу : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 83–117.
2. Керницький О. Тренінгові методи у підготовці майбутніх інженерів-педагогів до застосування суб'єкт-суб'єктної взаємодії. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 1. С. 71–76.
3. Штефан Л. В., Прохорова О. О., Шищенко Н. А. Тренінгова робота у діяльності інженера-педагога : методична розробка. Харків : УПА, 2011. 46 с.

Валентин Гайчук,

аспірант

Інституту професійної освіти

НАПН України

(м. Київ, Україна)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРА З КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ

Сучасні тенденції у сфері освіти ґрунтуються на зростанні потреб суспільства в професійній підготовці фахівців-дизайнерів, що передбачає активізацію їхньої професійної діяльності, формування майбутніх спеціалістів як особистостей з розвиненим образним мисленням, які здатні творчо вирішувати поставлені завдання в будь-яких сферах діяльності, застосовувати нові, нестандартні шляхи вирішення конкретних завдань. Нині фахівець у царині дизайну повинен не лише перетворювати та гармонізувати предметно-просторове середовище, а й здійснювати експериментальні та перспективні розробки, які дозволятимуть підвищити технологічні можливості виробництва та задовольнити потреби суспільства. Конкурентоспроможність українського бізнес-середовища значною мірою залежить від розвитку та широкої популяризації вітчизняної дизайнерської проєктної культури. В останні десятиліття в європейських країнах професійна діяльність дизайнера розглядається як соціокультурне явище, що визначає рівень якості продукту, яка створюється, і, як наслідок, забезпечує добробут держави.

Дизайн – це синтетична галузь діяльності. У процесі професійної підготовки в цій сфері опановуються базові навички академічного малюнка, живопису, композиції, широкий спектр гуманітарних та інженерно-технічних дисциплін. Універсальність цієї професії вимагає особливих підходів і методик, що враховують багатогранний характер спеціальності. Теоретики та історики дизайну виокремлюють кілька основних його типів – графічний, середовища і промисловий. Щодо графічного дизайну дослідники також говорять про існування кількох його варіацій, кожна з яких має свою сферу застосування та сферу спеціалізації. Тут, наприклад, можна відзначити вкрай затребуваний графічний дизайн, спрямований на створення поліграфічної продукції, зокрема й реклами; існує також дизайн візуальної ідентичності, дизайн користувацьких інтерфейсів, дизайн пакування, одягу та архітектурний дизайн.

Різні типи і види дизайну можуть перетинатися, кожен з них вимагає певного набору навичок. У наш час багато графічних дизайнерів дедалі частіше стають фахівцями, які зосереджуються не на одному, а на різних напрямках у цій галузі. Оскільки для дизайну характерні постійні зміни. Багатопрофільність дає змогу фахівцям перебувати в руслі нових тенденцій, трендів і віянь, а також розвиватися і вдосконалюватися, не зупиняючись на місці. Однак категорія діяльності дизайнера з комп'ютерної графіки значно ширша і становить важливу частину соціального, економічного та культурного життя, яке стосується проблем задоволення потреб суспільства та окремої людини. Тому одним із завдань цього дослідження є осмислення

професійної діяльності дизайнера з комп'ютерної графіки в контексті зміни наукових, культурних та проєктних парадигм, що прояснює її генезу та сутність.

Дослідники професійно значущих якостей діяльності дизайнера з комп'ютерної графіки переважно визначають їх як якості особистості, покладені в основу успішної творчої реалізації. Виходячи з досвіду формування професійних якостей дизайнера з комп'ютерної графіки, можна зробити висновок про те, що професійно значущі якості можуть самовдосконалюватися, вони відточуються в процесі підвищення майстерності та роблять особистісний професійний ресурс більш адаптивним до умов зовнішнього середовища, яке позначається на рівні професіоналізму [1].

Професійно значущі якості можна розподілити на групи, виходячи з належності до професійної сфери та універсальних якостей особистості. В одній групі мотиваційні якості: цілеспрямованість, цілеспрямованість, зацікавленість тощо. В іншій перебувають професійні здібності, свідомість, мислення. У наукових дослідженнях кожна якість розглядається з погляду значущості для професійної діяльності, у результаті складається профіль якостей необхідних для реалізації особистості у якості спеціаліста царини дизайну з комп'ютерної графіки.

У формуванні професійних компетентностей дизайнера з комп'ютерної графіки поєднується готовність та можливість створення художнього продукту відповідно до його функціональних нормативів та естетичних умов. Самостійна організація діяльності дизайнера з комп'ютерної графіки полягає у постановці завдань, у вмінні оцінювати власні результативність та ефективність своєї професійної діяльності. З вищевикладеного можна зробити висновок про те, що необхідна інтеграція не тільки навичок і знань, а й методів їх використання у відповідь на виклики навколишнього середовища, що постійно змінюється.

Основним завданням професійної підготовки в цій сфері є створення умов, що сприяють розвитку необхідних умінь у тих, хто навчається, і підготовка компетентного фахівця інноваційного типу, готового до високопрофесійної роботи. Творча робота дизайнера в будь-якій галузі за своєю суттю є інноваційною, вона розв'язує складні завдання, які потребують інтеграції теорії та практики різних видів дизайнерської діяльності. Ця обставина визначає вимоги до професійної підготовки такого роду фахівців, зумовлює включення в освітній процес усіх сучасних технологій і методик [2]. Професійно значущі якості дизайнера з комп'ютерної графіки розглядаємо у вигляді структури, яка доповнюється конкретними навичками, отриманими в результаті навчання, а також особистісними якостями, сформованими в рамках діяльності викладача, а також у процесі самоосвіти.

У процесі дослідження виявлено низку ключових критеріїв професійної готовності графічних дизайнерів. Серед них: ступінь розвиненості творчого потенціалу учасників, рівень володіння технічними навичками та знаннями у сфері дизайну, здатність до інтеграції різних графічних технік та методів у власну творчість, схильність до експериментування та використання новаторських підходів у дизайні.

Список використаних джерел

1. Тимченко М. Ю. Проблема формування творчих здібностей майбутнього графічного дизайнера у сучасних реаліях. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути: Педагогічні науки* : матеріали V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 3 червня 2020 р.). Київ, 2020. 393 с.

2. Школяр Н. В. Особливості інформаційно-комунікаційного компонента термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : КПУ. 2020. Вип. 68, т. 1. С. 137–141.

Максим Казаков,
*аспірант кафедри професійної освіти та
технології сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)*

КОМПОНЕНТИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

У межах нашого дослідження на основі аналізу праць учених та Закону України «Про вищу освіту» ми розглядаємо поняття «*підприємницька компетентність педагога професійного навчання*» як динамічну систему економіко-правових і методичних знань, умінь і навичок, особистісних здатностей і морально-етичних цінностей, необхідних як для організації та успішного провадження підприємницької діяльності, так і для формування підприємницької компетентності здобувачів освіти.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій в описі шостого кваліфікаційного рівня майбутній педагог професійного навчання повинен мати: здатності, пов'язані з уміннями розв'язувати складні завдання професійного спрямування, характерні для певної галузі народного господарства чи під час навчання, що потребують застосування комплексу відповідних фахових теоретичних знань та методів за будь-яких обставин; наукові та практичні знання, сформоване критичне мислення, знання принципів та методів професійної діяльності; сформовані когнітивні й практичні вміння та навички необхідні для вирішення складних професійних завдань інноваційного характеру; здатність доносити до майбутніх фахівців навчальну інформацію, наукові ідеї та проблеми, шляхи їх вирішення та аргументувати їх; сформовані вміння та навички щодо пошуку, інтерпретації та застосування інформації; здатність підтримувати комунікацію з професійних та фахових питань як українською, так і іноземною мовою в будь-якій формі. У питаннях автономії та відповідальності майбутні педагоги професійного навчання повинні мати здатності щодо організації проектної та технічної діяльності та керівництва нею. Вони повинні вміти формувати судження з урахуванням соціальних, наукових, етичних, аспектів, вміти організовувати та керувати як своїм професійним розвитком й навчанням упродовж життя, так і розвитком групи осіб [3, 21].

На думку науковців, компетентність розкривається через характеристику своїх компонентів (готовності до прояву особистісної якості в діяльності; знань засобів і способів розв'язання задач професійного та соціального спрямування; дотримання правил і норм поведінки; досвіду практичної реалізації знань та умінь; ставлення до змісту компетентності та емоційно-вольова регуляція проявів компетентності відповідно до ситуацій. Попри те, що підприємницька компетентність поєднує в собі мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий компоненти, їхня кількість може варіюватись, а сутність визначатиметься через мотиваційну, знаннєву, діяльнісно-операційну, ціннісно-особистісну, рефлексивну наповнюваність [1; 2; 4; 5; 6]. Коротко охарактеризуємо *мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, особистісно-рефлексійний* компоненти, враховуючи особистісно-діяльнісний, компетентнісний та системний підходи.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується усвідомленням майбутніми педагогами професійного навчання необхідності формування підприємницької компетентності у здобувачів вищої освіти, що виражається у позитивному морально-етичному ставленні до здійснення підприємницької діяльності як рушійної сили ринкової економіки, а також передбачає наявність характерних для майбутніх підприємців особистісних якостей (свободи вибору діяльності, працьовитості, чесності в стосунках зі споживачами та партнерами, соціальної відповідальності, осядливості тощо).

Когнітивний компонент становить систему знань підприємницького спрямування, що забезпечують формування економічної та юридичної грамотності майбутніх педагогів професійного навчання, необхідних для ефективної підготовки здобувачів освіти до здійснення майбутньої професійної діяльності в межах освітнього процесу на заняттях циклу професійної підготовки.

Діяльнісний компонент характеризується сформованими здатностями планувати, організовувати, контролювати підприємницьку діяльність, генерувати ідеї економічного спрямування, здійснювати маркетингові дослідження ринку. Окрім цього, цей компонент передбачає вміння підтримувати комунікацію між педагогом та студентом, швидко приймати альтернативні рішення та наявність методичних умінь формувати підприємницьку компетентність у здобувачів освіти.

Особистісно-рефлексійний компонент характеризується сформованими особистісними

якостями, такими як цілеспрямованість, самостійність, ініціативність, креативність у прийнятті рішень, мобільність, готовність ризикувати, відповідати за прийняття своїх рішень. Також до таких якостей відносять здатність до самоаналізу, самооцінювання та самокорекції.

На нашу думку, наразі повинна відбутись зміна позицій майбутніх педагогів професійного навчання до організації освітнього процесу з урахуванням потреби у формуванні цієї компетентності в здобувачів вищої освіти через формування всіх взаємопов'язаних компонентів підприємницької компетентності.

Список використаних джерел

1. Земка О. В. Формування підприємницької компетентності в майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2018. 355 с.

2. Ihnatenko H., Samus T., Ihnatenko O., Opanasenko V., Vovk B. Forming intending teachers' health preserving competence in the educational environment of higher educational institution. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. № 2 (47). С. 27–34.

3. Національна рамка кваліфікацій. Кабінет Міністрів України; Постанова, Опис від 23.11.2011 № 1341. Дата оновлення: 23.11.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.

4. Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Міждисциплінарний підхід як основа компетентнісного підходу в закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2023. № 9 (27). С. 337–347.

5. Самусь Т. В. Формування екологічного світогляду майбутніх агроінженерів у процесі фахової підготовки на засадах інтегрованого підходу. *Вісник науки та освіти. Серія «Педагогіка»*. 2023. № 10 (16). С. 794–806.

6. Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді : монографія / В. В. Москаленко, О. В. Лавренко, Н. М. Дембицька, І. К. Зубіашвілі. Київ, 2015. 405 с.

7. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» (затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460). Дата оновлення: 07.02.2024. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/015-Profosvita-bakalavr.pdf>.

Юлія Кленова,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Київського національного університету
технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)

Марія Білянська,
д-р пед. наук, доцент, завідувачка кафедри
професійної освіти у сфері технологій та дизайну
Київського національного університету
технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОРСЕТІВ У ПРОЄКТУВАННІ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ

На сучасному ринку моди, де тенденції швидко змінюються, а конкуренція безперервно зростає, знання та вміння в галузі проєктування жіночого одягу, включаючи вміння працювати з корсетами, є дуже важливими для успішної реалізації професії закрійника.

Корсети відіграють важливу роль у формуванні силуету та стилізації жіночого тіла, і відтак, зростає попит на фахівців, які мають навички їх створення. Як елемент одягу, вони мають багату історію, що відображається у їхньому різноманітті форм, матеріалів та призначення. Останнім

часом корсети повернулися в гардероб сучасних модниць, ставши не лише елементом білизни, але і важливою деталлю в створенні трендового жіночого образу.

Аналізуючи літературні джерела про корсети та їх використання в моді, можна побачити неабияку різноманітність цього елемента в одязі. Від історичних корсетів, які коректували жіночу фігуру та надавали їй певної форми, до сучасних варіацій, які поєднують у собі естетику та комфорт, корсети завжди привертали увагу як дизайнерів, так і споживачів [2].

Техніки та методи конструювання корсетів у проектуванні жіночого одягу є предметом спеціального дослідження та вивчення. Вони включають у себе використання різних матеріалів, від традиційних тканин до сучасних технологічних рішень, а також різноманітні техніки крою та шиття. Крім того, важливим є розуміння анатомії та фізіології тіла, щоб корсети відігравали не лише естетичну, але й комфортну роль у носінні цього елемента одягу.

Узагальнюючи літературні джерела та дослідження в галузі конструювання та шиття корсетних виробів, можна відзначити, що корсети завжди є актуальним елементом моди, який відкриває безліч можливостей для дизайнерів та закрійників. Їх використання у проектуванні жіночого одягу дозволяє створювати різноманітні образи, підкреслюючи індивідуальність та елегантність. Таким чином, вивчення технік та методів конструювання корсетів є важливою складовою підготовки закрійників, спеціалізованих у проектуванні жіночого одягу, і відображає необхідність урахування модних тенденцій та вимог споживачів у сучасному світі моди [3].

Історія корсетів у моді розкривається через вивчення їхньої еволюції від старовини до сьогодення, включаючи традиційні та сучасні форми і стилі. Особлива увага приділяється технікам та методам конструювання корсетів, які використовуються у проектуванні жіночого одягу. Це допомагає студентам засвоїти основні принципи та ідеї, що лежать в основі створення корсетів, що дозволяє їм розуміти та втілювати їх у власній творчості.

Наступним важливим кроком є розгляд анатомічних та фізіологічних аспектів. Студентам пропонується ознайомитися зі структурою та функціями корсета, а також їхнім впливом на здоров'я та комфорт носіння. Цей розділ надає здобувачам вищої освіти глибокі знання про те, як корсет взаємодіє з тілом, що сприяє розумінню не лише його естетичного значення, але й практичної важливості у створенні зручного та комфортного одягу.

Далі передбачено практичне конструювання корсетів. Цей етап дозволяє студентам застосувати теоретичні знання в практичній діяльності. Шляхом вивчення базових конструкцій та технік крою та шиття, здобувачі вищої освіти можуть отримати необхідні навички для створення власних корсетів, зокрема з використанням різних матеріалів та дизайну.

Заключний етап передбачає вивчення дизайну та стилізації корсетів. Студентам пропонується аналіз сучасних модних тенденцій та їх вплив на дизайн корсетів, а також вивчення методів їх стилізації та поєднання з іншими елементами одягу. Цей розділ допомагає розвивати свій власний стиль та виявляти свою творчу індивідуальність [1, с. 97–102].

Особливо цінним є виконання різноманітних вправ та завдань, спрямованих на практичне опанування навичок. Основними завданнями є розвиток у здобувачів освіти вміння працювати з різними матеріалами та техніками, а також формування їхнього професійного стилю та вміння працювати з корсетами в проектуванні жіночого одягу.

Наведемо приклади:

1. Створення макетів корсетів: здобувачі вищої освіти отримують завдання створити макети корсетів з паперу або тканини, використовуючи базові конструкції та шаблони.

Ця вправа допомагає студентам засвоїти основні принципи конструювання та візуалізації корсетів.

2. Практичне виконання корсетів: здобувачі вищої освіти самостійно виготовляють корсети з використанням різних матеріалів, таких як тканини, шкіра чи текстильні матеріали.

Виконання цієї вправи дозволяє студентам оволодіти технікою крою, шиття та обробки корсетів у практичній діяльності.

3. Індивідуальні та групові проекти, які включають розроблення та виготовлення корсетів з урахуванням модних тенденцій та особистого стилю.

Ці проекти сприяють розвитку творчого мислення, самовираження та практичних навичок здобувачів [4].

Розроблення та створення корсетних виробів є досить складним процесом, він потребує технічних знань, творчого мислення та вміння працювати з різними матеріалами та техніками. Розроблений дидактичний проєкт дозволяє студентам систематично опановувати ці навички та отримувати практичний досвід, який вони можуть застосовувати у своїй майбутній професійній діяльності [5].

Висновки. Проєктування корсетів є складним і багатогранним процесом, який вимагає не лише технічних знань, але й творчого мислення та вміння працювати з різними матеріалами і техніками. Опанування його етапів є важливим кроком у підготовці студентів до успішної кар'єри в індустрії моди, оскільки дозволяють систематично опановувати технічні та творчі аспекти проєктування, а також отримувати необхідний практичний досвід.

Важливо зауважити, що проєктування корсетів є не лише технічно складним, а й культурно значущим елементом моди, що відображає історичні, соціальні та естетичні тенденції, сприяє розумінню цінностей та контексту, що оточують дизайнерську практику. Такий підхід стимулює творче мислення студентів та підготовку до викликів, з якими вони зіткнуться у своїй майбутній професії у сфері індустрії моди.

Список використаних джерел

1. Євтушенко В. В., Руденко І. А., Ільонко К. С. Дослідження ринку споживачів жіночого одягу різних цінових сегментів. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. № 1(72). Ч. 1. С. 97–102.

2. Колосніченко М. В. Мода і одяг. Основи проєктування та виготовлення одягу : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2011. 238 с.

3. Колосніченко М. В., Зубкова Л. І., Пашкевич К. Л. Ергономіка і дизайн. Проєктування сучасних видів одягу : навчальний посібник. Київ : ПП «НВЦ «Профі», 2014. 386 с.

4. Колосніченко М. В., Процик К. Л. Мода і одяг. Основи проєктування та виробництва одягу : навчальний посібник. Київ : КНУТД, 2011. 238 с.

5. Єжова О. В. Теорія і практика створення прогностичних моделей підготовки кваліфікованих робітників швейної галузі : монографія. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. 472 с.

Микола Близнюк,

*д-р пед. наук, професор
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

Вікторія Козак,

*магістрантка за спеціальністю
«Професійна освіта (Дизайн)»
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава, Україна)*

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БАКАЛАВРІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «ДИЗАЙН»

У сучасному світі інтенсивного розвитку технологій технологічність стає домінуючою характеристикою продуктивної діяльності людини. Логічно припустити, що технологічність діяльності вимагає розвиненого технологічного мислення як здібності людини не тільки подумки продумати всі етапи своєї діяльності, а й підібрати необхідні компоненти задля досягнення результату, тобто пройти подумки шлях від етапу цілепокладання до етапу реалізації поставлених цілей.

Спочатку поняття «технологія» пов'язувалося лише з матеріальним виробництвом, насамперед із промисловістю. Кардинальна зміна ролі технології у світі пов'язана з її глобальною соціальною експансією. Освіта, охорона здоров'я, культура і мистецтво, соціальне забезпечення та

захист громадян і т. ін., які традиційно розглядаються разом як невиробнича (соціальна) сфера, тривалий час не асоціювалися з технологією. Сьогодні всі ці напрями людської діяльності прийнято відносити до сфери нематеріального виробництва та розглядати з позицій технологічного підходу. Поширення технологічного підходу на різні напрями соціальної сфери призвело до значного розширення видового складу технологій у сучасному суспільстві, зокрема до виділення, поряд із промисловою, соціальною технологією, а також цілого ряду її різновидів (педагогічної, медичної, соціокультурної тощо). Особливе місце серед технологій посідає інформаційна технологія, що істотно впливає на розвиток будь-якої іншої технології і що нерідко призводить до її кардинальних змін [1].

Технологія – стиль сучасного науково-практичного мислення та діяльність, що максимальною мірою відображає об'єктивні закони предметної сфери і тому забезпечує найбільшу для даних умов відповідність результатів поставленим цілям [2]. Як відомо, технології притаманні такі специфічні риси, як: наявність мети (цілеспрямованість) діяльності; наявність попереднього знання змісту діяльності; можливість декомпозиції діяльності (поділу на окремі складові); можливість координації дій; однозначне виконання вимог та розпоряджень; суворота відтворюваність результатів; наявність точних вимог до кінцевого продукту; наявність і нормативів, дозволяють оцінити діяльність; можливість контролю кінцевих продуктів відповідно до встановлених вимог; потреба в наявності спеціально підготовлених кадрів [3].

Перевагою технологічного підходу є те, що може зробити будь-яку діяльність «прозорою». Поширення технологічного підходу на конкретну людську діяльність сприяє переходу усвідомлення сутності цієї діяльності з розряду імпліцитного (нечітко вираженого, що мається на увазі) в експліцитне (ясне, чітке, зрозуміле), що дозволяє відкрито говорити про сутність того, що відбувається [1; 2].

У структурі технологічного знання переважають відомості прикладного характеру. Вони служать сполучною ланкою між науковими ідеями та його практичним втіленням. Технологічне знання має не пояснювальний, а алгоритмічний характер: визначає порядок, способи та засоби вирішення конкретного завдання, досягнення бажаного результату. Його регламентувальний, нормативний характер знаходить вираження у формі розпоряджень та проєктів [3; 4].

Спираючись на принцип єдності свідомості та діяльності, сформульований С. Л. Рубінштейном [2], і враховуючи, що мислення – процес активізації свідомості, можна зробити висновок, що *технологічне мислення* – це розумова діяльність, пов'язана з аналізом можливостей використання та уявним створенням нових технологій для вирішення практичних завдань.

Дослідники змісту поняття «технологічне мислення» виявили низку ключових положень, що розкривають його сутність [1]:

- спрямованість не стільки на пізнання навколишнього світу, скільки на його перетворення на користь людини, створення нових об'єктів, надання нових якостей, прогнозування наслідків діяльності (Н. В. Матяш);
- значущість пізнання об'єктивної реальності, що сприяє відкриттю ще пізнаних об'єктів чи явищ. Знання носять комплексний характер і мають різні аспекти: гностичний (розпізнавання, визначення, оцінка, перевірка), вишукувальний (вигадкування, порівняння, аналіз) та перетворювальний (зміна, конструювання, впорядкування) (В. Д. Симоненко);
- сформованість таких розумових дій, як уміння аналізувати проблему, здатність проєктувати та оцінювати власну діяльність та її результати на основі рефлексії, спрямованість на отримання конкретного результату, уміння швидко переходити з одного рівня узагальнення на інший (Є. М. Муравйов).

Сьогодні значущість володіння прийомами технологічного мислення поширюється практично на всі сфери діяльності людини, оскільки технологічне мислення – це вміння на основі образу кінцевого результату перетворювальної діяльності знаходити різні варіанти альтернативних рішень з подальшим вибором раціонально-оптимального.

Наявність та рівень розвиненості технологічного мислення у наш час можна розглядати як основну професійну характеристику будь-якого фахівця. До найважливіших якостей суб'єкта, що володіє технологічним мисленням, належить його креативність, що дозволяє вирішувати завдання багатоваріантно і знаходити рішення, яких раніше не було [3].

До умов ефективності технологічного мислення відносять:

- 1) обов'язковість виявлення та аналізу проблемної ситуації, конкретизація протиріччя та проблеми;
- 2) різноманіття (різноманітність) варіантів можливих рішень;
- 3) облік факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища (насамперед характеру та динаміки змін);
- 4) виявлення (прогнозування) та облік можливих наслідків діяльності.

Іншими словами, *технологічне мислення* – це інтелектуальний процес проектування діяльності з вирішення проблеми на основі знань реальної ситуації та виявлення можливостей отримання бажаного результату за допомогою тих чи інших засобів.

Ймовірно, що процес формування та розвитку технологічного мислення студентів потребує підвищення технологічності діяльності викладача та реалізації ним технологічного підходу до навчання.

Для педагога технологічність діяльності означає перехід на якісно новий рівень ефективності, оптимальності, наукомісткості освітнього процесу. Технологічний підхід до навчання передбачає [4]:

- 1) проектування, моделювання та конструювання навчального процесу з метою гарантованого досягнення цілей;
- 2) застосування педагогом відповідних засобів навчання з урахуванням того, що висока продуктивність засобів навчання та особливості їх використання створює зовсім іншу модель навчання, іншу культуру освітнього процесу.

Суть *технологічного підходу* полягає в тому, щоб чітко ставити конкретизовані цілі та послідовно співвідносити їх з відповідними навчальними завданнями, виконання яких служить реалізації поставлених цілей. Послідовне співвідношення конкретно сформульованих цілей із відповідними навчальними завданнями відбувається у ході конструювання викладачем процесу навчання. Конструктивна діяльність як провідний вид роботи педагога серед різноманітних його функцій грає головну роль формування та розвитку технологічного підходу до організації навчання.

Конструювання є сукупністю і послідовністю процедур, у результаті яких розробляється дидактична модель сценарію майбутнього навчального процесу (заняття). Технологічний підхід до навчання тісно пов'язаний із розробленням процедур конструювання сценарію заняття, які за своєю суттю мають творчий характер.

Одним з основних напрямів, у якому конструювання використовується у вигляді складової творчої діяльності викладача, є *задачний підхід*. Мається на увазі позиція, згідно з якою творча діяльність педагога розглядається як постановка і рішення педагогічного завдання. Найбільш яскраво така позиція представлена в переліку загальних правил евристичного пошуку, запропонованому В. А. Сластьоніним [3]:

- а) аналіз педагогічної ситуації (діагноз);
- б) проектування результату в порівнянні з вихідними даними (прогноз);
- в) аналіз наявних засобів, придатних для перевірки припущення та досягнення шуканого результату;
- г) конструювання та реалізація навчально-виховного процесу;
- д) оцінка отриманих даних;
- е) формулювання нових завдань.

У процесі конструювання заняття викладач здійснює постановку мети, здійснює відбір навчального змісту, вибір методів, засобів і форм організації навчання, тобто працює з основними дидактичними категоріями. Важливо підкреслити, що під час розроблення сценарію заняття необхідно визначати два види цілей: цілі викладання, виражені в діях викладача, та цілі навчання, виражені в діях студентів. Останні повинні формулюватися через результати навчання.

Від постановки мети перехід до її реалізації здійснюється під час пред'явлення слухачам навчальної задачі (формулювання навчального завдання), для вирішення якої студентам необхідно володіти найрізноманітнішими способами виконання навчальних завдань.

Практично під будь-яку мету можна підібрати або розробити для втілення сукупність варіантів навчальних завдань, що особливо важливо при орієнтації освітнього процесу на

формування та розвиток певного типу мислення (у нашому випадку технологічного). Саме від характеру завдань залежить формований тип мислення людини. Як писав С. Л. Рубінштейн: «Специфічні особливості різних видів мислення людини обумовлені специфічністю завдань, які йому доводиться вирішувати. Саме завдання, що стоїть перед людиною, визначає особливість перебігу розумових процесів» [2].

Організація навчального процесу (заняття), що охоплює плановані викладачем варіанти навчальних завдань і доповнена способами виконання студентами, полягає у створенні сценарію навчального процесу (заняття). Сценарій заняття є кінцевий продукт конструювання процесу навчання, за яким вже слідує безпосередньо організація та здійснення навчання [4]. Таким чином, процес формування та розвитку технологічного мислення студентів вимагає від викладача підвищення технологічності його діяльності, що передбачає наявність здатності не тільки продумати всі етапи своєї діяльності, а й дібрати необхідні компоненти для досягнення результату. Інакше кажучи, технологічність діяльності вимагає від викладача розвиненого технологічного мислення.

Список використаних джерел

1. Педагогічні вміння (В. А. Сластьонін). URL: http://ni.biz.ua/7/7_6/7_6562_pedagogicheskie-umeniya-v-a-slastenin.html

2. Гурлева Т. С. «Виховний вчинок» для інших: ідеї С.Л. Рубінштейна про виховання. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools* : All-Ukrainian conference March 21, 2019. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716772/5/Hurlieva_2019_Vykhovnyi_vchynok.pdf

3. Близнюк М. М. Інноваційні технології в галузі технологічної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогіка*. 2023. Вип. 2 (52). С. 32–41.

4. Nataliia Nahorna, Nataliia Orlova, Pavlo Kuzmenko, Maryna Kondratenko, Oleksandr Sotnychok, Mykola Blyzniuk, Valentyna Tsyna. Digitalization of project, technological, and design activities in the process of training future teachers of labor education and technology. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. Vol. 16 No. se2: The Global Development of Innovative Technologies and their Impact on the Education, 2023. P. 20–29.

Олег Конарєв,

*аспірант кафедри технологічної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

Ольга Трегуб,

*канд. пед. наук, доцент кафедри технологічної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
(м. Київ, Україна)*

СУЧАСНІ МАТЕРІАЛОЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

У сучасному світі, коли питання екологічної стійкості та раціонального використання ресурсів стають дедалі більш актуальними, освіта виступає як ключовий інструмент для формування здатних та відповідальних громадян. Особливо важливим є використання сучасних матеріалозберезувальних технологій у професійній освіті, щоб не лише підготувати кваліфікованих фахівців, але й зменшити негативний екологічний вплив на навчальний процес.

Останніми роками великий акцент у професійній освіті роблять на пошуку та впровадженні матеріалозберезувальних технологій, що сприяють не лише покращенню навчання, а й зменшенню негативного екологічного впливу на навчальний процес. Один з найпоширеніших підходів у цьому контексті – використання електронних підручників та віртуальних лабораторій.

Електронні підручники є ефективним засобом заміщення традиційних друкованих навчальних матеріалів. За допомогою цих підручників студентам надається доступ до

необмеженої кількості інформації без необхідності друкувати та зберігати паперові копії. Більше того, електронні підручники можуть бути оновлені та модифіковані залежно від потреб навчального процесу, що сприяє актуальності та зручності навчального матеріалу.

Віртуальні лабораторії є ще однією інноваційною технологією, яка дозволяє студентам отримати практичний досвід без необхідності використання реального обладнання та матеріалів. За допомогою віртуальних лабораторій студенти можуть вивчати та експериментувати з різними процесами та явищами у безпечному та контрольованому середовищі, що сприяє якості навчання та заощадженню ресурсів.

Крім електронних підручників та віртуальних лабораторій, є й інші інноваційні технології, такі як використання онлайн-курсів, інтерактивних вправ та інструкцій, що спрямовані на зменшення використання паперу та інших матеріалів у професійній освіті. Ці технології відкривають нові можливості для вдосконалення навчального процесу та зменшення його впливу на навколишнє середовище. Завдяки їм студенти можуть отримувати доступ до якісної освіти, зберігаючи при цьому природні ресурси, та допомагають зберегти навколишнє середовище для майбутніх поколінь.

Одним з ключових аспектів упровадження сучасних матеріалозберезувальних технологій у професійну освіту є їхня ефективність у покращенні якості навчання та вплив на знання та навички студентів. Для цього проводяться різноманітні дослідження, що визначають переваги та можливі недоліки використання таких технологій у навчальному процесі.

Однією з основних переваг використання сучасних матеріалозберезувальних технологій є їх доступність та гнучкість. Електронні підручники та віртуальні лабораторії можуть бути доступними студентам у будь-який час та з будь-якого місця, що робить навчання більш зручним та ефективним. Додатково, ці технології можуть бути адаптовані до індивідуальних потреб та стилю навчання кожного студента.

Використання віртуальних лабораторій та інтерактивних засобів навчання стимулює активну участь студентів у власному процесі навчання та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Використання електронних підручників та онлайн-ресурсів дозволяє значно зменшити кількість друкування паперових матеріалів, що сприяє збереженню лісових ресурсів та скороченню відходів.

Використання сучасних матеріалозберезувальних технологій у професійній освіті є важливим кроком у напрямі створення екологічно стійкого та ефективного навчального середовища. Ці технології допомагають зменшити споживання ресурсів, забезпечують доступність та гнучкість навчання і сприяють розвитку активного та інтерактивного навчання. Їхнє впровадження в професійну освіту може значно полегшити навчальний процес та підготовку кваліфікованих фахівців у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Савченко В. І. Електронні освітні ресурси у професійній підготовці майбутніх фахівців: стан та перспективи використання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 32. С. 51–55.

2. Кулик О. В., Петренко В. І. Використання віртуальних технологій у процесі навчання інженерно-технічних спеціальностей. *Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія*. 2020. № 2. С. 63–67.

3. Шевченко О. Г., Лисюк І. В. Оцінка ефективності використання електронних підручників у процесі навчання студентів технічних спеціальностей. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: комп'ютерні системи та мережі*. 2018. № 911. С. 88–94.

Анатолій Коротич,
аспірант Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

Важливе значення в забезпеченні якості освітнього процесу та в професійному самовдосконаленні педагога професійного навчання належить його інноваційній діяльності.

У контексті вирішення завдань професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до інноваційної діяльності вчений І. Зязюн стверджував, що «педагогічний заклад освіти повинен сформувавши у свого випускника здатність бути суб'єктом п'яти видів діяльності: предметної, педагогічної, інноваційної, колективного самоуправління і саморозвитку. І кожна з них має вирішувати певні типи завдань, а отже, виконувати відповідні дії» [10**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 489].

Аналіз досліджень проблеми інноваційного розвитку професійно-педагогічної освіти на сучасному етапі дає підстави для висновку, що необхідно переосмислити змістові та процесуальні характеристики інноваційної діяльності педагога професійного навчання та підготовки до неї в умовах технологізації, гуманізації, цифровізації, інтеграції та інших тенденцій розвитку освіти.

Діяльність педагогів професійного навчання в умовах цифровізації освіти зазнає суттєвих змін через нові вимоги до формування професійної компетентності, що диктуються цифровими технологіями. Для їхнього ефективного засвоєння сучасному викладачу потрібне систематичне залучення до безперервної самоосвіти, насамперед у сфері цифровізації освіти. У зв'язку із цим інноваційна компетентність педагога професійного навчання виступає на перший план як метакомпетентність, заснована на креативності, гнучкому продуктивному мисленні, мотивації до професійно-особистісного саморозвитку. Розвиток інноваційної компетентності в педагогів професійного навчання має особливе значення ще й тому, що не володіючи нею, педагог не зможе якісно підготувати здобувачів освіти до інноваційної професійної діяльності. Відтак, на професійно-педагогічній освіті лежить подвійна відповідальність, оскільки від якості підготовки викладачів для системи професійної освіти значною мірою залежить ефективність підготовки робітничих кадрів і фахівців середньої ланки.

Система безперервної освіти фахівців поряд з формальною освітою, що здобувається в освітніх організаціях, охоплює також неформальну освіту, яка не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, і може мати як професійну спрямованість, так і загальнокультурне значення, та інформальна освіта – спонтанна, стихійна освіта та самоосвіта поза освітніми організаціями, що здійснюється за рахунок власної активності людини у культурно-освітньому середовищі. Безсумнівно, максимально повна реалізація перспектив безперервної освіти можлива у випадку поєднання всіх трьох видів освіти: формальної, неформальної та інформальної.

Акцентуючи увагу на можливостях формальної освіти в контексті розвитку інноваційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, виокремимо два її основні види – біпрофесійну (за освітніми ступенями бакалавра та магістра) у системі професійно-педагогічної освіти (у цьому випадку галузевий та педагогічний складники підготовки реалізуються інтегровано) та підготовку за двоступінчастою схемою, згідно з якою інженери, технологи, агрономи та інші фахівці, що працюють на педагогічних посадах у системі професійної освіти, здобувають педагогічну освіту (за фактом – другу вищу). У процесі проєктування змісту навчальних дисциплін, орієнтованих на формування інноваційної компетентності здобувачів освіти, важливо враховувати специфічні особливості їх контингенту, зокрема більшою мірою залучати студентів – майбутніх педагогів до творчої навчально-професійної діяльності із застосуванням сучасних цифрових технологій [3] та задіяти багатий практичний досвід здобувачів освіти, що уже працюють на посадах викладачів. У цих обох випадках важливе завдання полягає в тому, щоб закласти підґрунтя інноваційної компетентності, спрямувати вектор подальшого професійно-особистісного саморозвитку педагогів – як теперішніх, так і майбутніх, зокрема і за допомогою неформальної та інформальної освіти.

Основними складниками інноваційної діяльності є суб'єкти, потреби і мотиви, мета, предмет, спосіб, методи, засоби, результат цієї діяльності. Для успішного здійснення інноваційної педагогічної діяльності майбутніми педагогами професійного навчання важливе значення має усвідомлення ними всіх діяльнісних аспектів професійної підготовки. Реалізаторами інновацій у цьому процесі є саме студенти як суб'єкти інноваційної діяльності, а інноваційна діяльність, на відміну від стабільних процесів, характеризується високим рівнем невизначеності динаміки всіх чинників, що зумовлюють її результати. Однак прогностичний потенціал професійного навчання

дає змогу передбачити латентні ризики та труднощі, виявити і знизити можливі негативні відхилення від заданих параметрів із урахуванням готовності майбутніх педагогів професійного навчання до інноваційної педагогічної діяльності.

Отже, потрібні зміни наявної системи підготовки робітників та фахівців середньої ланки, найважливішим складником якої є її забезпеченість висококваліфікованими педагогами професійного навчання. Із цієї точки зору досліджувана нами проблема розроблення теоретико-методичних основ підготовки педагога професійного навчання нового типу для роботи в умовах інноваційних процесів як фахівця з навчання робітничих кадрів для реалізації інноваційних виробничих технологій є актуальною соціальною, науковою та практичною проблемою, зумовленою тим, що процеси широкого впровадження інноваційних технологій у різні галузі виробництва гальмуються проблемою кадрової забезпеченості.

Список використаних джерел

1. Венцева Н. О., Карапетрова О. В. Інноваційна компетентність як складова професійної діяльності сучасного педагога. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2022. № 1 (23). С. 109–115.

2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.

Андрій Кучер,

аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва, Глухівського НПУ ім. О. Довженка (м. Глухів, Україна)

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКИ

Розвиток технологій у сфері теплоенергетики має значний вплив на зміст і методику навчання студентів, які готуються до цієї галузі. Ця галузь постійно еволюціонує, впроваджуючи нові технології, стандарти та підходи до ефективного виробництва енергії та її використання [3].

Теплоенергетика є однією з ключових галузей енергетики, яка постійно еволюціонує завдяки розвитку нових технологій. Цей розвиток має значний вплив на зміст та методику навчання студентів, які готуються стати майбутніми фахівцями у цій галузі.

Компетентні бакалаври повинні мати розуміння сучасних технологій у галузі теплоенергетики, таких як відновлювальні джерела енергії, смарт-технології для управління енергоефективністю та інтеграцію в енергетичні мережі [6]. Одним із ключових аспектів, який впливає на зміст навчання, є поширення відновлювальних джерел енергії. Сонячні панелі, вітрові турбіни, геотермальна енергія та інші джерела стають усе більш важливими складовими систем теплоенергетики. Студенти повинні розуміти принципи функціонування цих технологій, їхню ефективність та практичні аспекти впровадження.

Крім того, зростання цифровізації в енергетичній галузі вимагає від студентів розуміння сучасних систем керування та моніторингу. Інтернет речей (IoT), штучний інтелект, аналітика даних та автоматизація процесів стають необхідними знаннями для майбутніх теплоенергетиків. [2].

У зв'язку із цим методика навчання також зазнає змін. Традиційні лекції поступово втрачають свою ефективність на користь практичних занять. Лабораторні роботи, проектна діяльність та співпраця з промисловими підприємствами набувають великого значення. Студенти повинні мати можливість працювати з реальними обладнанням, моделювати процеси та розробляти рішення на основі отриманих знань.

До цього додається важливість міждисциплінарного підходу до навчання. Теплоенергетика тісно пов'язана з електротехнікою, механікою, інформаційними технологіями та іншими галузями. Тому студенти повинні мати можливість отримувати знання з різних дисциплін, щоб бути готовими до комплексного розв'язання завдань у сучасній теплоенергетиці [4].

Роль сучасних технологій у підвищенні якості навчання бакалаврів з теплоенергетики виявляється в багатьох аспектах, які сприяють глибшому розумінню матеріалу, розвитку

практичних навичок та підготовці студентів до вирішення реальних викликів у галузі. Деякі з них можемо навести за результатами аналізу праць сучасних дослідників:

1. *Симуляційні технології та віртуальні практикуми*: Використання сучасних програмних засобів для моделювання енергетичних процесів дозволяє студентам отримувати практичний досвід безпосередньо на комп'ютерах. Це дозволяє виконувати експерименти, вивчати реакції систем на змінні умови та розробляти оптимальні рішення в умовах віртуального середовища.

2. *Інтерактивні навчальні матеріали*: Створення інтерактивних відео для занять, вебінарів та онлайн-курсів дозволяє студентам вивчати матеріал у вигляді, що найбільш відповідає їхнім потребам та темпу навчання. Такі матеріали можуть включати анімації, тестування та можливості взаємодії з викладачами.

3. *Використання дистанційних технологій*: Розвиток дистанційного навчання дозволяє студентам з різних регіонів отримувати якісну освіту без необхідності фізично перебувати на університетському кампусі. Це розширює доступність освіти та надає можливість вивчати нові матеріали та концепції.

4. *Застосування віртуальної реальності*: Використання VR-технологій у навчальному процесі може створювати імерсивне середовище для вивчення складних концепцій. Студенти можуть досліджувати енергетичні об'єкти, взаємодіяти з обладнанням та виконувати віртуальні ремонтні роботи.

5. *Розвиток спеціалізованих програм та мобільних додатків*: Створення програм для смартфонів та планшетів, спрямованих на вивчення конкретних аспектів теплоенергетики, дозволяє студентам мати доступ до актуальної інформації та матеріалів навіть поза класом.

У цілому сучасний розвиток технологій у теплоенергетиці вимагає від університетів та вищих навчальних закладів постійного оновлення програм навчання та методів, щоб підготовлені спеціалісти могли успішно впроваджувати нові рішення в енергетичну галузь.

Список використаних джерел

1. Energy Systems Engineering: Evaluation and Implementation by Francis Vanek, Louis D. Albright, and Largus T. Angenent. С. 49–58.

2. Renewable Energy: Power for a Sustainable Future by Godfrey Boyle, Bob Everett, and Janet Ramage. С. 112–127.

3. Green, C., & White, D. Integrating Environmental and Economic Considerations in Thermal Power Systems. *Journal of Sustainable Energy*. 2021. С. 73–88.

4. Smart Grids: Fundamentals and Technologies in Electricity Networks by L. M. Jain.

5. Law, Norman. Technology and education – red herrings and real issues. *Oxford Review of Education*. 2009. Vol. 35, no. 1. P. С. 141–159.

6. Cengel Y. A., Boles M. A. Thermodynamics: An Engineering Approach. 2014.

Олег Кучер,

аспірант кафедри професійної освіти та технологій

сільськогосподарського виробництва

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

(м. Глухів, Україна)

ДУАЛЬНА ОСВІТА: СУЧАСНІ МОДЕЛІ, ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Дуальна освіта становить унікальну систему навчання, що поєднує теоретичні знання, отримані в навчальних закладах, з практичним навчанням у реальних робочих умовах на підприємствах та в компаніях. Цей підхід забезпечує студентам не лише академічні знання, а й практичні навички, які вони можуть використовувати у своїй майбутній кар'єрі. Дуальна освіта дозволяє студентам отримати поглиблене розуміння своєї обраної галузі завдяки співпраці з висококваліфікованими професіоналами у реальних робочих умовах. Це сприяє їхньому професійному зростанню та підготовці до успішного вступу на ринок праці. Успішний досвід упровадження дуальної освіти в ряді країн Європи підтверджує її важливість та ефективність у підготовці кваліфікованих працівників, що відповідають вимогам сучасного ринку праці.

6 березня 2020 року в Україні набуло чинності Положення про дуальну форму професійної освіти. Воно визначає це явище як «метод отримання професійної освіти, який передбачає поєднання навчання студентів у навчальних закладах з навчанням на робочих місцях у підприємствах, установах та організаціях з метою отримання відповідних кваліфікацій на підставі договору про отримання професійної освіти у дуальній формі» [3].

Справді, важливо зазначити, що Німеччина є піонером дуальної освіти, упроваджуючи цей підхід ще у 60-х роках минулого століття. Ця країна стала локомотивом у розвитку та вдосконаленні системи дуальної освіти, яка в подальшому була успішно запозичена іншими країнами.

Багато країн, таких як Австрія, Азербайджан, Канада, Казахстан, Франція, Швейцарія та інші, взяли на озброєння досвід Німеччини та адаптували його до своїх умов та потреб. Це свідчить про широкий вплив та значення дуальної освіти як міжнародного навчального підходу [1].

Дослідники виділяють три основні моделі дуальної освіти, сформовані в Німеччині, які стали основою для подальшого розвитку цього підходу в інших країнах [5].

1. Вища освіта, яка інтегрується з професійним навчанням. Вона поєднує традиційну академічну освіту з практичним професійним навчанням. Наприклад, у Німеччині студенти можуть чергувати між трьома місяцями у компанії та трьома місяцями у навчальному закладі, приділяючи 30 % часу теоретичному та 70 % практичному навчанням. Європейські компанії, які беруть участь у дуальній освіті, повинні надавати наставників та платити студентам частину мінімальної заробітної плати за виконану роботу під час їхнього промислового навчання.

2. Вища освіта, яка інтегрується з професійною діяльністю. Це призначено для тих, хто має закінчену професійну освіту або значний досвід роботи у будь-якій спеціальності. Цей варіант освіти для дорослих реалізується в корпоративних навчальних закладах, організованих компаніями, такими як Метінвест Політехніка та Університет Арселор Міттал в Україні.

3. Освіта, яка інтегрується з промисловою практикою, включає проходження довготривалих стажувань у компанії. Прийняття до цієї моделі освіти потребує диплома про закінчення середньої школи або професійної освіти. У Швейцарії, наприклад, студенти можуть обирати програми професійної освіти та навчання у близько 230 професіях, які підготовляють їх до двох видів кваліфікацій в області професійної освіти та навчання. Ці програми охоплюють усі сектори швейцарської економіки та спрямовані на розвиток професійної компетентності та твердих навичок випускників.

Огляд первинних джерел показує наступні моделі дуальної освіти, які функціонують у різних країнах світу і можуть бути реалізовані в освітній сфері України. Ось вони:

1. Вища освіта інтегрується з довготривалою промисловою практикою студента на підприємстві або в організації.

2. Модель дуального консорціуму. Вона ґрунтується на розподіленому процесі навчання: теоретичне навчання базується через Інтернет, дистанційне та інші комп'ютерно-орієнтовані технології, головним чином у вечірні або вихідні дні, та здобуття практичних навичок та здібностей під час роботи студентів у партнерській компанії.

3. Вища освіта інтегрується з професійною діяльністю. Вона забезпечує перепідготовку працівників у суміжних спеціальностях та забезпечує постійний професійний зріст експертів.

4. Модель «сендвіч-освіти». Вона акцентує на чергуванні академічних семестрів у навчальному закладі з періодами практичної роботи в партнерському закладі або організації. Це включає повноцінну роботу протягом певного часу, після чого студенти повертаються до аудиторії на академічний семестр. Цей цикл може повторюватися кілька разів, створюючи різні послідовності освітніх заходів.

5. Міжнародна дуальна освіта. Наприклад, Європейський альянс університетів для дуальної освіти EU4DUAL об'єднує дев'ять європейських ВНЗ та 35 партнерів з промисловості для формування найбільшого в світі закладу дуальної освіти. Проект фокусується на трьох основних викликах: майбутнє праці, зелена економіка та здорове життя [4].

Так, дуальна освіта, незважаючи на свої численні переваги, стикається з рядом викликів і проблем у своєму впровадженні. Деякі з них включають високі витрати на навчання для партнерських компаній, ризики втрати робочих місць у навчальних закладах, низьку мотивацію

студентів та їх недостатню інформованість, а також дефіцит пропозицій для обґрунтованого вибору підприємства студентами [2].

Додаткові проблеми включають високий рівень бюрократії в процесі впровадження, недостатній рівень самостійного навчання студентів та відсутність підтверджених моделей впровадження дуальної освіти, особливо в разі впровадження цієї системи в Україні.

Крім того, важливо враховувати відсутність гарантій продовження працевлаштування випускників на підприємствах, що може бути ризикованою ситуацією для студентів та їхніх майбутніх кар'єрних перспектив. Також слід урахувати високий рівень міграції робочої сили, який може ускладнити планування кадрового резерву підприємствами.

Ці проблеми потребують комплексного підходу та систематичного вирішення для забезпечення успішного впровадження та функціонування системи дуальної освіти.

Таким чином, упровадження дуальної освіти в Україні потребує часу та системного підходу. Цей метод не є окремим проектом, а вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін на ринку праці та використання новітніх технологій. Дуальна освіта спрямована на підготовку випускників до викликів у промисловості та задоволення суспільних потреб у фахівцях з універсальними навичками. Тенденції розвитку цього методу включають застосування цифрових технологій, гнучкість у навчальних програмах та залучення студентів до реальних проектів.

Список використаних джерел

1. Кравченко О. Деякі аспекти історичного розвитку дуальної освіти в Європі. *Молодий вчений*. 2020. № 8 (84). С. 27–31. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-8-84-6>.

2. Марценюк Л., Груздев О. Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практики. *Економіка та держава*. 2021. Том 3. С. 58–65. doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.58>.

3. Положення про форму дуальної професійної (професійно-технічної) освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2019 року № 1551. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text> (дата доступу: 30.03.2024).

4. Селімі Н., Селімі С., Урагучі З. Знову про що: що таке дуальна професійна освіта та навчання (VET) – і чому це важливо? Helvetas. URL: <https://www.helvetas.org/en/switzerland/how-you-can-help/follow-us/blog/inclusive-systems/Swiss-dual-vocational-education-training> (дата доступу: 30.03.2024).

5. Тамаркіна О. Дуальна освіта: проблеми впровадження. *Актуальні питання гуманітарії: міжвузівський збірник досліджень, що працюють з молоддю з робітників міста Дрогобича при Івано-Франківському університеті*. 2022. Вип. 47. Том 4. С. 222–225. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-37>.

Євгеній Маринченко,
доктор філософії, доцент
кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОБОТІ ПЕДАГОГА: КЛЮЧ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Педагогічна майстерність становить комплексну характеристику, яка включає різноманітні знання, уміння, навички та особистісні якості педагога, спрямовані на успішне здійснення навчально-виховного процесу. Розглядаючи складові педагогічної майстерності, можна виділити кілька ключових аспектів:

1. Професійна компетентність:

- предметні знання;
- методична майстерність;
- знання психології та педагогіки.

2. Вміння та навички:

- ефективно комунікування;

- організаційні вміння;
- володіння сучасними технологіями навчання;
- здатність до рефлексії над власною практикою.

3. Особистісні якості:

- емпатія та співчуття;
- творчість і ініціативність;
- стійкість та терплячість;
- внутрішня мотивація та палкий інтерес до процесу навчання.

4. Професійні цінності та етика:

- відповідальність перед студентами, їхніми батьками та колегами;
- справедливість у взаємодії з учнями та іншими учасниками освітнього процесу;
- повага до прав та інтересів кожного студента.

5. Неперервне професійне самовдосконалення:

- самостійне вивчення нового;
- участь у науково-методичних заходах;
- підвищення кваліфікації та професійний розвиток.

Педагогічна майстерність є динамічним поняттям, яке потребує постійного зростання, самовдосконалення та гнучкості у відповіді на змінювані умови сучасної освіти.

Педагогічна майстерність включає в себе глибоке розуміння, вміння та креативність, які педагоги виявляють у своїй практиці. У своїй суті, вона означає здатність надихати, мотивувати та розвивати в учнів здібності навчатися протягом усього життя.

Ціль педагогічної майстерності стає досяжною завдяки інноваційній діяльності педагога, яка є її наріжним каменем. Інновація у викладанні передбачає вміння викладачів упроваджувати нові підходи, методи та прийоми для ефективного залучення здобувачів освіти до навчання. Це включає адаптацію до змінюваних освітніх контекстів, використання технологій та персоналізацію навчання для задоволення різноманітних потреб. Інноваційні методи навчання не лише стимулюють інтерес до освітнього процесу, а й сприяють розвитку високорівневих мисленневих навичок, творчості та проблемного мислення [1].

Деякі стратегії сприяння інноваціям в освіті:

Професійний розвиток: Забезпечення можливостей для безперервного професійного зростання дозволяє педагогам постійно вдосконалювати свої навички, вивчати нові методології та обмінюватися досвідом з колегами.

Співпраця та мережеве спілкування: Сприяння співпраці та мережевому обміну досвідом серед освітян сприяє обміну ідеями, ресурсами та кращими практиками, що сприяє розвитку культури інновацій у закладах освіти.

Лідерство підтримки: Керівники навчальних закладів відіграють ключову роль у сприянні інноваціям, надаючи необхідні вказівки, ресурси та визнання творчих зусиль педагогів.

Гнучкість та експериментування: Створення сприятливого середовища, де педагоги відчувають себе впевнено, щоб ризикувати, експериментувати з новими підходами та вчитися на помилках, є важливим для стимулювання інновацій в освіті.

Згадувані дослідження, що аналізують інноваційну активність педагогів у закладах освіти, надають важливі висновки про те, як педагоги в цих установах упроваджують новаторські методи та підходи у освітній процес [2; 3].

Факторно-критеріальна модель, що оцінює готовність педагогів до інноваційної діяльності, виявила, що ключовим чинником є професійні здібності педагога для впровадження інновацій.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності визначається особливим станом особистості, що передбачає наявність мотиваційно-ціннісного підґрунтя в педагога щодо його професійної діяльності, уміння використовувати ефективні методи та засоби досягнення педагогічних цілей, а також здатність до творчості та рефлексії. [1].

У сучасному світі, де зміни відбуваються швидко, роль педагога перетинає межі простого передавання знань. Вона включає в себе розвиток творчих здібностей, критичного мислення та навичок у вирішенні проблем спільно зі здобувачами освіти.

Особливу вагу має навчання критичного мислення, яке допомагає здобувачу освіти розвивати навички аналізу, оцінки та аргументації, необхідні для успішної адаптації до змін у сучасному світі.

Стівен Д. Брукфілд, відомий британський педагог, правильно підкреслює важливість критичного мислення. Незважаючи на різноманітність уявлень про це поняття, практично всі педагоги, політики та роботодавці згодні, що навички критичного мислення є ключовими для добре освічених громадян і необхідними для успішних працівників [4].

Інноваційна діяльність педагогів закладів педагогічної освіти створює умови для підвищення якості підготовки робітничих кадрів у професійних навчальних закладах. Це сприяє підвищенню рівня компетентності випускників і в результаті сприяє економічному зростанню в Україні, що особливо важливо в умовах післявоєнної відбудови.

Інноваційна діяльність педагога є ключовим елементом його педагогічної майстерності та має важливе значення для підготовки здобувачів до успіху у XXI столітті. Упроваджуючи інновації у викладання, педагоги можуть збільшити зацікавленість здобувачів, стимулювати розвиток їхнього критичного мислення та креативності, а також ефективно адаптуватися до їхніх змінних потреб.

Список використаних джерел

1. Yevhenii Marynchenko, Tetiana Serha, Tetyana Chumak, Anna Makogin, Vasyl Salabai. Psychological aspects of the landscape of modern organizational and pedagogical conditions of training of specialists through the integration of education, science and production in Ukraine. *AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research*. 2023. Vol. 13. Issue 1, Special Issue XXXIV. P. 207–216. URL: <https://www.magnanimitas.cz/13-01-xxxiv> Web of Science

2. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. Умань, 2010. № 1. С. 52–58.

3. Заславська С. І. Інноваційна діяльність педагога професійної школи. *Вісник післядипломної освіти*. Київ, 2016. Вип. 2 (31). С. 26–34.

4. Маринченко Є. О. Інноваційні процеси у галузі сільськогосподарського виробництва. *Освіта і наука XXI століття* : матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів (м. Глухів, 4 травня 2022 року). 2022. 254 с.

Ірина Мося',

*канд. пед. наук, старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Професійний розвиток викладача закладу фахової передвищої освіти є неперервним процесом формування суб'єкта педагогічної діяльності, особистості, яка прагне до професіоналізму, кар'єрного зростання, оволодіння системою професійно важливих якостей, і, як наслідок, до досягнення на цій основі високих творчих результатів. Стратегічною метою професійно-особистісного зростання викладача фахового коледжу, зокрема в умовах викликів, спричинених війною з РФ, є володіння високими рівнями розвитку професійної компетентності як здатності особи ефективно здійснювати педагогічну діяльність, забезпечувати якісну професійну підготовку майбутніх техніків, технологів, менеджерів, інших фахівців. Тому на теренах фахової передвищої освіти актуальною проблемою сьогодення є обґрунтування теоретичних основ неперервного розвитку педагогічних працівників, зокрема викладачів фахових коледжів.

Підґрунтям розв'язання досліджуваної проблеми слугують ідеї, сформульовані у працях вітчизняних і зарубіжних учених із: 1) теоретичних і методичних засад професійної освіти (С. Гончаренко, В. Кремень, В. Луговий, В. Курок, Н. Ничкало, В. Радкевич, С. Сисоєва та ін.); 2) професійної підготовки і розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців (Л. Базиль,

І. Білосевич, О. Бородієнко, Р. Гуревич, Т. Герлянд, А. Гуржій, Л. Єршова, О. Калашнікова, О. Кошук, В. Кручек, Л. Лук'янова, В. Орлов, М. Пригодій, Л. Пуховська, О. Радкевич, О. Спирін, О. Тітова, В. Ягупов та ін.); 3) професійно-особистісного становлення педагога (О. Антонова, І. Зайченко, І. Зязюн, А. Каленський, П. Лузан, Є. Барбіна, В. Паламарчук, Т. Пащенко та ін.).

Натомість аналіз наявних наукових праць свідчить: визначення, обґрунтування теоретичних основ розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів не було предметом самостійного дослідження.

Для розв'язання досліджуваної проблеми слід насамперед визначитися із основними поняттями дослідження (*«теоретична основа»*; *«професійний розвиток»*; *«професійна компетентність викладача фахового коледжу»* тощо).

У нашому дослідженні теоретичною основою визначено сукупність взаємопов'язаних понять, ідей, концептуальних положень, які пояснюють (чи передбачають) процес цілеспрямованого розвитку розглядуваного феномена і є, фактично, дорожньою картою як отримання наукових результатів, так і їх інтерпретації. При цьому професійний розвиток викладача розуміємо як процес формування суб'єкта професійної діяльності, тобто системи певних особистісних якостей в умовах неперервної професійної освіти, самовиховання та активної діяльності [2]. Наслідком професійного розвитку фахівця є зрушення у рівнях розвитку його професійної компетентності – «складного особистісного утворення, що формується у процесі здобуття професійної освіти, безперервно розвивається, у професійній діяльності і визначає здатність особи застосовувати спеціальні знання, уміння, навички виявляти відповідні суб'єктні та професійно важливі якості для виконання комплексу складних виробничих завдань, обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку» [2, с. 811].

Нам імпонує визначення професійної компетентності викладача фахового коледжу, наведене у колективній монографії [3, с. 32], зокрема: це інтегративна властивість особистості, що виявляється в педагогічній діяльності, поведінці та вчинках фахівця і зумовлює його готовність та здатність кваліфіковано виконувати свої трудові функції за рахунок збалансованого поєднання комплексу методологічних, психолого-педагогічних, методичних, організаційних, предметно-галузевих (спеціальних), екологічних, правових та ін. знань, умінь навчально-методичної роботи, навичок виховання і розвитку особистості студентів, необхідних педагогічних здібностей, морально-етичних цінностей і професійних якостей (творче ставлення до освітньої діяльності; розумна любов до студентів; наполегливість і цілеспрямованість; відповідальність; витримка; самовладання; толерантність, доброта; педагогічна спостережливність і уважність; досконале володіння мовою і мисленням; натхнення та інтуїція; оптимізм; педагогічний такт; здоров'я і зовнішній вигляд та ін.) та зумовлює достатні рівні вихованості і навченості здобувачів фахової передвищої освіти.

До концептуальних ідей, якими маємо керуватися в процесі розв'язання проблеми, відносимо: розвиток професійної компетентності викладачів має відбуватися в умовах формального, неформального та інформального навчання; зміст підвищення кваліфікації має бути пов'язаний зі специфікою викладання, узгоджуватися з освітніми стандартами та навчальними програмами, за якими працюють викладачі; заходи щодо підвищення кваліфікації викладачів мають характеризуватися практичною спрямованістю; задля належного оцінювання ефективності програм підвищення кваліфікації викладачів доцільно здійснювати постійний моніторинг професійно-особистісного розвитку педагогічних працівників коледжу; розвиток інтелектуально-творчого потенціалу викладачів має передбачати створення у коледжі інноваційного освітнього середовища. При цьому реалізація концептуальних положень цілеспрямованого розвитку професіоналізму викладачів має здійснюватися за такими основними напрямками: основними напрямками: зростання майстерності викладачів фахового коледжу у процесі стажування (формальна освіта); розвиток комплексу знань умінь, навичок, морально-етичних цінностей і професійних якостей викладачів засобами системної методичної роботи у закладі фахової передвищої освіти; розвиток професійної компетентності викладачів у процесі виконання науково-педагогічних досліджень; розвиток професійної компетентності викладачів при підготовці та проведенні навчальних занять, самостійної роботи студентів, практик тощо (неформальна освіта); розвиток професійної компетентності викладачів фахового коледжу в процесі самоосвіти, самовдосконалення (інформальна освіта) [3].

У структурі теоретичних основ розвитку досліджуваної властивості особистості викладача важливу роль відіграють принципи (лат. *principium* – початок, основа) – те, що лежить в основі певної наукової теорії. Оскільки вибір принципів залежить від прийнятих педагогічних закономірностей і методологічних підходів до розвитку професіоналізму викладачів, визначимося зі згаданими теоретичними конструктами. Аналіз наявних наукових праць переконує, що для нашого дослідження варто орієнтуватися на закономірності пізнавального розвитку особистості, які обґрунтовані психолого-педагогічною наукою, зокрема: розвиток пізнавальних процесів і засвоєння знань відбувається лише в активній пізнавальній та практичній діяльності; вищі психічні функції (абстрактно-логічне мислення, довільна пам'ять, воля, мовлення тощо) виникають спочатку як форма взаємодії, співробітництва з іншими людьми і лише згодом стають внутрішніми індивідуальними функціями самої особистості; пізнавальний розвиток, формування нових понять та пізнавальних операцій відбуваються внаслідок диференціації вже сформованих в особистості когнітивних схем і способів діяльності. За інших рівних умов ефективність розподіленого (розтягнутого у часі) вивчення навчального матеріалу вища від ефективності концентрованого (за короткий проміжок часу вивчення – закон Йоста) розкриття внутрішньої структури, пояснення принципів організації знань сприяє кращому їх осмисленню і запам'ятовуванню [3].

Нашими дослідженнями доведено, що розвиток професійної компетентності викладачів фахових коледжів має ґрунтуватися на вимогах загальних (*системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, аксіологічного, культурологічного, комунікативного*) та специфічних методологічних підходів, виділених на основі особливостей досліджуваного процесу (*компетентнісний, середовищний, інформаційний, гуманістичний, синергетичний, технологічний*).

Відтак, з урахуванням критеріїв визначення принципів певної педагогічної теорії (об'єктивності; орієнтованості; системності; аспектноності; доповненості; ефективності; теоретичної та практичної спрямованості [4]), змісту з'ясованих педагогічних закономірностей та положень визначених методологічних підходів, сукупність принципів цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів фахових коледжів складають: загальні принципи (*зв'язку теорії з практикою, науковості, активності і свідомості, системності та послідовності, доступності, наочності, розвивального і виховуючого навчання*) та специфічні принципи (*неперервності, самоорганізації, модульності, інформатизації, інтегративності, індивідуального підходу*).

Природно, дотримання обґрунтованих принципів має здійснюватися через забезпечення певних педагогічних умов – обставин, які обумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу, сукупність яких визначає можливості змісту, методів, форм, технологій, засобів навчання у формуванні чи розвитку певного явища чи процесу [5]. На основі Google Forms опитування педагогічних працівників фахових коледжів, експертних оцінок визначено і обґрунтовано такі основні педагогічні умови цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів [3]:

1. Проектування та створення в закладі фахової передвищої освіти творчого інформаційно-освітнього середовища.

2. Мотивування педагогічних працівників фахових коледжів до проектування та застосування інновацій в освітньому процесі.

3. Сформованість у фаховому коледжі гнучкої системи безперервного підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

4. Системне формування у викладачів фахового коледжу позитивної мотивації до саморозвитку, самовдосконалення.

5. Залучення викладачів фахових коледжів до активної науково-педагогічної діяльності, до виконання науково-педагогічних досліджень.

6. Об'єктивне, систематичне оцінювання результатів педагогічної діяльності викладачів фахового коледжу.

7. Активна взаємодія фахового коледжу з науковими установами НАПН України, закладами вищої освіти, Науково-методичним центром вищої та фахової передвищої освіти щодо виконання спільних проєктів, грантів, організації конкурсів, олімпіад, участі в роботі науково-практичних конференцій, вебінарів, семінарів тощо.

8. Запровадження в освітньому середовищі коледжу прогресивних моделей професійного розвитку педагогічних працівників, зокрема принципів концепції «організації, що навчається».

9. Цілеспрямований розвиток особистості викладача безпосередньо в процесі трудової, професійної діяльності, опанування педагогічним працівником її потребо-мотиваційним, інформаційно-пізнавальним, цілеформуєчим, знарядсько-операційно-результативним та емоційно-почуттєвим компонентами.

Отже, визначені положення, на нашу думку, і становлять теоретичну основу розв'язання проблеми розвитку професіоналізму викладачів фахових коледжів. Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з розробленням докладної методики цілеспрямованого розвитку професійної компетентності викладачів у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с.
2. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред.: В. Г. Кремень. 2-вид, допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
3. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу : монографія / О. А. Тітова, П. Г. Лузан, Т. М. Пашенко, І. А. Мося, А. В. Остапенко, О. Ю. Ямковий / за наук. ред. О. А. Тітової. Київ : ПО НАПН України, 2023. 272 с.
4. Радкевич О. П. Теоретичні і методичні основи розвитку правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 587 с.
5. Хриков Є. М. Методологія педагогічного дослідження : монографія. Харків : Панов А. М., 2017. 237 с.

Олена Нагайчук,

канд. пед. наук, доцент

*Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ З БЖД ТА ОП У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У сучасному інформаційному суспільстві, де технології швидко розвиваються, важливою є не лише професійна підготовка, але й уміння працювати безпечно та ефективно. Тому, здобувачі вищої технологічної освіти повинні мати не лише глибокі знання у своїй галузі, але й вміння застосовувати їх у безпечних умовах. Розглянемо важливість формування компетенцій з безпеки життєдіяльності та охорони праці у майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.

Основи компетентнісного підходу з безпеки життєдіяльності та охорони праці висвітлено в працях В. Бегуна, О. Бутова, С. Величка, І. Грицюка, В. Джигирей, В. Жидецького, Є. Желіби, О. Запорожця, В. Зацарного, В. Заплатинського, І. Кобилянської, Г. Кондрацької, В. Кузнецова, В. Лапіна, В. Мухина, І. Пістуна, Ю. Скобло, А. Романчука, В. Шияна, З. Яремка та ін.

Проте аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблема формування фахових компетенцій з безпеки життєдіяльності та охорони праці майбутніх вчителів технологій у педагогічній теорії та практиці висвітлені недостатньо. Зокрема, не сформовано та не обґрунтовано перелік професійних компетенцій з БДЖ та ОП, які мають набути студенти в процесі технологічної освіти.

Має місце суперечність між вимогами сучасного ринку праці до підготовки майбутніх учителів та рівнем їхніх фахових компетентностей, які не відповідають світовим стандартам; викладання технологічних дисциплін здійснюється переважно без урахування міжпредметних зв'язків БЖД та ОП, які не інтегруються в майбутню професію. Тому провідне місце у структурно-логічній схемі професійної підготовки вчителя освітньої галузі «Технології» належить нормативним дисциплінам «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці», оскільки вони використовують досягнення й методи фундаментальних та прикладних наук.

Проблема визначення понять «компетенція», «компетентності» стали об'єктами суперечок та обговорень між багатьма педагогами. Поняття «компетентність» трактується як «здатність особистості до здійснення якої-небудь діяльності, яких-небудь дій», у свою чергу, «компетенція» – «це зміст компетентності, тобто ті знання, уміння, досвід, які мають бути засвоєні для формування здатності та готовності виконувати відповідну діяльність». Компетентною вважається людина, яка має достатні знання в якій-небудь галузі, тому компетенцію стали часто вживати як складову компетентності. У понятті «компетентність» відображена практична спрямованість освітнього процесу. Компетентність формується та виявляється в практичній діяльності, передбачає ефективну діяльність та підвищує ефективність вирішення якої-небудь задачі або виконання якої-небудь дії [1, с. 51].

Розвиток компетентностей є метою освітніх програм. Компетентності формуються в різних навчальних дисциплінах і оцінюються на різних етапах. Отже, термін «компетенція» служить для позначення інтегрованих якостей майбутнього випускника, тобто характеризує результат процесу освіти. Тому функціональний репертуар компетентності об'єктивно вмотивований освітніми нормами і стандартами.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти, показником її якості визначено компетентності, які становлять основу її професійного аспекту, оскільки необхідні для діяльності в сфері обраної професії. Тому більшість освітян сходяться на думці, що предметно-спеціальні (фахові) компетентності характеризується наявністю у фахівця не стільки значного обсягу знань і досвіду, скільки вмінь актуалізувати накопичені знання та вміння в потрібний момент і використати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій [2]. Виходячи із цього, фахова компетентність виражається в здатності правильно оцінити ситуацію, що склалась і умінні знайти необхідне рішення, аби досягнути найкращих результатів у професійній діяльності.

Діяльність вчителів освітньої галузі «Технології» передбачає, що на кожному уроці учнями має бути виконана практична робота. Таким чином, майбутніх фахівців освітньої галузі «Технології» необхідно мотивувати на кожному уроці звертати увагу на дотримання учнями правил безпечної роботи у навчальних майстернях, основ гігієни праці та виробничої санітарії, навчати їх безпечним прийомам роботи із верстатами та інструментами, ознайомлювати із заходами попередження виробничого травматизму, звертати увагу на дотримання правил електробезпеки та пожежної безпеки.

Здатність ефективно працювати і діяти у соціумі є основою професійної компетентності, тому здатність працювати та діяти безпечно – основа компетентностей з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Формування фахової компетенції з питань безпеки охоплює такі аспекти: формування вмінь і навичок з видів діяльності, які здійснюються не тільки в безпечних умовах, але і в умовах ризику; спеціальну теоретичну підготовку до безпечної життєдіяльності (осмислення загальних проблем ризику, безпеки, небезпеки тощо); психологічну підготовку до безпечної життєдіяльності (формування сміливості, рішучості, готовності до діяльності в умовах прийняттого ризику тощо); розвиток якостей особистості, необхідних для безпечної життєдіяльності (далекоглядності, гуманності, оптимістичності тощо, як основи безпеки окремої людини і суспільства в цілому) [2].

Очевидним є факт неможливості існування жодного загальноприйнятого переліку фахових (предметно-спеціальних) компетентностей, в силу їх предметної специфічності.

Фахова компетентність з безпеки життєдіяльності характеризує стосунки вчителя технологій з професійним простором і містить такий вимір безпеки, який пов'язаний безпосередньо професійною діяльністю і зумовлений нею. Таким чином, фахова компетентність з БЖД та ОП є результатом опанування набором компетенцій, які ми визначили виходячи із мети та завдань цих дисциплін:

1. Здатність визначати та ефективно виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці та безпеки життєдіяльності на робочому місці, відповідно до посади та професійної діяльності.

2. Здатність застосовувати знання законодавства та державних стандартів України про охорону праці та безпеку життєдіяльності.

3. Здатність організовувати власну діяльність відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці (передбачає готовність студента застосовувати набуті можливості (знання, уміння,

навички й особистісні якості) для безпечної реалізації себе у повсякденному житті та професійній діяльності).

4. Здатність здійснювати методичне забезпечення і проведення навчання, інструктажів та перевірки знань з питань охорони праці серед учнів.

5. Здатність оцінювати дотримання санітарно-гігієнічних вимог до навчальних закладів та підприємств, забезпечувати нормальні метеорологічні умови на виробництві.

6. Вміння оцінювати середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій і обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози та виникнення небезпечних і надзвичайних ситуацій.

7. Здатність дотримуватись вимог безпеки до виробничого обладнання, технологічних процесів та організовувати безпечно виконання робіт; (важливе усвідомлення головного принципу – безумовності пріоритетів безпеки під час вирішенні будь-яких професійних і особистісних завдань).

8. Здатність обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки в межах своїх повноважень.

Отже, змістове наповнення фахової компетентності з БЖД та ОП становлять фахові знання, практичні вміння й навички, професійні особистісні якості майбутнього вчителя освітньої галузі «Технології». Це дає їм знання, навички та компетенції, необхідні для формування безпечного освітнього середовища та виховання свідомого ставлення до безпеки учнів.

Таким чином, вивчення дисциплін ОП та БЖД є ключовим елементом професійного становлення майбутніх учителів трудового навчання, сприяючи формуванню їхньої компетентності у сфері безпеки та забезпечуючи важливі знання та навички для успішної педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій: колективна моногр. / авт. кол.: А. М. Гедзик, О. М. Коберник, С. І. Ткачук, С. М. Ящук та ін. Умань : Видавець «Сочинський М. М.», 2017. 280 с.

2. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. О. Кузнецов, В. В. Мухин, О. Ю. Буров та ін. *Інформаційний вісник «Вища освіта»*. 2001. № 6. С. 6–17.

Віталій Опанасенко,

канд. пед. наук, доцент кафедри професійної освіти та технології сільськогосподарського виробництва

Глухівського НПУ ім. О. Довженка

(м. Глухів, Україна)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні процеси розвитку сільськогосподарської науки та техніки формують новий тип замовлення роботодавців на підготовку компетентних та конкурентоспроможних фахівців аграрної галузі, які повинні відповідати світовому рівню аграрного виробництва, сільськогосподарського машинобудування та провідної інженерної освіти. Такий підхід роботодавців пов'язаний з тим, що продуктивність вирощування сільськогосподарських культур залежить не тільки від багатьох природних, антропогенних та організаційних чинників, а й від кваліфікації фахівців аграрної галузі, професійну підготовку яких забезпечують у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти педагоги професійного навчання. Із цією метою в державі постійно удосконалюють освітні процеси та зорієтовують їх на підготовку фахівців, здатних до виконання досліджень та здійснення інноваційних процесів і розробок. Отже, наразі для професійного становлення молодого фахівця за спеціальністю 208 «Агроінженерія», стає важливим формування компетентностей, що забезпечать йому здатність виконувати дослідницькі професійні завдання. Основою підготовки майбутніх агроінженерів до дослідницької професійної діяльності є опанування ними освітніх компонентів, передбачених

освітньо-професійними програмами та навчальними планами. До більшості навчальних планів підготовки майбутніх агроінженерів різних закладів освіти введено освітній компонент «Основи наукових досліджень». Завданнями цієї дисципліни є формування дослідницьких знань з методології організації наукових досліджень; принципів та особливостей науково-дослідницької діяльності; основ методології проведення наукових досліджень; роботи з науковою інформацією тощо [3, с. 71].

До того ж пізнання агрономічних процесів, які відбуваються у сільськогосподарському виробництві, обробка різноманітної технічної та наукової інформації та об'єктивне обґрунтування професійних рішень неможливі без застосування сучасних методів і методик агрономічної науки.

У робочих програмах та силабусах навчальних дисциплін зазвичай чітко прописано перелік загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, що мають бути сформовані під час засвоєння дисципліни. Але у їх переліку відсутні компетентності, що спрямовують діяльність викладача на розвиток дослідницької компетентності студента у професійній галузі.

Це також підтверджується й аналізом навчально-методичної літератури, яка вказана в робочих програмах та силабусах (навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації та вказівки, робочі зошити) результати якого дозволяють констатувати, що у більшості випадків вона містить завдання для самостійної роботи здобувачів освіти, що передбачають організацію їх навчальної діяльності спрямованої на відтворення раніше засвоєного матеріалу, і майже не містять завдань дослідницького або творчого характеру [4, 5].

На нашу думку, це пов'язано з невизначеністю дослідників та викладачів дисциплін професійної підготовки які саме складові повинні включати дослідницька компетентність майбутніх педагогів професійного навчання. Як правило, у педагогічних ЗВО, коли мова йде про залучення майбутніх викладачів професійного навчання до дослідницької діяльності, зусилля спрямовують на дослідження методик та освітніх технологій, забуваючи що організовувати дослідження студентів майбутні викладачі будуть не з педагогіки, а фаху галузі виробництва, для якої вони будуть готувати фахівців. Тож ці складові повинні відображати саме ті дослідницькі вміння й навички, які вони повинні формувати у майбутніх агроінженерів і для їх визначення необхідно спиратись саме на вимоги роботодавців.

У 2021 році І. Буцик провів дослідження міжнародної практики розвитку дослідницької компетентності майбутніх інженерів і виокремив провідні особливості організації їх освітньої діяльності, що дало змогу вивчити зарубіжний досвід організації інженерної діяльності. Він вказує на низку характерних особливостей розвитку дослідницької компетентності майбутніх інженерів-аграрників [2, с. 102]:

1. Професійна підготовка фахівця з агроінженерії обов'язково передбачає формування дослідницької компетентності як невід'ємної частини професійної діяльності у межах загальних та часткових професійних завдань.

2. Аграрна освіта базується на світових вимогах та освітніх і виробничих стандартах, які ґрунтуються на потребах суспільства та виробництва, розвитку економіки, науки, техніки і технологій. Результати підготовки контролюють незалежні установи з оцінювання якості освіти.

3. Професійна підготовка агроінженерів спрямована на компетентнісний, інтегрований, науково орієнтований, практико-орієнтований та інноваційний підходи, які ґрунтуються на потребі формування майбутнього фахівця, здатного виконувати виробничо-професійні завдання на основі дослідницьких та проектних робіт.

4. Зарубіжний досвід вимагає організовувати освітній процес підготовки агроінженерів в тісній результативній співпраці закладу освіти з виробничими, науковими та освітніми установами (що забезпечує доступ здобувачів освіти до сучасної матеріально-технічної бази, врахування реального стану виробничих процесів і перспектив їх подальшого розвитку).

5. Підготовка агроінженерів ґрунтується на реалізації в освітньому процесі змісту, що передбачає: логічність, послідовність та узгодженість у підготовці фахівців різних ступенів; реальні навчально-виробничі задачі, що враховують розвиток сільськогосподарської галузі; комплекс навчально-професійних завдань, які здатні формувати творчого дослідника.

6. Методики навчання та методичні системи спрямовуються на формування творчої особистості майбутнього фахівця, який буде здатний ефективно працювати в команді. Сама методика ґрунтується на поетапній організації навчально-дослідної роботи здобувачів освіти, яка

передбачає групову та індивідуальну форму виконання навчально-наукових, навчально-дослідних та виробничих завдань у реальних виробничих проєктах. Таке навчання передбачає застосування проблемних завдань на основі використання евристичних методів.

7. Особливу роль приділяють організації навчально-дослідної роботи здобувачів освіти на сучасній матеріально-технічній базі та сучасному виробництві й виконанню ними дослідницьких завдань під час проходження практичної підготовки та залученню майбутніх фахівців до проєктно-дослідницьких роботах підприємств.

8. Пріоритетними напрямками освітньої діяльності у підготовці інженерів також вважають: залучення здобувачів освіти до участі у наукових дослідженнях у межах ЗВО та у межах науково-виробничих установ, що надає змоги результати наукових досліджень упроваджувати у реальне виробництво.

Тож для впровадження такого досвіду організації професійної підготовки фахівців з агроінженерії майбутні педагоги професійного навчання, що забезпечують їх професійну підготовку в межах освітніх компонентів повинні самі володіти методологією наукових досліджень у аграрній галузі та досвідом дослідницької діяльності у цій професійній сфері.

Із цією метою в Глухівському НПУ ім. О. Довженка до навчального плану підготовки за ОС «Магістр» введено дисципліну «Експериментальне дослідження в аграрному виробництві», яка передбачає ознайомлення здобувачів освіти з перспективними методами і методиками планування, закладання і проведення наукових досліджень в аграрній галузі. У процесі її вивчення майбутні викладачі професійного навчання знайомляться із основними поняттями науково-дослідної роботи, сучасними і перспективними напрямками наукових досліджень в аграрній галузі, особливостями методів і методик проведення обчислень і спостережень, математичною та економічною оцінкою одержаних результатів дослідів тощо. Відповідно до навчального плану для вивчення освітнього компонента «Експериментальне дослідження в аграрному виробництві» виділяється 120 год, з яких 20 год відведено на лекційні заняття і 12 год – на практичні, а також 88 год – на самостійну роботу здобувачів освіти. У якості підсумкового контролю визначено складання заліку.

Ураховуючи важливість та необхідність наукового забезпечення розвитку сучасного сільськогосподарського виробництва та дослідницької підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі в системі підготовки викладачів професійного навчання, можемо стверджувати, що зазначений освітній компонент належить до професійно орієнтованих дисциплін.

Список використаних джерел

1. Авраменко Є. В., Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх агроінженерів щодо використання AgTech-інновацій у сільському господарстві. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка»)*. 2023. № 10 (24). С. 188–198.

2. Буцик І. М. Особливості світового освітнього досвіду у формуванні дослідницької компетентності інженерів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 4 (59). С. 99–104.

3. Буцик І. М. Розвиток дослідницької компетентності фахівців з агроінженерії у закладах вищої освіти: теорія і методика : монографія. Київ : КОМПРИНТ, 2019. 356 с.

4. Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Міждисциплінарний підхід як основа компетентнісного підходу в закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2023. № 9 (27). С. 337–347.

5. Yurii Burda, Tetiana Samus, Evelina Bazhmina, Olha Bondarenko, Dmytro Myrnyi. Shaping the competencies of the future: the importance of developing soft skills in higher education within the landscape of information technologies. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14, Issue 1, Special Issue XL. P. 110–116.

Юлія Остапчук,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Київського національного університету
технологій та дизайну

(м. Київ, Україна)

Марія Білянська,
д-р пед. наук, доцент, завідувачка кафедри
професійної освіти у сфері технологій та дизайну
Київського національного університету
технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)

ДО ПИТАННЯ КОМУНІКАЦІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Очевидно, що комунікація в системі «викладач – студент» пов'язана з певними труднощами, пов'язаними як з особливостями особистісного сприйняття, так і з їхніми ролями в цій системі. Подолання труднощів необхідне для якісної побудови комунікативних процесів між науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти з метою підвищення якості їхньої педагогічної взаємодії. Своєчасне встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між студентами та викладачами має свої психологічні особливості, пов'язані з індивідуальними особливостями представників цих груп [2].

Позитивне ставлення викладача до студентів засноване на повазі до їхньої особистості, тактовності й коректності у спілкуванні, що є ключовими чинниками. Для досягнення мети формування майбутнього фахівця важливо використовувати рекомендації і поради вчених, психологів та педагогів. Це допоможе забезпечити якісну підготовку студентів. Проте успішні результати будуть досягнуті лише за умови високої професійності та відповідальності викладачів, а також різноманітних методів впливу на особистість студента, що сприятиме налагодженню доброзичливих і ширих взаємовідносин, сприятливих для ефективного спілкування в системі «викладач – студент» [3].

Комунікація між викладачем і студентами є важливим елементом успішного навчання в закладі вищої освіти і вимагає зусиль з обох боків. Ефективна комунікація сприяє створенню сприятливої атмосфери навчання, сприяє зростанню розуміння предмета і підвищує мотивацію до навчання.

Розуміння потреб студента. Передбачає врахування рівня знань студента, його індивідуальних особливостей та способів навчання.

Створення сприятливого освітнього середовища. Забезпечення відкритого, дружнього та підтримуючого середовища сприяє більш продуктивній комунікації. Студент повинен відчувати, що його думка важлива, він може вільно її висловлювати.

Використання різноманітних методів комунікації. Такими методами можуть слугувати усне наставництво, демонстрації та інтерактивні вправи. Викладачі та студенти повинні бути відкритими до зворотного зв'язку. Це дозволяє кожній стороні відчувати себе слуханою та зрозумілою.

Послідовна і зрозуміла передача інформації. Важливо, щоб викладач структурував свої матеріали та передавав їх послідовно зрозуміло. Він також повинен урахувати різний рівень знань та досвіду студентів.

Відкритість до зворотного зв'язку. Це допомагає виявляти проблеми та знайти шляхи їх вирішення. Зворотний зв'язок допомагає викладачам краще розуміти потреби та очікування студентів.

Підтримка саморозвитку студентів. Науково-педагогічний працівник має сприяти саморозвитку здобувачів вищої освіти, надаючи їм ресурси, поради та підтримку у досягненні їх професійних цілей.

Використання сучасних технологій. Такими технологіями можуть слугувати: електронні платформи для навчання дозволяючи їм працювати в групах навіть на віддаленій основі.

Чіткість і зрозумілість. Варто уникати складних технічних термінів або, якщо вони використовуються, пояснювати їх значення.

Сприяння активності студентів. Важливо стимулювати її шляхом заохочення до участі в дискусіях, вирішенні завдань та розв'язанні проблем.

Урахування індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти. Доцільно брати до уваги різницю в рівнях знань, навичок і стилів навчання серед студентів та враховувати в процесі спілкування та викладання.

Налагодження ефективної комунікації між викладачем та студентом у професійно-технічній галузі сприяє покращенню розуміння матеріалу, мотивації студентів та їхньому успішному навчанню. Покращення комунікації між викладачами та студентами може бути досягнуто шляхом проведення тренінгів з навичок спілкування для викладачів, створення форумів для обговорення питань навчання, а також використання сучасних засобів комунікації, таких як онлайн-платформи та соціальні медіа.

Список використаних джерел

1. Яценко В. В. Педагогічна майстерність викладання психолого-педагогічних дисциплін здобувачам освіти на сучасному етапі. 2021. С. 238–245. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/36725> (дата звернення: 24.04.2024).

2. Осаульчик О. Організація співпраці в системі «викладач-студент» у сучасних умовах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. 123–126 с.

3. Колодяжна А. В. Спілкування, поведінка і довіра в освітній діяльності. *The 5th International scientific and practical conference «Science, innovations and education: problems and prospects» (December 8–10, 2021)*. CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. С. 611–614.

Олександр Рожков,

*аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: АКТУАЛЬНІСТЬ, СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У контексті сучасних змін у суспільно-економічному житті України, набуває актуальності проблема збереження та відновлення здоров'я кожного громадянина. Це стає важливим в умовах загального зниження індексу людського розвитку, що відображає стан здоров'я українців та тривалість їхнього життя.

Згідно з Конституцією України життя і здоров'я людини визнаються найвищою соціальною цінністю [1]. Освіта протягом усього життя має завдання забезпечувати формування цієї цінності. Саме тому виникає необхідність в створенні компетентності здоров'язбереження в освітньому процесі вищої освіти. Така ініціатива має сприяти розвитку в молодого покоління компетентності у здоров'язбереженні та розвитку здоров'я, формуванню культури здоров'я загалом, а також встановленню пріоритету здорового способу життя як природної потреби особи. Реалізація здоров'язбережувальної діяльності в освітньому закладі сприятиме комплексному вдосконаленню змісту навчального процесу в аспекті збереження та зміцнення здоров'я здобувачів освіти.

У нормативних документах, які регламентують організацію навчального процесу здобувачів освіти вищих навчальних закладів, здоров'язбережувальна компетентність визнається як одна з предметних (спеціальних) та ключових (загальних) компетентностей. У стандартах вищої освіти для педагогічних спеціальностей наголошується на необхідності застосування різноманітних форм і видів фізичної активності з метою підтримки здорового способу життя та активного відпочинку [2].

У навчальних закладах вищої освіти формування здоров'язбережувальної компетентності у здобувачів освіти визначається потребами суспільства у кваліфікованих, конкурентоздатних спеціалістах, які мають високий рівень психоемоційного та фізичного здоров'я.

Основними пріоритетами Національної молодіжної стратегії до 2030 року є сприяння формуванню здорового способу життя, розвиток культури бережливого ставлення до здоров'я та здорового харчування, а також збереження психогігієни та фізичної активності [3]. Ці пріоритети сприяють досягненню високого рівня фізичної активності, раціонального харчування та

запобігання захворюванням, а також сприяють психологічному та соціальному благополуччю особистості.

За О. Антоною і Н. Поліщуком, здоров'язбережувальна компетентність є основною рисою особистості, що виявляється у загальній здатності та готовності здійснювати заходи з охорони здоров'я. Ця готовність базується на поєднанні знань, умінь, навичок та ціннісних переконань особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я, як власного, так і оточуючих [4].

За Ю. Лимарем, здоров'язбережувальна компетентність є комплексною характеристикою особистості, яка містить різноманітні аспекти: знання про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя; мотивацію, що сприяє екологічно відповідному ставленню до себе та оточуючого середовища, спонукаючи до здорового способу життя; потребу в освоєнні методів збереження здоров'я, орієнтованих на самопізнання та самореалізацію[5].

Поняття «здоров'язбережувальна компетентність», висвітлене Н. Бібіком, Л. Ващенко, О. Локшиною та іншими авторами [6], розглядається як властивість особистості, спрямована на збереження власного фізичного, соціального, духовного та психічного здоров'я, а також здоров'я інших. Це визначається як міжкультурна, міжособистісна та соціальна компетенція, що наділяє людину знаннями і відповідає на питання: як стати здоровою особистістю для активної участі в соціумі та повсякденному житті. Здоров'язбережувальна компетентність базується на особистісно орієнтованому підході, сприяючи розвитку культури праці, культури дослідження, ініціативності, самостійності та творчості.

Формування здоров'язбережувальної компетентності серед студентської молоді передбачає розвиток культури здорового способу життя серед майбутніх випускників вищих навчальних закладів. Ось кілька факторів, які свідчать про важливість і необхідність цього процесу:

- Погіршення екологічних умов життя, зумовлене проблемами у сфері харчування та енергетики, світовою кризою, недостатньою гігієною у побуті та роботі.

- Недостатнє розуміння високої цінності здоров'я.

- Зниження рівня задоволення життям.

- Фінансова невідповідність хворіти.

- Тенденція до суїциду, наркоманії, злочинності, алкоголізму та інших захворювань, що виникає внаслідок погоні за матеріальними благами.

- Соціально-психологічні установки, у яких перевага надається таким цілям, як кар'єра та матеріальний достаток [7; 8].

Одним з ключових шляхів формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді є інтеграція здоров'язбережувальних принципів в освітні програми та позааудиторну діяльність. Це може включати в себе організацію спортивних заходів, психологічні тренінги з питань стрес-менеджменту та взаємовідносин, а також інформаційні кампанії про здоровий спосіб життя та профілактику ризикованих звичок.

Також важливим є залучення студентів до організації заходів, спрямованих на підвищення свідомості про здоровий спосіб життя, які вони можуть сприйняти як власний ініціативний проєкт. Така комплексна підтримка допомагає створити сприятливу атмосферу для розвитку здорового способу життя серед студентської громади та впливає на їхнє ментальне та фізичне благополуччя.

Таким чином, можемо зазначити, що здоров'язбережувальна компетентність студентської молоді є динамічною та інтегральною особистісною характеристикою, що виявляється у різних аспектах, таких як рівень знань про здоров'я, ціннісні установки та потреби, мотивація до здорового способу життя, здатність реалізовувати та зберігати здоров'язбережувальні позиції, володіння компетентностями щодо збереження та відновлення здоров'я. Ця компетентність проявляється у вмінні регулювати професійну діяльність та організовувати здоровий спосіб життя.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996, ст. 3
2. Левків Л. Здоров'язбережувальна компетентність як інтегральна характеристика навчальних досягнень студентів у фізичному вихованні. *Молода спортивна наука України*. 2020. Т.2. С. 51–52.
3. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337> 15. Проєкт Закону України «Про молодь». 2015. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/II00396A.html (дата звернення: 26.01.2023).

4. Антонова О., Поліщук Н. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття). *Вища освіта у медсестринстві: проблеми і перспективи*. Житомир : Полісся, 2011. № 1. С. 27–31.

5. Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Т. 1. № 12. С. 41–44.

6. Бібік Н. М., Ващенко Л. С., Локшина О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.

7. Соколенко Л. С. Сучасні тенденції формування культури здорового способу життя в процесі підготовки майбутніх фахівців. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10 (2). С. 193–199.

8. Сущенко Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини. Запоріжжя : ЗДУ, 1999. 308 с.

Тетяна Самусь,
*канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри
професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна політико-економічна ситуація в Україні суттєво вплинула на структуру виробничих відносин в аграрній галузі між виробництвом і роботодавцем, який не тільки може перебувати в іншому регіоні, але й часто не має достатньої підготовки з організації та здійснення охорони праці.

Технологічні та виробничі процеси сучасного сільськогосподарського виробництва характеризуються високим ступенем травмонебезпечних чинників. Тільки за період із 2021 до 2022 років зазнали травм на виробництві 461 працівник, у тому числі зі смертельним наслідком – 97 осіб. Такий стан є наслідком руйнування системи управління охороною праці на всіх рівнях від конкретного господарства до міністерства [6]. У переважній більшості господарств навіть при наявності посади спеціаліста з охорони праці відсутній контроль за її станом. Фактично фермерські господарства та приватні підприємства виведені за межі функціонального контролю, а аграрій залишається з проблемами охорони праці наодинці.

Саме тому підготовка з охорони праці майбутніх кваліфікованих фахівців аграрної галузі потребує системного підходу до її організації з урахуванням проблеми оновлення її змісту та кваліфікації викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти з охорони праці [1].

Спираючись на дослідження М. Радіонова, який констатує, що основними причинами нещасних випадків на виробництві є: організаційні – 66,7%, психофізіологічні – 21,1%, технічні – 12,2% [3]. Серед організаційних причин дослідником виокремлюються: невиконання вимог інструкцій та положень, інших нормативно-правових актів підприємства з охорони праці – 34,7%, невиконання посадових обов'язків – 8,5%, порушення технологічного процесу – 3,0%, порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів – 2,1%, порушення вимог техногенної безпеки під час експлуатації машин, устаткування, механізмів, обладнання тощо – 2,0%. Технічними причинами нещасних випадків є: незадовільний технічний стан виробничих будинків, споруд, території, інженерних та інших комунікацій – 4,0%, незадовільний технічний стан засобів виробництва – 1,9%, конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва – 1,5%, інші технічні причини – 1,5%, недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки – 1,2%.

Однією з найважливіших умов будь-якої праці є її безпека і досягнення безпеки праці – завдання сучасного викладача закладу вищої освіти не тільки сформувати відповідні спеціальні (фахові) компетентності у майбутнього викладача закладів професійної (професійно-технічної) та

фахової передвищої освіти щодо організації та управління охороною праці, вмінні проводити аналіз стану умов праці на виробництві, обґрунтовувати заходи щодо їх поліпшення, а й забезпечити їх формування за безпечних умов праці. Окрім цього, майбутній викладач закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти повинен й сам уміти формувати у майбутніх кваліфікованих робітників і молодших бакалаврів компетентності щодо правил безпеки при проведенні робіт відповідно технології виробничого процесу, забезпечувати електробезпеку й пожежну безпеку на виробництві [2; 4; 5].

Таким чином, з урахуванням цих показників потребує вдосконалення й зміст дисципліни «Охорона праці в галузі сільського господарства» циклу професійної підготовки майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Вивчення цього освітнього компонента покликано сформувати знання про стан і проблеми охорони праці в галузі відповідно до напрямку їх підготовки, складових і функціонування системи управління охороною праці та шляхів, методів і засобів забезпечення умов виробничого середовища й безпеки праці в галузі згідно з чинними законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

Майбутні викладачі закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти повинні пам'ятати, що забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці є важливим чинником існування виробництва в умовах ринкової економіки і повинні вчити цього й своїх здобувачів освіти.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Професійна освіта (Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» другого (магістерського) рівня вищої освіти та навчального плану підготовки магістрів зі спеціальності 015 Професійна освіта, спеціалізації 015.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології), за якими здійснюється підготовка майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, – на вивчення освітнього компоненту «Охорона праці в галузі сільського господарства» передбачено 90 годин (3 кредити): з яких – 28 годин аудиторних (14/14), а 62 години відводять на самостійну роботу здобувача освіти.

Ураховуючи розподіл причин нещасних випадків на виробництві, необхідність посилення спеціальних (фахових) компетентностей, ми вдосконалили зміст теми 2 «Система управління охороною праці». Розширено проблематику практичних занять за рахунок завдань, спрямованих на закріплення знань із: основних завдань та функцій служби охорони праці підприємства галузі сільськогосподарського виробництва; переліку робіт підвищеної небезпеки в АПК; організації навчання з охорони праці на підприємстві галузі сільськогосподарського виробництва; переліку обов'язків роботодавця щодо розслідування нещасних випадків, обставин за яких проводиться розслідування. Тему 3 «Травматизм та професійні захворювання в галузі сільськогосподарського виробництва» посилено завданнями, спрямованими на закріплення знань, умінь та навичок із питань: вимоги безпеки до основних вузлів сільськогосподарських машин; організація безпечного виконання робіт за умов обмеженого простору; безпека під час експлуатації компресорних установок; вимоги безпеки під час обслуговування агрегатів, що працюють під тиском; вимоги безпеки під час обслуговування холодильного устаткування; вимоги безпеки до організації та виконання механізованих робіт із переміщення вантажів.

Список використаних джерел

1. Vasyl Kovalchuk, Inna Marynchenko, Andii Sherudylo, Bohdan Vovk, Tatiana Samus, Valerii Soroka. Implementation of the learning model based on the results of future vocational teachers' professional training. *AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 2, Special Issue XXI. Pp. 214–219.

2. Ihnatenko H., Samus T., Ihnatenko O., Opanasenko V., Vovk, B. Forming intending teachers' health preserving competence in the educational environment of higher educational institution. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2022. 2 (47). С. 27–34.

3. Радіонов М. О. Визначення основних напрямів профілактики травматизму на підприємствах сільського господарства. *Вісник аграрної науки причорномор'я*. 2019. Вип. 1. С.111–117.

4. Самусь Т. В. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання в процесі професійної підготовки.

Сучасні здоров'язберезжувальні технології : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Оригінал, 2018. С. 383–388.

5. Самусь Т. В. Формування професійної компетентності з питань безпеки праці в аграрному виробництві у майбутніх педагогів професійного навчання. *Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці [електронне видання]* : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Ломжа – Харків, 14-15.03.2024 / наукові редактори: Іренеуш Жуховські, Зоя Шарлович, Олена Дудник. Частина 2. Видавництво : MANS в Ломжі, 2024. С. 264–269.

6. Травматизм на виробництві в Україні у 2022 році. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Київ. 2023. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/oz_rik/oz_u/arch_travm_na_vyrob.htm (дата звернення: 27.04.2024).

Тетяна Хоруженко,
канд. пед. наук, доцент, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційні технології навчання стають найефективнішими засобами для досягнення цілей розвитку креативності майбутніх учителів технологій, адже вони не лише забезпечують позитивну мотивацію студентів до здобуття знань, але й активізують їхні інтелектуальні та вольові функції, створюючи сприятливі умови для повноцінної творчої реалізації. У контексті педагогічної інтерпретації, термін «інновація» відображає нововведення, спрямоване на покращення ходу і результатів освітнього процесу [2]. Інноваційні технології охоплюють широкий спектр методів та засобів, які застосовуються поетапно для впровадження нововведень у всі аспекти навчання, забезпечуючи високий рівень організації освітнього процесу.

Останнім часом у педагогічній літературі термін «інноваційні технології» ототожнюється із «сучасними технологіями навчання». Це відображає реальність сучасного освітнього середовища, де заняття без використання інноваційних методів стають застарілими та неефективними. Упровадження інноваційних технологій навчання у підготовку майбутніх педагогів сприяє не лише підвищенню якості професійної підготовки студентів, а й розвитку їхнього творчого потенціалу. Окрім того, навчання за інноваційними технологіями надає студентам навички та досвід, які вони зможуть використовувати у своїй майбутній педагогічній діяльності, створюючи освітнє середовище, сприятливе для розвитку креативності учнів.

Серед інноваційних технологій, які забезпечують розвиток креативності майбутніх учителів технологій, науковці відзначають ідеї інтерактивного навчання (О. Пометун, Л. Пироженко), проектні технології (Дж. Дьюї, К. Баханов, І. Єрмаков, О. Пехота, О. Коберник), особистісно орієнтованого навчання (О. Савченко, С. Подмазін), проблемного навчання (Дж. Брунер, В. Оконь, Ч. Купісевич) [1].

Так, інтерактивне навчання – це специфічна форма організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що сприяє взаємодії між учасниками освітнього процесу та формуванню компетентностей, розвитку творчих здібностей, вихованню якостей особистості. При цьому учасники освітнього процесу є активними суб'єктами, які взаємодіють один з одним та з викладачем. В ході інтерактивного навчання можуть використовуватися різноманітні методи, такі як моделювання життєвих ситуацій, рольові ігри, спільний пошук рішень для вирішення проблем тощо. Правила організації освітнього процесу з використанням технологій інтерактивного навчання: 1) над завданнями повинні працювати всі здобувачі освіти; 2) необхідно заохочувати активність студентів в освітньому процесі; 3) викладач має створювати умови для самостійного формулювання здобувачами освіти правил організації роботи, розроблення послідовності дій тощо. Отже, інтерактивне навчання спрямоване на створення таких умов для

навчання, які дозволяють кожному студенту відчувати свою успішність, розвивати інтелектуальні здібності, тим самим роблячи процес навчання більш продуктивним та творчим. Роль викладача в інтерактивному навчанні полягає у виконанні ролі організатора, лідера групи.

Проектні технології є ефективним способом організації освітнього процесу, що передбачає включення студентів у процес навчання через планування та реалізацію проєктних завдань. Проектні технології спрямовані на стимулювання інтересу студентів до нових знань, на саморозвиток через самостійне розв'язання проблем, використання отриманих знань у конкретній практичній діяльності, результатом якої є проєкт. Проєкт у цьому контексті визначається як система дій, документів, задум або планування, спрямоване на створення конкретного об'єкта, процесу або явища. Проєктна технологія сприяє ефективному розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів технологій, активізує їх уяву, пізнавальну активність та інноваційність, розширює світогляд і викликає позитивні емоції. Оскільки проєктна діяльність завжди має на меті створення якісно нового продукту, що має значення для людини або суспільства, то проєкти, розроблені студентами, повинні мати творчий характер та бути суспільно корисними.

У технології особистісно орієнтованого навчання основною метою педагога є не лише передача системи знань, умінь і навичок студентам, але й розвиток їхніх компетентностей у різних сферах – інтелектуальній, комунікаційній, інформаційній, творчій та професійній. Ця технологія передбачає створення індивідуальних навчальних планів з предмета для кожного студента, що дозволяє їм визначати мету навчання, контролювати свій навчальний прогрес та відчувати відповідальність за досягнення поставлених цілей. У процесі розвитку творчих здібностей майбутніх учителів технологій викладачу важливо використовувати диференціацію навчання, яка дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб кожного студента та надає їм можливість у певний момент скерувати своє індивідуальне зростання. Не менш важливим компонентом навчальної діяльності здобувачів освіти є їхня самооцінка, що є рефлексією процесу виконання творчих завдань.

Проблемне навчання сприяє засвоєнню навчального матеріалу шляхом самостійного розв'язання здобувачами освіти проблем, поставлених перед ними педагогами. Цей підхід може бути застосований на всіх навчальних предметах та на кожному етапі навчального заняття. Проте для успішного використання елементів проблемного навчання важливо враховувати рівень підготовленості студентів, їхні вміння порівнювати та аналізувати предмети і явища. Так, згідно з теорією проблемного навчання для успішної реалізації цієї технології важливо забезпечити оптимальне співвідношення між наявним навчальним матеріалом та необхідною інформацією для вирішення поставленої проблеми (наявної інформації має бути дещо менше, ніж потрібно, але не замало, щоб не зник інтерес до проблеми). Емоційна атмосфера на заняттях також має велике значення, оскільки вона впливає на зацікавленість студентів у навчанні та стимулює їхні спроби самостійного вирішення завдань різної складності.

Таким чином, проблема розвитку креативності майбутніх учителів технологій становить базу їхньої професійної підготовки. Вона не втрачає своєї актуальності, потребує постійної уваги та подальшого розвитку, що уможлиблюється постійним залученням здобувачів освіти до творчої, інноваційної діяльності. Із цією метою студентам доцільно надавати якомога більше можливостей для докладання творчих зусиль, зокрема активно впроваджувати інтерактивні, проєктні, особистісно орієнтовані, проблемні технології навчання.

Список використаних джерел

1. Бурчак С. О. Креативність майбутнього вчителя в загальній теорії творчості: теоретичний аспект. *Інноваційна педагогіка* : щомісячний науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. (Випуск 18). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 91–95.

2. Словник термінів і понять сучасної освіти / за заг. ред. Л. М. Михайлової; уклад. Л. М. Михайлова, О. В. Пагава, О. В. Проніна. Сєверодонецьк, 2020.

Ірина Цісарук,
канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри
теорії і методики трудового навчання та технологій

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному світі, де швидкість змін технологій та соціальних вимог надзвичайно висока, роль учителя дедалі більш складною і відповідальною. Особливо це стосується майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Сприйняття, володіння інформацією та здатність передати її учням стають ключовими навичками для успішної кар'єри в цій галузі. Така здатність вимагає від майбутніх учителів не лише технічних знань, але й високого рівня комунікативної компетентності.

Розвиток комунікативної компетентності є тривалим і складним процесом. Вибір методів формування та розвитку комунікативної компетентності має визначатися цілями навчання, змістом матеріалу, професійною мотивацією майбутнього вчителя та необхідністю розвитку комунікативних компетенцій, необхідних у майбутній професійній практичній діяльності, адже комунікативна компетентність забезпечує розвиток та вдосконалення комунікативних умінь і навичок в освітній, науковій, соціальній, побутовій, соціокультурній та громадсько-діловій сферах [2].

Значні можливості для розвитку комунікативної компетентності закладені в активних методах навчання. До таких методів належать метод творчих проєктів (проєктно-технологічна діяльність), дискусії, кейс-метод, моделювання, ділові та рольові ігри тощо. Ці методи дозволяють здобувачам вищої освіти моделювати різні аспекти реальних життєвих ситуацій і професійної діяльності, знаходити рішення конкретних проблем і відчувати наслідки прийнятих рішень. Вони допомагають ефективно розвивати необхідні навички та компетенції, прищеплюють суспільні цінності та ідеали, створюють атмосферу співпраці та взаємодії. Ділові ігри моделюють реальні ситуації спілкування і дозволяють майбутнім учителям трудового навчання та технологій практикувати свої комунікативні навички. Проєктна діяльність вчить здобувачів освіти співпрацювати та спілкуватися один з одним. У дискусіях майбутні вчителі висловлюють свою думку, прислухаються до думки інших та аргументують власну позицію. Під час використання кейс-методу студенти аналізують складні комунікативні ситуації та знаходять найкращий спосіб їх вирішення.

Кейс – це опис ситуації з реального життя. Це реальні події в певній сфері, які описуються автором для того, щоб спровокувати дискусію в аудиторії та стимулювати здобувачів вищої освіти до детального аналізу, продуктивного обговорення та прийняття рішень. Кейс (конкретна ситуація) – це фрагмент реальної практики, що містить проблему і не має єдиного рішення. Метафорично кейс можна назвати шматочком реальності в аудиторії. Необхідність вирішити проблему змушує студентів актуалізувати всі свої теоретичні знання для того, щоб сформулювати рішення. Оскільки всі люди, які беруть участь у кейсі, є абстрактними, не виникає етичних питань, пов'язаних з виявленням та аналізом помилок [1, с. 195].

Кейс-метод сприяє розвитку навичок вирішення проблем на основі конкретних умов і фактів. Метод також має значні педагогічні переваги, оскільки розвиває такі якості, як уміння аналізувати та діагностувати проблеми, чітко формулювати та висловлювати свою позицію, спілкуватися, аргументувати, сприймати та оцінювати інформацію, отриману у вербальній та невербальній формах. Певним чином цей метод сприяє формуванню та розвитку комунікативної компетентності.

Активні методи навчання є високоефективними, оскільки дозволяють майбутнім учителям практикувати навички міжособистісного спілкування в типових робочих ситуаціях, отримувати зворотний зв'язок і коригувати свою поведінку та знаходити альтернативні шляхи вирішення проблем.

Комунікативна компетентність полягає в здатності ефективно взаємодіяти з іншими. Для майбутніх учителів трудового навчання та технологій це означає не лише передавання інформації, але й здатність створювати стимулююче освітнє середовище, в якому кожен учень відчуває себе важливим і здатним досягти успіху. Це вимагає розвинутих навичок слухання, емпатії та вміння адаптувати свій підхід до потреб кожного учня.

Також комунікативна компетентність передбачає вміння використовувати різноманітні комунікаційні засоби та технології. У сучасному світі це означає не лише володіння мовними навичками, але й здатність використовувати інтерактивні дошки, відео матеріали, онлайн платформи та інші інструменти для ефективною передачі знань. Майбутні вчителі трудового навчання та технологій повинні бути готові до постійного вдосконалення у цьому напрямку та використання новітніх засобів комунікації.

Крім того, комунікативна компетентність передбачає здатність вирішувати конфлікти та працювати в команді. В освітньому середовищі це особливо важливо, оскільки вчителі співпрацюють з учнями, батьками, колегами та адміністрацією. Майбутні вчителі трудового навчання та технологій повинні розвивати навички конструктивного спілкування, вміння вирішувати конфлікти та співпрацювати з іншими для досягнення спільних цілей.

Отже, формування комунікативної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій є важливим завданням, яке вимагає поєднання як загальних комунікаційних навичок, так і специфічних знань та вмінь, необхідних для успішної роботи в цій галузі. Відповідне навчання та підтримка в цьому процесі допоможуть забезпечити якісну освіту та підготувати кваліфікованих учителів, готових до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Бенера В. Є., Цісарук І. В. Самостійна робота: теорія і практика у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій : посібник. Хмельницький : ФОП Цюпак А. А., 2020. 296 с.
2. Касярум К. В. Формування комунікативної компетенції магістрантів педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2011. 20 с.

Віктор Шакотько,
*канд. пед. наук, ст. викладач, докторант
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НУШ

У динамічному ландшафті освіти зміст освітньо-професійних програм підготовки вчителів повинен постійно вдосконалюватись задля забезпечення відповідності вимогам сучасної практичної діяльності вчителя в умовах реформування середньої школи на концептуальних засадах Нової української школи.

Розгляньмо актуальне завдання оновлення змісту підготовки майбутніх учителів. Аналізуючи сучасні тенденції в освітніх практиках, інтеграцію навчальних предметів, забезпечення різноманітності у засобах досягнення дидактичних цілей, реалізації завдань інклюзії, це дослідження має на меті спроектувати зміни в змісті підготовки майбутніх вчителів.

Оскільки методології викладання та демографічні показники студентів продовжують змінюватись, важливо, щоб програми підготовки вчителів адаптували та озброювали майбутніх вчителів знаннями та навичками, необхідними для досягнення успіху в сучасних класах. Ці зміни повинні додавати впевненості, що майбутні педагоги добре підготовлені до задоволення освітніх потреб учнів, що постійно будуть змінюватись та потреб сучасної середньої освіти в цілому.

Освітні практики швидко розвиваються відповідно до вимог сучасного суспільства та педагогічних досягнень. Однією з ключових тенденцій є постійне оновлення змісту та методик, які використовуються для підготовки вчителів із різних дисциплін. Наприклад, зростає наголос на оновленні змісту професійної підготовки майбутніх учителів у вищих педагогічних закладах, оснащення їх необхідними навичками та знаннями, щоб досягти успіху у своїй ролі [4]. Крім того, особлива увага приділяється оновленню підготовки вчителів технологій для узгодження її з поточними освітніми потребами [1]. Подібним чином підготовка майбутніх учителів біології оновлюється, щоб включити освіту для сталого розвитку, що відображає глобальний зсув до

екологічної свідомості та сталого розвитку [3]. Крім того, управління якістю освітніх послуг спонукає до оновлення змісту та методів професійно-педагогічної підготовки вчителів, гарантуючи їхню готовність надавати учням якісну освіту [5]. Ці тенденції підкреслюють важливість адаптації освітніх практик відповідно до мінливих потреб студентів і суспільства в цілому.

Упровадження технологій у програми підготовки вчителів потребує комплексної перебудови існуючого змісту та організації для забезпечення ефективності навчального процесу. Одним із запропонованих підходів є прийняття практико-орієнтованого методу навчання в поєднанні з використанням інноваційних стратегій та інструментів навчання [2]. Сутність оновлення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя, зокрема у вищих педагогічних закладах, полягає в осмисленні та інтеграції структурних елементів цієї концепції з метою забезпечення відповідності потребам освітньої галузі, що розвиваються [4]. Щоб задовольнити специфічні потреби вчителів технологій у набутті навичок організації різних видів навчальної діяльності учнів, зміст навчання має бути практико-орієнтованим і постійно оновлюватися відповідно до сучасних освітніх вимог [1], до вимог оновлених модельних програм з навчальних предметів, включаючи інтегровані.

Процес оновлення змісту професійної підготовки майбутнього вчителя передбачає багатоаспектний підхід, що стосується різноманітних освітніх компонентів освітньо-професійних програм [4]. Зокрема, орієнтуючись на вчителів технологій, виникає потреба в обґрунтуванні та оновленні змісту навчання для узгодження з модельними навчальними програмами 5–9 класів [1].

Визнаючи необхідність адаптації підготовки вчителів до ширшого кола навчальних предметів для забезпечення викладання ряду інтегрованих дисциплін, заклади освіти мають уже зараз внести необхідні зміни в зміст як предметної (STEM-орієнтовані дисципліни) так і психолого-педагогічної підготовки (методики та технології викладання інтегрованих дисциплін, особливості навчання дітей з особливими освітніми потребами тощо). З цієї точки зору заслуговує на увагу досвід Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, які на основі аналізу введених в дію з модельних програм для 5–9 класів запропонували перелік заходів для інтеграції змісту оновлених програм середньої школи в структуру освітньо-професійних програм підготовки майбутніх вчителів різних спеціальностей. Наприклад, для підготовки вчителів інформатичної галузі здійснено такий ряд заходів:

- «удосконалено навчальні програми освітніх компонентів на основі модельних навчальних програм НУШ.
- здійснюється формування у здобувачів вищої освіти здатності самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи послідовність розгортання змісту в навчальній програмі, під час розроблення календарно-тематичного та поурочного планування.
- здійснюється формування здатності самостійно приймати обґрунтовані рішення щодо послідовності тем уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем» [2].

Подібні зміни ініційовані і викладачами кафедри технологічної та професійної підготовки Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Так з 2023/2024 навчального року студенти спеціальності 014 Середня освіта (технології та інформатика) почали вивчати середовища та мови програмування, які запропоновані авторськими колективами підручників інформатики для 5-7 класів (наприклад, Python, Lazarus), нові інформаційні технології, що включені до модельних програм 5-9 класів – анімація, штучний інтелект тощо.

Поки ще залишаються не повною мірою висвітленими в системі підготовки майбутніх учителів питання критеріїв відбору підручників із числа запропонованих на конкурс, оцінювання навчальних досягнень учнів на основі запропонованої МОН багатоаспектної системи з фіксуванням у свідоцтві досягнень учнів.

Список використаних джерел

1. Андрощук І. П. Оновлення змісту підготовки майбутніх учителів технологій як умова формування їх готовності до позаурочної художньо-технічної діяльності учнів. *Актуальні*

питання теорії та практики психологопедагогічної підготовки майбутніх фахівців Хмельницький : ХНУ, 2016. С. 40–42.

2. Кейс пропозицій оновлення змісту і організації процесу підготовки вчителів. *Матеріали сайту МДПУ імені Богдана Хмельницького* (дата звернення: 01.05.2024). <https://th.mdpu.org.ua/kejs-propozicij-onovlennya-zmistu-i-organizacii-procesu-pidgotovki-vchiteliv/>

3. Коренева І. М. Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку. *Науковий журнал «United-Journal»*. 2019. № 26. С. 19–24. URL: <https://is.gd/ZC77Rg>

4. Кучерявий О. Концепція оновлення змісту освіти майбутніх викладачів педагогічних університетів у вимірах соціальних потреб воєнного і повоєнного часу. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2023. Вип. 28. С. 196–208. URL: <https://aesthetichpedaction.pnpu.edu.ua/article/view/293188/286423>

5. Таточенко В. І., Шипко А. Л. Сучасні тенденції оновлення системи професійної підготовки майбутнього вчителя математики. *Інформаційні технології в освіті (Information technologies in education)*: зб. наук. пр. Херсон, 2017. № 4 (33). С. 118–142.

СЕКЦІЯ 4 РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ Й ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Марія Білянська,

д-р пед. наук, доцент, завідувачка кафедри професійної освіти у сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну (м. Київ, Україна)

Віта Григор'єва,

д-р філософії з професійної освіти, доцент, доцент кафедри професійної освіти у сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну (м. Київ, Україна)

ЗНАЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ РІЗНИХ РІВНІВ

В умовах високої конкурентності роботодавці вимагають у потенційних претендентів на робочі місця не тільки сформованих вузькоспеціалізованих, твердих (жорстких) навичок (hard skills), які відображають професійну компетентність, а володіння на високому рівні «м'якими» навичками (soft skills). Вони тлумачаться як комплекс соціальних навичок, які є міжпрофесійними, універсальними, що «...обумовлюють ефективну участь у робочих і академічних процесах, визначають уміння результативно взаємодіяти та стосуються культури побудови комунікації незалежно від професійної спрямованості фахівця» [5]. Це ті навички, що не пов'язані з конкретною спеціалізацією чи професією, однак допомагають у спілкуванні, вибудовуванні кар'єрного шляху. Пандемія Covid-19 і воєнний стан стали для нас великим випробуванням і довели, що особистості з добре розвинуті м'якими навичками, є стресостійкими, здатні швидше пристосуватися до змін і долати труднощі у різних життєвих ситуаціях.

Зарубіжні і вітчизняні науковці [1–6; 8] виокремлюють такі м'які навички: ширина кругозору, старанність, комунікативність, емоційна стабільність, здатність до співробітництва, цілеспрямованість, креативність, мотивація досягати цілей, клієнтоорієнтованість, управління людьми, прийняття рішень, критичне мислення, емоційний інтелект, управління знаннями, робота

в режимі невизначеності, кооперація, ощадливе виробництво, самоаналіз і саморефлексія. Основними серед них є: креативність, критичне мислення, кооперація та комунікативні навички. Однією з особливостей м'яких навичок є їх важковимірюваність, оскільки складно встановити рівень розвитку креативності, старанності, емоційної стабільності тощо.

З формуванням **soft skills** тісно пов'язано соціально-емоційне навчання (Social and emotional learning, SEL), яке є невід'ємним компонентом глобальної освіти і допомагає здобувачам освіти досягти успіху в навчанні, житті і кар'єрі. У 2020 р. був започаткований спільний проєкт на підтримку академічного, соціального та емоційного навчання (CASEL). Він має на меті формувати вміння і навички здорового способу життя, управління емоціями, постановки й досягнення особистих і колективних цілей, емпатійність. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» анонсувала проведення в Україні на національному рівні у 2024 р. дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН) у дітей підліткового віку. ДоСЕН досліджуватиме освітнє середовище, задля цього до опитування долучать здобувачів освіти, батьків, адміністрацію закладів та вчителів [9].

З метою забезпечення формування компетенцій у випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти для розвитку власної кар'єри у здобутій робітничій спеціальності Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення та Міністерства освіти і науки України в рамках проєкту «Skills Lab» був розроблений курс «Навички для успішної кар'єри» [7]. Проєкт спрямований на розвиток таких навичок: критичне мислення, тайм-менеджмент, креативність, емоційний інтелект, уміння вести переговори, управління проєктами, цифрову грамотність, підприємницькі навички тощо.

Не менш важливою є наступність у розвитку і вдосконаленні **soft skills**, відповідно, у здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) і третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти. Задля цього ефективними є застосування різних методів навчання. Наприклад, розвитку креативності, критичного мислення, сприятимуть мозковий штурм, ігрові методики, метод кейсів; навичок комунікативності, клієнтоорієнтованості, управління людьми, прийняття рішень, кооперації, здатності до співробітництва – метод моделювання, групова робота (командне навчання), метод імпровізації, рольова гра, проєктна діяльність.

Розвитку емоційної стабільності, цілеспрямованості, емоційного інтелекту, мотивації досягати цілей, старанності, самоаналізу і саморефлексії сприяють тренінги, мінікейси, імітаційні ігри. Розширення кругозору, вдосконалення управління знаннями, формування вмінь роботи в режимі невизначеності, ощадливого виробництва забезпечать творчі завдання, метод проєктів, дискусії, евристична бесіда.

Список використаних джерел

1. Russell J. What Are Soft Skills and Why Are They Important? July 18, 2018. URL: <https://davescharmschool.com/2018/07/18/importance-of-soft-skills/> (last accessed: 05.04.2024).
2. Sydorenko V. Soft skills as an educational trend and a necessary development component for a vocational lifelong education teacher. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*. 2020. Vol. 38(2). P. 127–134. DOI: <https://doi.org/10.33531/farplss.2020.2.23>
3. Коваль К. О. Розвиток «Soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.
4. Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування «soft skills» в умовах закладу вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 3 (27). С. 137–145.
5. Курінний О. В., Черкасова Т. А. Формування м'яких навичок при вивченні іноземних мов. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 44 (2). С. 7–10. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_44\(2\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_44(2)_3)
6. Морозова М. Розвиток soft skills у майбутніх фахівців економічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 42. Т. 2. С. 185–189. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-2-31>
7. Навички для успішної кар'єри: курс для здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Київ, 2020. 300 с. URL: <http://surl.li/abcsp>
8. Наход С. А. Значущість «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціально-економічних професій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. № 63. С. 131–135.

9. Що таке ДоСЕН і чому це про EdCamp Ukraine? *EdCamp Ukraine* : вебсайт. URL: <https://www.edcamp.ua/shcho-take-dosen-i-chomu-tse-pro-edcamp-ukraine/> (дата звернення: 06.04.2024).

Світлана Дехтярьова,
*викладач фахових освітніх компонентів,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ У ФОРМУВАННІ ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

При вивченні дисципліни «Теорія і методика навчання технологій» важливо включити в навчальний процес міждисциплінарні зв'язки, що, у свою чергу, веде до єдності освітнього процесу, сприяє підвищенню якості підготовки здобувачів освіти, застосуванню нових форм та методів організації навчання та прискоренню формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів технологій.

Предметно-методична компетентність майбутніх вчителів технологій включає такі здатності: моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання учнів; добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів [3].

Міждисциплінарні зв'язки в технологічній галузі мають певні особливості. Майбутні вчителі технологій повинні не тільки знати загальні наукові поняття та факти, а ще вміти узагальнювати традиційні та інноваційні наукові дослідження в технологічній діяльності, шкільній педагогіці й психології, мати уявлення про різні напрями декоративно-ужиткового мистецтва, застосовувати у своїй творчій роботі цифрові технології навчання.

Міждисциплінарні зв'язки є педагогічною категорією для визначення інтегративних відносин між дисциплінами, що знайшли своє відображення в змісті, методах, формах навчального процесу для виконання навчальної, розвивальної та виховної функцій [1].

Розглянемо більш детально вплив міждисциплінарних зв'язків на організацію освітнього процесу, зокрема теорії і методики навчання технологій.

Теорія і методика навчання технологій – це освітня дисципліна, що є провідною в підготовці вчителів трудового навчання та технологій.

З'ясуємо, які навчальні дисципліни є суміжними до теорії і методики навчання технологій та передають конкретні знання та вміння.

Таблиця 1

Суміжні до теорії і методики навчання технологій дисципліни

№ з/п	Суміжні дисципліни	Перехідні знання, уміння, навички та досвід з інших дисциплін до теорії і методики навчання технологій
	Вступ до спеціальності	Знання про особливості роботи вчителя технологій, значення технологічних дисциплін у навчанні
	Основи техніки і технології	Знання з економічних основ технологічного розвитку, ознайомлення з особливостями одержання і галузями ефективного використання різноманітної продукції, що виробляється в Україні
	Теорія і методика навчання технологій	Методи і прийоми організації, планування та матеріального забезпечення трудового навчання, методика проведення уроків трудового навчання та технологій
	Основи виробництва	Знання з раціональної організації виробництва та використання методів підвищення ефективності функціонування підприємства

	Виробництво та обробка конструкційних матеріалів	Знання про конструкційні та інструментальні матеріали, основи матеріалознавства, технології виготовлення заготовок та деталей машин, застосування певних матеріалів і технологій зміцнення відповідно до умов експлуатації
	Матеріалознавство	Знання про будову та властивості матеріалів, встановлення зв'язку між їх складом, будовою та властивостями
	Технологічний практикум з обробки деревини	Вміння і навички з обробки деревини
	Технологічний практикум з громадського харчування	Знання з товарознавства харчових продуктів, обладнання та організації підприємств громадського харчування, фізіології харчування, санітарії та гігієни; з видів і способів кулінарної обробки харчових продуктів, технології приготування кулінарних виробів і страв; уміння проводити контроль якості й органолептичну оцінку харчових продуктів
	Технологічний практикум з обробки металу	Уміння й навички з обробки металу
0	Технологічний практикум у швейній майстерні	Уміння й навички з обробки текстильних матеріалів
1	Курсова робота з теорії і методики навчання технологій	Поглиблення знань про методи і прийоми навчання та виховання, методику проведення уроків з трудового навчання та технологій
2	Педагогічна (пропедевтична)	Уміння планування та організації уроків технологій в основній школі, організації гурткової роботи
3	Педагогічна (пробні уроки)	Уміння планування, організації та проведення уроків технологій в основній школі, проведення позакласних заходів
4	Педагогічна (на робочому місці вчителя технологій)	Уміння планування, організації та проведення уроків технологій в основній школі, організації гурткової роботи, проведення позакласних заходів

Проаналізувавши міждисциплінарні зв'язки, встановили, що деякі дисципліни є ключовими. Наприклад, для вивчення дисципліни «Теорія і методика навчання технологій» – це «Основи техніки і технології», «Основи виробництва, виробництво та обробка конструкційних матеріалів», «Технологічний практикум з обробки деревини», «Технологічний практикум з громадського харчування», «Технологічний практикум з обробки металу», «Технологічний практикум у швейній майстерні», педагогічні практики. Ці дисципліни безпосередньо формують предметно-методичну компетентність майбутніх учителів технологій, надаючи знання, уміння, навички, що завдяки міждисциплінарним зв'язкам узагальнюються, поглиблюються, систематизуються, інтегруються в єдину педагогічну систему.

Міждисциплінарні зв'язки є джерелом міждисциплінарної інформації, що відображає:

- 1) матеріал з інших навчальних дисциплін, що застосовується при вивченні певної навчальної теми на заняттях з теорії і методики навчання технологій (прямі зв'язки);
- 2) конкретну тему, що вивчена на заняттях з теорії і методики навчання технологій та вивчається далі на інших дисциплінах (прямі зв'язки);
- 3) послідовність і перспективність розвитку провідної теми з теорії і методики навчання технологій при вивченні інших тем у різних дисциплінах або навпаки (зворотні зв'язки);
- 4) тривалість міждисциплінарних зв'язків за час вивчення даної теми.

Отже, завдяки обміну міждисциплінарної інформації поглиблюються та узагальнюються знання і вміння як з теорії і методики навчання технологій, так і суміжних дисциплін, що сприяє формуванню предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів технологій.

Список використаних джерел

1. Браже Т. Г. Інтеграція предметів у сучасній школі. *Література в школі*. 2004. № 5. С. 150–154.
2. Данилюк Д. Я. Навчальний предмет як інтегрована система. *Педагогіка*. 2007. № 4. С. 24–28.
3. Нісімчук А. С., Падалко О. С., Шпак О. Р. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.

Олена Котурбаш,
*викладач психологічних дисциплін,
спеціаліст вищої кваліфікаційної
категорії, психолог
ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж
Львівського національного
університету природокористування»*

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Удосконалення техніки мовлення майбутнього менеджера потребує істотного підвищення його психологічної культури знань, умінь, навичок тощо. Важливими її компонентами є знання психології спілкування та між особових взаємин, закономірностей естетичного сприймання дійсності, особливостей власної психічної діяльності, зокрема мови та взаємодії з іншими людьми, поведінки, способу управління психічними станами, а також уміннями й навичками мовленнєвого дихання, правильної артикуляції (дикції) та вимови слів (орфоепії), «мовлення» в різному темпі та з різною силою голосу.

Оскільки кожен менеджер прагне до того, щоб бути людиною впливовою, то психологічні передумови формування їх ділового мовлення значною мірою співпадають з цінностями педагогічного спілкування, яке широко висвітлено на сторінках психолого-педагогічної літератури. Твори з цієї проблеми, будучи глибоко науковими за своїм змістом, як правило, написані доступною для студентів мовою і можуть бути використані для їхньої самостійної роботи, спрямованої на підвищення знань з основ психології спілкування з урахуванням індивідуальних особливостей кожного.

Зауважимо, що деякі автори вважають, що для досягнення високого рівня культури ділового спілкування не обов'язково гнотовно знати психологію, що мистецтво спілкування можна досягнути шляхом оволодіння системою правил, які впливають з певних психологічних теорій , та їх постійним застосуванням у практиці повсякденного спілкування. Зокрема, такої думки дотримувався американець Дейл Карнегі, на популярних творах якого навчалися і в наш час навчаються тисячі менеджерів в усьому світі.

Для прикладу приведемо деякі рекомендовані ним правила:

Правило 1. Щиро цікавтесь іншими людьми.

Правило 2. Усміхайтесь.

Правило 3. Пам'ятайте, що ім'я людини-це найсолодший і найважливіший для неї звук на будь-якій мові.

Правило 4. Будьте хорошим слухачем. Заохочуйте інших говорити про самих себе.

Правило 5. Говоріть про те, що цікавить вашого співбесідника.

Правило 6. Навіюйте вашому співбесіднику усвідомлення його значущості і робіть це щиро .

Цитований автор кожне правило належним чином обґрунтовує , вдаючись до переконливих ілюстрацій вдало підібраними прикладами. А його рекомендація щодо апробації кожного правила у повсякденному житті сприяє прилученню читачів до індивідуальних психологічних експериментів, в результаті яких кожен має можливість переконатися в доцільності застосування цих правил.

Як бачимо за змістом, дотримання приведених правил передбачає певну благотворну психологічну установку особистості в її стосунках з людьми, з котрими вона спілкується. Воно передбачає також дотримання певних етичних норм. Формування та утвердження психологічної готовності майбутнього менеджера до прийняття пропонованих правил спілкування та їх постійне

використання у стосунках з людьми є не що інше, як реалізація третього (етико – психо – логічного) аспекту розвитку його культури ділового спілкування.

Кожен з аспектів формування та розвитку мовленнєвої культури по-своєму важливий. Але пріоритетне місце, на наш погляд, належить роботі над інформаційно-змістовим аспектом мовлення, бо в сучасних умовах великі масиви інформації можуть бути передані й прийняті з допомогою різних знакових систем, тобто без «озвучення» (документи, листи, письмові угоди, повідомлення тощо).

Великі можливості навчального процесу щодо формування та розвитку мовленнєвої культури пояснюється тим, що спілкування, яке реалізується в ньому, має цілу низку істотних ознак ділового спілкування. У ньому предметом обміну найчастіше слугує навчальна інформація, яка за своїм змістом є науковою, техніко-технологічною, художньо-літературною, мистецькою і матеріалізується через систему наукових понять, технічних рисунків і символів (малюнків, схем, креслень тощо), літературних та художніх образів. Завдяки цьому спілкування, що реалізується в навчальному процесі, при належному його спрямуванні слугує ефективним засобом формування та розвитку мовленнєвої культури студентів.

Використання прихованих у навчальному процесі можливостей щодо формування та розвитку культури ділового мовлення майбутніх менеджерів потребує передусім осмислення та прийняття учасниками навчального процесу поставленої проблеми як міждисциплінарної, тобто такої, успішне вирішення якої можливе за умови участі в ньому всіх або принаймні переважної більшості викладачів, котрі працюють з деяким стабільним складом студентів (наприклад, зі студентами одного курсу чи академічної групи) протягом більш-менш тривалого часу. Результатом такого осмислення є прийняття учасниками навчального процесу спільних для всіх завдань формування та розвитку культури ділового спілкування у студентів. У цьому ми вбачаємо вихідну педагогічну умову вирішення поставленої проблеми.

Реалізуючи цю умову, дуже важливо максимально конкретизувати очікувані результати вирішення кожного завдання з таким розрахунком, щоб вони слугували істотними ознаками і водночас критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів.

Другу умову формування та розвитку мовленнєвої культури майбутніх менеджерів ми вбачаємо у підвищенні вимог до ділового спілкування зі студентами всіх викладачів, котрі працюють з ними. Із цією метою кожному учаснику навчального процесу з числа педагогів доцільно самокритично проаналізувати та об'єктивно оцінити власне спілкування в тій його частині, де воно найбільшою мірою набуває характеру ділового.

Найпершу потребу в цьому плані ми вбачаємо в тому, щоб кожен викладач і студент володів знаннями про властиву йому модель спілкування, його найістотніші недоліки та способи можливого їх подолання.

Приведемо стисло характеристику деяких відомих у психології спілкування його моделей.

Модель перша, умовна назва «Монблан». Менеджер уподібнюється гірській вершині, тобто 'підноситься над співбесідником'. Він володіє великим обсягом знань, але знаходиться на недосяжній при оточуючих вершині. Система спілкування при цьому складається таким чином: менеджер відділений від співбесідників, він не цікавиться ними, а свої функції вбачає у передачі готової інформації.

Модель друга – «Китайська стіна»: між співбесідниками є певна дистанція, обмежувач. Як правило, один із них постійно підкреслює свою зверхність, намагається лише повідомляти інформацію, зневажливо ставлячись до слухачів.

Модель третя – «Робот»: це людина, яка цілеспрямовано і послідовно діє на основі продуманої програми, не звертаючи уваги на обставини, котрі вимагають змін у спілкуванні. Такий менеджер ніби діє правильно – має власний план дій, правильно сформульовані цілі й задачі, проте дійсність постійно змінюється, виникають нові й нові проблеми, тому потрібно завжди через систему спілкування контролювати ситуацію.

Модель четверта – «Гамлет». Цей стиль спілкування характеризується постійними сумнівами, які мучать менеджера під час взаємодії з співбесідниками: чи правильно вони мене зрозуміють, чи не образяться тощо. У результаті він стурбований не стільки змістовою стороною спілкування, скільки ставленням до нього оточуючих. І це інколи набуває гіпертрофічного значення.

Модель п'ята – «Друг». У цьому випадку в системі спілкування переважають дружні стосунки, але якщо воно базується лише на таких взаєминах, то часто можна втратити діловий контакт і контакт набуває особистісного характеру.

Модель шоста – «Глухар». Людина в процесі взаємодії з іншими чує тільки себе. Вона настільки перейнялася своїми думками та ідеями, що абсолютно не спрямована на співбесідників, не відчуває своїх партнерів по спілкуванню. У результаті такого стилю спілкування втрачається зворотний зв'язок.

Відомі ще й інші моделі спілкування, на яких ми не будемо акцентувати увагу.

Третю умову формування та розвитку культури ділового спілкування майбутніх менеджерів вбачаємо в організації спільної роботи викладачів і студентів, спрямованої на досягнення означеної мети. Для цього доцільно скористатися всіма формами академічних занять: лекціями, семінарськими і практичними заняттями, консультаціями, заліками, екзаменами, а також численними позаурочними заходами виховної роботи (наприклад, диспутами, конкурсами, кращих творчих робіт, олімпіадами та ін.).

Особливо корисними тут можуть бути ті форми навчання, ознаками яких є ділові діалоги (наприклад, семінарські, практичні та інші заняття, на яких можуть бути виконані спеціальні вправи, рольові ігри, полемічні виступи студентів, взаєморецензування і т. п.).

Тривале цілеспрямоване застосування цих засобів сприяє підвищенню культури майбутніх менеджерів.

Список використаної літератури

1. Орнак–Лембрик Л. Е. Психологія управління. Івано-Франківськ : Плай, 2001. 695 с.
2. Лозниця В. С. Психологія менеджменту теорія і практика : навчальний посібник. Київ : ЕксОб, 2001.
3. Кузьмін О. С., Мельник О. Г. Основи менеджменту : підручник для студентів ВНЗ. Київ : Академвидав, 2003.
4. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник для студентів ВНЗ. Київ : Либідь, 2002. 558 с.
5. Волянська О. В., Ніколаєвська А. М. Соціальна психологія : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 275 с.
6. Психологія спілкування : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : НФаУ, 2018. 140 с.
7. Основи практичної психології : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 2006. 247 с.

Людмила Ліпич,
канд. філос. наук, доцент
Національного транспортного університету
(м. Київ, Україна)

«КОУЧИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ» ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІЙ МАГІСТЕРСЬКІЙ ПРОГРАМІ

Актуальність теми визначається необхідністю осмислення місця і значення дисципліни «Коучингові технології в освіті» в парадигмі сучасної освіти, її ролі в підготовці здобувачів освіти другого (магістерського) рівня при ознайомленні з техніками та видами коучингу та формами організації професійної діяльності. За таких обставин набувають актуальності питання щодо визначення статусно-рольової поведінки викладача вищої школи під час проведення занять з коучу; особливостей організації і проведення коуч-сесій; застосування видів коучингу та коучингових технологій в професійній освіті; реалізації коуч-технологій в освітньому процесі тощо.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки зазначено, що «з ухваленням нової редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014 рік) Україна запровадила базові принципи Європейського простору вищої освіти для модернізації системи вищої освіти» [5, с. 12], де «основний зміст вищої освіти визначається стандартами вищої освіти нового покоління, які базуються на компетентнісному підході» [5, с. 13].

Одним із ключових моментів в модернізації і реформуванні української системи вищої освіти є запровадження особистісно орієнтованого навчання, що розглядається як місія вищої освіти і як пріоритетний напрям державної політики [3, с. 4].

У світлі задекларованої зміни традиційної освітньої парадигми на нетрадиційну дедалі зростає потреба у висвітленні шляхів її реалізації на практиці. Одним із таких шляхів реалізації, заснованих на компетентісному, студентоцентристському, особистісно орієнтованому підходах як підходах сучасної освітньої парадигми та сучасної технології професійної діяльності здобувачів освіти, є коучинг.

Як відомо, відповідно до визначення засновника коучингу Т. Голві (W. T. Gallwey) коучинг – це розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення її ефективності; коучинг не вчить, а допомагає вчитися, вивчати самих себе та досягати конкретних цілей та результатів.

У своїх роботах Т. Голві виклав методологію коучингу та розвитку особистої і професійної досконалості в різних сферах, які він називає «внутрішньою грою» [2, с. 15].

Відзначимо, що поширення коучингу та коучингових практик в Україні розпочалося в системі неформальної освіти на початку 2000-х років. Але в останні роки коучинг все активніше став практикуватися і у вітчизняній вищій освіті. Для інформації треба зазначити, що в більшості закордонних країн професійна підготовка коуча стала невід’ємною складовою академічної освіти. Це означає, що підготовка коучів отримала визнання, вбудована в структуру вищої освіти, а отже і вказує на те, що вона інституціоналізувалася. В Україні цей процес перебуває ще на початковій стадії: відбувається оновлення змісту освіти, коучинг, як навчальна дисципліна включається в освітньо-професійні програми, в тому числі магістерської підготовки; вітчизняними науковцями видаються начально-методичні посібники та підручники.

Зауважимо, що основою коучингових практик є побудова партнерських відносин між учасниками освітнього процесу, побудова здобувачами освіти власної індивідуальної траєкторії здобуття освіти (зокрема в обранні вибіркових дисциплін [5, с. 10]). Отже, організація навчального процесу на базових засадах коучингу спрямована на допомогу учасникам процесу навчання не тільки розуміти їхні досягнення, а і виявляти потенційні проблеми, забезпечувати, вдосконалювати та досягати результатів, що й обумовлює потребу в «розробці навчальних програм, спрямованих в бік розвитку результатів навчання» [1]. Освітні практики показують, що коучинг може розглядатися у світлі особистісно орієнтованого, компетентісного навчання, що сприяє його впровадженню в освітній процес закладів і тим самим визначати новий етап у розвитку вищої освіти.

Так, у «Стандарті вищої освіти України за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для другого (магістерського) рівня» визначено 13 програмних результатів навчання, що спрямовані на досягнення інтегральних показників в особистісному і професійному розвитку, під якими розуміють компетентності. До програмних результатів дисципліни «Коучингові технології в освіті» можуть бути віднесені:

РН 5. Обирати оптимальну стратегію колективної діяльності, міжособистісного спілкування та взаємодії для реалізації комплексних проектів у професійній освіті та міждисциплінарних проектів з урахуванням етичних, правових, соціальних та економічних аспектів;

РН 7. Створювати освітнє середовище професійної освіти, що є сприятливим для здобувачів освіти і забезпечує досягнення визначених результатів навчання;

РН 10. Здійснювати консультативну діяльність у сфері професійної освіти;

РН 13. Розробляти і викладати спеціальні дисципліни з професійної освіти у закладах вищої освіти [4, с. 10].

Для досягнення даних результатів навчання визначено стандарти ключові освітні компетентності (загальні та спеціальні) [4, с. 8–9].

Таким чином, включення в освітньо-професійні магістерські програми дисципліни «Коучингові технології в освіті» може розглядатися як:

1) процес адаптації коучингу до системи вітчизняної офіційної освіти;

2) процес підготовки кадрів у вищій освіті, зокрема професійній, на засадах коучингових технологій.

Список використаних джерел

1. *Болонський процес 2020 – Простір європейської вищої освіти у новому десятиріччі*. Комюніке Конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, м. Льовен / Лувен-ла-Нев, 28–29 квітня 2009 р.

URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/bolon/10.pdf> (дата звернення: 02.05.2024).

2. Gallwey W. T. *The Inner Game of Work: Focus, Learning, Pleasure, and Mobility in the Workplace*. New York : Random House, 2001. 256 p.

3. Національна доктрина розвитку освіти : Закон України від 17 квітня 2002 року. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 04.05.2024).

4. Про затвердження стандарту вищої освіти України за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 18.11.2020 № 1435. Вид. офіц. Київ, 2020. 16 с. (Інформація та документація).

5. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. Вид. офіц. Київ, 2022. 34 с.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.05.2024).

Зорина Охріменко,

канд. пед. наук,

завідувач лабораторії

виховання готовності до ринку праці

Інституту проблем виховання НАПН України

(м. Київ, Україна)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФОРІЕНТАЦІЇ В УМОВАХ РЕФОРМИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»: АКТУАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Важливість цифровізації профорієнтації в сучасних умовах обумовлена рядом об'єктивних і суб'єктивних чинників. Окреслимо деякі з них. По-перше, в умовах воєнного стану частина здобувачів освіти позбавлена можливості отримувати безпосередні профорієнтаційні послуги. По-друге, навіть ті учні які навчаються в закладах загальної середньої освіти офлайн, не мають спеціально виділених годин на профорієнтацію в навчальних планах. По-третє, відповідно до вимог реформи «Нова українська школа», учні дев'ятих класів загальноосвітніх навчальних закладів мають чітко визначитись з подальшою освітньою і професійною траєкторією. Таким чином, формування готовності учнів до профільного і професійного самовизначення набуває особливої актуальності і, відповідно, в освітньому процесі активізується проблема оновлення шкільної профорієнтації, як потужного засобу підтримки особистості на етапі профільного і професійного самовизначення.

Підтвердження актуальності теми статті знаходимо у Моніторинговому дослідженні щодо професійної орієнтації учнів у закладах загальної середньої освіти, проведеному за ініціативи Міністерства освіти України у 2022 році. За результатами дослідження, лише 7,8% закладів освіти мають комп'ютерні програми з переліком і характеристикою професій, доступних для учнів на шкільних комп'ютерах, у майже 65% закладів відсутня профорієнтаційна сторінка на сайті закладу освіти [2].

Зважаючи на зазначене вище, вважаємо, що в сучасному освітньому процесі наявні суперечності між: об'єктивно заданою потребою в профільному на професійному самовизначенні учнів загальноосвітніх навчальних закладів та спроможністю учнів обирати траєкторію особистісного і професійного розвитку відповідно до власних індивідуальних особливостей і вимог сьогодення; між активним застосуванням гаджетів для отримання інформації та недостатнім науково-методичним забезпеченням процесу профільного та професійного самовизначення в цифровому середовищі.

Розв'язати ці суперечності можливо за умови часткової цифровізації системи шкільної профорієнтації, як зовнішньої умови здійснення обґрунтованого профільного і професійного

самовизначення, яке передбачає активізацію рефлексійних процесів (самопізнання, самооцінка, самоусвідомлення), формування кар'єрних вмінь і навичок, отримання досвіду професійної діяльності, спілкування, міжособистісної взаємодії.

Проблеми профорієнтаційного супроводу учнів в сучасних умовах висвітлені в наукових працях О. Моріна, З. Охріменко, А. Шевенко та ін. Різні аспекти використання інноваційних технологій в підтримці профорієнтаційної роботи в умовах профільної української школи окреслені в статтях Є. Ветчаніна, Д. Закатнова, Ю. Носенко, В. Сіпія та ін. науковців. Проблеми науково-практичної реалізації цифровізації виховного процесу в сучасних умовах висвітлені в Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі [3], яка постає як система науково обґрунтованих положень, що визначають суспільні виклики й стратегічні напрями виховання молодого покоління в умовах цифрової реальності.

Узагальнюючи досвід науковців, можемо передбачити, що створення профорієнтаційного інформаційного середовища освітнього закладу відкриє принципово нові можливості щодо подолання таких актуальних викликів сучасної профорієнтації учнів закладів загальної середньої освіти, як: доступність, систематичність, цілеспрямованість, сучасність інформації.

Так, на думку Ю. Носенко [4], використання інноваційних технологій в підтримці профорієнтаційної роботи в умовах профільної української школи, може сприяти покращенню розуміння учнями власних інтересів та нахилів, а також глибшому осмисленню специфіки та особливостей різних професійних галузей. Моделювання віртуальних та доповнених реальностей надає можливість «зануритися» у віртуальні екскурсії, симулювати реальні сценарії, проводити тестування здібностей, взаємодіяти у ділових іграх, а також отримувати актуальну інформацію щодо конкретних галузей діяльності, тенденцій ринку праці та професійних вимог у режимі реального часу.

У статті В. Сіпія [5] окреслено можливості підвищення профорієнтаційної обізнаності учнів за допомогою використання державного порталу «Дія. Освіта», на якому розміщені дієві профорієнтаційні засоби. Це не лише освітні серіали, а й стимулятори, що дають змогу спробувати себе в ролі спеціаліста тої чи іншої професії. На державному порталі «Дія. Освіта» створено освітній серіал про сучасні цифрові професії, що стане у пригоді вчителям та здобувачам освіти у виборі професії у сфері ІТ. Кожна серія присвячена окремій діджитал-професії, про яку розповідають практики. Використовуючи матеріали цього серіалу, окремі фрагменти виступів фахівців, вчитель може підвищити обізнаність учнів з роботою діджитал-маркетолога, SMM-спеціаліста, Front-end- та Back-end-розробника, QA (тестувальника програмного забезпечення), UI/UX-дизайнера, бізнес аналітика, cybersecurity engineer, devOps engineer та product manager. Після перегляду здобувачі освіти краще усвідомлюють цінність вивченого навчального матеріалу, де його можна використати у подальшій професійній кар'єрі.

Упровадження в профорієнтацію VR-технології, VR-продуктів та VR-гаджетів окреслено в статті Євгена Ветчаніна & Дмитра Горбатовський [1], що дозволить не лише отримати певну інформацію про професію, а й «спробувати» себе в обраній професії. Так, дослідниками розпочато розроблення програмного продукту віртуальної реальності VRAnalytics (робоча назва). Завданнями такого VR-продукту є: 1. Слугувати інформаційним середовищем, яке спрямоване на ознайомлення користувача зі світом професій та конкретними спеціальностями. 2. Створювати завдань для користувача у вигляді набору задач, які йому необхідно вирішити. Метою таких завдань є отримання користувачем інформації щодо наявних у нього вмінь і навичок, необхідних для вирішення задач, а також рівня їх розвитку.

Зважаючи на викладене вище, окреслимо деякі аспекти створення цифрового освітнього профорієнтаційного простору закладу освіти, зокрема, методичних засад профорієнтаційного простору закладу освіти. Базуючись на провідних ідеях, засадах та принципах виховання дітей і молоді в цифровому просторі, закладених в Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі [3], вважаємо, що домінантними принципами створення цифрового освітнього профорієнтаційного простору закладу освіти є: принцип безпеки (попередженні зламів, захисті інформації від втручання чи викривлення тощо); принцип індивідуалізації (можливості будити індивідуальну стратегію сморієнтування, використанні можливостей саморозвитку); принцип доступності (цифровий простір є відкритим, простим у доступі і використанні, а також актуальним і постійно оновлюваним); принцип доцільності (використання цифрових методик чи технологій

для виконання поставлених завдань); принцип розвитку (активізація самоудосконалення, прагнення розвивати творчі здібності, уміння адаптуватися до сучасних умов життя та використовувати переваги цифрового середовища у розв'язанні профорієнтаційних задач); принцип гнучкості дозволяє використовувати цифровий контент відповідно до індивідуальних, вікових, спеціальних потреб, інтересів кожної дитини з урахуванням її вподобань, задач, зручного часу, місця тощо; принцип інноваційності (застосування сучасних ефективних форм і методів); принцип інтегрованості забезпечує вивчення розмаїтих явищ життя на перетині різних наук через залучення відмінних суб'єктів освітнього процесу. Таким чином, зважаючи на значний доробок науковців та достатнє нормативне забезпечення цифровізації освітнього процесу, у статті актуалізовано проблему використання інформаційних технологій для підготовки учнів до вибору профілю навчання і сфери майбутньої професійної діяльності. З урахуванням вимог заключного етапу реформи Нова українська школа, зазначено, що профорієнтаційний супровід профільного і професійного самовизначення постає надзвичайно гостро. Базуючись на провідних ідеях, засадах та принципах виховання дітей і молоді в цифровому просторі, закладених в Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі, коротко окреслено деякі аспекти створення цифрового освітнього профорієнтаційного простору закладу освіти, зокрема, визначено домінуючі принципи створення цифрового освітнього профорієнтаційного простору закладу освіти. Зроблено висновок, що створення профорієнтаційного інформаційного середовища освітнього закладу на наукових засадах, відкриє принципово нові можливості для проведення сучасної якісної професійної орієнтації з учнями, яка зорієнтована на задоволення професійних і кар'єрних запитів учнів, ефективно профільне і професійне самовизначення.

Список використаних джерел

1. Ветчанін Є., Горбатовський Д. Використання віртуальної реальності в освітньому процесі та профорієнтаційній роботі на прикладі програмного продукту VRAnalytics. *Освітологічний дискурс*. 2020. 1 (28). С. 80–93. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.1.7>.

2. Денисюк О. Я., Титаренко Н. В., Дронь Т. О. Моніторингове дослідження щодо професійної орієнтації учнів у закладах загальної середньої освіти: інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства освіти і науки України. Київ, 2022. URL: https://iea.gov.ua/wpcontent/uploads/2022/12/profori%D1%94ntacziya_2022.pdf

3. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. 4 (2). С. 1–30. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4206>

4. Носенко Ю. Імерсивні технології у підтримці профорієнтаційної роботи в умовах профільної української школи. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації* : збірник матеріалів / за заг. ред. Ляшенко О. І., Засекіної Т. М., Мальованого Ю. І. Литвинової С. Г., Малиношевської А. В. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. С. 44–47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740085>

5. Сіпій В. В. Професійна орієнтація у гімназії засобами STEM-освіти. *Інформаційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : збірник матеріалів V всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму, Київ, 20 вересня 2023 р. / Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ, Україна, 2023. С. 129–131. URL: https://lib.iitta.gov.ua/738791/1/SIPII_MAN_2023.pdf

Лариса Суло,
старший викладач кафедри
техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

УПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Актуальним завданням сучасних навчальних закладів є реалізація компетентнісного підходу в освіті, а саме, формування ключових компетентностей, узагальнених і прикладних предметних умінь, життєвих навичок.

Перелік компетенцій, якими має оволодіти випускник навчального закладу, часто залишається лише задекларованим у навчальних програмах. Щоб ці компетенції переросли в компетентність, як здатність виконувати певні завдання й розв'язувати конкретні проблеми, необхідно виробити звичку ставити й розв'язувати проблеми ще під час навчання.

Тому останнім часом серед педагогів, батьків і навчальних закладів набула популярності STEAM-освіта, яка є способом реалізації потреби підготовки молоді до креативного розв'язання проблем у будь-якій сфері.

Упровадження STEAM-освіти в навчальну практику потребує особливого навчального дизайну, тобто не просто створення завдань чи підготовки підручників, а розроблення інтегрованих проєктів, виконання яких потребувало б від учнів чи студентів розв'язання конкретних проблем, з якими вони стикаються в реальному житті. Основними під час розроблення таких проєктів мають бути принципи людиноцентризму, практичної спрямованості, інтегрованості, творчості, співпраці та взаємоповаги [2, с. 128].

На думку багатьох дослідників, STEM-освіта сьогодні – важливий і перспективний напрям модернізації освіти в Україні, зокрема природничо-математичного профілю. У наукових працях поетапно відбувається обґрунтування окремих аспектів упровадження STEM-освіти в освітній процес України.

Питання впровадження STEM-освіти у навчальному процесі розглядалось у роботах О. Кузьменко і С. Дембіцької, О. Гриб'юк і В. Юнчик та інших. Методичні аспекти впровадження STEM-освіти на уроках технологій описувались в роботах А. Терещука, В. Сидоренка, В. Стешенка, О. Коберника [4; 5; 6].

Однак питання комплексного підходу до STEM-освіти в загальноосвітніх школах України ще розглядаються недостатньо. А роль технологій у STEM-освіті тільки окреслена загальними рисами.

На сьогодні елементи STEM-освіти на уроках технологій уміщують:

1. Інтегроване навчання. STEM поєднує у собі проєктний та міждисциплінарний підхід. В основі – інтеграція природничих наук, технології, математики та інженерної творчості. Практично у будь-яку тему з технологій можна інтегрувати відомості з біології, фізики, математичні розрахунки, моделювання реальне та віртуальне.

2. Застосування отриманих знань у реальному житті. Часто діти просто не розуміють, як саме вони можуть застосувати знання з технології на практиці. У програму уже закладено низку навчальних проєктів, у яких учні вивчають не просто абстрактні дані, а створюють конкретний продукт.

3. Розвиток критичного мислення. STEM нерозривно пов'язаний з критичним мисленням та спрямований на його розвиток. Учні мають навчитися – на основі отриманого досвіду, аналогій та узагальнень – самостійно орієнтуватися навіть у складних ситуаціях та вирішувати проблеми без сторонньої допомоги.

4. Робота в команді. STEM – передбачає командну роботу. Учні вчать працювати разом, висловлювати свої ідеї та пропозиції, дискутувати, обґрунтовувати власну думку та позицію, разом робити висновки.

5. Проєктне навчання (STEM-проєкти). Уміння шукати та критично опрацьовувати інформацію з різних джерел, вчитися на власних помилках, не боятися помилитися, вміння якісно презентувати свою роботу необхідні в сучасних умовах. Створюючи проєкти, які дійсно працюють, діти не просто навчаються, а ще й підвищують власну самооцінку.

Не дивлячись на те, що STEM є достатньо новим явищем для української освіти, вчителі активно використовують його в освітньому процесі.

Залучення учнів у STEM може впливати на розвиток таких навичок:

- Співробітництво (для досягнення інноваційних результатів і розв'язування складних завдань, в команді потрібно працювати особистостям з різним науковим і технічним бекграундом).

- Комунікативність (навчання в області STEM надає широкі можливості для спілкування «один на один» і «один-до-багатьох»).

- Творчість (з використанням креативних вмінь можна покращити науковий і технологічний проект, показати його нерозкриті можливості).

- Критичне мислення (здатність осмислити, вдумливо й обґрунтовано проаналізувати і застосовувати знання) [2, с. 208].

За STEM методикою, в центрі уваги знаходиться практичне завдання чи проблема. Учні вчать знаходити шляхи вирішення цієї проблеми не в теорії, а прямо зараз шляхом спроб та помилок.

Нові освітні технології, нестандартні форми проведення занять сприяють розвитку інтересу учнів до процесу навчання, суттєво підвищують пізнавальну активність, уможливають поглиблення самостійної навчально-пізнавальної діяльності [2]. Застосування ІКТ в освітньому процесі не лише полегшує сприйняття учнями навчального матеріалу, але й підвищує інтенсивність, ефективність уроку, забезпечує розвиток особистості школярів, формує інформаційну культуру молодого покоління.

За допомогою ІКТ можна активно залучати учнів до пошуково-дослідницької діяльності, розширюючи типи навчальних задач та підвищуючи в учнів мотивацію до навчання. При цьому з'являється можливість оцінити ефективність будь-якого розв'язку задачі, зокрема і нетипового, з'ясувати доцільність обраної стратегії пошукової діяльності та забезпечувати постійний контроль за її перебігом.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках технологій передбачає роботу з низкою сучасних програм комп'ютерної графіки. Важливе значення для попереднього представлення форми і розмірів майбутніх виробів учнів на уроках технологій має використання системи автоматизованого проєктування (САПР) «КОМПАС», що дає змогу створювати відповідні тривимірні моделі об'єктів праці, видозмінювати їх форму, розміри та просторове положення.

Моделювання майбутніх об'єктів практичної діяльності учнів з використанням інструментальних засобів САПР «КОМПАС» розширює можливості школярів для творчості, оскільки за короткий проміжок часу можна змоделювати різні варіанти конструкції виробу, порівняти переваги і недоліки кожного з них відповідно до технологічних, ергономічних, економічних та експлуатаційних вимог, обґрунтувати й обрати найоптимальніший з них, а найголовніше – при цьому відсутні будь-які ризики, пов'язані з виготовленням невідповідного (недосконалого) об'єкта праці, нераціональним використанням матеріалів, зношуванням інструментів й обладнання тощо.

Таким чином, можна стверджувати, що сучасні засоби інформаційно-комунікаційних технологій володіють значним дидактичним потенціалом для підвищення ефективності освітнього процесу, зокрема активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках технологій.

Перевагами застосування інноваційних технологій є те, що вони навчають неординарному мисленню, допомагають у вихованні особистості. Активізація пізнавальної діяльності відбувається за рахунок використання різних типів уроків та сприяють подальшій самореалізації. Навчання стає для учнів на уроках технологій досвідом та надає практичні навички, які можна використовувати в подальшому житті.

Таким чином, технології STEM-освіти дуже допомагають у покращенні та підвищенні ефективності проведення навчальних занять. Під час таких уроків здобувачі освіти навчаються свідомого самостійного і вільного вибору професії в різних сферах, дає здобувачам освіти відомості про основні етапи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, залучення здобувачів освіти до основних видів проєктно-конструкторських і технологічних робіт.

Список використаної літератури

1. Коберник О. М., Авраменко О. Б., Берец В. В. та ін. Усі уроки технології. 10 клас. Рівень стандарту / за ред. О. М. Коберника. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 160 с.

2. Олійник В. В., Самойленко О. М., Бацуровська І. В., Доценко Н. А. STEM-освіта в системі підготовки майбутніх інженерів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Том 80. № 6. С. 127–139.

3. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів : методичні рекомендації / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, І. А. Сліпучіна, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. 80 с.

4. Сидоренко В. К. Технологічна культура – важлива професійна якість учителя трудового навчання. *Трудова підготовка в сучасній школі*. 2013. № 2. С. 2–8.

5. Стешенко В. В. Зміст трудового навчання (технологій) на наукову основу. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2013. № 3. С. 2–4.

6. Терещук А. І., Дятленко С. М. Методика організації проектної діяльності старшокласників з технологій : метод. посіб. для вчителів. Київ : Літера ЛТД, 2010. 128 с.

СЕКЦІЯ 5

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Петро Лузан,
*д-р пед. наук, професор,
головний науковий співробітник
лабораторії науково-методичного
супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

Олена Тітова,
*д-р пед. наук, професор,
завідувач лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Освіта і наука завжди були підвалинами людського розвитку та прогресу суспільства, базою, що забезпечує динамічний розвиток інтелектуального, духовного та виробничого потенціалу нації. Дійсно, як специфічна сфера людської діяльності, наука в суспільстві виконує дві основні функції: пізнавальну – осягнення істини і отримання нового знання; практичну – підвищення ефективності людської діяльності.

Таким чином, головне призначення науки полягає в новому знанні. Цей вектор задекларовано положеннями Закону України «Про вищу освіту», де вказується: «Основною метою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, видів техніки, матеріалів тощо для забезпечення інноваційного розвитку суспільства, підготовки фахівців інноваційного типу» [1, с. 252].

Проте виконати сучасні вимоги до організації продуктивної науково-дослідницької діяльності у закладі вищої освіти, науковій установі з кожним днем стає все складніше. Серйозним викликом для вітчизняної наукової спільноти стала військова агресія РФ. Динамічно, невпинно зростає обсяг наукової інформації, змінюються усталені засоби і методи наукового пошуку, все більше фахівців прилучається до дослідницької діяльності. Ситуація ускладнюється специфікою вивчення педагогічних явищ і процесів, необхідністю врахування їхніх характерних рис, зокрема [2; 5; 6; 9]: неоднозначністю перебігу освітнього процесу, постійна видозміна педагогічних об'єктів та умов їх функціонування; неповторність педагогічних явищ і процесів, коли вкрай важко при повторному дослідженні відтворити експериментальну ситуацію; багатофакторність впливу на результати навчання, виховання чи розвитку особистості тих, хто навчається; участь в освітніх процесах людей різних вікових категорій; об'єктивні висновки щодо дослідження педагогічних явищ можуть бути в усередненій, узагальненій формі, проте це потребує валідних експериментальних методик; обмеженість наявних критеріїв і показників, які б дозволяли

об'єктивно, надійно вимірювати результати педагогічних експериментів; оперування педагогічною наукою повсякчас нечіткими, неоднозначними за змістом поняттями, що призводить до наявності на науково-педагогічному полі одних і тих самих термінів з абсолютно різною смисловою сутністю (*педагогічна технологія; педагогічна умова; професійна компетентність; якість професійної підготовки; стандартизація освіти тощо*).

Такий стан справ потребує серйозних підходів до опанування аспірантами, докторантами, науковими керівниками сучасною методологією виконання педагогічних досліджень, знаннями теорії, технології, методів наукового пошуку. Водночас важливо виробити правильні, чіткі і конкретні критерії та показники якості виконаних досліджень.

Варто зазначити, що проблема якості наукових досліджень, зокрема науково-педагогічних, нині є вкрай гострою. Про це справедливо, на нашу думку, говорить відомий український методолог педагогічної науки С. Гончаренко, відносячи до загальних недоліків нездатність дисертантів послідовно і системно розгорнути тему наукового пошуку, безпредметне теоретизування, відірваність досліджень і від педагогічної теорії, і від освітньої практики та ін. [2, с. 18].

Натомість варто сказати і про якість експертизи дисертаційних робіт. Часто замість серйозного науково-теоретичного аналізу роботи рецензенти формально підходять до оцінювання результатів дослідження, демонструючи власну низьку методологічну культуру. Як наслідок, здобувач отримує неконкретні, інколи зрозумілі лише самому рецензенту «зауваження» на зразок: *«Варто підсилити актуальність теми...»; «Бажано осучаснити матеріал підрозділу...»; «Матеріал розділу переобтяжений другорядними фактами...»* тощо.

Сьогодні ставиться завдання взаємної відповідальності за якість дисертацій як здобувачів наукових ступенів, так і експертів, опонентів, наукових керівників чи консультантів. Мова, зокрема, про підвищення методологічного рівня робіт через поліпшення їхньої експертизи. І тут маємо говорити про «критерії науковості дисертаційної роботи» [2, с. 11]. Нині є багато праць, присвячених нормативним вимогам до дисертаційних досліджень, методології наукової творчості, методиці написання та правилам оформлення дисертацій, питанням захисту дисертаційних робіт тощо (А. Ашерев, І. Волощук, С. Гончаренко, Н. Кушнарєнко, С. Писарєва, Л. Пономарєнко, М. Фіцула, В. Сидорєнко, С. Сисоєва, Ю. Сурмін, В. Шейко та ін.). Завжди можна знайти відповідь на питання «Що треба робити?», але рідше «Як це треба робити?». Йдеться про обґрунтування наукових результатів педагогічного дослідження, про оцінювання їхньої якості. Зазначені аспекти і були метою нашого дослідження.

У сучасному «Порядку...» (від 12.01.2022 р. № 44 [7]) вказано: «Дисертація повинна містити нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для певної галузі знань». У свою чергу, зміст, значення, роль наукового результату спеціально задекларовано у Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3), де у статті 25 визначено: *«Науковий результат – нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акту, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо»*.

Наукові результати можуть мати теоретичний і практичний характер. У результаті теоретичного дослідження дисертант формулює нові концепцію, гіпотезу, класифікацію, закон, метод. Практичний науковий результат включає розробку нового способу, технології, методики, алгоритму. Зрозуміло, результати педагогічного дослідження залежать від того, яким по суті є наукова робота – історико-педагогічною, теоретико-методологічною, теоретико-методичною, дослідно-експериментальною тощо.

Таке групування «нового знання у педагогіці» наводить С. Гончаренко: 1) новизна результату (факт, явище, принцип, модель, теорія, концепція, закон); 2) новизна процесу (технологія освітньої діяльності, метод дослідження, моніторинг, діагностичний тест); 3) новизна висунутої ідеї (постановка проблеми формулювання завдань, висунення гіпотези) [2].

У цілому, якісний аналіз наукових результатів вимагає, щоб були вказані такі позиції: 1) коротка суть наукового результату; 2) новизна результату; 3) достовірність результату; 4) практична значущість; 5) джерело, в якому опубліковано результат, обґрунтування пріоритету.

Наукова новизна отриманих результатів є чи не найважливішою кваліфікаційною ознакою виконаної дисертації. Це якби достовірне знання, співвіднесене з наявним рівнем розв'язання досліджуваної проблеми. Автор має порівняти, зіставити здобуті результати з надбанням інших дослідників, порівняти свої нароби з тим, що має педагогічна практика.

Вкрай важливим науковим завданням автора є визначення рівня новизни наукового результату (*вперше одержано, удосконалено, набуло подальшого розвитку*). Поняття «вперше» означає, що в наявних наукових працях подібних результатів немає. Крім того, дисертанту необхідно апробувати наукові результати на науково-практичних конференціях, семінарах, інших форумах, для упевненості у тому, що він дійсно вперше одержав нове наукове знання.

Наприклад: *вперше обґрунтовано проєкт цілеспрямованого формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти та структурно-функціональну модель його здійснення; вперше запропоновано педагогічну систему формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів у вищих аграрних закладах освіти як ідеальний конструкт, який утворюють методологічні підходи, принципи, педагогічні умови, компоненти, шляхи, етапи, форми і методи педагогічної взаємодії, критерії та рівні сформованості феномену.*

Рівень наукової новизни «удосконалено» означає, що одержаний результат уточнює, доповнює чи конкретизує окремі теоретичні чи практичні положення, які стосуються предмета дослідження. Наприклад, у перебігу дослідження механізмів формування навчально-пізнавальної активності студентів дослідником встановлено, що крім узвичаєних рівнів сформованості цієї інтегративної властивості особистості (репродуктивний, продуктивний, творчий), учасники експериментів демонструють якості репродуктивно-продуктивного характеру. Цей факт дозволив автору конкретизувати рівні сформованості навчально-пізнавальної активності студентів за такою формою наукової новизни:

було: $A + B$, стало $A + B + C$.

Зрозумілим і конкретним є приклад наукової новизни результату в такому формулюванні: *удосконалено методу формування комунікативної компетентності магістрантів, яка є сукупністю педагогічно доцільних методів, засобів й прийомів контекстового, проблемного та інтерактивного навчання, розроблених для основних та додаткових (факультатив «Майстерність педагогічного спілкування») форм опанування студентами педагогічною діяльністю.*

Рівень наукової новизни «набуло подальшого розвитку» означає, що одержаний результат як нове знання розвиває певне теоретичне чи методичне наукове положення. Науковий результат цього рівня вимагає від автора розуміння суперечностей, що з'явилися в технологіях наукового дослідження, обґрунтованих пропозицій комплексного використання (синтезу) двох чи більше існуючих підходів щодо розв'язання проблеми. Наприклад: *дістав подальшого розвитку зміст поняття «професійна компетентність кваліфікованого робітника сфери послуг»; розвиток полягає у введенні до дефініції таких суттєвих видових ознак: «інтегративна властивість особистості, що виявляється в діяльності щодо виробництва і надання певних послуг», «здатність працівника ефективно виконувати професійні функції з урахуванням інновацій у сфері послуг», «готовність до саморозвитку та професійного вдосконалення».*

Не зайвим буде згадати про структуру опису наукової новизни результатів дослідження. Учені рекомендують розпочинати опис наукової новизни з таких слів: *доведено, встановлено, визначено, обґрунтовано, створено, формалізовано, з'ясовано, розроблено, здійснено, одержано, доопрацьовано, спростовано тощо*. Далі маємо вказати об'єкт наукової новизни, виписати з'єднувальні слова (*який складається з... ; який полягає в тому, що...; який включає... – С. Гончаренко [2]*) та навести перелік істотних ознак.

На завершення звернемо увагу на типові помилки при визначенні наукової новизни отриманих результатів, зокрема:

1. Новизна результатів зводиться до чисто формального її опису, а не змістовного викладу конкретних наукових положень (*вперше розроблено теоретичні та методичні засади формування педагогічної майстерності...*).

2. Виконаний аналіз літератури за темою дослідження подається як серйозний науковий результат (*вперше виконано аналіз проблеми розвитку професійної компетентності викладачів коледжів...*).

3. Наукова новизна результатів дослідження підмінюється актуальністю теми, її практичною і теоретичною значущістю (*вперше вища педагогічна освіта країн Чорноморського регіону досліджується в ретроспективі...*).

4. Немає зв'язку між отриманими раніше і новими результатами розв'язання проблеми (спадкоємності).

5. При описі наукової новизни порушено логіку подання наукових результатів за їх «вагомістю»: спочатку треба *«вперше науково обґрунтовано концепцію...»*, а вже потім *«уперше обґрунтовано сутність поняття...»*.

Вкрай важливим критерієм якості педагогічного дослідження є достовірність наукових результатів – ступінь їх відповідності істині, доведення того, що науковий результат (принцип, закономірність, правило, модель, алгоритм, дефініція тощо) завжди має місце для названого класу об'єктів при визначених умовах. Не деталізуючи цей аспект зазначимо, що є три групи методів доведення достовірності: аналітичні; експериментальні; підтвердження практикою. Врешті, автор у висновках до розділу має вказати, чим (як) забезпечується достовірність результатів, і чим підтверджується їх істинність. Задля прикладу наведемо підтвердження опонентом у своєму відгуку достовірності наукових результатів дисертанта: *«Достовірність отриманих результатів забезпечується: їх теоретичною обґрунтованістю з опорою на класичні педагогічні теорії та принципи, на відомі особливості професійної підготовки фахівців, зокрема учителів, у педагогічних університетах; використанням конкретних вихідних даних, отриманих з практики; обґрунтованим вибором основних обмежень, що приймалися при формулюванні завдань дослідження; застосуванням сучасних методів і засобів дослідження, обґрунтованим вибором діагностичного інструментарію; поєднанням теоретичного пошуку із значним обсягом експериментального дослідження.*

Достовірність наукових результатів, висновків і рекомендацій підтверджується: результатами широких експериментальних досліджень, проведених у семи закладах вищої педагогічної освіти; високою збіжністю аналітичних і експериментальних даних, їх кореляцією з результатами практичного впровадження; даними і висновками, які не суперечать відомим (опублікованим) науковим даним».

Не менш важливою методологічною вимогою до якості педагогічного дослідження є практичне значення одержаних результатів. Фактично, практичне значення є одним з основних критеріїв оцінювання дисертації як кваліфікаційної роботи. Рецензент, експерт чи опонент дисертації має дати відповідь на конкретне запитання: чи впливають (прямо або опосередковано) результати дослідження на педагогічну практику. Мова про те, що має бути з'ясовано: де і як конкретний науковий результат може виправити певний недолік педагогічної взаємодії, забезпечити більш продуктивну виховну роботу, поліпшити теоретичну чи практичну підготовку тих, хто навчається.

Зрозуміло подає суть практичного значення результатів дослідження С. Гончаренко: це вплив, який чинять (можуть чинити) результати дослідження на освітній процес, методику навчання, організацію виховної роботи тощо [2]. Природно, практичне значення результатів залежить від галузі дослідження. У дидактиці ознаками практичного значення є розроблення освітніх програм, навчальних і методичних посібників, підручників, методичних рекомендацій щодо відбору та структурування змісту освіти, продуктивної організації самостійної роботи учнів, використання форм педагогічної інтеграції тощо; у дисертаціях з історії і зарубіжної педагогіки – можливість використання одержаних висновків, позитивних ідей передового зарубіжного досвіду в умовах сучасного освітнього процесу; у дослідженнях з теорії виховання – навчальні програми спецкурсів з проблем виховання, навчально-методичні посібники з організації виховної роботи, методичні рекомендації щодо фізичного (морального, естетичного, екологічного, трудового тощо) виховання учнів чи студентів і т. ін. Наведемо приклад коректного, на нашу думку, формулювання практичного значення результатів дисертаційного дослідження: *«Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти: факультативного курсу «Технологія самоосвітньої діяльності»; методичних рекомендацій для педагогічних працівників «Розвиток самоосвітньої компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти у процесі загальноосвітньої підготовки»; методичних рекомендацій для учнів «Розвиток здатностей до самоосвітньої діяльності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти».*

Нарешті, усі наукові результати, що виносяться на захист, мають бути опубліковані. Згадуємо відомий вислів англійського вченого Майкла Фарадея: *«Work, finish, publish»* (працюй, закінчуй, оприлюднюй), оскільки публікація надає пріоритет в авторстві. Йдеться не тільки про наукові результати рівня новизни «вперше», а й про ті наукові положення, що удосконалюють

існуючі підходи до розв'язання проблем, конкретизують окремі характеристики педагогічних явищ, надають їм подальшого розвитку. Крім того, доцільно наукові статті і називати так, щоб видно було, який саме науковий результат автор оприлюднює. При цьому варто «... уникати як передчасних статей, так і затримувати публікації» [9, с. 123].

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з обґрунтуванням та розробленням технології оперативного аналізу якості педагогічного дослідження.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 02.09.2020. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 09.12.2020).
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям. Київ, Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
3. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підруч. для науковця. Київ: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.
4. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник. Вид. 5-е, стер. Київ: Знання, 2006. 307 с.
5. Лодатко Є. О. Педагогічне моделювання: монографія. Черкаси: Видавець Гордієнко Є. І., 2021. 184 с.
6. Мартянова Г. Аналіз і оформлення результатів педагогічного дослідження. URL: https://www.rusnauka.com/13_NPT_2008/Pedagogica/31638.doc.htm
7. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
8. Про науково та науково-технічну діяльність. Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. Дата оновлення: 08.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
9. Ашерев А. Т. Подготовка, экспертиза и защита диссертаций: учебное пособие. Харьков: Изд. «УИПА», 2002. 135 с.

Валентина Попова,
*д-р екон. наук, професор,
провідний науковий співробітник
Інституту професійної освіти
НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

СТАНОВЛЕННЯ КЛАСИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Україна після війни має на меті інтегруватися у Європейський Союз, статус кандидата на членство у якому вона здобула 23 червня 2022 р. Актуальним питанням є орієнтація системи професійної освіти та навчання (ПОН) на підготовку кваліфікованих працівників для відновлення житлової, енергетичної та промислової інфраструктури. Урядовий план відновлення України розглядає освіту та науку як фундамент розвитку людського потенціалу, він «... враховує досвід європейських країн, а також пропонує використання принципів, підходів, інструментарію та практик Європейського Союзу» [7], а ПОН – однією з ключових сфер [6, с. 2].

Територіальна та ментальна близькість європейських країн є вагомим аргументом на користь такої пропозиції, а досвід їх національних урядів у розвитку освіти може бути корисним у пошуку шляхів відновлення української економіки. У цьому контексті зазначене актуальне питання розглядається крізь призму вивчення моделей ПОН промислово-розвинутих країн Європи: Великої Британії, Франції та Німеччини.

Початком становлення професійної освіти та навчання у Європі вважається Перша промислова революція XIX ст., яка відбувалась майже паралельно в усіх країнах континенту. Гостра потреба у кваліфікованих працівниках сприяла виникненню різних моделей професійної освіти, які мали різну орієнтацію та характеристики. Дослідники історії становлення професійної

освіти і навчання виокремлюють три моделі, які стали прототипами для всіх інших та згодом були визнані класичними [4]:

а) орієнтовані на ринок. Вони базуються на принципах економічного лібералізму, класичної національної економіки та на переконанні, що люди на підставі власного розуміння здатні самостійно та ефективно організувати своє соціальне співіснування і особисту діяльність, яка забезпечить їм пристойний дохід;

б) орієнтовані на знання. У цих моделях підставою для здобуття професійних навичок та кваліфікації є раціональність академічних знань. Практична придатність до матеріального світу забезпечується шляхом підпорядкування практики науковим розрахункам та експериментам;

в) орієнтовані на професію. Ці моделі базуються на традиціях здобуття певних професій, які існували у Європі ще з середніх віків н.е. З цієї точки зору професії є поєднанням елементів праці, способів її організації, специфіки навчання та винагороди.

Яскраво проявились ці орієнтації в найбільш потужних економіках ЄС: у Великій Британії, де домінує економічна, ринкова або ліберальна модель здобуття професійної освіти; орієнтована на знання, або шкільна, раціональна бюрократична домінує у Франції, а у Німеччині – орієнтована на професію, або дуальна (традиційна, корпоративістська). Дослідження культур трудового права дозволило сформулювати три відмінних парадигми, на яких базуються виробничі відносини у цих країнах [2; 5].

У *Великій Британії* домінує економічна правова парадигма, характерною ознакою якої є невтручання у ринковий процес при забезпеченні верховенства права, а не привілеїв для окремих осіб. Зв'язок між кількістю кваліфікованих робітниками та надавачами освітніх послуг регулюється ринком, а не державою. Якісний аспект професійних навичок визначається потенційним використанням на підприємствах або у державних установах. Обмежені ті стандарти, які регулюють програми навчання, технологію здобуття кваліфікаційних навичок (дистанційно, у реальному часі тощо), загально прийнятні екзамени та сертифікати. Затрати на навчання, як правило, покриваються у індивідуальному порядку (іноді роботодавцями), але обмежуються лише здобуттям вузькопрофесійних навичок. Існує чітка відмінність між загальною професійною освітою (здобувається в державних школах) і спеціальною професійною підготовкою (за угодою між працівником і роботодавцем).

У *Франції* з часів Великої революції домінує політична модель, носіями якої є держава та інспектори з праці. При цьому держава, а не ринок визначає метод регулювання та параметри трудових відносин. Державно-бюрократична (шкільна) модель обумовлює особливості французької системи ПОН. Кількісний зв'язок між кваліфікованими робітниками та наданням освітніх послуг регулюється державою (бюрократією) для обмеженого кола професій. Якісний аспект набуття професійних навичок має теоретизований та абстрактний характер та мало залежить від безпосереднього застосування на робочому місці. Моделі шкільної освіти широко варіюють між типами шкіл, доступ до яких диференційований відповідно до навичок, формальної кваліфікації, загальної освіти або спеціальних вступних іспитів. Затрати на навчання для певних вікових груп покриваються державою. Удосконалення професійних навичок потребує постійного оновлення навчальних курсів та програм на найнижчому рівні здобуття кваліфікацій, тому ПОН тут перебуває у перманентній кризі.

У *Німеччині* подвійна корпоративна модель характеризується як соціальна, тобто, колективна взаємна відповідальність, яка забезпечує верховенство цивільного права, приватної автономії при контролі з боку судової системи [3]. Дуальна професійна освіта тут є окремим напрямом зі своєю організаційною структурою та законодавчою базою. Ключове місце здобуття професійної кваліфікації – підприємство, з яким укладається угода щодо приватного навчання. Здобувачі професійної освіти є найманими працівниками-стажерами, але одночасно юридично є студентами, навчання яких регулюється системою загальної освіти (Berufsschule). Форма навчання визначається роботодавцем або асоціацією роботодавців, але законодавчі документи, відповідно до яких регламентується така форма освіти, узгоджені між роботодавцями, профспілками та державними органами та юридично закріплені у національному законодавстві. Затрати на навчання покриваються індивідуальним роботодавцем та можуть бути враховані як податки з прибутку. Стажери можуть отримувати від роботодавців так звану винагороду за навчання, але витрати Berufsschule покриваються державою. Основою дуальної професійної освіти є традиційне

ремісництво, засадничими принципами якого є принцип професійного навчання та принцип саморегулювання на робочому місці.

Ці три класичні моделі професійної освіти і навчання у Великій Британії, Франції та Німеччині розвивались як реакція на широкий спектр складних політичних, соціально-економічних та поведінкових факторів. Характерне для тієї або іншої країни домінування економічних, політичних або соціальних чинників при формуванні загальної культури праці є наслідком загально прийнятих правил та норм поведінки, які забезпечують безпеку та безперервність співробітництва між працівниками на виробництві та на ринку праці [1].

Як висновок можна зазначити, що сучасні моделі професійної освіти у інших країнах ЄС є певними модифікаціями наведених – класичних. Запозичені процедури навчання тих або інших країн були адаптовані відповідно до політичного укладу та національної культури праці. Необхідність адаптації до умов кожної конкретної країни пояснюється насамперед тим, що системи ПОН не є ізольованими від інституційних та організаційних механізмів, традиційних норм та процедур ухвалення законів та рішень. Навпаки, вони є невід’ємними складовими національних культур: адже будь-яка модель, яка застосовується у країні для здобуття професійної освіти і кваліфікаційних навичок, має враховувати національну культуру, цінності, норми, настанови, переконання та ідеали суспільства; організацію праці, трудових відносин та культуру праці; особливості системи загальної освіти і навчання; її взаємозв’язок із системою професійної освіти, регулюванням зайнятості, безробіття тощо.

Напрями шляхів використання і адаптації закордонного досвіду ПОН в сучасній Україні визначені наведеними вище урядовими документами. Парадигма наукового пошуку визначається поняттєвим апаратом повоєнного відновлення з подальшим становленням потужної національної економіки.

Список використаних джерел

1. Baethge M. Abschied vom Industrialismus: Konturen einer neuen gesellschaftlichen Ordnung der Arbeit. In: Baethge, M.; Wilkens, I. (eds.) *Die große Hoffnung für das 21. Jahrhundert?* Opladen: Leske und Budrich. 2001. P. 23–44.

2. Bercusson B; Mückenberger, U.; Supiot, A. *Application du droit du travail et diversité culturelle en Europe*. Paris: Ministère du Travail, 1992.

3. Greinert, W. *Mass vocational education and training in Europe: Classical models of the 19th century and training in England, France and Germany during the first half of the 20th*. Luxembourg : Office for Official Publ. of the European Communities. 2005. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/5157#group-downloads>

4. Greinert W.-D. *Berufsqualifizierung und dritte industrielle Revolution. Eine historischvergleichende Studie zur Entwicklung der klassischen Ausbildungssysteme*. Baden-Baden: Nomos, 1999.

5. Mückenberger, U. Nationale Arbeitsrechte und soziales Europa. In: Gattero, B. (ed.) *Modell Deutschland, Modell Europa. Probleme, Perspektiven*. Opladen: Leske und Budrich. 1998. P. 33–54.

6. The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. *Draft Ukraine Recovery Plan*. Materials of the «Education and science» working group. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/eng/education-and-science-eng.pdf>

7. Урядовий портал. *План відновлення України: освіта та наука, як фундамент розвитку людського потенціалу*. Міністерство освіти і науки України, 06 липня 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/plan-vidnovlennia-ukrainy-osvita-ta-nauka-ia-k-fundament-rozvytku-liudskoho-potentsialu>

Дар'я Супрун,
д-р пед. наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та реабілітації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ: ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНOSTІ В ОСВІТІ

Серед пріоритетних завдань, визначених тенденціями Євроінтеграції, представлені актуальні питання оновлення змісту професійної підготовки, реструктуризації освіти, трансформації гуманітарної освіти, впровадження інноваційних технологій підготовки конкурентоспроможних фахівців. Отримання відповіді на запити сучасності вимагає модернізації освітньої системи вищої школи та акцентування саме на якості підготовки конкурентоздатних фахівців як національного пріоритету. В умовах входження у світову спільноту модернізації міжнародного порядку в контексті визначених пріоритетів майбутнього світоустрою вимагає від вищої освіти поетапно реалізовувати складові наявної мегасистеми цілісного освітнього простору, де прикметною ознакою її змісту є розбудова професійної підготовки фахівців спеціальної освіти на компетентнісно-орієнтованій основі в умовах впровадження інклюзивного навчання. Сучасний фахівець має бути багатофункціональним, володіти високим рівнем професійної компетентності. Тобто вища освіта має бути більш інноваційною, далекоглядною і відповідальною за результат.

Реакція ж освіти на глобалізацію полягає в зміцненні інтегральності особистості, збереженні й розвитку її особливостей та конкурентоспроможності, а також в орієнтації на сучасні виклики та економіку, нові кваліфікації й технології. Саме відповідно до концепції реформування освіта та освітня діяльність мають сприйматися та визнаватися державою засобом формування культурної, духовної та інтелектуальної сфер сучасного покоління громадян. Також, при даному реформуванні, з одного боку, мають враховуватись пріоритети збереження культурних надбань української системи освіти, а з іншого, – завдання поліпшення міжнародної співпраці, мобільності, працевлаштування випускників з України в європейському чи міжнародному просторі, міжнародної конкурентоспроможності вищих навчальних закладів. Нагальною проблемою процесів перетворення в системі освіти, є суперечність між розширенням мережі навчальних закладів, збільшенням різноманітності форм навчання, примноженням спектру напрямів і спеціальностей, з одного боку, і необхідністю зберегти і підвищити якість підготовки фахівців, стійкість у функціонуванні системи освіти, з іншого [1, с. 54]; стан і тенденції професійної підготовки епохи діджиталізації; актуальні тренди в запровадженні новітніх програм; академічна мобільність та інтернаціоналізація; наукова діяльність та її оцінка тощо.

Європейський простір ґрунтується на міжнародному співробітництві, що має усунути перепони та забезпечити широкий доступ до якісної вищої освіти, яка базується на принципах демократизації й незалежності університетів, наукової та дослідницької самостійності, активізації мобільності студентів і науково-педагогічних кадрів; підготовці молоді до активного життя в демократичному суспільстві, формуванні основи для професійної кар'єри й особистого розвитку. Постають нові виклики, пов'язані з глобалізаційними процесами. Водночас загострилася суперечність між завданнями щодо інтеграції української вищої школи до європейського простору вищої освіти і чинною системою підготовки фахівців, потребами суспільства в компетентних фахівцях та якістю їх підготовки. Динамізм суспільних процесів обумовлює нові стратегічні напрями перебудови освітнього процесу. Розвиток іншомовної підготовки у вищій професійній освіті обумовлений цілеспрямованою державною політикою щодо євроінтеграції та реформування вищої освіти [4, с. 85].

Об'єктивною ж реальністю розвитку освіти сьогодні є: розширення міжнародних зв'язків й інтеграція до європейської спільноти; навички іншомовної комунікації є ключовими для розвитку міжнародних відносин; багатомовність і полікультурність вважаються необхідними умовами життєдіяльності громадян нової Європи; необхідність пошуку нових конструктивних ідей для вирішення проблеми оптимізації та інтенсифікації формування іншомовної професійної компетентності.

Сучасні інтеграційні процеси, входження в Європейський освітній простір, а також формування глобального ринку праці зумовлюють потребу високої академічної мобільності [4, с. 88]. Отже, іншомовна підготовка є невід'ємною складовою фундаментальної освіти: по-перше, завдяки своїй ролі у вищій освіті та глобалізованому суспільстві, по-друге, як один із засобів передачі світовому співтовариству здобутків вітчизняної науки й освіти. Прогалини в іншомовній підготовці пояснюються недоліками всієї системи оволодіння іноземними мовами в вищій освіті. Україну від Європи все ще відокремлює мовний бар'єр. Більшість фахівців має проблеми

іншомовного спілкування – існують великі суперечності між реальним рівнем володіння іноземною мовою та вимогами суспільного життя сучасних українців в умовах євроінтеграції [2, с. 15]. Вища освіта в Україні має забезпечувати підготовку фахівців, які могли б конкурувати з випускниками престижних закордонних ЗВО. Вимагається посилення не лише спеціалізованої підготовки, але й поглибленого вивчення інших дисциплін для професійної реалізації майбутніх професій, зокрема іноземних мов [8; 9, с. 115].

Розглядаємо процес підготовки через максимальне зближення дистанційного чи аудиторного навчання, позааудиторної роботи та набуття практичних навичок. Використання інтегративного навчання, зокрема психолінгвістичних тренінгів у процесі підготовки, що дає можливість створити психологічні умови, які сприятимуть ефективному співтовариству. Без вивчення міжнародного досвіду неможливо розвивати ефективну професійноорієнтовану вітчизняну систему підготовки, зокрема, іноземною мовою, яка була б адаптована до європейських норм і кращих світових освітніх стандартів. Відтак професійна підготовка потребує суттєвої науково обґрунтованої модернізації, зокрема, запровадження окремих он-лайн спецкурсів, тренінгів, мастер-класів іноземною мовою, що уможливить вирішення актуальних завдань щодо інтеграції до Європейського простору загалом, та відповідності чинної системи підготовки кадрів щодо кращих світових зразків та провідних тенденцій, зокрема [6, с. 65]. Стратегії розвитку вищої освіти в національному та світовому вимірах характеризуються:

- маніфестацією управлінської компетентності як основи професійної діяльності фахівця, що зумовлюється особливостями усвідомлення поведінки та діяльності людей в організації і є частиною сфери культури праці, культури професійної управлінської діяльності;

- розвитком професійного управлінського мислення, яке відзначається усвідомленим, цілеспрямованим, системним підходом та має відбуватися завдяки: формуванню управлінських професійних знань, вмінь та навичок; доцільністю і методичною виправданістю професійної, комунікативно спрямованої підготовки висококваліфікованих фахівців іноземною мовою [7, с. 48].

Доцільною і методично виправданою є професійна, комунікативно спрямована підготовка іноземною мовою, кінцева мета якої:

- відповідає окресленим уявленням про майбутню професійну діяльність (предметність діяльності), стимулює відповідними заходами потребу в професіоналізації паралельно з вивченням іноземної мови (вмотивованість діяльності);

- гармонізує навчальну діяльність іноземною мовою з особистою метою (цілеспрямованість діяльності), а також сприяє актуальному усвідомленню необхідності вивчення іноземної мови як запоруки стати освіченою, культурною, професійною, конкурентоспроможною не лише на вітчизняному, а й на міжнародному ринках праці та успішною особистістю (усвідомленість діяльності) [3, с. 5].

Отже, соціально-економічні та політичні реалії сучасного світу, трансформаційні процеси в системі освіти, вимоги до сучасного фахівця та соціальне замовлення ринку праці спонукають до перегляду окремих усталених поглядів на цілі та завдання професійноспрямованої підготовки загалом та управлінської її складової, зокрема. Рівень підготовленості повинен відповідати міжнародним стандартам, що дозволить ефективно співпрацювати в глобальному життєвому просторі. Необхідним є включення до професійної підготовки спецкурсів, які інтегрують на основі трансдисциплінарного підходу психолого-педагогічну, управлінську, іншомовну комунікативну складові професійної компетентності й забезпечує систематизацію та інтеграцію психологічних, управлінських, іншомовних знань в єдиний професійний простір. Комплексна мета інтегрованих онлайн-спецкурсів – підвищення рівня професійно-педагогічної адаптивності, психолого-педагогічної та управлінської культури; засвоєння сутності, закономірностей, принципів, умов формування якостей активного і соціального компетентного суб'єкта наукової діяльності; практична підготовка особистості до виконання різних функцій і завдань, вирішення проблем професійного та особистісного саморозвитку.

Ці цільові установки спрямовані на розвиток системи універсальних управлінсько-психологічних здібностей і вмінь, що забезпечують реалізацію професійної позиції по відношенню до самого себе (вчити самого себе і адекватно оцінювати свої можливості, самостійно вибудовувати шляхи вирішення проблем і важких ситуацій в особистому і професійному житті, втілювати проекти з підвищення власної професійної компетентності, особистісної самореалізації;

способів продуктивної співпраці й спілкування, вирішення конфліктів; готовності до оптимального рішення управлінсько-професійних завдань у новітніх політико-економічних умовах.

Транс- та міждисциплінарний підходи до організації навчального процесу у вищій школі, втілені в різних дидактичних формах, дозволяють виконувати вимоги науки третього покоління, сформульовані в термінах компетенцій. Інноваційні інформаційно-комунікативні технології є опорою для формування транс- та міждисциплінарних зв'язків [2, с. 25].

Беззаперечно, що євроінтеграція стимулює розвиток вищої школи. Вагомий внесок у позитивні зрушення робить загальна тенденція професійної підготовки фахівців з належним рівнем розвитку управлінських умінь та навичок і відповідною іншомовною комунікативною компетенцією. Фахівець має бути частиною епохи діджиталізації, що уможливить конкурентоздатність на світовому рівні.

Список використаних джерел:

1. Suprun D., Griban G., Nikulochkina O., Varetska O. Formation of the Primary School Teachers' Information Competency in Postgraduate Education. *Postmodern Openings*. 11(3). P. 41– 72. URL: <https://doi.org/10.18662/po/11.3/199>
2. Sheremet M., Suprun M., Suprun D. Future Psychologists' Readiness to Work in Conditions of Social Cohesion in Education WEB OF SCIENCE Published: Sep 2020. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020.
3. Suprun D., Griban G., Okhrimenko I. Formation of Psychophysical Readiness of Cadets for Future Professional Activity. *The Open Sports Sciences Journal*. 2021. 14: 1-8 Electronic publication date: 22/03/2021] [Collection year: 2021] SCOPUS Core
4. Suprun D. Academic mobility perspective in the context of professional internationalization in the field of special education. 2018. DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.13 Kyiv. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34962/Sheremet_83-89.pdf?sequence=1
5. Sheremet M., Suprun D. Motivation development of mental health preservation of specialists in the field of special and inclusive education: european practices Pol Merkur Lek, 2023; LI, 1: 30-34 © ALUNA PublishingHouse DOI: 10.36740/Merkur202301104 URL: <https://polskimerkuriszlekarSKI.pl/wpcontent/uploads/library/PolMerkurLek202301.pdf>
6. Suprun D. *Psychology of Management*, 2023. 412 с.
7. Sopivnyk R., Sopivnyk I., Suprun D., Hryhorenko T. Social leadership and team building. Kyiv, 2023. 400 p.
8. Супрун Д. М. Модернізація змісту професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 492 с.
9. Супрун Д. М. Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної та інклюзивної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.03. Київ, 2018. 657 с.
10. Супрун М. О. Основи професійного самовиховання майбутнього співробітника МВС України : навч. посіб. Київ : КІВС, 1998.

Віталій Бондар,
аспірант Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України

САМОКОНТРОЛЬ І РЕФЛЕКСІЯ У СТРУКТУРІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Забезпечення професійного саморозвитку вчителів фізичної культури пов'язане з рівнем їхньої самоорганізації, умінь визначати цілі самоперетворення, фізичного й особистісного зміцнення, а також етапи самостійного становлення, і за допомогою вольових зусиль реалізовувати сплановані перспективні напрями саморозвитку. Зазначені дії набуття досвіду практичного розв'язання внутрішніх і зовнішніх суперечностей. Загальновідомо, що онтогенез психіки відбувається спіралеподібно. Кожна нова психічна структура виникає на підґрунті попередньої. «Ускладнення психічних структур при переході від нижчих до вищих рівнів психічного життя, –

пише В. Рибалка, – стосується всіх сторін психічного розвитку – мотиваційної (комплекс потреб, інтересів та інших спонукань до дій), змістової (системи уявлень, знань, понять про об'єктивну дійсність), операційної (системи дій, операцій, навичок) й усієї психічної діяльності загалом» [2, с. 135].

Учитель, який рефлексує, – це фахівець, спроможний розмірковувати, аналізувати, досліджувати свій досвід. Це, як казав Д. Дьюї, «вічний учень своєї професії» з невтомною потребою до саморозвитку та самовдосконалення [1]. Така думка увиразнює розуміння сутності професійного саморозвитку учителів як тривалого процесу, що відбувається у певній послідовності – усвідомлення необхідності роботи над собою, прогнозування і реалізація програми дій, активне здійснення змін себе і обставин, оцінювання результатів. Таким чином утворюється спіралеподібний і в чомусь постійно повторюваний рух від одного рівня потреб у саморозвитку до іншого на більш високому рівні. Організація самостійної фізкультурної діяльності здійснюється в умовах духовно-морального посилення розуміння вчителем себе як спортсмена і педагога, осмислення своїх фізичних і психологічних станів, поглиблення на цій основі смислів професійного саморозвитку таких фахівців, що вимагають неперервного самоаналізу і самоконтролю.

Самоорганізацію як показник підвищення рефлексивності суб'єкта фізкультурної та педагогічної освіти ми виокремлюємо у зв'язку з можливістю оцінювання дійсних результатів самореалізації в особистісно- значущій діяльності, раціональних способів самоздійснення, виділяючи якісні перетворення як у власне діяльності, так і в поведінці, а також спілкуванні учителів фізичної культури. Самоорганізація дозволяє визначити рівень діяльній, інтерактивній і міжособистісної рефлексії, характер зміни ціннісних орієнтацій та особистісних смислів, виокремити значущі змістово-сміслові аспекти діяльності, особливості взаємодії та оцінювання продуктивності педагогічного забезпечення особистісного і професійного саморозвитку вчителів. Сукупність виділених аргументів дозволяє констатувати позитивний вплив навчально-методичного забезпечення на гуманізацію вищої фізкультурної та педагогічної освіти, оскільки підвищення рівня самоорганізації у неформальній освіті та здійсненні особистісно-значущої педагогічної діяльності розширює вільний пошук і освоєння нових знань, умінь і навичок, прилучення до цінностей освіти, довірливого спілкування, рівноправних відносин, а отже, розкриває в процесі саморозвитку потенційні можливості вчителів, стимулюючи їхній професійний саморозвиток.

Продуктивність педагогічного забезпечення саморозвитку вчителів фізичної культури слід оцінювати за рівнем самоконтролю, оскільки самоконтроль як інтегративний феномен виступає умовою адекватного психічного відображення людиною свого внутрішнього світу і навколишньої об'єктивної реальності. Різноманіття механізмів самоконтролю підпорядковується принципу ієрархії. Відповідно до вказаного принципу механізми самоконтролю представлені на різних рівнях функціонування психіки: від окремих пізнавальних процесів до вибору мотивів поведінки. У контексті нашого дослідження, самоконтроль у процесі здійснюваного вдосконалення фізкультурно-педагогічної діяльності дозволяє, з одного боку, на підставі реальних показників зіставляти отримані результати з передбачуваним ідеальним станом на конкретному етапі саморозвитку, причому, чим вищим буде рівень усвідомлення самоконтролю, тим продуктивнішим – індивідуальний освітній проект, ширшими функції самоконтролю. Інформаційний зміст компонентів, що входять до самоконтролю, змінюється залежно від функцій і рівня самоконтролю, впливаючи на корекцію мети й освітньої програми, вибір засобів і способів реалізації самостійного навчання і виховання. Це вимагає безперервного підвищення освітньої компетентності в конкретній галузі як фактору активізації саморозвитку. Водночас самоконтроль процесу і результатів фізкультурної діяльності зумовлює необхідність кваліфікованого підтвердження, авторитетного узгодження, компетентного консультування, тобто активізує потребу в розширенні педагогічної взаємодії, форм і засобів співпраці.

З іншого боку, вчитель має можливість оцінювати наявний рівень вжитих ним дій щодо самоконтролю, зіставляючи його з попереднім рівнем мимовільного і довільного самоконтролю. Педагогічне забезпечення у неформальній освіті, спрямоване на закріплення довільного самоконтролю, дозволяє створювати (моделювати) проблемні ситуації, вводити нові види фізичного самовдосконалення, кожен із яких обумовлений відповідною функцією самоконтролю.

Предметом вдосконалення функцій самоконтролю вважаємо: корекцію антропометричних даних організму, показників рівня функціональних систем, зіставлення результатів фізичного і психологічного саморозвитку, а також зміну рівня стану здоров'я, технічного виконання рухових дій, зростання спортивних досягнень.

Таким чином, певний рівень засвоєння видів самоконтролю слугує об'єктивним показником підвищення рефлексивності учителів фізичної культури, критерієм ефективності педагогічного забезпечення саморозвитку вчителів фізичної культури. Створення педагогічних умов саморозвитку рефлексивності вчителів фізичної культури шляхом підвищення самомотивації, самооцінки, самоорганізації, самоконтролю особистості дозволяє позитивно впливати на суб'єктний досвід фахівців, пов'язаний із формуванням моральних норм, уподобань, моральних установок, переконань здорового способу і стилю життя. Педагогічні умови активізації саморозвитку вчителів фізичної культури в такому контексті спрямовані на закріплення ціннісного, операціонального, рефлексійного досвіду значущої діяльності фахівців у період їхнього професійного становлення, розширюючи і використовуючи який учителі фізичної культури інакше сприймають процес власного професійного самовдосконалення в умовах неформальної освіти.

Список використаних джерел:

1. Dewey J. Democracy and Education. URL: <http://www.hn.psu.edu/faculty/jmanis/johndewey.htm>

2. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату) : навчально-метод. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2003. 204 с.

Раїса Волкова,

*старший викладач кафедри харчових технологій та екології
Національного університету «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)*

Жанна Замай,

*канд. техн.наук, доцент кафедри харчових технологій та екології
Національного університету «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)*

КУРС «ТЕХНОЛОГІЯ КОНСЕРВУВАННЯ ПЛОДІВ ТА ОВОЧІВ» І ЙОГО ВИКЛАДАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

У складних умовах, які приносить із собою війна, дедалі більшої уваги набуває питання харчування людини. Консервна промисловість – одна з основних галузей харчової промисловості, яка дає змогу скоротити витрати часу на приготування їжі як у домашніх, так і в польових умовах, урізноманітнити раціон харчування, забезпечити протягом року населення країни та воїнів ЗСУ продуктами з сировини, що росте тільки у визначений період року. Плодоовочева консервна промисловість потребує постійної і неослабної уваги як виробництво, яке відрізняється різноманітністю сировини, безліччю технологічних процесів та їх параметрів [1]. Тобто сьогодні консервна промисловість, що є, по суті, однією з найбільш важливих ланок у вирішенні продовольчої проблеми, потребує постійної посиленої уваги.

Ураховуючи вищесказане, в НУ «Чернігівська політехніка» при вдосконаленні освітньої програми «Харчові технології та інженерія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти курс Технологія консервування плодів та овочів було додано до обов'язкових компонентів. Метою цього курсу є формування науково-професійного світогляду бакалавра спеціальності 181 Харчові технології в галузі виготовлення консервної продукції з плодів та овочів; надання здобувачам теоретичних знань про сукупність процесів та технологічних операцій, які забезпечують одержання консервованих плодовоовочевих та ягідних продуктів заданої якості, ознайомлення їх із закономірностями і процесами, які є спільними для технологій різних консервованих продуктів.

Виклики сьогодення вимагають і відповідних змін наповнення курсу. Крім того, навчальний процес у дистанційній формі – додатковий виклик як для викладачів, так і для студентів. Однак,

перевагою є можливість більш широкого залучання інформаційних ресурсів безпосередньо під час занять. Під час підготовки майбутніх фахівців викладачі інтегрують цифрові інструменти у навчальний процес, опановуючи віртуальну освіту. За умов дистанційного навчання згідно з положеннями нормативної бази Національного університету «Чернігівська політехніка» заняття проводяться за змішаною навчальною системою, тобто використовуються всі традиційні можливості порталу дистанційної освіти Moodle (асинхронна навчальна система) та проведення навчальних занять за розкладом в он-лайн режимі в режимі конференцій Microsoft Teams (синхронна система) [2].

Програмою курсу передбачено 14 годин лабораторних робіт, які проходять із застосування інтерактивних технологій, зокрема дошки Microsoft Whiteboard в Teams конференції. Програмою курсу передбачено розв'язування розрахункових задач, а при використанні відповідної дошки можливе одночасне її використання і викладачем, і здобувачем вищої освіти. Студенти групи по черзі розв'язують задачі «біля дошки», а інші – активно беруть участь в обговоренні, бо навіть додаткові складнощі написання формул у графічному вигляді акцентують увагу студентів на навчальному процесі.

Така форма організації практичних занять виключає відсутність упевненості викладача в самостійності виконання завдань, у самостійності відповідей студентів, тому синхронна робота викладача з групою під час проведення лабораторних занять є обов'язковою.

Список використаних джерел

1. Дейнеко Л. В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень (проблеми теорії та практики). Київ : Знання, 2016. 331 с.

2. Кологойда А. В., Іваненко К. М., Костенко І. А., Волкова Р. М. Використання інформаційних технологій при викладанні дисципліни проектування підприємств харчової промисловості з основами сапр в умовах дистанційного навчання. *Recent Trends in Science : Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, May 5–6, 2022.* FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, P.115–116.

Юлія Доброносова,
канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ МЕТАНАВИЧОК У РОЗКРИТТІ ОСОБИСТІСНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІВ

У сучасних реаліях осмислення ролі навичок, необхідних особистості для успішної самореалізації, передбачає міждисциплінарний діалог між філософією, психологією і педагогікою. Пізнання чинників розкриття особистісного і професійного потенціалу сучасних педагогів актуальне в умовах російсько-української війни, адже в контексті опору українського суспільства агресії увиразнюється ціннісний смисл педагогічної комунікації та діяльності. Локальні виклики воєнного часу конституюються в горизонті глобальних викликів цифрової доби (процесів цифровізації, медіатизації, віртуалізації), помітних у більшості сфер життєдіяльності соціуму на етапі становлення його медіамережевого типу, позначеного високим ступенем складності і надшвидкістю змін. У контексті спільноті двох різновидів викликів актуальним вважаємо пізнання самореалізації педагогів та необхідних для неї навичок майбутнього. *Метою* нашого розгляду є виявлення ролі метанавичок (англ. metaskills) у розкритті особистісного і професійного потенціалу сучасних педагогів. Реалізація її потребуватиме комбінування підходів філософської антропології й гуманістичної психології та філософського переосмислення пропозицій сучасної педагогіки щодо розуміння навичок майбутнього. Концептуалізація метанавичок як навичок вищого порядку у зарубіжній психології почалася на межі ХХ–ХХІ століть [6], хоча згадки про них спорадично з'являлися з 1970-х. Хвилі підвищення інтересу до пізнання їх ролі в житті особистості можна спостерігати на початку 2010-х і в часи пандемії COVID-19. Нинішня увага дослідників до метанавичок зумовлена виходом дискусій щодо їх сутності за рамки кола науковців

чи фахівців з ринку праці та початком публічного обговорення їх значення в контексті проблематики пожиттєвої освіти [1; 10] та пошуку відповідей на антропологічні виклики цифрової доби [11]. У працях зарубіжних [7; 8; 11] й українських [2–5] вчених присутні теоретичні позиції, цінні для розуміння метанавичок як тонких навичок та їх співвідношення з м'якими навичками. В Україні активізація обговорень щодо специфіки їх формування у педагогів вказує на пріоритет їх розгляду як чинника розгортання особистісного і професійного потенціалу в екстремальних умовах війни.

Попри наявність різних підходів дослідників до визначення сутності metaskills, виходитимемо з їх розуміння як метакогнітивних навичок вищого порядку, надумінь або метакогнітивних атрибутів [8], що дозволяють адаптуватися до світу, який швидко змінюється і позначений плінністю. Їх активізаційний потенціал співмірний ідеї навчання впродовж життя, адже вони є навичками, здатними стимулювати адаптивність особи в змінному соціокультурному контексті [10]. Часто їх називають тонкими і відмежовують як від hard skills, так і від soft skills, бо в них на перший план виходить не конкретне вміння або здатність, а розвиток особливого ставлення особи до життя, основою якого є захоплення навчанням, вирішенням проблем, розвитком нових способів діяльності і комунікації, відтак йдеться про випереджальну адаптацію до майбутніх змін та єдність всіх інших вмінь. Меліс Сенова [11, с. 136] пов'язує осмислення ролі metaskills в розвитку особистості з усвідомленням переваг, котрі вони дають в професійній діяльності, бо часто їх відсутність не можуть компенсувати десятки фахових вмінь або обсяг знань. Загалом метанавички можна означити як когнітивну базу для формування м'яких навичок. Вони відпрацьовуються в повсякденні приватного життя і професійній активності – йдеться про безкінечний процес, співмірний з процесом самоактуалізації в розумінні, запропонованому в ХХ столітті гуманістичною психологією на прикордонні інтересів психології і філософії. Такі навички найефективніші в нових ситуаціях і в новій діяльності та в ситуації антропологічного експерименту, котрий мотивує особу на внутрішні зміни. Важко не погодитись із зарубіжними дослідниками [4; 11], що питання про специфіку метанавичок пов'язане з прагненням людства осмислити, які суто людські здатності в теперішньому й прийдешньому світі не зможуть замінити ані цифрові технології, ані технології штучного інтелекту. Мабуть, тому Ольга Лучанінова [2] називає metaskills універсальними і наскрізними навичками особи, які загалом визначають її здатність працювати за умов невизначеності та бути гнучкою в процесі адаптації до мінливих життєвих ситуацій. Їх формування під час навчання у закладах освіти тільки розпочинається і далі відбувається протягом життя людини, тому пріоритетом в освітньому процесі виявляється навіть не формування метанавичок, а їх активізація. Високий рівень розвитку metaskills збільшує можливості самоактуалізації та продукування інновацій у професійній активності особистості. Цей момент особливо важливий, коли йдеться про втілення у діяльності педагогів особистісних рис, їх ціннісну самореалізацію, творення освітнього мережевого простору комунікації. Метанавички забезпечують спільнодію інших вмінь на рівні приватної і професійної (педагогічної) комунікації як у медіамережах, так і в світі неопосередкованих ними взаємодій. Недарма Густаво Розетті [9] звертає увагу на спроможність метанавичок активізувати інші навички, виступаючи каталізаторами для їх розвитку. Педагог із розвиненими metaskills матиме досвід, котрий уможливлуватиме його орієнтацію на їх розвиток у здобувачів освіти та мотиваційну майстерність, що може стати основою для формування мереж комунікації. У переліках метанавичок, запропонованих зарубіжними дослідниками протягом останнього десятиліття, наявні й ті, котрі пов'язані з самореалізацією особистості в педагогічній діяльності. До цінних для розкриття особистісного і професійного потенціалу сучасних педагогів metaskills можна зарахувати самосвідомість (англ. self-awareness), саморефлексію (англ. self-reflection), самоспрямоване зростання (англ. self-directed growth), творче вирішення проблем (англ. Creative problem-solving), стійкість (англ. Resilience) та адаптивність. З-поміж пропозицій українських дослідників [2] на увагу заслуговують дизайн-мислення, адаптивна компетентність, стійкість і позитивна конгруентність (узгодженість особливостей внутрішнього світу особистості та її поведінки). Загалом всі названі метанавички виступають когнітивною базою, котра уможливорює траєкторії особистісного саморозвитку сучасних педагогів та випереджальний характер їх персонального й інтерсуб'єктивного спрямування на вдосконалення м'яких навичок і здобуття нових знань, необхідних для педагогічної комунікації. Метакогнітивні навички стимулюють особу

до того, щоб бути відкритою до змін, корегуючи мислення відповідно до нових потреб і нових горизонтів існування. Орієнтація на їх розвиток дозволяє активізувати самопізнання, без якого годі уявити процес самоактуалізації, та здатність бачити взаємозв'язки і витоки взаємодій в сучасному медіамережевому соціумі. Питання щодо того, як формальна освіта може забезпечити розвиток метанавичок, спонукає до дискусії про освітні трансформації в Україні, пов'язані з активізацією спільноти формальної і неформальної освіти педагогів, що має стати предметом наших майбутніх досліджень.

Список використаних джерел

1. Лещенко О. Метанавички XXI століття: без чого зараз не вижити. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-rozvinuti-navichki-bez-yakih-ne-vizhiti-ubiznesi-poradi-psihologa-ostanni-novini-50206957.html>
2. Лучанінова О. Дистанційне навчання студентів в умовах війни: латентна сила метанавичок. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2022. Том 13. № 25. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/issue/view/28>
3. Мандро Л. «Soft-skills» та «Meta-skills» як основа фахового зростання соціальних працівників. *Science and Education*. 2022. № 3. С. 31–35.
4. Рудюк Т. До проблеми формування метанавичок майбутніх учителів-філологів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 21 (177). С. 172–175.
5. Чикалова М. Формування Soft- та Meta-Skills у майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин при вивченні англійської мови у закладах вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2023. Vol. 2. № 4. С. 10–18.
6. Mindell A. *Metaskills: The Spiritual Art of The Therapy*. Portland : Lao Tse Press, 2003. P. 55–160.
7. Neumeier M. *Meta Skills: Five Talents for the Robotic Age*. New Riders, Pearson Education, 2013. 320 p.
8. Pitchada Prasittichok, Kamolwan Karomprach Klaykaew. Meta-skills development needs assessment among undergraduate students. *Helion*. 2022. Vol. 8 (1). URL: <https://www.cell.com/helion/issue>
9. Razzetti G. *The Meta Skills You Need to Thrive in the 2st Century*. 2018. URL: <https://fearlessculture.design/blog-posts/the-metaskills-you-need-to-thrive-in-the-21st-century>
10. Skills Development Scotland. *Skills 4.0. A Skills Model to Drive Scotland's Future*. URL: https://www.skillsdevelopmentscotland.co.uk/media/44684/skills-40_a-skills-model.pdf
11. Senova M. Meta-skills are the key to Human Potential. *Journal of Behavioral Economics and Social Systems*. 2020. Vol. 2. # 1. P. 133–137.

Євген Жеба,

*аспірант першого року навчання
кафедри професійної освіти та
технології сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

РОЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ

Постановка проблеми. Кожного дня актуальною є потреба пошуку ефективних правових інструментів для соціального та гуманітарного розвитку суспільства в Україні, зокрема через модернізацію освіти. У цьому процесі одну з ключових ролей відіграють викладачі, які повинні трансформувати систему освіти в напрямку засвоєння правового простору та його розвитку як інструменту громадянського суспільства. Головною метою громадянського суспільства є формування особистості з високим рівнем індивідуальної автономії та відповідною системою цінностей. У цьому контексті вчитель має відігравати провідну роль, сприяючи розвитку правової компетентності учнів та формуванню свідомих громадян.

Виклад основного матеріалу. Ряд учених, такі як І. Романов, О. Соломатін, Т. Почтар, О. Скакун, Ю. Калиновський, М. Цимбалюк, досліджують проблеми формування правової

культури та правосвідомості майбутніх учителів і визначають зміст правової освіти у вищих педагогічних навчальних закладах. За сучасними педагогічними уявленнями, особливо в контексті компетентнісного підходу, відзначається визнання компетенцій як необхідної частини, яка виступає універсальним показником успішної професійної діяльності фахівця. Дослідники, такі як В. Болотов, В. Сериков, Я. Кічук, М. Подберезький, вказують, що компетентнісний підхід акцентує увагу на готовності особистості до діяльності, фокусуючись на розв'язанні проблем та ефективності обраного шляху. Багато вчених, підкреслюють, що для майбутніх учителів ключовими є компетентності, такі як інформаційна, комунікативна, правова та інші. Правову компетентність учителя розглядають як складне інтегративне утворення в цілісній структурі його особистості, яке включає правові та професійно-педагогічні знання, вміння та якості. Форми, методи та технології формування правової компетентності майбутніх учителів досліджуються в працях С. Гуріна, А. Бойко, Я. Кічука, Д. Клочкової, О. Іваній. Загальний висновок полягає в тому, що наявні правові дисципліни для майбутніх учителів не забезпечують повноцінний розвиток їхньої правової компетентності, яка вимагає врахування сучасних підходів та взаємодії різних компонентів.

Формування правової компетентності передбачає, що він освоює не просто окремі, відокремлені один від одного елементи правових знань, умінь та навичок, а володіє комплексною процедурою. Кожен напрям формування цієї компетентності містить в собі відповідну сукупність освітніх компонентів, які мають особистісно-діяльнісний характер. Навчальний компонент передбачає розвиток теоретичного аспекту правової компетентності, надаючи майбутньому вчителю загальні правові знання для успішного виконання професійних обов'язків та правового виховання учнів. Практичний компонент визначається набором професійних умінь і навичок, які визначають готовність педагога виконувати завдання правової діяльності. Особистісний компонент формує професійні й особистісні якості, такі як професійно-світоглядні, професійно-поведінкові та особистісно значущі.

Засобами формування правової компетентності у майбутніх вчителів є правова освіта, правове виховання та соціалізація в правовому середовищі вищого навчального закладу. Процес формування цієї компетентності має два напрями: перший пов'язаний із спеціальними педагогічними умовами, які становлять систему професійної підготовки студентів, а другий – інформаційно-орієнтаційний і реалізується на всіх факультетах педагогічного вищого закладу.

Також варто виділити напрям, який є одним з основних для формування правової компетентності майбутніх учителів, він передбачає, що вчителі повинні мати розвинену правосвідомість, знання прав людини та громадянина, основ національної правової системи й освітнього законодавства. Основні вимоги охоплюють позитивне ставлення до правового навчання та виховання учнів і здатність учителів застосовувати правові знання у своїй професійній діяльності.

Висновки. Таким чином, зазначена праця акцентує на важливості формування правової компетентності серед майбутніх учителів як ключового елементу розвитку громадянського суспільства в Україні через модернізацію освіти. Учені досліджують проблеми правової культури та правосвідомості вчителів, зазначаючи важливість компетентнісного підходу в освіті. Загальний висновок полягає в тому, що правові дисципліни для майбутніх учителів не відповідають повноцінному розвитку їхньої правової компетентності, вимагаючи узгоджених підходів та взаємодії різних компонентів. Процес формування правової компетентності об'єднує навчальний, практичний і особистісний компоненти, а засобами досягнення цієї мети є правова освіта, правове виховання та соціалізація в університетському правовому середовищі.

Список використаних джерел

1. Клочкова Д. М., Чернуха Н. М. Взаємозв'язок формування правової компетенції майбутнього вчителя з правовим вихованням особистості. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2011. С. 168–174.

2. Іваній О. М. Структурно-змістова модель формування правової компетентності майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі університету. *Теорія і методика професійної освіти*. Харків, 2012. С. 18–20 с.

3. Розвиток громадянського суспільства в Україні / укл. за участі Л. Шарм, І. Підлуської, Л. Кудінової, Г. Усатенко, Г. Соловій. Київ : Фонд Європа XXI, 2002. С. 57–59.

4. Костенко О. О. Формування правової компетентності майбутніх учителів в теорії та практиці вищої школи. *Соціум. Комунікація. Серія «Історичні науки»* : збірник наукових статей. Вип. 5 С. 64.

5. Правове виховання в сучасній Україні : монографія / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін.; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2010. 368 с.

Олексій Заїка,
*викладач фахових освітніх компонентів,
специдисциплін вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист ВСП «Професійно-педагогічний фаховий
коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННІ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ

Проблема змісту освіти багато років є однією із найактуальніших проблем дидактики, тому що зміст освіти молоді залежить від рівня культури народу, загального розвитку та життя людей. У ході історичного процесу завдання та зміст освіти змінюються відповідно до соціального замовлення суспільства. Напрями розвитку трудового навчання визначаються сучасною концептуальною моделлю освіти загалом. У змісті навчання ця модель передбачає усунення комплексного акценту із засвоєння певного обсягу знань, умінь та навичок на формування компетентностей, що мають бути кінцевим результатом навчання [1].

Компетентність – це оволодіння людиною відповідної компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності. Формування компетентностей досягається за допомогою реалізації певних методів та технологій навчання. Здатність творчого осмислення та творчого використання практично отриманих компетенцій необхідна людині протягом усієї трудової діяльності, формується під час навчання в закладі загальної середньої освіти, і цьому сприяють уроки трудового навчання.

Основною технологією формування компетентностей на сучасному етапі названо метод проєктів, що дозволяє, використовуючи найменші витрати ресурсів, створити в освітньому процесі умови діяльності, максимально наближені до реальних. Метод проєктів передбачає поєднання технології створення освітніх ситуацій, у яких здобувач освіти ставить та вирішує власні проблеми та технології супроводу самостійної діяльності. Метод проєктів є ефективним, оскільки стимулює практичну проєктну діяльність здобувачів освіти та дозволяє формувати весь набір компетенцій. Метод проєктів спрямовано на освітню діяльність – індивідуальну, парну, групову [3].

У сучасній педагогіці проєктна діяльність використовується разом із традиційним предметним навчанням як компонент системи продуктивного навчання. Так, зміст освітньої галузі «Трудове навчання» як обов'язковий елемент передбачає засади проєктування. У програмах «Трудове навчання», «Технології» на виконання проєктів відводиться 25% навчального часу, а проєктів підвищеної складності навчальний час доповнюється за рахунок позанавчальних занять.

Використання методу проєктів дозволяє реалізувати компетентісно орієнтований підхід у трудовому навчанні, інтегрувати знання та навички, отримані здобувачами освіти під час вивчення будь-яких дисциплін на різних етапах навчання. Головна стратегічна мета педагогічного колективу – це розвиток у майбутніх учителів трудового навчання стійкої зацікавленості діяльності в будь-якій галузі.

Творчий проєкт під час занять трудового навчання – це навчально-трудове завдання, за наслідками якого створюється продукт. Відповідно до потреб соціального та науково-технічного прогресу творчі проєкти з виготовлення виробів потребують знань та умінь підприємницької діяльності. Це змінює як зміст, так і методи навчання, формуючи компетенції, які б дозволили адаптуватися до нових соціально-економічних умов.

В освітній галузі «Трудове навчання» використання методу проєктів сприяє формуванню в здобувачів освіти основ технологічної грамотності, культури праці, творчого підходу до вирішення поставлених завдань, засвоєння різноманітних способів обробки матеріалів.

Освітні проєкти містять у собі проблему, що потребує вирішення, і формують одне чи кілька завдань. Наприклад, при вивченні теми «Технології обробки швейного виробу» дівчатам треба дібрати модель, що відповідає вимогам сучасної людини і не вимагає використання дорогих тканин, запропонувати послідовність пошиття виробу, можливі варіанти його виготовлення, спланувати організаційно-технічні заходи, які забезпечать високу ефективність праці, а також підвищать його продуктивність, знизять собівартість, покращать якість продукції.

Під час організації роботи здобувачів освіти методом проєктів можлива як індивідуальна самостійна робота, так і групова. Групова робота приваблює учасників своєю діловою спрямованістю, спілкуванням, можливістю краще пізнати один одного, порівнювати себе з іншими та розширити зону для самооцінки.

Працюючи колективно над груповим проєктом, можливе створення досить великого виробу, що поєднує індивідуальні роботи кожного члена групи. Наприклад, під час роботи над проєктом у розділі «Обробка текстильних матеріалів» на тему «Вишивка» (виготовлення серветок з використанням елементів народної вишивки) можливе поєднання індивідуальних робіт в один виріб – набір серветок для святкового столу, тобто загальний об'єкт проєктування, варіанти якого обговорюються в групі, супроводжуються розробкою орнаментів, мають дизайнерські рішення. При цьому логіка побудови діяльності здобувачів освіти повинна відповідати загальній структурі проєктування, за якої вся група колективно вирішує одну проблему, спільно опановуючи загальну тему. Такі проєкти дозволяють виявляти комунікативні здібності кожного учасника групи.

Тематика проєктів вимагає від здобувача освіти знань з багатьох предметів. Це забезпечує природну інтеграцію знань. Так, під час виконання проєкту з розділу «Технологія обробки текстильних матеріалів» необхідні знання з математики та креслення (виконання розрахунків та креслень виробів); навички образотворчого мистецтва (виконання ескізів об'єктів праці); навички шиття (виготовлення виробів).

Одним із кінцевих етапів роботи над проєктом є оцінювання результатів проєктування. Оцінювання – це імітація професійної експертизи. Попередньо проєкт захищається у групі, потім доопрацьовується та захищається остаточно. При захисті проєкту здобувачі освіти показують свою компетентність у спеціальних питаннях щодо проєкту; навчаються переконувати своїх колег, педагогів у доцільності роботи, її вартості; виявляють старанність, сумлінність, аргументують запропоноване рішення, рівень творчості та оригінального підходу. Особливість системи виконання проєктів – спільна творча робота педагога та здобувача освіти [5].

Список використаних джерел

1. Колеченко О. К. Енциклопедія педагогічних технологій: посібник для викладачів. Харків: 2002. 368 с.
2. Поборченко Н. Нові освітні технології. *Директор школи*. 2007. 38 с.
3. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків: Видавнича група «Основа», 2006. 192 с.
4. Саєнко Т. Інновації у професійній підготовці вчителя технологічної освіти. Київ: Світ виховання, 2007. 15 с.
5. Шляхова Г. Г. Розвиток творчих здібностей на заняттях з трудового навчання. Донецьк, 2012. 240 с.

Милана Колтакова,
викладач фахових дисциплін вищої категорії
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж»
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

В умовах входження України у світову спільноту, розвитку ринкової економіки, модернізації та реструктуризації системи освіти, переходу до інноваційної системи розвитку людських ресурсів соціально-економічна ситуація в нашій країні дозволяє розглядати вітчизняну освіту як складову глобальної освіти в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Важливу роль тут відіграють викладачі, здатні ефективно працювати в нових економічних умовах. На думку експертів, у найближчі роки має відбутися своєрідна «революція» у сфері освітніх технологій, що є однією із найважливіших передумов переходу України до економічного зростання, що свідчить про те, що «людський фактор» і високий професіоналізм педагогів стануть основними напрямками на шляху соціально-економічного розвитку нашої країни.

На основі достатнього рівня інноваційної та підприємницької компетентності важливим завданням сучасної освіти, зокрема для закладів фахової передвищої освіти, стає формування нового типу педагога, майстра виробничого навчання, здатного економічно мислити, бути мобільним та ефективно здійснювати інноваційну та підприємницьку діяльність.

Суспільство і держава формують соціальне замовлення на підготовку конкурентоспроможних фахівців у сфері освіти, які творчо підходять до виконання своїх обов'язків як суб'єктів управління та здатні своєчасно й нестандартно вирішувати нові завдання та проблемні ситуації, використовуючи інноваційні методи розвитку підприємства. Це вимагає інноваційного мислення, мобільності, підприємливості, навичок розвитку, здатності до постійного вдосконалення та вміння створювати інноваційні бізнес-проекти.

Діяльність сучасних викладачів та майстрів виробничого навчання, що значною мірою визначає організаційну ефективність, характеризується низкою управлінських функцій, які в умовах інновацій полягають у прийнятті раціональних рішень на основі глибоких економічних та підприємницьких знань, умінь, навичок, компетенцій та досвіду для вирішення низки нетипових ситуацій, у тому числі конфліктних.

Освіта в Україні є особливо розвиненим сектором ринку освітніх послуг, де пропонуються різноманітні програми підготовки педагогів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти, але їхній рівень не завжди відповідає потребам сучасного суспільства. Західний досвід часто імплементується на рівні зовнішніх атрибутів, без аналізу сутнісних особливостей та характеристик. Як правило, відбувається «копіювання» зразків діяльності та готових знань, що мають теоретичний характер і відірвані від реальної освітньої практики.

Здатність і готовність ефективно здійснювати професійну діяльність послідовно формується через практичний досвід вирішення ситуативних, професійних та управлінських завдань. У педагогіці не існує єдиного підходу до трактування поняття «підготовка до професійної діяльності». Підготовка до інноваційної діяльності означає, з одного боку, оволодіння змістом і структурою цієї діяльності, а з іншого – розвиток особистісних якостей, що гарантують успішне оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, готовність і здатність самостійно та творчо вирішувати професійні завдання, психологічну підготовку до роботи з людьми та управління ними.

У зв'язку з тим, що основою будь-якої професійної діяльності є поняття «компетентність», «готовність майбутніх майстрів виробничого навчання до інноваційної діяльності» визначається як інтегрована особистісна, професійна та соціально значуща якісна характеристика майбутніх фахівців з певним рівнем сформованості інноваційної компетентності.

Отже, формування готовності майбутнього педагога до професійної діяльності є важливим завданням закладу фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел

1. Луценко С. М. Педагогічний коучинг як інноваційна технологія підвищення кваліфікації викладача. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 06–07 квітня 2016 року) / МОН України, СумДПУ ім. А. С. Макаренка; Сумська обл. держ. адміністрація, Ін-т педагогіки НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України; редкол.: А. А. Сбруєва, С. Б. Кузікова, Г.Ю. Ніколаї та ін. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. Т. 2. С. 11–14.

2. Подоляка Д. В. Керівництво саморозвитком майбутньої професійної кар'єри вчителя загальноосвітнього навчального закладу : магістер. робота. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010. 124 с.

Світлана Кравець,
*канд. пед. наук, старший дослідник, завідувач лабораторії
зарубіжних систем професійної освіти і навчання, докторантка
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ

Кризові явища в економіці України та окремих регіонів, спричинені війною, особливо гостро відображаються обмеженістю можливостей інноваційного розвитку державного сектору економіки, соціальних інституцій та виробничих структур. Сучасні підходи до реалізації Плану відновлення України актуалізують питання партнерської консолідації зусиль міжнародних партнерів, представників органів державної влади та регіональних управлінь, бізнесу, громадських організацій та системи освіти у забезпеченні розвитку національної економіки та створення потенційних синергій співпраці із країнами Європейського Союзу [4, с. 10]. Побудова соціально доцільних моделей відновлення національної економіки з отриманням конкретного соціального ефекту за результатами спільної діяльності посилює значення розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ДПП у сфері П(ПТ)О). Цей процес є капіталомістким і потребує підтримки державного бюджету, а також коштів корпоративного і приватного бізнесу. Окрім того, розвиток ДПП у сфері П(ПТ)О залежить від ресурсних можливостей кожного учасника партнерства, що передбачає його відповідальність у повноцінному виконанні цілей ДПП-проекту. Недосконалість окремих складових цілісного процесу ДПП зумовлює його недосконалість, що призводить до деструктуризації системи та відсутності мотивації до ініціювання нових проєктів.

Важливим аспектом розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О є законодавче забезпечення, що визначається Законом України «Про державно-приватне партнерство» [2] (2010) та спеціальними нормативно-правовими документами [1]. Варто зазначити, що у проєкті Закону України «Про професійну освіту» акцентовано на максимальній інтеграції роботодавців до взаємодії із закладами професійної освіти, а також виокремлено окрему статтю про державно-приватне партнерство у сфері професійної освіти (ст. 69), зміст якої розкриває можливі способи укладання договорів між закладами професійної освіти та підприємствами, установами, організаціями (приватними партнерами), а також напрями здійснення ДПП у сфері професійної освіти [3].

Відповідно до чинного законодавства, а також з урахуванням перспектив прийняття нового Закону України «Про професійну освіту» посилюється значення забезпечення інноваційної привабливості закладів П(ПТ)О для розвитку ДПП-проєктів із потенційними партнерами. Йдеться про здатність керівників закладів П(ПТ)О здійснювати управлінську діяльність на основі стратегічного управління, проєктного менеджменту, маркетингу, кластерного підходу тощо, а також розвивати інтелектуальний потенціал педагогічних працівників та виробничі можливості закладу для досягнення спільних цілей партнерської діяльності. Тенденція розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О на управлінському рівні відображається у контексті децентралізації управління, що поступово інтегрує до практик стратегування соціально-економічного розвитку регіонів. Власне і регіональні стратегії є проєктами розвитку регіону за різними напрямками на засадах ДПП, адже для їх реалізації об'єднуються представники обласної районної державної адміністрації, обласних рад, органів місцевого самоврядування, заклади освіти усіх рівнів та форм підпорядкування, громадські організації та ін. зацікавлені сторони.

Варто зазначити, що управлінські практики реалізації ДПП у сфері П(ПТ)О на рівні регіонів характеризуються інтеграцією важливих проєктів до Стратегій соціально-економічного розвитку

регіону, а на місцевому рівні за участю органів місцевого самоврядування значно легше отримувати дозвільні документи та погодження для реалізації та фінансування ДПП-проєкту.

Для розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О актуалізується потреба створення окремого органу регулювання ДПП, що забезпечуватиме координацію співробітництва органів державної влади і приватних партнерів для вирішення найбільш значущих для суспільства проблем. При цьому управлінська діяльність щодо розвитку ДПП передбачатиме: розроблення стратегії відносин бізнесу з державною владою і суспільством; формування середовища для розроблення й реалізації партнерських проєктів, у тому числі міжнародних; організацію ДПП та управління ним відповідно до потреб регіону; організацію заходів, спрямованих на розвиток проєктної культури у суб'єктів партнерства тощо. Зазначимо, що низький рівень розвитку проєктної культури учасників партнерства призводить до неправильного розуміння ними очікуваного результату від інвестицій (як представниками держави, так і бізнесу) – визначаючи мету ДПП-проєкту як отримання інноваційного продукту, увага партнерів здебільшого акцентується на фінансових процесах (витрати, надходження тощо). Однак, повноцінна реалізація можливостей кожного учасника ДПП має бути орієнтована на досягнення спільних цілей, а різне їх розуміння на певному етапі, формажорні ситуації або інші обставини можуть зумовити деякі недосконалості окремих підсистем цілісного процесу, що потребує компенсації цих ресурсів із інших систем чи призупинення спільного проєкту. Такі приклади зумовлюють тенденцію зниження мотивації до ініціювання нових ДПП-проєктів у сфері П(ПТ)О.

Варто зазначити, що тенденції розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О в Україні не є сталими в сучасних умовах, адже виклики сьогодення та складні обставини розвитку усіх секторів економіки зумовлюють щоденне переосмислення цілей та пошук оперативних рішень. Безумовно, це впливає на можливості реалізації ДПП-проєктів та мотивацію щодо створення нових. Однак формування синергетичних систем взаємодії основних суб'єктів ДПП у сфері П(ПТ)О сьогодні є вкрай важливою діяльністю для підвищення ефективності функціонування економіки країни та її відновлення у воєнний та повоєнний періоди.

Список використаних джерел

1. Кравець, С. Г. Нормативно-правове забезпечення розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Professional Pedagogics*. 2022. 1 (24). С. 127–137. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/733147/> (дата звернення: 14.04.2024).
2. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2010. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 16.04.2024).
3. Про професійну освіту: проєкт Закону України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prezentuye-proyekt-novogo-zakonu-pro-profesijnu-osvitu> (дата звернення: 15.04.2024).
4. Технології розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час : практичний посібник / за голов. ред. В. О. Радкевич. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2023. 195 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740135> (дата звернення: 15.04.2024).

Неля Малишева,
викладач фахових освітніх компонентів,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач
ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського НПУ ім. О. Довженка»
(м. Глухів, Україна)

ВИДИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ У США

Професійний розвиток вчителів вважається одним із ключових чинників, що впливають на якість освіти та успішність учнів. Сучасна система професійного розвитку вчителів у США включає в себе як традиційні, так і стандартизовані методи.

Перший тип – традиційні методи, що використовуються вже десятиліттями. Одним із найпоширеніших видів професійного розвитку є участь у конференціях та семінарах. Ці заходи надають учителям можливість обмінюватися досвідом, вивчати нові методики навчання та отримувати оновлені знання у своїй галузі.

Багато шкіл проводять внутрішні тренінги та семінари, де вчителі можуть навчатися від своїх колег та експертів з педагогіки. Ці тренінги можуть бути спрямовані на конкретні аспекти навчання, такі як використання технологій у класі, управління класом або розвиток міжособистісних умінь.

Завдяки швидкому розвитку технологій, учителі мають доступ до безлічі онлайн-курсів та вебінарів, що дозволяють їм навчатися в зручний для них час. Багато шкіл у США запроваджують програми менторства та коучингу для нових учителів або тих, хто прагне підвищити свою кваліфікацію. Ці програми надають індивідуальну підтримку та допомогу в розвитку професійних навичок.

Другий тип – стандартизовані підходи, що зазвичай базуються на офіційних стандартах та програмах. Наприклад, багато університетів та освітніх установ пропонують сертифікаційні курси та програми для вчителів, що дозволяють їм здобути нові кваліфікації або підвищити свою експертність у певній галузі.

Також у США є стандартизовані програми професійного розвитку, що розробляються на рівні держави або округу й вимагаються від усіх учителів. Ці програми можуть бути спрямовані на впровадження нових освітніх стандартів або методик навчання.

Деякі програми професійного розвитку спрямовані на підтримку дослідницької діяльності вчителів, що дозволяє їм вивчати нові методики навчання та застосовувати їх на практиці.

Обидва типи методів мають свої переваги та недоліки. Традиційні методи зазвичай дозволяють учителям отримати більше індивідуальної уваги та підтримки, але вони можуть бути менш структурованими та менш ефективними в термінах досягнення конкретних цілей.

З іншого боку, стандартизовані підходи можуть забезпечити більш однорідне навчання та більшу увагу до деталей, але вони можуть бути менш гнучкими та менш пристосованими до індивідуальних потреб учителів.

Важливо розуміти, що обидва типи методів можуть бути корисними, і їх можна успішно поєднувати. Наприклад, учителі можуть скористатися традиційними методами для отримання індивідуальної підтримки та навчання від своїх колег, а потім скористатися стандартизованими програмами для отримання сертифікатів або кваліфікацій у певних областях.

Це лише деякі з видів професійного розвитку, доступних учителям у Сполучених Штатах Америки.

Поєднання традиційних та стандартизованих методів може допомогти вчителям розвивати свої навички та покращувати якість навчання для всіх учнів. Важливо, щоб кожен учитель мав можливість обирати той підхід, який якнайкраще відповідає його потребам та цілям професійного зростання. На підставі цього може створюватися сприятливе середовище для підвищення якості освіти та розвитку самих учителів.

Список використаних джерел

1. Мукан Н. Дослідження професійного розвитку вчителів загальноосвітніх шкіл у системах неперервної педагогічної освіти Великої Британії, Канади, США. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2012. № 3 (13). С. 110–116.

2. Педагогічні науки та освіта : збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Вип. XLII–XLIII. Запоріжжя : СТАТУС, 2023. 168 с.

Денис Натеса,
*аспірант лабораторії технологій професійного навчання
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

Проблема формування та розвитку правової компетентності важлива в контексті становлення особистості, котра провадить життя в правовому полі держави. Наукова спільнота репрезентує значні дослідження означеного питання на основі зарубіжного досвіду [1–3], акцентуючи увагу на освітній системі з підготовки майбутніх фахівців та необхідності її осучаснення, готовності випускників до здійснення юридично грамотної професійної діяльності, ролі правової компетентності особистості в її реальному житті, в умовах складних випробувань тощо. Дослідниками було сформульовано дефініції терміна «правова компетентність», котрі характеризують означене поняття.

Так, колектив науковців (G. Akhmejanova, B. Olzhabayev, K. Zhanara, A. Avikhan, J. Sakenov) здійснив аналіз формування фахової компетентності студентів юридичних спеціальностей під час вивчення курсів за вибором [1]. Н. Escajeda розкрив нове уявлення про юридичну освіту завдяки дії інноваційної екосистеми, що задовольняє потреби клієнтів [2]. S. Gerst та G. Hess займалися дослідженнями фахових навичок і цінностей у юридичній освіті, описуючи модель GPS [3].

М. Heath, К. Galloway, N. Skead, A. Steel та М. Israel дослідили методику підготовки вчителів та викладачів права з метою їхньої ідентифікації з професією юриста шляхом проведення сесійного навчання й емоційно насиченої діяльності в правовій освіті [4]. G. Hess зосередив увагу на якісному дослідженні правової освіти за допомогою вивчення досвіду видатних викладачів права [5].

J. Klabbers та М. Sellers сконцентрувалися на проблемі інтернаціоналізації права та правової освіти [6]. К. Mania сфокусувала увагу на юридичних послугах і технологіях, оцінюючи потенціал індустрії правових технологій [7].

Результати дослідження колективу науковців (G. Akhmejanova та ін.) щодо формування професійної компетентності студентів юридичних спеціальностей виявили ефективність обраної методики. На їхню думку, – це характеристика професійно-особистісних якостей здобувачів освіти, таких як знання чинного законодавства й інших джерел права, здатність до збалансованого врахування суспільних і приватних інтересів, спроможність до розподілу відповідальності за конкретні ситуації, уміння застосовувати право в практиці та судових процесах, вправність укладати угоди й процесуальні документи та проводити їхню правову експертизу, дотримання вимог провадження справ у судах і позасудово, здатність надавати кваліфіковані юридичні консультації [4, с. 11170].

Вплив фінансової стабільності на створення гнучких та орієнтованих на майбутнє програм правової освіти, які надають студентам ринкові, економічно ефективні й багатоканальні рішення для розвитку знань і навичок, дослідив Н. Escajeda. Майбутнє правової освіти, на його думку, пов'язане з появою сміливих і рішучих лідерів, які здатні: 1) оновити правову освіту для задоволення вимог замовників послуг, 2) створити рухливі інтегровані екосистеми для оновлення сучасних освітніх послуг, 3) користатися новими цифровими технологіями; 4) оновити ринок правничих послуг [2, с. 935].

S. Gerst та G. Hess в процесі вивчення професійних навичок і цінностей у правовій освіті проаналізували вплив критики на ініціювання та проведення реформ у галузі. Це привело до еволюції багатьох освітніх закладів, зокрема і юридичних. Недоліком правової освіти автори назвали недостатню підготовку випускників до реальної фахової діяльності та звернулися до юридичних шкіл з вимогою надавати студентам ширший спектр професійних навичок і цінностей. Оцінка успішності освітніх інновацій здійснювалася за допомогою опитувань або співбесід з колишніми студентами після однорічної чи дворічної юридичної практики. Паралельно проводилося опитування роботодавців. Відповідальне й зважене оцінювання виявило недоліки правової освіти, що уможливило зміни в підготовці студентів до фахової правової діяльності [3, с. 546–547].

Сучасна вища освіта, включно з правовою, містить у собі складності, як стверджують вчені (М. Heath та ін.). Програми з права від традиційних форм, що спрямовані на зміст, перейшли до інноваційних, зорієнтованих на критичне мислення та правові навички. Значну увагу, на думку дослідників, варто спрямувати на інклюзію та добробут студентів. Під час реалізації проекту Smart Casual було розроблено модулі самостійного фахового розвитку викладачів права, котрі спрямовано на інтеграцію традиційного й інноваційного викладання права. Нинішня правова освіта також потребує емоційної діяльності вчених-юристів [4].

N. Poythress, проаналізувавши зміст терміна «правова компетентність», ототожнив його з передбаченою законом здатністю або набором здібностей людини для забезпечення її можливості отримувати смак від життя, не боячись втручання в нього уряду, використовувати права, переваги й можливості, які це право має їм гарантувати. Необхідність мати правову компетентність викликана окремими правовими контекстами (допит у поліції, судові процедури), прийняттям рішення про лікування чи надавання згоди для участі в експерименті. Оцінювання правової компетентності в їхньому дослідженні спрямоване не на проходження криміналістичних тестів, а на розроблення інноваційних інструментів спеціалістами-психологами з урахуванням індивідуальних особливостей [8, с. 543].

A. Sherr розглядав правову компетентність у ролі організаційного принципу багаторівневої юридичної освіти в Сполучених Штатах, Австралії, Європі тощо. Роль правової компетентності – у її здатності інтегрування різних елементів правової освіти від «ясельної» до вищої юридичної та післядипломної освіти. Практична й інтелектуальна узгодженість цієї системи поєднує цивільне й загальне право, що забезпечує їхню вищу результативність [9, с. 31–32].

T. Spaak, розглядаючи дефініцію терміна «правова компетентність», пов'язує її зі здатністю реалізовувати власні бажання відповідно до юридичних повноважень, продукувати згідно з певними визначеними процедурами та умовами норми прав і обов'язків в межах примусових рамок закону. Наявність правової компетентності створює особі можливості для зміни правових позицій. Це необхідна умова юридичної чинності, оскільки реалізація компетентності можлива тільки завдяки вчиненню людиною правомірної дії [10, с. 4].

Тож правова компетентність як складова життєвої та професійної компетентності, на думку закордонних науковців, відіграє значну роль у формуванні правової свідомості та загальної культури особистості, правової регуляції її стосунків як усередині соціуму, так і в її відносинах із державою. Аналіз закордонного досвіду формування та розвитку правової компетентності свідчить про сформоване вузькоспрямоване трактування. Воно пов'язане із застосуванням правової компетентності в певних контекстах, клінічною практикою або в процесі дослідження. Підтверджено роль правової компетентності як неодмінної гарантії юридичної чинності з огляду на підтвердження гіпотези про практику вчинення правомірної дії компетентними особами.

Список використаних джерел

1. Радкевич В. О., Бородієнко О. В., Пуховська Л. П., Базелюк Н. В. та ін. Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу : монографія. Житомир : Полісся, 2018. 218 с.
2. Каленський А. А. Професійно-педагогічна етика майбутніх викладачів в зарубіжних дослідженнях. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. 2014. № 199 (1). С. 128–134.
3. Borodiienko O. Ensuring the quality of training of teachers of vocational training: analysis of foreign experience. *Professional Pedagogics*. 2018. № 16. С. 152–161.
4. Akhmejanova G., Olzhabayev B., Zhanara K., Avikhan A., Sakenov J. Formation of professional competence of legal specialty students in the elective courses studying. *International Journal of Environmental and Science Education*. 2016. № 11(18). P. 11163–11173.
5. Escajeda H. G. Legal Education: A New Growth Vision Part II—The Groundwork: *Building a Customer Satisfying Innovation Ecosystem*. 2019. 97 Neb. L. Rev. P. 935–1019.
6. Gerst S., Hess G. Professional skills and values in legal education: The GPS model. *Valparaiso University Law Review*. 2009. № 43(2). P. 513–557.
7. Heath M., Galloway K., Skead N., Steel A., Israel M. Learning to feel like a lawyer: Law teachers, sessional teaching and emotional labour in legal education. *Griffith Law Review*. 2017. № 26 (3). P. 430–457. URL: <https://doi.org/10.1080/10383441.2017.1406791>
8. Hess G. F. Qualitative research on legal education: Studying outstanding law teachers. *Alberta Law Review*. 2014. № 51(4). P. 925–940. URL: <https://doi.org/10.29173/alr45>
9. Klabbbers J., Sellers M. The internationalization of law and legal education. *Springer*. 2008. № 18. 236 p.
10. Mania K. Legal Technology: Assessment of the Legal Tech Industry's Potential. *Journal of the Knowledge Economy*. 2023. № 14. P. 595–619.
11. Poythress N. G. Legal Competency. *Encyclopedia of Applied Psychology*. 2004. P. 543–554.

12.Sherr A.H. Legal Education, Legal Competence and Little Bo Peep. 1997. URL: <https://ssrn.com/abstract=1883514>

13.Spaak T. Explicating the Concept of Legal Competence. *Concepts in the Law*. 2008. P. 1–12.

Анна Остапенко,
*доктор філософії, науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ОЦІНКА САМООСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА МАЙБУТНЄ

Завдяки новій європейській стратегії для закладів вищої освіти висвітлено актуальні виклики та тенденції вищої освіти в Європі, наголошуючи на необхідності, щоб викладачі отримували відповідні навички, необхідні для досягнення наукової досконалості, упровадження інновацій та ефективно використовували інформацію та комунікаційні технології. ЮНЕСКО є світовим лідером у сфері освіти, розробляючи трансформації в освіті: що слід продовжувати, від чого слід відмовитися, чи потрібно творчість в викладанні та навчанні, педагогіку повернувши на перший план у контексті вищої освіти. Оскільки педагогічні працівники працюють у період швидких змін та викликів, потрібно врахувати той факт, що недостатньо відомо та досліджено які зміни впливають на самоосвіту педагогічних працівників, оскільки, підвищення кваліфікації педагогічних працівників є життєво необхідним для успіху та прогресу вищої освіти. Концептуальні ідеї професіоналізму педагогічних працівників пов'язані з педагогічними інноваціями, що впроваджуються з технологічним прогресом з соціальними та технічними аспектами. До соціального виміру відносять безперервний та професійний розвиток й концепція викладання дисциплін. Технічний вимір пов'язаний з інструментами (інформаційні та комунікаційні технології, педагогічні методи, моделі та підходи). Таким чином, педагогічні працівники постійно самонавчаються та підвищують свою кваліфікацію працюючи з педагогічними інноваціями, переробляючи та оновлюючи форми викладання, оцінювання, що орієнтовані на студентів де гібридний навчальний процес (фізична присутність студентів та використання цифрових інструментів). Процедура оцінювання успішності кар'єри педагогічного працівника є невід'ємною частиною їхньої роботи. Оцінювання педагогічного працівника включає діяльність викладання, наукові дослідження, підприємництво та лідерство. Це підвищує привабливість дослідницької кар'єри для педагогічного працівника. Тому самоосвіта педагогів повинна бути важливим аспектом для кар'єри в галузі вищої освіти. Результатом вищої освіти є високоякісна академічна робота виконана професійними педагогічними працівниками. Міністерство освіти і науки Латвійської Республіки запропонувало нову структуру підвищення професійної кар'єри для педагогічних працівників щодо фрагментації викладання та дослідження, підвищення слабкої інтернаціоналізації. Звідси випливає, що професорсько-викладацький склад закладів вищої освіти повинен поєднувати викладацьку, навчальну та дослідницьку роботу для забезпечення якісного навчального процесу, прогрес самоосвіти повинен систематично оцінюватися для подальшої професійної кар'єри. Також для досягнення якості викладання в інженерній освіті (Ризький технічний університет) необхідно постійно вдосконалюватися та розвиватися, оскільки це частина педагогічної кар'єри. Для оцінювання науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти Міністерство освіти і науки Латвійської Республіки переглянуло модель фінансування ЗВО як стверджують вчені, що досліджували цю проблему й вони визначили основні принципи розвитку інновацій педагогічних працівників до трьох: модель фінансування (базове фінансування досліджень і фундаментальних досліджень, фінансування засноване на результатах навчання та результатах досліджень; фінансування інновацій – фінансування, орієнтоване на розвиток закладів та їх профілю). Проте незрозуміла робота педагогічних працівників із запропонованої моделі фінансування з трьох компонентів. Прогрес самоосвіти педагогічних працівників планувався вимірюватися за такими показниками:

чисельність наукового персоналу, % від загальної кількості працівників (штатних); % працівників у віці 25–34 роки зі ступенем доктора; фінансування наукових досліджень і розробок, % ВВП; кількість щорічних публікацій у міжнародній базі даних цитування Scopus; публікації педагогічних працівників у ТОП-10 найбільш часто цитованих у відповідній галузі, % бізнес-фінансування науково-дослідної діяльності в державному секторі та секторі вищої освіти, % від загального фінансування науково-дослідної діяльності в державному секторі та секторі вищої освіти. Для оцінки діяльності викладацького складу вказувалися лише кількісні показники їхньої діяльності. Педагогічні працівники мають володіти певними видами знань, зокрема, знаннями дидактики та загальнопедагогічними знаннями.

З використанням цифрових технологій в освіті до педагогічного працівника висунуто підвищені вимоги до їхньої компетентності, звідси виходить, що знання та навички педагогічного працівника слід розширювати шляхом ефективного використання цифрових технологій у викладанні, додаючи технологічні й педагогічні знання. Учені з Латвії об'єднали проаналізовані доктрини про педагогічну компетентність як професійно-особистісну характеристику педагога, що забезпечує високий рівень науково-педагогічної діяльності зі здатністю ефективно управляти процесом викладання через активну практичну співпрацю із застосуванням цифрових технологій, з урахуванням постійного само- та професійного розвитку. У дослідженні показано, що учені з Ризького технічного університету провели у 2022 році Методологічну конференцію організована RTU Study Department Centre of Academic Excellence на тему: «Підвищення педагогічної компетентності професорсько-викладацького складу: зміст, методи, досвід». У дослідженні, що відбувалося під час конференції взяли участь 60 представників професорсько-викладацького складу. Учені проаналізували відповіді учасників конференції в трьох різних напрямках: 1) група має точку зору педагогів; 2) група має точку зору студентів; 3) група має точку зору інституційних перспектив. Учасники експерименту дали письмові відповіді. Проаналізовані відповіді за допомогою співпадиння однакових слів та словосполучень, ідей та пропозицій відповідно реальної педагогічної ситуації. Учені визначили що для оцінювання самоосвіти педагогічних працівників виділили наступні елементи: з точки зору викладача – знання та досвід викладання (дидактики) та суміжної сфери, підхід, орієнтований на студента, цифрові навички та навички співпраці, враховуючи особистий розвиток; з точки зору студентів це – оцінювання, зворотний зв'язок та ставлення; з точки зору закладу вищої освіти це – система оцінювання та кар'єрний розвиток. Ключові елементи оцінювання педагогічних працівників повинні бути чітко визначені у закладах вищої освіти, шляхом розробки системи оцінювання. Крім того, для оцінки педагогічної компетентності педагогічних працівників слід визначити наступні ключові елементи: знання та досвід викладання та суміжної галузі, підхід орієнтований на студента, цифрові навички співпраці, враховуючи саморозвиток, оцінювання, зворотній зв'язок, формування чіткої та прозорої системи оцінювання та педагогічну компетентність [1, с. 349–360].

У 2023 році науковцями з Інституту професійної освіти НАПН України проведено дослідження щодо самооцінювання педагогічних працівників, акцентуючи увагу на один аспект дослідження в тезах, що педагогічний працівник відчуває потребу в самоосвіті та самовдосконаленні (48,9%) [2, с.136].

Висновки. Отже, проаналізувавши дослідження литовських учених щодо оцінки самоосвіти педагогічних працівників, можна зробити висновок, що для забезпечення якісного навчального процесу викладацький склад закладів вищої освіти має поєднувати викладацьку, навчальну та науково-дослідницьку роботу, але систематично оцінювати прогрес своїх досягнень для подальшого планування кар'єрного розвитку.

Список використаних джерел

1. Vindača Olga. Assessment of pedagogical competence of academic staff: case study. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. May 26th-27th, 2023, Vol. 1. P. 349–360. URL: <https://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7151>

2. Тітова О. А., Лузан П. Г., Пашенко Т. М., Мося І. А., Остапенко А. В., Ямковий О. Ю. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу : монографія. Київ : ІПО НАПН України, 2023. 272 с.

Ілля Пахомов,
старший викладач
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України
(м. Біла Церква, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Актуальність теми обумовлена негативним впливом професійного вигорання на психоемоційний стан педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О).

Переважна більшість дослідників вивчали професійне вигорання викладачів закладів загальної середньої освіти, дещо менше – вихователів закладів дошкільної освіти, ще менше – викладачів закладів вищої освіти, дослідження професійного вигорання педагогічних працівників ЗП(ПТ)О майже не проводилися, що обумовлює тему дослідження.

Метою дослідження є психологічна діагностика рівня професійного вигорання педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та надання практичних рекомендацій щодо профілактики та корекції цього негативного явища.

З метою визначення рівня професійного вигорання нами було проведено опитування 98 педагогічних працівників ЗП(ПТ)О. За посадою серед них дещо переважають майстри виробничого навчання (55%), викладачів професійно-теоретичної підготовки дещо менше (45%). За гендерною ознакою переважають жінки (59%), чоловіків дещо менше (41%). За віком серед опитаних переважають особи середнього віку (35-60 років) – 63%, осіб молодіжного віку (до 35 років) значно менше – 21%, ще менше осіб похилого віку (понад 60 років) – 16%. Серед досліджуваних педагогічних працівників більшість мають значний педагогічний стаж (10-20 років – 25%, 20-30 років – 30%, понад 30 років – 6%), осіб з незначним стажем дещо менше (до 5 років – 18%, 5-10 років – 21 %).

За гендерним складом серед майстрів чоловіків і жінок порівну (по 50%), тоді як серед викладачів переважають жінки (73%), чоловіків значно менше (27%). За віком серед майстрів переважають особи середнього віку (58%), осіб молодого та похилого віку значно менше (28% та 14% відповідно); серед викладачів також переважають особи середнього віку (68%), осіб молодого та похилого віку значно менше (12% та 20% відповідно).

За педагогічним стажем серед майстрів переважають особи з середнім стажем (5–10 та 10–20 років – по 31% відповідно), значно менше осіб з незначним стажем (до 5 років – 18%), а також зі значним стажем (20–30 та понад 30 років – по 10% відповідно). Серед викладачів переважають особи зі значним стажем (від 20 років – 62% відповідно), значно менше осіб з середнім стажем (10–20 років – 20%), а також з незначним стажем (до 5 та 5–10 років – 10% та 8 % відповідно).

Порівняльний аналіз свідчить, про наявність значних відмінностей у гендерному складі досліджуваних педагогічних працівників: частка чоловіків серед майстрів вдвічі більше, ніж серед викладачів (50% та 27% відповідно), частка осіб молодого віку також вдвічі більша серед майстрів, ніж серед викладачів (28% та 12% відповідно).

За педагогічним стажем також між майстрами та викладачами також виявлено істотні відмінності: осіб з педагогічним стажем понад 20 років втричі більше серед викладачів, ніж серед майстрів (62% та 20% відповідно), а осіб з педагогічним стажем до 10 років, навпаки, втричі більше серед майстрів, ніж серед викладачів (49% та 18% відповідно).

Порівняльний аналіз віку та педагогічного стажу досліджуваних також свідчить, що серед майстрів та викладачів молодого віку переважають особи з незначним педагогічним стажем (до 10 років), серед осіб середнього віку – з середнім стажем (10-30 років), а серед осіб похилого віку – зі значним стажем (понад 30 років). Це підтверджується даними кореляційного аналізу, де коефіцієнт парної кореляції Пірсона між віком та педагогічним стажем досліджуваних склав 0,88, що свідчить про дуже тісний прямо пропорційний зв'язок між цими показниками педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

З метою діагностики професійного вигорання ми застосовували опитувальник «Професійне вигорання» Х. Маслач – С. Джексон (адаптація О. Водоп'янової та О. Старченкової), який дає можливість визначити основні складові синдрому професійного вигорання: емоційну виснаженість, деперсоналізацію, редукцію особистих досягнень. Опитування показало, що високий рівень професійного вигорання мають 15% опитаних, середній – 39%, низький – 46%.

За посадою більш високим рівнем професійного та емоційного вигорання характеризуються майстри виробничого навчання, ніж викладачі професійно-теоретичної підготовки. Високий його рівень спостерігається у 10% майстрів і лише у 5% викладачів, тоді як низький – у 20% майстрів та 26% викладачів. На наш погляд, це відбувається тому, що не всі майстри виробничого навчання мають вищу освіту, в т. ч. педагогічну, тоді як усі викладачі таку освіту мають. Також серед майстрів є певна частка осіб, які не змогли реалізуватися на виробництві, тому вимушені були прийти на роботу до ЗП(ПТ)О.

За гендерною ознакою таких закономірностей не виявлено: високий рівень вигорання спостерігається у 8% майстрів і 7% викладачів, тоді як низький – у 20% майстрів та 26% викладачів. На наш погляд, це свідчить про однаковий вплив вигорання на усіх педагогічних працівників: як на чоловіків, так і на жінок.

За віком більш високим рівнем професійного та емоційного вигорання характеризуються особи похилого віку, а найменшим – молодь. Високий його рівень спостерігається у 2% молодих працівників, 5% – у осіб середнього віку, 8% - у осіб похилого віку. На наш погляд, це відбувається тому, що молоді працівники, як правило, мають незначний педагогічний стаж, не відчули у повній мірі негативного впливу професії на особистість, більш ініціативні, активні та творчі, ніж працівники середнього та похилого віку.

Серед осіб середнього віку переважають працівники із середнім та низьким рівнями вигорання (по 29%), як правило, більшість з них мають педагогічний стаж 10-20 років, вони відчули у деякій мірі негативний вплив професії на особистість, менш ініціативні, активні та творчі, ніж молоді працівники.

Серед осіб похилого віку переважають працівники з високим рівнем вигорання (8%), тоді як осіб із середнім рівнем дещо менше (6%), а працівників з низьким рівнем майже немає (2%). Як правило, більшість з них мають педагогічний стаж понад 20 років (а деякі – навіть понад 40 років), вони відчули у повній мірі негативний вплив професії на особистість, більшість з них не ініціативні, пасивні та не проявляють творчість у професії.

За педагогічним стажем більш високим рівнем професійного та емоційного вигорання характеризуються особи зі значним стажем (понад 30 років), а найменшим – працівники-початківці зі стажем менше 5 років. Високий його рівень спостерігається лише у 1% молодих працівників, 2% – у більш досвідчених працівників зі стажем 5–10 років, 4% - у досвідчених працівників зі стажем 10–20 років, 3% - у досвідчених працівників зі стажем 20-30 років, тоді як найбільша частка (5%) – у найбільш досвідчених працівників зі стажем понад 30 років. На наш погляд, це відбувається тому, що молоді працівники з незначним педагогічним стажем перебувають на етапі професійної адаптації, у них вищий інтерес до професії та педагогічної діяльності, рівень ініціативні, активні та творчі, ніж у працівників зі значним стажем.

Серед працівників з середнім рівнем вигорання переважають особи з педагогічним стажем 5-10 та 20–30 років, які пройшли етап професійної адаптації і перебувають на етапі професійного розвитку, вони відчули у повній мірі як позитивний, так і негативний вплив професії на особистість, менш ініціативні, активні та творчі, ніж молоді працівники.

Серед працівників з низьким рівнем вигорання переважають особи з педагогічним стажем 10–20 років, з одного боку, не втратили інтерес до професії та педагогічної діяльності, рівень ініціативні, активні та творчості ще досить високий, а з іншого – успішно пройшли етап професійної адаптації і набули значного педагогічного досвіду.

Ці висновки підтверджуються результатами кореляційного аналізу. Високі значення коефіцієнту кореляції Пірсона, які свідчать про наявність тісних зв'язків, отримано між усіма показниками професійного вигорання: деперсоналізацією та емоційним вигоранням (0,90), емоційним вигоранням та редукцією професійних досягнень (0,82), редукцією професійних досягнень та деперсоналізацією (0,78).

Між віком педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та показниками їхнього професійного вигорання тісних зв'язків не виявлено, коефіцієнт кореляції незначний: емоційне вигорання (0,41), дерерсоналізація (0,48), редукція професійних досягнень (0,39).

Між педагогічним стажем педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та показниками їхнього професійного вигорання тісних зв'язків також не виявлено: емоційне вигорання (0,44), дерерсоналізація (0,49), редукція професійних досягнень (0,42). Це не дивно, бо коефіцієнт кореляції між віком та педагогічним стажем значний (0,88).

Отже, серед опитаних педагогічних працівників ЗП(ПТ)О переважали майстри виробничого навчання, жінки, особи середнього віку з педагогічним стажем 20-30 років. Високий рівень емоційного та професійного вигорання мають 15% опитаних, середній – 39%, низький – 46%. За посадою більш високим рівнем професійного вигорання характеризуються майстри виробничого навчання, за віком – особи похилого віку, за педагогічним стажем – особи зі значним стажем (понад 30 років), за гендерною ознакою таких закономірностей не виявлено. Результати кореляційного аналізу свідчать про наявність тісних зв'язків між усіма показниками професійного вигорання.

Тетяна Пащенко,
*канд. пед. наук, старший науковий співробітник
лабораторії науково-методичного супроводу підготовки
фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

СПІВВІДНОШЕННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ТА ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ ПРОЦЕСУ САМОРОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

Можливості становлення фахової передвищої освіти та її теперішній стан значною мірою залежать від наукової та методичної кваліфікації викладачів, від їхньої творчості та можливості вирішувати проблеми підготовки та розвитку майбутнього фахівця. Щоб відповідати новітнім освітнім запитам суспільства і економіки, педагогічні працівники фахових коледжів повинні мати якісний, гнучкий потенціал. Удосконалення якості освітнього процесу у вищих навчальних закладах, підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від рівня підготовки викладачів. Підвищенню рівня професійної майстерності сприяють різні курси підвищення кваліфікації, семінари та конференції, круглі столи, відвідування занять колег тощо. Але їхня роль буде незначною без процесу самоосвіти, саморозвитку викладача.

Особистісно-професійний саморозвиток педагогічних працівників тісно пов'язаний з самоменеджментом, під яким розуміється самостійне управління процесом розвитку. Самоменеджмент ґрунтується на раціональному використанні часу, а також на самоорганізації діяльності. Зрештою, самоменеджмент спрямований на максимальне використання потенційних можливостей людини, а це впливає на зростання рівня самомотивації, досягнення цілей саморозвитку.

У психолого-педагогічних дослідженнях відображено численні теоретичні та практичні основи самоменеджменту педагога, зокрема, розроблено рекомендації, які дозволяють використовувати потенційні можливості, свідомо та раціонально керувати власним життям та часом, існують програми навчання педагогів прийомам професійного самоменеджменту [3].

Якщо самоменеджмент спрямований на самостійне управління процесом саморозвитку, то тьюторство передбачає супровід педагога, що само розвивається. Невипадково у перекладі з англійської тьютор – це тренер, іншими словами, наставник, а перекладі з латинської тьюторство означає спостерігати і піклуватися. Але це поняття не є новим в освітній практиці, оскільки феномен тьюторства оформився ще в середньовічну епоху у класичних університетах. Спочатку зміст тьюторства полягав у посередництві в отриманні самоосвіти, супроводі цього процесу. З філософської точки зору предметом тьюторської педагогіки є супровід особистості в стані розвитку, але це ще й вектор соціальних інновацій, а також точка зростання сучасної культури [2]. Справжня потреба у тьюторстві виникає у умовах варіативної освіти, її індивідуалізації і

диверсифікації. Сучасні тьюторські моделі створюються з метою освітньої рефлексії, самовизначення особистості. У практичній педагогіці розроблено новітні технології тьюторського супроводу процесів саморозвитку та розвитку педагогів в умовах інноваційних освітніх процесів [1].

Освітня практика та практична професійно-педагогічна діяльність дозволяють сформулювати висновок про визнання важливості як самоменеджменту, так і тьюторського супроводу процесів розвитку та саморозвитку педагогічних працівників фахових коледжів. Раціональне поєднання самоменеджменту та тьюторського супроводу з урахуванням індивідуальних особливостей та здібностей є основою для якісного здійснення та підвищення результативності особистісно-професійного саморозвитку педагога в умовах сучасного інтегративного освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти.

Тьюторська діяльність полягає в науково-методичному супроводі особистісно-професійного саморозвитку педагогічних працівників. Роль тьютора виконує, як правило, фахівець із науково-методичної роботи освітньої організації. Провідним напрямом роботи тьютора є розширення потенційних можливостей використання професійно-розвивальних ресурсів інтегративного освітнього середовища навчального закладу для саморозвитку викладачів. Зберігаючи та розвиваючи самостійність суб'єкта, тьютор надає науково-методичну допомогу педагогам у конструюванні та реалізації індивідуальних професійно-розвивальних траєкторій.

Ученими встановлено достовірні та статистично значущі взаємозв'язки між здатністю педагогів до саморозвитку, рефлексійними та проєктувальними компетентностями, встановлена закономірність дає можливість дійти висновку, що чим більше сформовані рефлексійні й проєктувальні компетентності педагога, тим вище потенційна здатність до процесу особистісно-професійного саморозвитку [2].

Конструювання варіативних індивідуальних професійно-розвивальних траєкторій педагогів на основі самоменеджменту та тьюторського супроводу процесу саморозвитку, які взаємно доповнюють один одного в організації процесу особистісно-професійного саморозвитку педагогів, повинні бути засновані на індивідуальному підході, виявленні та розвитку професійно-розвивальних мотивів, пошуку ресурсів інтегративного освітнього середовища для індивідуалізації саморозвитку, формування раціональних способів реалізації траєкторій цього процесу.

Список використаних джерел

1. Денисенко Н. Г., Тараджук Д. О. Функції тьютора як педагога в системі професійної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. пр. Київ, 2019. Вип. 66. С. 55–59. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/66-2019/15.pdf>.

2. Осадча К. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. Мелітополь, 2020. 705 с.

3. Штепа О. С. Самоменеджмент (самоорганізування особистості) : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 362 с.

Кирило Пономаренко,

аспірант першого року навчання

Глухівського національного педагогічного університету

імені Олександра Довженка

(м. Глухів, Україна)

ІННОВАЦІЙНА СПРИЙНЯТЛИВІСТЬ ПЕДАГОГІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ: ПОНЯТТЯ І СКЛАДНИКИ

Сучасна соціально-економічна ситуація, що склалася в нашій країні сьогодні, потребує кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя, включаючи й освіту. Стає очевидним, що проблеми навчання й виховання, розвитку здобувачів освіти можуть бути успішно вирішені лише в ході вдосконалення системи управління, на основі наукових принципів, досягнень високого

рівня професіоналізму керівників шкільних установ, підвищення кваліфікації педагогів, модифікації підходів до організації освітнього процесу.

Одним із шляхів удосконалення управління шкільним освітнім середовищем є підвищення інноваційної сприйнятливості педагогів закладів загальної середньої освіти. Процес упровадження інновацій у сферу управлінської діяльності школи – це складний процес, який передбачає поступове оновлення й удосконалення змісту, методів, засобів, технологій управління, що, в решті решт, впливає на якість освітнього процесу.

Інноваційний освітній менеджмент дозволяє підняти на більш високий рівень планування, організацію й інші управлінські функції керівника, удосконалити організаційну структуру шкільного закладу, що створює сприятливі умови для професійного і творчого зростання педагогів, впливає на якість освітнього процесу, підвищує конкурентоспроможність закладу.

Аналіз літератури [1-3] дозволив визначити поняття інноваційної сприйнятливості педагогів. Інноваційна сприйнятливість педагогів - це їхня готовність та здатність приймати й упроваджувати, адаптувати нові ідеї, методи, технології або підходи до навчання в ході освітнього процесу. Це ключовий фактор розвитку якісної освіти й удосконалення навчального середовища, який впливає на успішне впровадження інновацій в освітній процес.

Наступним кроком нашого дослідження було з'ясування основних складників інноваційної сприйнятливості педагогів.

Відкритість, позитивне ставлення учителів до інновацій – важливий аспект, оскільки вимагає від педагогів готовності до прийняття нових ідей, методів, технологій або підходів до навчання. Цей складник дозволяє педагогам відмовитися від старих, звичних методів, які можуть утратити свою актуальність. Вони повинні бачити переваги нових підходів і бути готовими до використання їх у своїй практиці. Готовність до змін – це основна характеристика, яка відображає готовність освітянина до змін у своїй практиці. Педагог повинен бути відкритим до нових ідей і готовим адаптуватися до нових вимог і застосування інноваційних технологій.

Інноваційна сприйнятливість передбачає *гнучкість мислення*, здатність до адаптації та змін. Педагоги, які готові відступитися від стандартних методів і переглядати свої підходи до навчання, зазвичай успішніше впроваджують інновації у практику.

Мотивація до саморозвитку є важливим складником досліджуваної якості. Педагоги з високим рівнем інноваційної сприйнятливості постійно прагнуть розвивати свої професійні навички та знання. Вони відкриті до навчання новим методам, проходженню курсів підвищення кваліфікації та інших форм професійного розвитку.

Виділяємо *критичне мислення* як один із необхідних складників, оскільки педагоги з високим рівнем інноваційної сприйнятливості здатні критично оцінювати інновації, що пропонуються. Вони не лише приймають нове, але й вміють аналізувати його ефективність, ризики та переваги для своєї практики.

Уміння командної роботи, підтримки й співпраці. Інноваційна сприйнятливість педагогів може бути підсилена, якщо вони вміють співпрацювати з колегами, отримувати підтримку адміністрації та інших учасників освітнього процесу рід час упровадження нововведень.

Навчально-методична підтримка передбачає вміння й доступ до належної навчально-методичної підтримки для успішного впровадження нововведень, що включає роботу з навчальними посібниками, тренінгами, семінарами та інші форми підтримки. Як наслідок, учителі здобувають таку якість як здатність до самоосвіти, бо вони мають бути готові до постійного професійного зростання, бути відкритими до нових ідей і готовими до вдосконалення своєї роботи.

Сприйняття соціального контексту – один із найнеобхідніших складників інноваційної сприйнятливості сучасного педагога, оскільки треба розуміти соціальний контекст, в якому вони працюють, і враховувати його в ході впровадження нових підходів, що передбачає розуміння потреб учнів, культурні особливості й інші соціальні аспекти.

Ці складники взаємодіють, формуючи базу для успішного впровадження інновацій у сфері освіти. Педагоги з високою інноваційною сприйнятливістю зазвичай стають каталізаторами змін освітніх закладів, сприяючи поступовому вдосконаленню освітнього процесу.

Інноваційна сприйнятливість педагогів є важливим фактором, який визначає їхню готовність до змін і упровадження нових підходів у свою роботу. Здатність педагога до прийняття інновацій визначає його успішність у сучасному освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Герич О. В. Інноваційні технології в управлінні закладом загальної середньої освіти. Одеса, 2021. 86 с. URL: <https://dspace.oano.od.ua/server/api/core/bitstreams/176a075d-8aa2-46e2-9abe-e5f8cf07d8e9/content>

2. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху : інформаційнометодичний збірник / упорядник Г. О. Сиротенко. Полтава : ПОППО, 2006. 124 с. URL: <https://pano.pl.ua/file/book/innovacii%20Surotenko.pdf>

3. Шерудило А. В. Сутність, зміст, структура і функції інноваційної діяльності вчителя в умовах модернізації педагогічної освіти. *Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: компетентнісний та інтегрований підходи* : монографія / за наук. ред. Л. Я. Бірюк. Суми, Вінниченко М. Д., 2019. С. 245–269. URL: https://www.researchgate.net/publication/337943166_Sutnist_zmist_struktura_i_funkcii_innovacijnoi_dialnosti_vcitela_v_umovah_modernizacii_pedagogicnoi_osviti

Галина Сердюк,
аспірантка Інституту професійної освіти НАПН України,
заступник директора з навчально-виховної роботи
КЗ «Чернігівський обласний науковий ліцей»
Чернігівської обласної ради
(м. Чернігів, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ЛІЦЕЮ

Під час воєнної агресії проти України особлива відповідальність покладається на вчителів-філологів. Ідеться про оновлені освітні цілі, високий рівень професійної компетентності [2, 211]. Тому організація професійного розвитку вчителя української мови і літератури за умов воєнного часу потребує нового підходу. Метою нашого дослідження є вивчення особливостей організації науково-методичної роботи в ліцеї, що забезпечує розвиток дослідницької компетентності вчителя-філолога, а значить і професійний розвиток. З одного боку, аналізуємо зміст науково-методичної роботи в закладі, з іншого – діяльнісний аспект, через який здійснюється вдосконалення фахових умінь та набуття професійних навичок.

«Учитель-словесник – це: носій традиційних цінностей України та громадянського суспільства, приклад зразкової поведінки в суспільстві; патріот, який усвідомлює свою причетність до долі Батьківщини» [3, 223]. Вплив учителя-словесника на формування національної самоідентичної важко переоцінити. Зміст предметів «Українська мова» та «Українська література» дозволяє активізувати вплив рідної культури, мови на систему національних цінностей молоді, а також є джерелом для організації дослідницької роботи зі здобувачами освіти. Тож фаховий розвиток учителя ліцею передбачає глибоке переосмислення значення творчості українських письменників, української мови для становлення нашої нації. З огляду на це науково-методична робота в ліцеї чітко структурована та зорієнтована на реалізацію націєтворчого компоненту та на розвиток дослідницької компетентності вчителя-філолога.

Варто врахувати, що система професійного розвитку вчителя під час війни набула гнучкості. Це дозволяє забезпечити педагогу свободу вибору та можливість раціонально використати час, що потребує навичок самоорганізації і саморегуляції. Дистанційний та змішаний формат освітнього процесу, що ґрунтується на володінні цифровими інструментами навчання, дозволяє скористатися можливостями онлайн-спілкування. Зростає вага науково-методичної служби ліцею, що й забезпечує цілісний професійний розвиток фахівців, а саме: планування підвищення кваліфікації, залучення до різних видів професійної співпраці (семінарів, вебінарів, практикумів, круглих столів, конференцій, майстеркласів тощо). Визначимо вектори науково-методичної роботи, що наповнюються ціннісним та професійним змістом:

1. Поглиблене ознайомлення з національною системою навчання та виховання.

2. Оволодіння дослідницькою технологією навчання.
3. Організація дослідно-орієнтованого вивчення української мови і літератури.
4. Науково-дослідницька діяльність учасників освітнього процесу.
5. Оволодіння сучасними технологіями для ефективного забезпечення викладання української мови і літератури з урахуванням потреб офлайн- та онлайн-навчання.
6. Організація професійної взаємодії через творчі спільноти філологів, фахові конкурси, науково-практичні конференції тощо.

Звичайно, високий рівень мотивації вчителя-словесника відкриває ще один вектор для організації науково-методичної роботи. Ідеться про самоосвіту вчителя, що дозволяє сформувати індивідуальний стиль педагогічної діяльності, сприяє переосмисленню передового педагогічного досвіду та своїх професійних набутків, є засобом самовдосконалення. Методична служба ліцею виконує важливу роль: визначення траєкторії індивідуального професійного розвитку філолога та допомога в організації самоосвіти.

Зазначимо, що в Концепції педагогічної освіти України означено мету формування вчителя, зорієнтованого на особистісний та професійний саморозвиток і готового працювати творчо в закладах освіти різного типу [1]. Отже, успішний професійний розвиток учителя-словесника відбувається за умови поєднання свідомого розуміння своєї особливої ролі як носія національних цінностей, глибоких фахових знань рідної мови та літератури і цілеспрямованого процесу підвищення рівня своєї компетентності на засадах дослідництва та застосування дослідно орієнтованого підходу до навчання.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. МОН України. 16 липня 2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
2. Сердюк Г. А. Розвиток дослідницької компетентності вчителів української мови і літератури в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. № 91. С. 211–216. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.44>
3. Ходацька О. Розвиток професіоналізму вчителя-філолога в умовах неформального та інформального навчання. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. 1(14). С. 219–228. URL: <http://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/61>

Sokolovska Iryna,

candidate of medical sciences, associate professor, associate professor of the Department of Physical Education and Sports of the Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy» of Zaporizhzhia Regional Council (Zaporizhzhia, Ukraine)

Nechyporenko Valentyna,

doctor of pedagogical sciences, professor, rector of the Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy» of Zaporizhzhia Regional Council (Zaporizhzhia, Ukraine)

Pozdniakova Olena,

doctor of pedagogical sciences, professor, first vice-rector of the Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy» of Zaporizhzhia Regional Council (Zaporizhzhia, Ukraine)

Hordiienko Nataliia,

doctor of sociological sciences, professor, vice-rector for scientific and innovative activities of the Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy» of Zaporizhzhia Regional Council (Zaporizhzhia, Ukraine)

Serhata Nataliia,
*candidate of sciences in physical education and sports, associate professor, associate professor of
the department of physical education and sports of the Municipal Institution of Higher Education
«Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy» of Zaporizhzhia Regional Council
(Zaporizhzhia, Ukraine)*

PERSPECTIVES OF USING THE COMPETENCE APPROACH IN THE SYSTEM OF CONTINUOUS PROFESSIONAL EDUCATION

In the process of modernizing education, the current generation of teachers has to continuously adapt to innovations and innovations. Recently, the transition to competencies has been actively discussed in numerous original studies. A sufficient range of questions have not yet received clear answers and solutions. One thing is clear - significant changes are coming [1]. They will affect almost the entire system of vocational education, the content of which should be structured around the result - the formation of a competent specialist who has competencies and the current needs of an innovative economy.

Continuous training and retraining of teachers to work in new conditions corresponds to the concept of “lifelong education.” A large number of studies are devoted to managing the development of teaching activities. However, a system of organizational and pedagogical conditions has not yet been developed to provide assistance to teaching staff in adapting to changes in education [2].

The purpose of such a system is to make teacher training more specific, responsive to real needs, operational and flexible, i.e. adjustable and controllable by the administration. The process of organizing such assistance for teachers is ongoing, based on identifying difficulties and needs for this assistance. In the light of the competency-based approach, a large role belongs to the independence of professional educational institutions [3, p. 22].

In this regard, the preparation and training of teachers within the educational institution itself is relevant, which has a number of advantages: efficiency (in accordance with the speed of change); meets real needs; without interruption from the educational process; managed and adjusted by the administration; saving time and money [4, p. 39].

Individual selection of training programs is possible; inseparable from practice; training in more comfortable conditions for teachers; providing feedback; mutual aid or “peer preparation”; taking into account the local characteristics of the region and educational institution [5, p. 119]. Changes in education are always associated with difficulties, which mostly fall on the shoulders of teachers. If not only demands are made on teaching staff, but also the necessary organizational and pedagogical conditions are created, in the form of a system of assistance in preparation and learning, then adaptation to change will occur not just as an adaptation, but as the basis for further creative development [6, p. 12].

The conditions for the adaptation of teaching staff (teaching staff) to change is the awareness by all and everyone of a common goal of common work, in which any member of the team is important not as a “wheel or cog of a single mechanism,” but as an individual with abilities that is the property of the entire team, as a single whole, the manifestation of which ensures the effectiveness of solving common problems. To create such a condition, a system of measures is needed:

➤ Reliance on the asset - a group of teachers who are capable of quick adaptation, flexible, mobile, easy to learn, capable of self-development, who can be used as consultants for the rest of the team. Unity of assets is the key to success in learning. Based on the asset, it is necessary to form the right public opinion, which will become a strong factor influencing the team.

➤ Determination, persistence and firm control, coupled with openness and wide publicity, contribute to the involvement of the entire team in the process of working together to prepare for change.

➤ Optimal choice of means, forms and methods of joint purposeful work, where each member of the team can demonstrate and realize their abilities.

➤ Constant monitoring of psychological state, relationships in the team, level of readiness to accept changes.

➤ Forecasting and preventing negative opinions, conflicts, problematic situations in order to create a favorable climate and a comfortable state in the team.

➤ Open discussion of issues and problems arising in joint work.

- Encouraging excellence, visibility, accessibility of information.

Based on this, a system for helping teachers accept changes associated with a competency-based approach to education should have the following functions:

- ❖ diagnostic - identifying the main difficulties and problems associated with motivation, insufficient level of competence and individual psychological characteristics;
- ❖ rehabilitation - eliminating “blank spots” in the professional pedagogical knowledge of teachers, updating experience in connection with changes in education;
- ❖ organizational - training in the basics of pedagogical management, methods and forms of organizing the work of teachers, effective use of resources;
- ❖ cognitive - development of information culture, meeting the needs for new professional and social knowledge;
- ❖ corrective - development of reflex abilities, control and correction
- ❖ prognostic - revealing creative potential, forecasting opportunities, preventing difficulties

References

1. Conceptual foundations of the new Ukrainian school. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/uasch2016/konczepczyia.html>.
2. National doctrine of education development (excerpt). URL: https://pidru4niki.com/15970122/pedagogika/natsionalna_doktrina_rozvitku_osviti_vityag
3. Fullan, M. The New Meaning of Educational Chang. Fourth Edition. New York : Teacher College, Columbia University, 2007. 338 p.
4. Hargreaves A. Development and desire: a post-modern perspective: professional Development in Education: New Paradigms and Practices eds. by T. Guskey and M. Huberman. New York : Teachers Colleges Press, 1995. 452 p.
5. Villegas-Reimers, E. Teacher Professional Development: an International Review of the Literature. Paris : UNESCO, International Institute for Educational Planning. 2002. 178 p.
6. O. V. Pyshchyk. Self-education – a component of professional growth. *Scientific and methodological journal «Pedagogical Workshop»*. 2011. № 9 (9). P. 12–14.

Олександр Тимошук,

*канд. пед. наук, здобувач ступеня доктора наук
за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки»
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Рівне, Україна)*

РАДІАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ – НЕВІД’ЄМНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Радіаційна грамотність населення в умовах сьогодення має значно більше значення, ніж минулого століття. Пояснює це є низка причин, як-от:

- радіаційні технології сьогодні використовуються у багатьох сферах нашого життя, таких як медицина, промисловість, сільське господарство та наукові дослідження;
- зростання частки використання ядерних технологій зумовлює збільшення кількості людей, які перебувають в умовах ризику;
- збільшення кількості атомних електростанцій детермінує збільшення ризику радіаційних аварій;
- в умовах виникнення нових воєнних конфліктів у світі знову стає актуальною загроза ядерної війни;
- видобуток урану та переробка радіоактивних відходів інтенсивно збільшується, що породжує загрозу радіоактивного забруднення.

За таких умов суспільство повинно бути радіаційно грамотним, важливо, аби всі верстви населення знали про ризики радіаційного характеру та те, як їх можна мінімізувати. Водночас нині поширюється дезінформація, що може призвести до виникнення безпідставного страху в населення або ж, навпаки, недооцінювання ризиків опромінення.

Розв'язання проблем подолання радіаційної грамотності населення, на нашу думку, полягає в його належній підготовці, яка має вірогідний, науково обґрунтований характер. Поясненням цьому є те, що людину жахає те, що вона не знає.

Одним із ключових завдань сучасної освіти, в окресленому розрізі, є забезпечення належної підготовки підростаючого покоління з питань радіаційного захисту [1]. Водночас важливе значення в цьому аспекті мають міжпредметні зв'язки в навчанні радіаційної грамотності й природничих наук [2]. Учителю, аби зрозуміти природу радіації, особливості її впливу на організм людини та володіти навичками профілактики та захисту від іонізуючого випромінювання людина повинна володіти ґрунтованими знаннями з фізики, хімії й біології. Учителі, які забезпечують вивчення зазначених предметів повинні володіти достатнім рівнем радіаційної грамотності аби забезпечити належну підготовку школярів. Варто зазначити, що радіаційна грамотність репрезентує деякі з аспектів працезохоронної компетентності сучасного вчителя, які забезпечують «профілактику негативних чинників освітнього середовища, порушення здоров'я та працездатності учасників освітнього процесу» [3].

Існує багато причин, чому вчителів природничих наук важливо постійно розвиватися у напрямі радіаційної грамотності:

- важливо, щоб учителі природничих наук могли дати учням знання та навички, необхідні для розуміння ризиків та переваг опромінення;
- також повинні бути готові до того, щоб допомогти учням зрозуміти, як захистити себе під час радіаційної аварії;
- необхідно аби вони мали доступ до точних та надійних джерел інформації про радіацію, щоб ділитися ними з учнями;
- педагогу потрібно володіти об'єктивними знаннями, щоб допомогти учням зрозуміти наслідки ядерної війни та знати, як захистити себе;
- важливо доносити до учнів інформацію про загрози радіаційного характеру у повсякденному житті, адже «лева частка» опромінення людини належить саме їм.

В епоху розвитку інформаційно-цифрових технологій та глобалізації усіх процесів, люди стають більш свідомими до ризиків, пов'язаних із радіацією. Сучасні інформаційні засоби дозволяють як розширити доступ до правдивої інформації, так і сприяти поширенню дезінформації та необґрунтованих тривожних настроїв у суспільстві.

Разом із розвитком науки та виробничих процесів повинні розвиватися й вчителі природничих наук, аби володіти актуальними навичками для забезпечення й формування радіаційної грамотності. Існує багато способів, якими вчителі природничих наук можуть забезпечити свій професійний розвиток з питань радіаційної грамотності. Ось декілька прикладів: проходження курсів і семінарів, самостійне вивчення наукової літератури, моніторинг онлайн-ресурсів присвячених аспектам радіаційної грамотності, участь у професійних об'єднаннях, співпраця з іншими вчителями тощо.

Окреслені напрями професійного розвитку будуть більш ефективними за умови належної професійної підготовки вчителя в умовах закладу вищої освіти. Тобто професійному розвитку повинна передувати належна професійна підготовка майбутніх учителів природничих наук з питань радіаційної грамотності.

Резюмуючи зазначене, можна задекларувати, що вчителі, які володіють радіаційною грамотністю та постійно розвиваються в цьому напрямі, можуть допомогти учням стати відповідальними та поінформованими громадянами, які розуміють важливість радіаційної безпеки для себе та для навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Михайленко, В. А. (2006). Проблеми соціальної та психологічної адаптації населення до умов життя на радіоактивно забруднених територіях.
2. Тимошук, О. С. (2023). Міжпредметні зв'язки у навчанні радіаційної грамотності вчителів природничих дисциплін. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, (17), 193-199.
3. Глінчук, Ю. О. (2020). Модель формування фахової працезохоронної компетентності у студентів спеціальності «Початкова освіта».

Яна Ткачова,
молодший науковий співробітник
науково-організаційного відділу
Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА У ВИМІРІ ЗАРУБІЖНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Професійне зростання – це тривалий, динамічний, багаторівневий процес розвитку і саморозвитку особистості, визначення свого місця у світі професій, реалізації себе в професії і самоактуалізації власного потенціалу для досягнення вершин професіоналізму. Воно є системним процесом набуття людиною комплексу необхідних професійних і особистісних властивостей, обумовлених впливом професійної освіти і власною активністю особистості в її саморозвитку і самореалізації. Процес освоєння соціально-педагогічної діяльності, педагогічного спілкування і формування особистості педагога в цілому загальних, спеціальних й індивідуальних властивостей [3, с. 74].

Професійне зростання соціального педагога є важливим аспектом розвитку якісної освіти та соціальної підтримки в сучасному суспільстві. Зарубіжні наукові дослідження в цій галузі досліджують ефективні підходи та стратегії, які можуть сприяти підвищенню кваліфікації соціальних педагогів і забезпечити покращення їхнього професійного розвитку. Аналізуючи основні напрями зарубіжних наукових досліджень професійного зростання соціальних педагогів, можна виділити такі: *безперервна професійна освіта* (включає регулярне проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у конференціях, семінарах, вебінарах та тренінгах. Такий підхід дозволяє соціальним педагогам бути в курсі останніх тенденцій і методик, які використовуються в їхній галузі); *професійні мережі та спільноти* (використовується для обміну досвідом, отримання підтримки колег, а також доступ до ресурсів і знань, які допомагають у професійному зростанні); *менторство та коучинг* (надання менторами та наставниками цінних порад та рекомендацій, що допомагає молодим фахівцям розвивати свої професійні навички та досягати кращих результатів); *інновації та технології в освіті* (здатність використовувати сучасні інструменти, такі як онлайн-ресурси та цифрові платформи, для підвищення ефективності своєї роботи та досягнення високих результатів у взаємодії зі здобувачами освіти); *психологічна підтримка та самоусвідомлення* (включає роботу над власними психологічним здоров'ям і самоусвідомленням, підкреслює цінність практик, спрямованих на розвиток стресостійкості, емоційної грамотності та здатності до рефлексії).

Е. Віллегас-Реймерс обґрунтовує такі особливі характеристики професійного зростання педагогів у зарубіжному науково-освітньому просторі: професійний розвиток викладачів базується на конструктивізмі, тому педагоги постають як суб'єкти активного навчання; професійний розвиток – це процес, що відбувається в межах певного контексту, тому найбільш ефективною його формою є щоденна професійно-педагогічна діяльність; професійний розвиток викладачів обумовлюється реформами, тому його доцільно вивчати й забезпечувати у зв'язку з процесами формування культури, а не лише у зв'язку з поглибленням знань, розвитком умінь, набуттям нових навичок, передбачених реалізацією освітніх програм; педагоги – це рефлексуючі практики, які входять у професію з певною базою знань і набувають нові знання й досвід, «дорошуючи» їх до попередніх, відтак, важливо допомагати їм формулювати нові педагогічні концепції, забезпечувати науковий супровід розкриття ними сутності освітніх інновацій, підготовки методичних розробок, а також стимулювати їх до підвищенні набутих компетентностей щодо успішного здійснення професійно-педагогічної діяльності; професійний розвиток педагогічних кадрів реалізується у процесі співробітництва, найбільш ефективно – на основі тісної співпраці, науково-методичної взаємодії з науковцями, дослідниками, педагогами, соціальними партнерами, роботодавцями та ін.; професійний розвиток викладачів здійснюється на основі різних форм і способів організації, тому є неперервним процесом оптимального вибору й поєднання різних

форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації і в конкретному місці [2, с. 89].

У вимірі зарубіжних наукових досліджень розглянемо головні тенденції професійного зростання соціальних педагогів, а саме: загальні, сутнісно-визначальні та змістовно-процесуальні. *Загальними тенденціями* визначено: організаційно-структурні – «університетизацію» педагогічної освіти, пріоритет університетського рівня педагогічної освіти (Фінляндія, Франція, Італія, Іспанія); диверсифікація форм та методів професійного розвитку педагогів; диверсифікація типів постачальників освітніх послуг та програм підвищення кваліфікації (професійних об'єднань вчителів (Іспанія, Італія), шкіл професійного розвитку (Канада, США), професійні асоціації педагогів і викладачів (Велика Британія); приватні компанії; учительські центри). *Сутнісно-визначальні*: гуманізація та гуманітаризація в методах і змісті педагогічної освіти; інтернаціоналізація змісту професійної підготовки; посилення ролі неформальної освіти у професійному розвитку вчителів; (тренінги (Австрія), навчальні майстерні (Польща), навчальних поїздок землями ФРН (Німеччина), участь у міжнародних освітніх програмах та проектах, взаємообмін учителями між школами та міжнародний взаємообмін (Велика Британія). *Змістовно-процесуальні*: інформатизація навчального процесу (Угорщина, Словаччина, Чехія, США), інтеграція змісту педагогічної освіти (Німеччина, Іспанія), моніторинг якості педагогічної освіти, що є пріоритетним питанням у розробці стратегій розвитку, забезпечення педагогів-новачків психолого-педагогічною підтримкою на рівні школи (Фінляндія, США) [1, с. 76].

Таким чином, проаналізувавши напрями та тенденції у вимірі зарубіжних наукових досліджень, можна сказати, що професійне зростання соціального педагога є складним і багатовимірним процесом, який потребує інвестицій у навчання, взаємодії з колегами, використання інноваційних методик та інструментів, а також роботи над власними психологічними здоров'ям. Цей процес вказує на необхідність постійного навчання, підтримки і розвитку нових навичок.

Список використаних джерел

1. Авшенюк Н. М., Дяченко Л. М., Котун К. В., Марусинець М. М., Огієнко О. І., Сулима О. В., Постригач Н. О. Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів: аналітичні матеріали. Київ : ДКС «Центр», 2017. 83 с.

2. Базиль Л. О. Психолого-педагогічні умови кар'єрного розвитку викладачів закладів професійної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 8 (112). С. 76–95.

3. Ткачова Я. С. Психолого-педагогічні особливості професійного зростання соціальних педагогів закладів професійної освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 25–26 листопада 2021 р.). Хмельницький, 2021. С. 73–74.

Олена Шамралує,

кандидат педагогічних наук,

заступник директора з навчально-методично роботи

Вищого професійного училища № 25 м. Хмельницького

(м. Хмельницький, Україна)

КОУЧИНГ У МЕТОДИЧНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Однією із сучасних технологій методичного супроводу професійного розвитку педагогів є педагогічний коучинг, який походить від англійського слова «coaching» (наставляти, надихати, тренувати для спеціальних цілей, готувати до вирішення певних завдань). Ця технологія розглядається як система принципів і методів андрагогіки, акме-синергетики та праксеології, які сприяють розвитку потенціалу як окремої особистості, так і групи людей, які працюють разом (команди, колективу, організації). Вона спрямована на максимальне розкриття та ефективне використання цього потенціалу [2].

У сучасній науково-методичній літературі термін «коучинг» має таке змістове навантаження:

- індивідуальне консультування, спрямоване на досягнення високих професійних і

особистісних результатів (акмерівня);

- гнучкий підхід в управлінні персоналом, що зосереджений на безперервному професійному зростанні педагогів за індивідуальними освітніми траєкторіями, включаючи здібності до самоосвіти та саморозвитку упродовж життя;

- форма консультування, яка охоплює як індивідуальні, так і групові сесії для керівників проєктів і управлінської ланки.

Коучинг у педагогіці полягає в індивідуальних тренуваннях для педагогів, спрямованих на досягнення їхніх професійних цілей, активацію внутрішнього потенціалу, розвиток необхідних навичок та освоєння нових стратегій і технологій для отримання максимально значущих результатів.

Педагогічний коучинг характеризується системністю й інтегрованістю безперервного освітнього процесу, злиттям формальної, неформальної і інформальної освіти, об'єднанням теоретичного навчання з практичним і самостійним вивченням матеріалів, при цьому враховуються професійні потреби педагогічних працівників на різних етапах їхнього кар'єрного шляху [1].

Використання коучингу як педагогічної технології в методичній роботі закладу професійної освіти (далі – ЗПО) відкриває нові перспективи у професійно-педагогічній діяльності педагогічних працівників, мотивує їх до творчої, науково-дослідницької, експериментальної діяльності, сприяє професійному зростанню.

Для методиста ЗПО коучинг-технологія є сучасним педагогічним інструментом, який дає можливість:

- планувати методичний супровід професійного розвитку педагогів на засадах компетентнісного і акмеологічного підходів з врахуванням принципу індивідуалізації та диференціації;

- вчасно коригувати організацію та планування методичної роботи з педагогічними працівниками, обирати відповідні технології, форми, методи та засоби навчання дорослих;

- формувати освітнє середовище, здатне конкурувати на ринку.

В умовах методичної роботи ЗПО технологія педагогічного коучингу передбачає [3]:

- постійний науково-методичний супровід педагога, орієнтований на досягнення важливих професійних цілей у визначений термін та ефективне вирішення професійних проблем;

- партнерське комунікативне співробітництво, спрямоване на досягнення значних результатів у різних сферах життєдіяльності;

- безперервний професійний розвиток та розкриття потенціалу педагога для досягнення максимально важливих професійних результатів;

- сприяння особистості в пошуку власних рішень у будь-яких професійних ситуаціях;

- партнерську взаємодію учасників освітнього процесу, що створює сприятливу атмосферу для професійного росту через делегування відповідальності;

- індивідуальну підтримку, яка спрямована на підвищення особистісної ефективності.

Реалізація коучинг-технології відбувається поетапно. Перший етап – установа партнерських відносин між коучем і педагогом (або педагогічним колективом) – ідентифікує спільні професійні цілі. Спільне визначення професійних завдань для досягнення конкретної мети відбувається на другому етапі. На третьому етапі проводиться дослідження поточної проблеми або ситуації. Четвертий етап визначає внутрішні і зовнішні фактори, необхідні для досягнення поставленої мети. Дослідження потенційних можливостей педагога для подолання професійних труднощів відбувається на п'ятому етапі. Вибудовування конкретного плану дій, що описує індивідуальну освітню траєкторію або стратегію досягнення мети, має місце на шостому етапі. На заключному етапі визначається конкретний перелік дій, які повинні бути виконані до певного терміну.

Сесії коучингу проводяться у формі регулярних зустрічей між коучем і педагогом, часто через відеоконференції або вебіари. Педагог разом з коучем (методичним працівником ЗПО) визначають частоту і тривалість таких сесій, під час яких вибудовується особиста освітня траєкторія для професійного розвитку, а також вивчаються можливі чинники, що впливають на цей розвиток. Після отримання необхідної інформації педагог самостійно розробляє стратегії для вирішення своїх завдань. У груповій роботі роль коуча полягає в допомозі команді досягнути

певного рівня корпоративної культури і підвищити ефективність роботи. Вибір виду коучингу залежить від індивідуальних потреб та запитів педагога.

Вибір формату коучингових занять залежить від обох учасників – коуча (методиста) та педагога (навчальної групи, педагогічного колективу) і має враховувати їхні індивідуальні потреби, запити та професійні виклики. Перевага надається, як правило, тим формам, які сприяють активній участі педагогів, таким як дискусії, тренінги, консультації, онлайн-навчання тощо.

Після кожного коучингового заняття аналізуються досягнуті результати і можливі шляхи для подальшого професійно-педагогічного вдосконалення. Педагог самостійно визначає проблематичні аспекти для коучингового супроводу, щоб підвищити професійну та особистісну ефективність. Результатом коучинг-сесій є нові професійні знання та навички, стала акмеологічна мотивація до самовдосконалення.

Коуч аналізує сильні та слабкі сторони педагогів, підтримує кожного у формулюванні бажаного результату та усвідомленому осмисленні проблеми і самостійному пошуку рішень через інтерактивну взаємодію. Він допомагає педагогові ідентифікувати акмеологічні перешкоди, які стримують досягнення професійних цілей, визначити найкращі стратегії реалізації цих цілей, виявити необхідні ресурси для успіху та розробити систему підтримки професійних ініціатив.

Застосування технології педагогічного коучингу передбачає, що кожен педагог має набути навичок:

- розробляти особистісно значущу систему самоорганізації та саморозвитку, планувати свій професійний розвиток, враховуючи власні здібності та потенційні можливості, а також визначати майбутні перспективи у своєму професійному зростанні;
- використовувати самостійно-творчий підхід у пошуку професійно важливої інформації, а також власний досвід як джерело навчання;
- орієнтуватися на досягнення вершин професійної майстерності та особистісного зростання (акме);
- бути конкурентоспроможним на освітньому ринку в сучасному інформаційному суспільстві;
- активно здійснювати освітні проекти.

У цілому використання коучинг-технології при організації методичної роботи із педагогічними кадрами сприяє досягненню таких результатів:

- підвищення продуктивності та якості професійно-педагогічної діяльності педагогічного персоналу;
- безперервний акмеологічний розвиток педагогів;
- стала мотивація педагога до навчання упродовж життя;
- покращення взаємин у педколективі;
- збільшення конструктивних ідей;
- мобільність педагогів та їхня здатність швидко і ефективно реагувати в непередбачуваних ситуаціях;
- підвищена адаптивність та гнучкість у відповіді на зміни;
- діагностика та моніторинг освітнього процесу, які забезпечують урахування та прогнозування змін, пов'язаних з упровадженням нових програм та технологій.

Таким чином, коучинг як інноваційна освітня технологія є одним з ресурсних аспектів у методичній діяльності ЗПО й передбачає трансформацію взаємозв'язків між коучем-методистом та педагогічними працівниками з метою вирішення проблем і подолання труднощів, які виникають у процесі професійно-педагогічної діяльності, та досягнення вершин професійної майстерності педперсоналом закладу.

Список використаних джерел

1. Використання коучинг-технології в процесі формування дослідницької компетентності у майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія.* 2019. № 1. С. 158–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2019_1_21 (дата звернення: 01.05.2024).

2. Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik : навч.-метод. посіб. / упорядники: Т. М. Сорочан, М. І. Скрипник; Держ. вищ. навч. зал. «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2016. 231 с.

3. Шамралюк О. Л. Розвиток технологічної культури майстрів виробничого навчання аграрного профілю в навчально (науково)-методичних центрах професійно-технічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інститут ПТО НАПН України. Київ, 2021. 353 с.

Олександр Ямковий,
канд. пед. наук, молодший науковий
співробітник лабораторії науково-методичного
супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

Тетяна Ямкова,
викладач ВСП «Фаховий коледж інженерії,
управління та землевпорядкування Національного
авіаційного університету»
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У контексті забезпечення якості фахової передвищої освіти зростають і вимоги до викладачів, їхніх професійних та особистісних якостей. Зокрема, у Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту» та інших нормативних актах наголошується на необхідності постійного підвищення професійного рівня та майстерності педагогічних працівників. Тому професійний розвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти набуває особливого значення в умовах реформування освітньої галузі.

Професійна компетентність викладача розуміється як інтегрована професійно-особистісна характеристика, яка включає ціннісні орієнтації, фахові й функціональні знання, уміння і навички та особистісні якості, спрямовані на досягнення ефективного результату у професійній діяльності. Професійна компетентність педагога визначається через її основні показники: підготовленість до навчальної та науково-методичної діяльності, особиста педагогічна майстерність, інноваційність мислення, професійні прогностичні уміння. Професійна компетентність педагога складається із науково-професійної, методичної, соціально-психологічної, диференціально-психологічної, рефлексивної, наддисциплінарної («ключової», «базової») компетентностей [3].

Важливою складовою професійної компетентності педагога вважають «методичну компетентність». В науково-педагогічній літературі «методичну компетентність» визначають як:

- володіння різними методами навчання, знання дидактичних методів, прийомів та вміння застосовувати їх у процесі навчання, знання психологічних механізмів засвоєння знань і умінь [2];
- систему знань, умінь, практичного досвіду та наявних педагогічних здібностей, спрямованих на реалізацію професійної діяльності з одночасною здатністю до постійного самовдосконалення [4];
- засвоєння педагогом нових методичних і педагогічних ідей, підходів до навчально-виховного процесу в сучасних особистісно-зорієнтованих, розвивальних, креативних технологіях, володіння різними методами, прийомами і формами організації навчання [1].

Відзначимо, що складовими методичної компетентності педагогічного працівника коледжу є спеціальні методичні знання, відповідні уміння, навички та професійно важливі якості особистості, які дозволяють ефективно проводити навчальні заняття, виявляти нові, нестандартні способи розв'язання навчально-виховних проблем, удосконалювати методи й прийоми своєї педагогічної діяльності, узагальнювати кращий педагогічний досвід і творчо використовувати його на практиці.

Методична компетентність викладачів закладів фахової передвищої освіти формуються та вдосконалюються в процесі їх навчально-методичної, наукової, виховної та професійної діяльності, під час підвищення кваліфікації та самоосвіти. Зокрема, методична робота включає

низку методичних заходів, що організуються у коледжах з метою підвищення педагогічної майстерності викладачів, удосконалення методики викладання, впровадження інноваційних методів та засобів навчання. Організовує та координує методичну роботу в закладах фахової передвищої освіти методична рада, яка розглядає такі найважливіші питання, як удосконалення навчально-виховної та методичної роботи, впровадження інноваційних технологій та прогресивних форм навчання в освітній процес, організація заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації викладачів, а також координація роботи циклових комісій тощо. Також методична рада коледжу відповідає за підготовку документів і пропозицій з таких питань, як визначення основних напрямів та завдань методичної роботи закладу освіти на поточний рік; впровадження методичних розробок в освітній процес та сприяння видавничій діяльності; рейтингове оцінювання професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників; вивчення, поширення та впровадження кращого педагогічного досвіду викладачів та циклових комісій; організація та проведення методичних семінарів, круглих столів тощо.

Методична робота в коледжі повинна здійснюватись систематично, за різними напрямами та у різних формах. Зокрема, ефективними формами розвитку методичної компетентності педагога є: вивчення нормативної документації з питань освіти і навчання; удосконалення навчально-методичного забезпечення дисципліни; вивчення педагогічного досвіду колег; підготовка та проведення відкритого заняття; участь в науково-практичних конференціях, вебінарах, семінарах, круглих столах; підготовка студентів до участі в різноманітних конкурсах, олімпіадах; науково-дослідницька робота та відображення її результатів у вигляді статей, тез, наукових повідомлень тощо.

Розвиток методичної компетентності викладачів коледжу ґрунтується на їхній спрямованості на створення власних методик викладання, методичних проєктів, експериментальних досліджень, сучасних педагогічних технологій, отримання нових педагогічних результатів в професійній діяльності. Також відзначимо, що розвиток методичної компетентності педагогічних працівників залежить від організації внутрішньоколеджної методичної роботи, активної участі в різних формах методичної роботи, безперервної самоосвіти та постійного самовдосконалення.

Отже, методична компетентність є важливою складовою професійної компетентності викладачів коледжу, а її формування – важливою умовою ефективної викладацької діяльності.

Список використаних джерел

1. Біляковська О. Професійна компетентність учителя як складова ефективної педагогічної діяльності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2011. С. 229–234.

2. Волобуєва Т. Б. Структура професійної компетентності сучасного педагога. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. праць. Слов'янськ : Видавничий центр СДПУ, 2005. Вип. XXVHL . С. 33–42.

3. Толочко С. В. Концепція та методика формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти : монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. 376 с.

4. Цюлюпа Н. Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 213 с.

СЕКЦІЯ 6 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Станіслав Бурчак,
д-р пед. наук, професор
кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Прагнення України ввійти до Європейського освітнього простору вимагає від неї кардинальної зміни власної системи освіти, в тому числі й вищої. Однією з найвагоміших проблем розвитку сучасної освіти є підготовка майбутніх учителів, зокрема і вчителів математики. Сучасна школа потребує педагогів, у яких сформовані здібності, що розкривають індивідуальні якості особистості, інтелектуальні можливості й творчий потенціал. Чинна система освіти України неспроможна в повному обсязі розв'язувати завдання і проблеми, що виникають під час організації освітнього процесу відомими і звичними способами, з використанням лише власного досвіду. Тому виникає необхідність урахування навчальних і культурних потреб молоді, можливостей використання в освітньому процесі різноманітних інновацій, а також міжнародного педагогічного досвіду.

Розглянемо фахову підготовку майбутніх учителів математики в педагогічних університетах *Польщі*. Польща – це країна, яка географічно є нашим найближчим сусідом і належить до європейського співтовариства. Крім того, нас об'єднує спільна історія, культурне минуле, традиції тощо. Аналіз модернізованого освітнього стандарту дозволяє констатувати, що Польща (як і Україна) має двоступеневу вищу освіту. Але на відміну від нашої держави перший ступінь вищої освіти в Польщі триває три роки (180 кредитів ECTS).

У процесі дослідження виявлено, що підготовка майбутніх учителів в університетах Польщі має певні особливості. Так, в означених закладах вищої освіти Польщі відсутні дисципліни національного спрямування, а також екологічні дисципліни. Також встановлено, що на низку дисциплін у польських закладах відведено значно менше часу, ніж в українських, а саме: «Етика», «Історія математики» тощо, а серед варіативних дисциплін узагалі відсутні політологія, релігієзнавство, правознавство та ін. На педагогічну практику в цих університетах Польщі, як показав аналіз навчальних планів, відведено незначну кількість годин (5-7% від загального навчального навантаження, а на методичні дисципліни – 6%) [1]. Зауважимо, що у всіх університетах країн ЄС, і в Польщі зокрема, велика увага приділяється навчанню здобувачів освіти використання ІКТ в освітньому процесі, тому в польських закладах вищої освіти відведено велику кількість годин на лабораторні роботи [1].

Окрім того, розглянувши соціальні компетентності, розвиток яких є необхідним здобувачеві освіти під час навчання в педагогічних університетах, зазначимо такі: усвідомлення повноти власних знань і вмінь, розуміння необхідності їх доповнення, зокрема, потреба в самонавчанні й самовихованні; можливість формулювати питання, поглиблення власного розуміння певної теми, уміння знайти відсутні елементи в логіці міркування; уміння працювати в команді, розуміння необхідності систематичної роботи над творчими проектами, що мають довгостроковий характер тощо.

Як бачимо, майбутні вчителі *Польщі*, навчаючись у закладах вищої освіти, опановують основи розвитку творчості, оскільки серед знань і компетентностей простежується розвиток окремих особистісних творчих якостей педагога.

Розглянемо особливості фахової підготовки майбутніх учителів в закладі вищої освіти *Болгарії*. Для аналізу ми відібрали освітню програму, кваліфікаційну характеристику спеціальності «Педагогіка. Математика й інформатика» і навчальний план підготовки бакалаврів у Шуменському університеті імені Єпископа Костянтина Преславського [3], оскільки цей заклад вищої освіти Болгарії має значний досвід підготовки вчителів, а тому цей досвід є цінним для нашого дослідження.

Аналіз кваліфікаційної характеристики спеціальності «Педагогіка. Математика й інформатика», галузі вищої освіти «Педагогічні науки», професійної спрямованості «Педагогіка. Математика та інформатика», освітньо-кваліфікаційного ступеня «Бакалавр», професійної кваліфікації «Учитель математики, інформатики й інформаційних технологій» показав, що поруч із загальними знаннями й компетентностями, необхідними вчителю математики, є й такі

(авторський переклад): проведення аналізу і синтезу, порівняння, класифікації і систематизації математичних понять і фактів, уміння будувати причинно-наслідкові зв'язки загального і одиничного; добір оптимальних способів розв'язування завдань (математичних і нематематичних), сприяння розвитку інноваційного мислення; використання на практиці новітніх інформаційних технологій; організація співпраці із закладами освіти та іншими організаціями як у своїй країні, так і в країнах Європейського Союзу.

Особистісні компетентності: опанування теоретичних знань з арифметики, алгебри, геометрії, математичного аналізу, інформатики й інформаційних технологій; пізнання теорій, концепцій, принципів і закономірностей психологічного розвитку учнів. *Професійні компетентності:* уміння інтеграції знань і вмінь у професійній діяльності; уміння створювати проекти освітньої спрямованості для вітчизняних і зарубіжних організацій; уміння опрацьовувати спеціалізовану літературу й інформацію; уміння на високому рівні самостійності пропонувати сучасні підходи і методи розв'язання різноманітних завдань. *Технологічні компетентності:* уміння використовувати сучасні освітні технології в навчанні математики, інформатики, сучасних інформаційних технологій; уміння застосовувати набуті знання й уміння в нових умовах; здатність до формування власної думки під час розв'язання певної проблеми з питань навчання математики, інформатики, інформаційних технологій.

Отже, майбутні вчителі математики в зазначеному закладі вищої освіти *Болгарії* також опановують основи розвитку творчості, оскільки серед знань і компетентностей простежується розвиток окремих особистісних творчих якостей особистості майбутнього педагога.

В останні часи у *Великобританії* впроваджуються новітні підходи до фахової підготовки педагогічних працівників, у тому числі й учителів математики, провідним з яких прийнято вважати практико-орієнтований [2]. У зв'язку із цим підвищену зацікавленість викликає процес вивчення теоретико-методологічних засад підготовки майбутнього вчителя, зокрема й учителя математики у цій країні. Як стверджує знавець системи освіти Великобританії Ю. Новікова, галузь знань «Освіта» представлена в британських закладах вищої освіти трьома основними групами освітніх програм: *педагогічні науки* («Education», «Education Studies»); *дошкільна освіта* («Early Years Studies», «Childhood Studies»); *початкова і середня освіта* («Primary Education», «Secondary Education»).

Освітні програми першої групи характеризуються вивченням фундаментальних дисциплін (педагогіки, психології, історії й філософії освіти) та великим обсягом науково-дослідної роботи здобувачів освіти теоретичного характеру. Випускники таких програм отримують ступінь бакалавра гуманітарних або природничих наук, але не є вчителями. Вони можуть вступати на післядипломні педагогічні програми освітніх організацій університетського і неуніверситетського типів.

Аналіз освітніх програм показав, що вони розраховані на різну кількість кредитів: в університеті Едж Хілл на навчальні дисципліни відведено 360 академічних кредитів, а на педагогічну практику – 80 кредитів; у Сатерленд (Sunderland University) на всі навчальні дисципліни разом з педагогічною практикою відведено 360 академічних кредитів.

Незважаючи на певну розбіжність у кількості академічних кредитів, в закладах освіти спостерігаємо багато спільних моментів: фахова підготовка здобувачів освіти розрахована на три роки, дисципліни загальної підготовки майже не вивчаються, велику увагу приділено педагогічним практикам.

Нормативні документи процесу фахової підготовки майбутніх учителів математики в зазначених закладах вищої освіти *Великобританії* дещо відрізняються від відповідних нормативів нашої країни, Польщі, Болгарії. Основна відмінність – кількість кредитів, відведених на педагогічні практики. Математичні дисципліни в університетах цих країн охоплюють практично однаковий відсоток від усього навчального навантаження майбутніх учителів математики. Разом з іншими модулями, що вивчаються на третьому році підготовки, зазначені дисципліни певною мірою сприяють розвитку творчості майбутніх учителів.

Таким чином, аналіз нормативних документів процесу фахової підготовки майбутніх учителів в Україні, Болгарії, Польщі, Великобританії показав, що у всіх виокремлених нами закладах вищої освіти цих країн відбувається розвиток творчості майбутніх педагогів. Крім того, освітня програма відібраних нами для аналізу закладів освіти Великобританії передбачає модуль

«Творче планування в методиці викладання математики в школі (Creative planning in the methodology of teaching mathematics at school)», який цілеспрямовано розвиває окремі творчі якості майбутніх учителів.

Список використаних джерел

1. Кугай Н. В. Методологічні знання майбутнього вчителя математики : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2017. 336 с.
2. Новикова Ю. Б. Практико-орієнтований підхід до професійної підготовки британського вчителя (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 2014. 208 с.
3. Шуменски университет «Епископ Константин Преславски», Факултет по математика и информатика. URL: <http://shu.bg/razpisi-i-grafici?speciality=155> (дата звернення: 07.05.2024).

Олена Іонова,

*д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри
Харківського національного педагогічного
Університету імені Г. С. Сковороди
(м. Харків, Україна)*

ВАЛЬДОРФСЬКА ШКОЛА ЯК СВІТ ПРАЦІ ТА ПОДАЛЬШЕ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

На другому столітті свого існування вальдорфські школи утворюють широкий світовий міжнародний рух, учасниками якого є заклади більш, ніж 80 країн. При цьому кожна школа є унікальною, в основі чого – соціально-історичні, освітньо-культурні, природно-географічні умови країни і регіону розташування. Окрім цього, ідентичність кожної школи визначається її специфічними особливостями – такими, як історія виникнення й батьки-засновники, переваги, надбання й потенціал розвитку, а також майстерність учителів, які реалізують мистецтво виховання, що ініційоване Рудольфом Штайнером.

Водночас перед вальдорфськими школами стоять спільні завдання, серед яких пріоритетним є виховання Людини й її повноцінна підготовка до подальшого життя. Саме тому ЮНЕСКО визнала вальдорфську школу школою ХХІ століття.

Говорячи про те, як вальдорфська школа готує дітей до майбутнього життя, було би доцільніше говорити про те, як саме життя вміщується в рамки школи. І найважливішим фактором цього є те, що визначається як трудове виховання, або технологічна освіта.

Деякими дослідниками стверджується, що вальдорфська школа – це «школа мистецтв» або «школа праці», де для дівчаток і хлопчиків є спільні уроки рукоділля й ремесел, де хлопчики вчаться прядінню, ткацтву або навіть шиттю. З одного боку, це так і є. З іншого боку, це односторонній погляд на проблему. Йдеться про розвиток людини як цілісної істоти, і першорядним завданням ручної праці й ремесел є, насамперед, розвиток розумових здібностей школярів. Так, підкреслюючи, що різноманітна ремісничо-прикладна діяльність дітей у вальдорфській школі має суто антропологічні передумови, Р. Штайнер відмічав: «Чим менше тренують сам інтелект, чим більше надають можливості йому розвиватися з рухів рук, із художнього досвіду, тим краще... Наш інтелект формується не безпосереднім форсуванням інтелектуальної освіти... Усякий, хто незграбний у рухах кисті, незграбний і в мисленні – його думки й ідеї негнучкі, і навпаки, хто володіє нормальною рухливістю пальців, той наділений гнучкими думками й ідеями, здатний заглиблюватися в мудрість речей» [Steiner, GA 301, с. 84]. Іншими словами, завдяки заняттям ручною працею та ремеслами вдається підготувати дитину до включення волі у процес мислення.

Заняття рукоділлям починаються з в'язання на двох спицях (1-й клас), потім діти вчать в'язати гачком (2-й клас). Уроки рукоділля тісно пов'язані з малюванням і живописом. Йдеться не про те, щоб діти самі зробили, наприклад, малюнок для вишивки, важливим є пробудження в дитині справжнього переживання кольору, що сприяє формуванню власного погляду на навколишню дійсність, а не на відтворення існуючих шаблонів у виготовленні виробів.

Якщо у 1–2-му класах діти в'яжуть невеличкі речі, то вже у 3-му – це шапки, джемperi тощо. У 4-му класі школярі вчать вишивці «хрестиком», а також засвоюють шиття, наприклад, виготовлюють гаманці для приладь із рукоділля, які за власним розсудом прикрашають. Пізніше

(7-й клас) шують сорочки, штани, інший одяг – спочатку вручну, потім – на швейній машині (8-й клас). Для школярів неважко заштопати, відремонтувати, випрасувати одяг, зв'язати собі рукавиці, шкарпетки, виготовити м'які іграшки тощо. Учні старших класів у змозі задумати й виготовити предмети прикладного мистецтва – папки, подушки, покривало, тобто речі, що мають цілком певне призначення. Окрім цього, вони плетуть корзини, гамаки, речі з лубу, виготовлюють шляпи, а також малюють акварельними фарбами плакати й обкладинки для книг (9–10-й класи). Ця гілка навчання в 11–12-му класах завершується картонажними роботами й палітурною справою, що важливо не лише для розвитку максимальної ретельності, але й творчої фантазії юнака.

Щільне місце у трудовому вихованні школярів посідає вивчення давніх ремесел (3-й клас). Через власну активну навчальну діяльність діти засвоюють «дідівські технології» гончарства, ткацтва, прядіння, виготовлення різних побутових речей (продукти харчування, одяг, взуття, мило тощо), способи землеробства (вирощування хлібу), будівництва тощо.

Із 6-го класу починається біодинамічне садівництво (без застосування отрутохімікатів, з використанням препаратів і засобів природного походження, з урахуванням космічних факторів). Інструменти для роботи кожний учень виготовляє сам.

У цей же час вводиться робота з деревом, що досить важливо з огляду не лише на загальноосвітні цілі, але й на ефективний вихід із кризи перехідного періоду. Різні способи обробки дерева (різання, стругання, рашпілем тощо) вимагає від школярів строгої діловитості, точності, що цілюще впливає на підлітка, який переживає суперечливість пубертату. Спочатку учні виготовляють щось просте та красиве (посуд, невеличкі меблі, іграшки тощо). Велике значення приділяється придатності й корисності виробів, щоб виключити якийсь ігрові моменти й дії, які ні до чого не зобов'язують. Школярі старших класів виробляють шкільні меблі, сходові прольоти, рами для вікон тощо.

Пізніше (9-й клас) школярі починають працювати з металом – спочатку з м'якою міддю, потім із більш складними в обробці матеріалами, наприклад, зі залізом.

Як правило, вальдорфські школи мають свої майстерні – столярні, слюсарні. Те, що учні не можуть досягнути у шкільних майстернях, вони вивчають на підприємствах, де працюють тижнями – під час виробничої практики (11–12-й класи). Якщо учні молодших класів знайомляться з примітивними технологіями, якими займалися пращури у виготовленні предметів повсякденного вживання, то старшокласники засвоюють сучасні (промислові, аграрні) технології, які надають образ діяльних сил у житті суспільства. Це надто важливо для людини на етапі розвитку, який характеризується переходом до активного соціального життя. Школярі працюють на фермах, фабриках, заводах, вивчають ринок, транспорт, обчислювальну техніку тощо. При цьому не має значення, чи будуть вони займатися сільськогосподарською або індустріальною працею. Важливо, щоб вони знали, звідки що береться, а також були у змозі заробити гроші. Якщо учень 12-го класу не здатний заробити гроші, наприклад, на свою зарубіжну поїздку, то його погано виховали, – вважають вальдорфські педагоги.

Отже, заняття широким спектром видів ручної праці та ремесел, ефективно впливаючи на розвиток інтелектуальних здібностей, здатності особистості до концентрації, виховуючи дисциплінованість, терпіння, старанність, акуратність, гарний смак, забезпечують формування вмінь впевненого володіння техніками та технологіями в різноманітних галузях людської діяльності. І, незалежно від того, яку фахову галузь обирає випускник вальдорфської школи, отримані вміння дозволяють відчувати себе впевненіше в будь-яких ситуаціях, уможливають відкриття професійних перспектив, сприяють вдалому фаховому вибору.

З огляду на це педагогічно доцільним є осмислення й використання вальдорфського досвіду для вдосконалення якості технологічної освіти та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці випускників українських шкіл.

Список використаних джерел

1. Іонова О. М., Бужин С. В., Лупаренко С. Є. Питання трудового навчання молодших школярів у вальдорфській школі. *Теорія та методика навчання та виховання* : зб. наук. праць. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. Вип. 51. С. 44–56. DOI: 10.34142/23128046.2021.51.05
2. Steiner Rudolf. Die Erneuerung der pädagogisch-didaktischen Kunst durch Geisteswissenschaft (GA 301). Dornach/Schweiz: Rudolf Steiner Verlag, 1991. 280 s.

Людмила Вовк,
*аспірантка кафедри професійної освіти та
технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка
(м. Глухів, Україна)*

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАРУБІЖНОМУ ДОСВІДІ

Стрімкий світовий розвиток, пов'язаний з перехідним етапом до постіндустріального суспільства, суттєво вплинув на освітні підходи. У ХХІ столітті перехід до інноваційної професійної сфери відзначається новою парадигмою освіти, що спрямована на стимулювання та розвиток творчого потенціалу особистості.

Глобальна підготовка висококваліфікованих педагогів професійного навчання базується на використанні складних та витратних освітньо-професійних програм, що постійно висуває питання щодо ефективності навчального процесу у ЗВО. Сучасна парадигма навчання майбутніх педагогів професійного навчання в усьому світі передбачає перехід до розвитку критичного мислення студентів. Одним із ключових принципів професійної освіти за кордоном є підготовка студентів до інноваційної, творчої діяльності.

Основним показником ефективності освітнього процесу є якість підготовки майбутнього педагога професійного навчання, що оцінюється за допомогою системи критеріїв. Дані критерії та вимоги у різних національних системах відрізняються один від одного, оскільки рівні розвитку суспільства, економіки, науки і техніки, а також традиції, структура та зміст освітніх програм, а, отже, і якість підготовки фахівців у різних країнах не однакові. Водночас інтегративні процеси, пов'язані з формуванням глобального ринку праці, безпосередньо впливають на стан і розвиток національних систем загальної та професійної освіти, що виводять на перший план розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця, оскільки освітні системи передових країн світу однотайні на думці, що основною вимогою до випускників ЗВО є ефективне поєднання професійних знань та практичних умінь зі здатністю формулювати та вирішувати завдання творчо, винаходити, діяти нешаблонно.

Дослідження зарубіжних учених, таких як Т. Любарт, Ф. Зенасні, Б. Барот та інші, описують творчий потенціал як приховану здатність до виконання оригінальної та адаптивної роботи, яка є важливою складовою людського капіталу. Цей потенціал виявляється при розв'язанні конкретних завдань, коли використовується синтез кількох окремих, але взаємопов'язаних ресурсів. [2, с. 41].

Американські вчені, такі як В. Мур [3] та В. Зенгвіл [4], розглядають творчий потенціал особистості як ключовий елемент нового підходу до навчання. За їхнім переконанням, педагоги повинні активно працювати над розвитком креативності, талантів та творчих здібностей студентів, оскільки креативність стає все більш важливою складовою для сучасних фахівців. Система освіти, включаючи професійну, в Америці підтримує активний розвиток творчих здібностей, надихаючи студентів до регулярного використання їх на практиці.

У Німеччині існує власна система стимулювання творчої активності студентів, що базується на високих вимогах до наукової діяльності. Німецькі вчені вважають, що навчальний процес, організований як наукова робота, повинен включати наукові дослідження та різні форми творчої співпраці студентів (конференції, наукові змагання, виставки здобутків та інші), є основним середовищем для розвитку творчих здібностей.

Згідно з дослідженнями Х.-Г. Мельхорна, Х. Меле, З. Кіля, Г. Нойера, К. Штарке, У. Штарке, Д. Штіхта, М. Вільке та інших, наукова діяльність у ЗВО відіграє суттєву роль у формуванні творчої особистості. Вони вказують на значення розвитку таких якостей, як нестандартне та логічне мислення, пам'ять, цілеспрямованість, самодисципліна та власна ініціатива. Ці якості, за їхніми словами, становлять основу для формування творчого потенціалу студентів, що, у свою чергу, є важливим для успішної наукової діяльності майбутніх фахівців.

Німецькі вчені також зосереджують увагу на значенні творчого стилю роботи викладача для розвитку творчого потенціалу студентів. Вони вважають, що педагог повинен мати вміння

вирішувати творчі завдання та використовувати креативний підхід у передачі знань, оскільки креативність викладача є ключовим чинником у формуванні творчих особистостей.

У Великобританії також приділяють значну увагу розвитку творчого потенціалу студентів професійної освіти. Університети цієї країни підтримують розкриття креативності та прагнення до високих творчих досягнень у всіх студентів, розглядаючи креативність як важливу якість для фахівців у будь-якій сфері [1].

Таким чином, аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога професійного навчання стає одним з ключових напрямків модернізації педагогічної освіти. Цей процес ґрунтується на таких принципах:

Інтеграція наукової та навчальної діяльності. Залучення студентів до науково-дослідницької роботи, що стимулює нестандартне мислення, креативний підхід до вирішення проблем та формує навички самостійної роботи.

Креативний стиль роботи педагога. Використання інноваційних методів навчання, що сприяють розвитку творчого потенціалу студентів, а також власна креативність викладача як взірць для наслідування.

Формування навичок творчого мислення. Розвиток нестандартного мислення, логічного мислення, пам'яті, цілеспрямованості, самодисципліни та власної ініціативи.

Створення сприятливого середовища. Забезпечення атмосфери, що стимулює творчу активність, генерування нових ідей та співпрацю.

Важливо зазначити, що не існує єдиної універсальної моделі розвитку творчого потенціалу педагога. Кожна країна має свої особливості та підходи до цього питання. Проте аналіз зарубіжного досвіду дозволяє виділити загальні тенденції, які можуть бути корисними для модернізації педагогічної освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Бірґіт Б.-У. Аналіз глобальних чинників, які впливають на сучасну освітню систему, на прикладі європейських. *Вища освіта у Європі*. 2002. № 3. С. 37–42.
2. Lubart T., Zenasni F., Barbot B. Creative Potential and Its Measurement. *International Journal for Talent Development and Creativity*. 2013. № 1(2). P. 41–50.
3. Moore W. L., Pessemier E. A. *Product Planning and Management: Designing and Delivering Value*. New York, 1993. 287 p.
4. Zangwill W.I. *Lightning Strategies for Innovation*. New York, 1993. 173 p.

Дар'я Вороніна-Пригодій,

*науковий співробітник лабораторії
зарубіжних систем професійної освіти і навчання,
Інституту професійної освіти НАПН України,*

ДОРОЖНЯ КАРТА ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Сучасні процеси трансформації та технологізації національної економіки, а також інтернаціоналізація освіти і науки, розширення професійної мобільності людського капіталу тощо зумовлюють виникнення нових знань, заміну, переосмислення та оновлення відомих понять, що відображають їх суть і структуру в освітньому, економічному, правовому, управлінському та європейському вимірах [2, с. 4].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) визначила «Принципи ОЕСР для державного управління публічно-приватним партнерством (ППП)» (2012), що містять конкретні вказівки для розробників політики ППП. Цей документ спрямований на створення надійної інституційної основи для [1, с. 62]:

- 1) обґрунтування вибору ППП з точки зору співвідношення ціни та якості;
- 2) забезпечення цілісності, прозорості та розумного управління фінансовими ризиками.

ППП може мати різні структури та формати договорів, однак усі вони містять у собі три ключові характеристики:

– договірну угоду, що визначає ролі та обов'язки сторін;

– розумний розподіл ризиків між партнерами з публічного (державного) та приватного секторів;

– фінансову винагороду приватної сторони, співмірну з досягненням заздалегідь обумовлених результатів.

ППП – це один з інструментів, доступних для реформування інфраструктури або надання послуг. Воно є найефективнішим, коли супроводжується іншими реформами, спрямованими на підтримку і зміцнення ППП, а також на стійке поліпшення ситуації в галузі. Успішні проекти розробляються з пильною увагою до контексту або сприятливого середовища, в якому здійснюватиметься партнерство. Якщо операційне середовище можна реформувати, щоб воно більшою мірою сприяло досягненню цілей ППП, це слід зробити. Якщо елементи операційного контексту змінити неможливо, проект ППП має бути адаптований до наявних умов.

Отже, під час розроблення процесу ППП і вибору форми ППП важливо враховувати цілі реформи, політичне середовище, правову, нормативну та інституційну базу, фінансові потреби та ресурси сектору, а також політичні обмеження та інтереси зацікавлених сторін.

ППП буде ефективним інструментом для вирішення деяких, але, ймовірно, не всіх проблем сектору. Для того, щоб ППП було успішним, воно повинно будуватися на основі діагностики сектору, яка дає реалістичну оцінку поточних обмежень сектору.

Зокрема, діагностика сектору має охоплювати:

- технічні питання;
- правові, нормативні та політичні рамки;
- стан інститутів і їх потенціал;
- комерційні, фінансові та економічні питання.

Діагностика сектору допомагає уряду оцінити наявний стан справ, виявити недоліки та слабкі сторони і розробити стратегію реформування сектору із зазначенням інструментів і заходів, необхідних для проведення реформи. У багатьох випадках надійні або всеосяжні дані про результати діяльності доступні не у всіх галузях, наприклад, у фінансовій або технічній. У таких випадках ефективніше зосередитися на зборі обмежених, але ключових показників, які дають загальне уявлення про результати діяльності сектору.

Аналіз функціонування сектору, найімовірніше, проводитиметься за підтримки групи місцевих та/або міжнародних інженерів, юристів, економістів, фінансових аналітиків, спеціалістів з політики та угод. Діагностика має вирішальне значення для правильного вибору структури угоди, тому важливо виділити достатньо часу на цей процес. Залежно від складності сектору, наявності даних і процесу роботи консультантів діагностика сектору може зайняти від одного до двох років.

Найважливішою частиною діагностики є процес консультацій із зацікавленими сторонами та визначення урядового лідера, який стимулюватиме процес підготовки та реалізації.

У результаті діагностики сектору уряд може визначити, якою мірою існує сприятливе середовище для ППП і які заходи необхідно провести до початку ППП для створення такого середовища.

Діагностика важлива для того, щоб:

– виявити сильні та слабкі сторони сектору і найперспективніші сфери для підвищення ефективності;

– регулярно оцінювати перебіг реформ і подавати звіти про них;

– коригувати програму реформ у міру необхідності.

Діагностика сектору призводить до розроблення «дорожньої карти» де описано компоненти укладання контракту з ППП (рис. 1).

Публічний (державний) і приватний сектори мають певні переваги у виконанні конкретних завдань порівняно один з одним. Внесок держави в ППП може мати форму інвестиційного капіталу (доступного через податкові надходження), передачу активів, інших зобов'язань або внесків у натуральній формі, які підтримують партнерство. Уряд також забезпечує соціальну відповідальність, екологічну обізнаність, знання місцевої специфіки та здатність мобілізувати політичну підтримку.

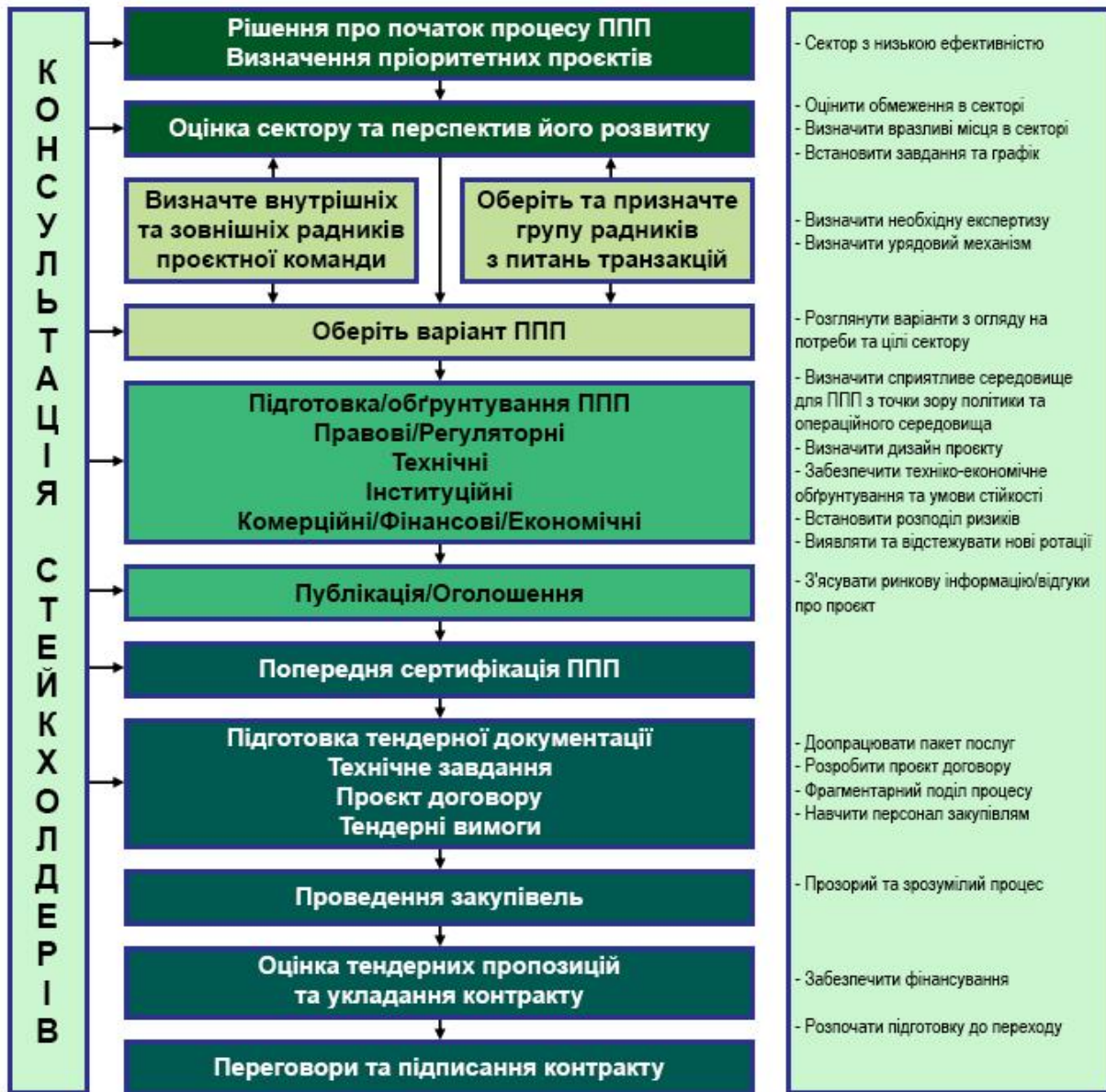


Рис. 1. Дорожня карта PPP [4, с. 13]

Роль приватного сектору в партнерстві полягає у використанні свого досвіду в комерції, управлінні, операціях та інноваціях для ефективного ведення бізнесу. Приватний партнер може також вносити інвестиційний капітал залежно від форми контракту.

Слід урахувати, що структура партнерства повинна бути побудована так, щоб розподіляти ризики між партнерами, які найкраще здатні управляти цими ризиками і, відповідно, мінімізувати витрати при одночасному підвищенні ефективності.

PPP є важливим інструментом для урядів, які прагнуть розширити та вдосконалити інфраструктуру та надання соціальних послуг своїм громадянам. Успішна реалізація PPP в кінцевому рахунку залежить від здібностей людей, яким доручено змусити їх працювати. Отримання вигод від PPP передбачає ретельний і складний процес підготовки, оскільки для досягнення кінцевих результатів може знадобитися певний час після підписання контракту [3, с. 145]. Отже, фактичні умови контрактних угод та зміни, необхідні для створення сприятливого середовища, залежать від країни, сектору, а часто і від конкретної угоди. Однак кроки, необхідні для цього, завжди однакові, що є необхідною основою для досягнення успіху в реалізації PPP.

Список використаної літератури

1. Вороніна-Пригодій Д. А. Становлення законодавчої бази державно-приватного партнерства країн центральної Європи та України. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2023: горизонти інновацій* : зб. матеріалів VII міжнародної наукової конференції (Київ,

25 травня 2023 р.). Київ-Тернопіль : Крок, 2023. С. 62–65. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737580> (дата звернення: 03.03.2024).

2. Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: термінологічний словник / Д. А. Вороніна-Пригодій В. В. Попова, О. П. Радкевич, О. В. Слободяник, Я. О. Чепуренко; за голов. ред. В. О. Радкевич, С. Г. Кравець. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 60 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733903> (дата звернення: 03.03.2024).

3. Farquharson E., Torres de Mästle C., Yescombe E. R. How to Engage with the Private Sector in Public-Private Partnerships in Emerging Markets. World Bank Publications – Books, 2011. 200 p. <https://doi.org/10.1596/978-0-8213-7863-2> (дата звернення: 03.03.2024).

4. Public-Private Partnership: Handbook / К. Felsing та ін. Manila: Asian Development Bank's, 2008. 100 с. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/31484/public-private-partnership.pdf> (дата звернення: 03.03.2024).

Оксана Коробань,

старший викладач

Уманського державного педагогічного

Університету імені Павла Тичини

(м. Умань, Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Розвиток професійної освіти в країнах Європейського Союзу є ключовим елементом стратегії забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку в умовах сучасної глобалізації. Сучасні тенденції в цій галузі відображають значний прогрес у перетворенні підходів до навчання, спрямованих на забезпечення відповідності потребам ринку праці та постійному підвищенню кваліфікації населення. У цьому есе розглянемо основні напрями сучасного розвитку професійної освіти в Європейському Союзі та їхній вплив на формування майбутньої працездатності та економічного потенціалу регіону.

Однією з провідних тенденцій у сучасній професійній освіті Європейського Союзу є зростання акценту на практичному навчанні та тісна співпраця з роботодавцями. Цей підхід відповідає наростаючим вимогам ринку праці до випускників з реальним досвідом і підготовкою до конкретних професій. Основні аспекти цієї тенденції включають:

1. Програми практик і стажувань: Вищі навчальні заклади співпрацюють з підприємствами для організації стажувань та практичних занять для студентів. Це дозволяє студентам отримувати перший реальний досвід роботи у своїй галузі ще під час навчання.

2. Розвиток професійних компетенцій: Освітні програми активно включають практичні заняття та проєкти, спрямовані на розвиток не лише теоретичних знань, але й навичок, необхідних для роботи в конкретній професії.

3. Галузеві партнерства: Університети та коледжі укладають угоди з представниками різних галузей, щоб забезпечити актуальність освіти і підготувати студентів до конкретних вимог ринку праці.

Ці практичні підходи допомагають забезпечити випускників професійної освіти не лише зі знаннями, але й з реальним досвідом роботи, що підвищує їхні шанси на успішне працевлаштування і адаптацію до вимог сучасного ринку праці.

Ще однією важливою тенденцією в професійній освіті Європейського Союзу є зростання акценту на розвиток ключових м'яких навичок та навичок комунікації серед студентів. Сучасні роботодавці цінують не лише технічні знання, але й здатність працювати в команді, вирішувати проблеми, ефективно спілкуватися та адаптуватися до змін. Основні аспекти цієї тенденції включають:

1. Навчання м'яких навичок: У програмах професійної освіти введено спеціальні курси з розвитку м'яких навичок, таких як лідерство, креативність, співпраця, тимчасове управління та розв'язання конфліктів.

2. Тренінги з комунікації: Студентам пропонуються тренінги з ефективною комунікації, які включають у себе навички публічного виступу, письмового спілкування та вміння вести переговори.

3. Підтримка підприємництва: Професійна освіта сприяє розвитку підприємницьких навичок серед студентів, стимулюючи їх до створення власних проєктів та бізнесів.

Розвиток цих ключових м'яких навичок допомагає студентам бути більш привабливими для роботодавців і підвищує їхні шанси на успіх у професійній діяльності. Ураховуючи важливість таких навичок у сучасному світі, професійна освіта в Європейському Союзі активно реагує на ці вимоги, готуючи кваліфіковані кадри з комплексним спектром умінь.

Ще однією суттєвою тенденцією в розвитку професійної освіти в країнах Європейського Союзу є зростання акценту на постійному навчанні та перекваліфікації працівників на протязі усього життя. Швидкі технологічні зміни та еволюція на ринку праці вимагають від працівників постійного оновлення своїх навичок і знань. Основні аспекти цієї тенденції включають:

1. Програми підвищення кваліфікації: Урядові та недержавні організації пропонують різноманітні програми підвищення кваліфікації для працівників у різних галузях. Ці програми охоплюють нові технології, тенденції та методи роботи.

2. Курси з перепідготовки: Для людей, які прагнуть змінити кар'єрний шлях, розроблені спеціальні курси з перепідготовки, які дозволяють швидко і ефективно отримати нові професійні навички.

3. Навчання протягом життя: Ідея навчання протягом життя стає дедалі більш популярною, а освітні установи пропонують гнучкі формати навчання, щоб відповідати потребам зайнятих дорослих.

Ці ініціативи сприяють підтримці зайнятості та конкурентоспроможності населення, дозволяючи людям у будь-якому віці оновлювати свої знання та уміння з метою відповідати вимогам сучасного ринку праці. Постійне навчання є важливим інструментом для забезпечення економічного розвитку та соціальної стабільності в країнах Європейського Союзу, а професійна освіта активно сприяє реалізації цієї стратегії.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку професійної освіти в країнах Європейського Союзу свідчать про значний прогрес у напрямі адаптації освітніх систем до вимог сучасного ринку праці та ефективною підготовки кваліфікованих кадрів. Практичне навчання, розвиток м'яких навичок та постійне навчання стали ключовими компонентами сучасної професійної освіти, спрямованими на забезпечення успішної інтеграції випускників на ринок праці і підтримку їхньої подальшої кар'єри.

Гнучкість, інноваційність та співпраця з роботодавцями є важливими принципами, які допомагають сучасній професійній освіті Європейського Союзу ефективно реагувати на виклики сьогодення. Розвиток таких підходів сприяє підвищенню рівня зайнятості, створенню конкурентоспроможного трудового потенціалу та забезпечує сталість економічного розвитку в регіоні.

Європейський досвід у цьому напрямі відображає сучасні тенденції в глобальному контексті, підтверджуючи важливість інтеграції освіти та праці для досягнення стійкого розвитку та процвітання.

Список використаних джерел

1. Забіяка І. М. Сучасна система вищої освіти в європейських країнах: проблеми і перспективи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 207. С. 137–142. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-137-142>.

2. Коробань О. Тенденції розвитку професійної освіти України в умовах євроінтеграції. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2017. № 1. С. 192–199. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2017.137545>.

3. Островський І. А., Юхнов Б. Ю. Світові тренди розвитку системи професійної освіти: міжнародні порівняння і реалії України. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7345>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНИ

Сучасний ринок праці характеризується значною динамічністю, яка породжує постійний дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, особливо, щодо відповідності кваліфікації працівників вимогам економіки. У цьому аспекті значний інтерес викликають системи професійної освіти розвинутих економік європейських країн (зокрема Німеччини), яким вдається налагодити механізми підготовки фахівців, здатних відповідати швидкозмінним вимогам ринку праці. Одним із таких механізмів є державно-приватне партнерство (далі – ДПП) [2, с. 4–5].

Законодавство України визначає досить широкий обсяг поняття ДПП у сфері освіти і науки. Фактично, до такого належить будь-яка форма участі приватного капіталу, основана на довготривалому договорі із представниками держави чи територіальної громади, та спрямована, в кінцевому результаті, на забезпечення надання освітніх послуг. [1, с. 7]

Законодавче регулювання ДПП у Німеччині здійснюється законом про прискорення впровадження державно-приватного партнерства та вдосконалення законодавчої бази для державно-приватного партнерства від 01.09.2005 р. [5]. Для сприяння та розвитку ДПП у Німеччині діє *Berater der öffentlichen Hand GmbH*, також відома як *Partnerschaft Deutschland (PD)* – консалтингова компанія, яка повністю перебуває у державній та муніципальній власності. У цієї компанії федеральний уряд, федеральні землі, муніципалітети, муніципальні асоціації, установи та корпорації публічного права та інші компанії, контрольовані державним сектором, можуть замовити консалтингові послуги щодо ДПП. Проте, виходячи із змісту згаданого закону та реалізованих проєктів, сутність ДПП в Німеччині зводиться до будівництва (реконструкції) громадських будівель чи об'єктів інфраструктури.

Щодо освіти, то проєкти ДПП у цій галузі реалізуються на рівні федеральних земель та муніципалітетів у вигляді будівництва чи реконструкції шкіл і професійних шкіл. Зокрема, шкільні будівлі, після їх будівництва чи реконструкції приватним партнером, передаються йому в управління на підставі довгострокового договору із зобов'язаннями їх повного обслуговування, підтримання в належному стані, прибирання, забезпечення збереження майна. Для прикладу, можна навести такі проєкти. Реконструкція трьох будівель центру професійної освіти у Леверкузені завершена у березні 2008 р. з терміном дії договору до липня 2034 р. [4] Будівництво нового приміщення професійної школи для вільного ганзейського міста Бремен завершено в червні 2022 р. з терміном дії договору 25 років. У цьому випадку компанія PD надала увесь спектр консалтингових послуг і супроводжувала проєкт від ранньої фази до введення в експлуатацію приміщення школи [7].

Нормативно-правове забезпечення професійної освіти в Німеччині не оперує поняттям ДПП, хоча сама система професійної освіти містить багато складових, що підпадають під ознаки такого партнерства. Дуальна форма професійної освіти, яка переважає в Німеччині, визначається як дуальне навчання (*duale Ausbildung*), або дуальне професійне навчання (*duale Berufsausbildung*), або професійне навчання на підприємстві (*betriebliche Berufsausbildung*). Іншою формою професійної освіти є шкільне навчання. Кожна із цих форм має свої особливості.

Законодавчою основою дуального навчання є Закон про професійне навчання від 23.03.2005 р. (BBiG) [3] та Закон про організацію ремесл (Ремісничий кодекс) від 17.09.1953 р. (HwO) [6]. Згідно абз. 1) § 3 BBiG, цей закон поширюється на професійне навчання, крім навчання в професійних школах, яке регулюється законодавством федеральних земель про школи. Абз. 3) § 3 BBiG визначає, які норми BBiG не застосовуються до професійного навчання за професіями, визначеними HwO, в цих випадках застосовуються відповідні норми HwO. В 1970 році в Німеччині створено Федеральний інститут професійної освіти і навчання (BIBB), який є федеральною установою публічного права, фінансується з ресурсів федерального бюджету та підлягає правовому нагляду Федеральним міністерством освіти та наукових досліджень (BMBWF). Діяльність BIBB регулюється частиною 5 BBiG. BIBB бере участь у підготовці правил навчання та

інших нормативно-правових актів, які можуть бути видані відповідно до BViG або частини 2 HwO (п. а) реч. 1 абз. 3) § 90 BViG). BIBB має законодавчо закріплений мандат на ведення та публікацію переліку «визнаних навчальних професій» (anerkannter Ausbildungsberuf) (реч. 3 абз. 3) § 90 BViG).

Шкільне професійне навчання регулюється законами відповідної федеральної землі Німеччини. Постійна конференція міністрів освіти та культури земель Федеративної Республіки Німеччини (КМК) об'єднує міністрів та сенаторів федеральних земель, відповідальних за освіту та професійну підготовку, університети, наукові дослідження та питання культури. Необхідна координація досягається за допомогою резолюцій, рекомендацій, договорів між федеральними землями.

У дуальній системі професійної освіти навчання за визнаними професіями відбувається у тренінговій компанії та професійній школі. Федеральний уряд регулює частину навчання у тренінговій компанії за допомогою положень про навчання. Відправною точкою для реорганізації навчальних професій є потреба економіки в кваліфікованих працівниках. На нараді у відповідальному федеральному міністерстві, як правило, у Федеральному міністерстві економіки та технологій (BMWi), за погодженням з BMBF та головними організаціями роботодавців і працівників, визначаються відповідні параметри освітньої політики. Проект положення про навчання розробляється під керівництвом BIBB у співпраці з експертами, призначеними головними організаціями роботодавців і працівників [8].

Для частини навчання в професійній школі КМК із залученням експертів розробляє та приймає рамковий навчальний план, який узгоджується з відповідними федеральними положеннями про навчання відповідно до Спільного протоколу результатів щодо процедури узгодження навчальних положень та рамкових навчальних планів у сфері професійної освіти і навчання між Федеральним урядом та міністрами освіти і культури (сенаторами) земель від 30.05.1972 [9].

Додатково, для розуміння системи дуальної професійної освіти Німеччини, слід зазначити, що у Німеччині усі комерційні компанії, підприємці та самозайняті особи обов'язково повинні бути членами торгово-промислових палат (ІНК), ремісники, ремісничі підприємства – членами ремісничих палат (НWK), представники «зелених професій» (фермери, садівники) – членами сільськогосподарських палат. Кожна палата є відповідальним органом за навчання відповідним професіям.

Можна виділити такі елементи системи дуального професійного навчання в Німеччині, які містять ознаки ДПП.

Сторонами договору про професійне навчання є стажист та тренер (тренінгова компанія).

Палати, як саморегулювальні організації комерційних компаній, підприємців, самозайнятих осіб певної галузі та регіону:

- визначають потребу регіону у кваліфікованих працівниках певних професій, проводять ярмарки вакансій, через BIBB можуть ініціювати модернізацію положень про навчання;

- визначають придатність (§ 32 BViG, § 23 HwO) професійної школи (§ 27 BViG, § 21 HwO), тренерів (тренінгової компанії) (абз. 1) § 28 BViG, абз. 1) § 22 HwO), інструкторів (абз. 2) § 28, § 30 BViG, Постанова BMBF про придатність інструкторів від 21.01.2009 р. (AEVO), абз. 1) § 22, § 22b HwO);

- реєструють договори про професійне навчання (абз. 1) § 11, § 36 BViG);

- із числа роботодавців, працівників та викладачів професійної школи створюють екзаменаційні комісії для проведення іспитів стажерів (§ 39, § 40 BViG), проведення іспиту інструкторів (абз. 5) § 5 AEVO);

- видають екзаменаційний сертифікат (ІНК-Zeugnis), який містить результати підсумкового іспиту та підтверджує здобуття професійної кваліфікації.

Тренер (тренінгова компанія):

- на підставі положень про навчання та рамкових навчальних планів складає план навчання (реч. 1 абз. 1) § 14 BViG);

- безоплатно забезпечує стажерів ресурсами необхідними для навчання та складання іспитів (реч. 3 абз. 1) § 14 BViG);

- у випадку, якщо навчання не здійснюється безпосередньо тренером, доручає це інструктору

(реч. 2 абз. 1) § 14 BBiG);

- видає сертифікат про проходження навчання (Ausbildungszeugnis).

Таким чином, система професійної освіти Німеччини не оперує поняттям ДПП в його широкому розумінні. Опосередковано до проєктів ДПП у сфері професійної освіти можна віднести будівництво (реконструкцію) професійних шкіл на замовлення муніципалітетів. Модель дуальної професійної освіти Німеччини передбачає переважну, пряму та договірну участь приватних партнерів у освітньому процесі, що можна віднести до ознак ДПП. Проте ця модель являє собою державно-правову констатацію історично сформованих суспільних відносин, оснований на принципі саморегулювання окремих регіонів та галузей, і є доволі специфічною. Тому вбачаємо можливим використання окремих її елементів з адаптацією до наявної системи професійної освіти в Україні, зокрема, вдосконалення механізму безпосередньої співпраці між роботодавцями (їх об'єднаннями, асоціаціями) та закладами професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Вороніна-Пригодій Д. А., Попова В. В., Радкевич О. П., Слободяник О. В., Чепуренко Я. О. Державно-приватне партнерство у сфері професійної (професійно-технічної) освіти: термінологічний словник / ред. В. О. Радкевич, С. Г. Кравець. Київ : Ін-т проф. освіти НАПН України, 2022. 60 с.

2. Радкевич В. О., Попова В. В., Джурило А. П., Вороніна-Пригодій Д. А. Зарубіжний досвід розвитку публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання: практичний посібник / ред. В. О. Радкевич. Київ : Ін-т проф. освіти НАПН України, 2023. 164 с.

3. Berufsbildungsgesetz (BBiG): Закон від 23.03.2005. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bbig_2005/ (дата звернення: 01.05.2024).

4. Berufsschulen in Leverkusen. Ministerium der Finanzen des Landes Nordrhein-Westfalen. URL: <https://www.finanzverwaltung.nrw.de/dienststellen/ministerium-der-finanzen-nordrhein-westfalen/berufsschulen-leverkusen> (дата звернення: 01.05.2024).

5. Gesetz zur Beschleunigung der Umsetzung von Öffentlich Privaten Partnerschaften und zur Verbesserung gesetzlicher Rahmenbedingungen für Öffentlich Private Partnerschaften: Закон від 01.09.2005 р. URL: [https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&start=//\[*\]@attr_id='bgbl105s2676.pdf'\]#_bgbl_//\[*\]@attr_id='bgbl105s2676.pdf'\]_1714639032168](https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&start=//[*]@attr_id='bgbl105s2676.pdf']#_bgbl_//[*]@attr_id='bgbl105s2676.pdf']_1714639032168) (дата звернення: 01.05.2024).

6. Gesetz zur Ordnung des Handwerks (Handwerksordnung), HwO: Закон від 17.09.1953. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/hwo/> (дата звернення: 01.05.2024).

7. Neubau einer Berufsschule für die Freie Hansestadt Bremen. Startseite - PD - Berater der öffentlichen Hand. URL: <https://www.pd-g.de/projekte/projekt/neubau-einer-berufsschule-fuer-die-freie-hansestadt-bremen> (дата звернення: 01.05.2024).

8. Ordnungsarbeit im BIBB. Bundesinstitut für Berufsbildung. URL: <https://www.bibb.de/de/42.php> (дата звернення: 01.05.2024).

9. Rahmenlehrpläne und Ausbildungsordnungen. Kultusministerkonferenz. URL: <https://www.kmk.org/themen/berufliche-schulen/duale-berufsausbildung/rahmenlehrplaene-und-ausbildungsordnungen.html> (дата звернення: 01.05.2024).

Олексій Шафоров,

*аспірант Інституту професійної освіти НАПН України,
директор Навчально-методичного кабінету
професійно-технічної освіти в Івано-Франківській області
(м. Івано-Франківськ, Україна)*

ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ «МАЙСТЕР ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ»

У сучасному світі, де динамічно розвиваються виробничі технології, зростає потреба у висококваліфікованих майстрах виробничого навчання. Одним з ключових факторів успішної

їхньої діяльності є методична компетентність, яка визначається як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для організації та здійснення ефективного освітнього процесу.

Питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців освітньої галузі є надзвичайно актуальним, так як сучасний ринок праці потребує кваліфікованих конкурентоспроможних фахівців технологій, здатних до сприйняття та використання на практиці нових наукових ідей, сучасних технічних інструментів і матеріалів, інноваційних технологій та креативних методів організації освітньої діяльності. [2, с. 229].

Методична компетентність є ключовою складовою професійної майстерності майстра виробничого навчання. Її оцінювання дає можливість визначити рівень підготовки майстра, його готовність до самоосвіти, а також виявити недоліки та намітити шляхи самовдосконалення.

До методів оцінювання методичної компетентності належать:

Тестування: перевірка знань з основ педагогіки, психології, дидактики, методики викладання предмета, теорії та практики професійної підготовки.

Аналіз методичних розробок: оцінювання вміння використовувати різноманітні методи та прийоми навчання при плануванні освітньої діяльності.

Спостереження за уроками: оцінювання вміння майстра організувати освітній процес, використовувати навчання, мотивувати здобувачів освіти до навчання.

Опитування: оцінювання педагогічної діяльності.

- Самооцінка: оцінювання майстром власної методичної компетентності.

З огляду на суть та структуру методичної компетентності виокремлюють такі критерії оцінювання її сформованості:

- Повнота, глибина, гнучкість знань з методики викладання предмета.
- Різноманітність використання методів та прийомів навчання.
- Доцільність та обгрунтованість вибору технології, методів, прийомів та засобів навчання.
- Використання методів активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.
- Володіння сучасними цифровими технологіями.
- Здатність до самоосвіти та професійного вдосконалення.

Проблема підвищення рівня і розвитку методичної компетентності майстра виробничого навчання активно досліджується, насамперед, в педагогічній науці. Аналіз наукових доробків із цього питання свідчить про те, що сьогодні існує значна кількість праць, присвячених проблематиці підвищення рівня методичної компетентності педагогів різних закладів освіти. Їхні висновки мають загальний характер і можуть бути екстрапольовані на діяльність різних закладів освіти – вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) в окремих випадках навіть загальної середньої.

Однак кількість досліджень проблеми підвищення рівня методичної компетентності, зокрема майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти, досить обмежена. Сьогодні спостерігається посилення уваги до методичної компетентності майстра виробничого навчання, що зумовлено реалізацією компетентнісного підходу в усіх ланках.

У законодавство України це поняття введено базовим Законом України «Про освіту», у якому згідно з пп. 15 п.1 ст.1 компетентність визначена як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Крім того, пп. 16 п.1 ст.1 Закону України «Про освіту» визначено шляхи формування компетентностей: «освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей»; а пп. 4 п.1 ст.1 Закону України «Про освіту» зазначено, що «викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником ...» [1, с. 24].

Методична компетентність є складовою професійно-педагогічної компетентності та значною мірою характеризує здатність педагогічних працівників ефективно проєктувати, організовувати, коригувати та оцінювати професійно-теоретичну та професійно-практичну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників.

Рівень розвитку методичної компетентності майстра виробничого навчання в широкому сенсі тлумачиться як ступінь його професійної, соціальної та психологічної зрілості, яка передбачає певний рівень досягнень у професійній діяльності, психічного розвитку та психологічну готовність до педагогічної діяльності, що дає змогу бути успішним у професії, функціонувати в суспільстві. У вузькому сенсі методична компетентність розглядається як діяльнісна характеристика, як міра інтегрованості в освітню діяльність, що передбачає певну світоглядну спрямованість та ціннісне ставлення до неї. Тому з огляду на зазначене можемо логічно стверджувати, що методична компетентність, як важливий складник професійно-педагогічної компетентності, є визначальним чинником підвищення ефективності освітньої діяльності педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Практична готовність майстра виробничого навчання до проведення занять полягає у набутті ним досвіду застосування складових теоретичної готовності на практиці через проєктну діяльність з розв'язування методичних проблем через імітування майбутньої педагогічної діяльності.

Розроблення професійного стандарту «Майстер виробничого навчання» обумовлена наступними факторами:

- Змінами в технологічних процесах та обладнанні, що потребує постійного оновлення знань та навичок майстрів виробничого навчання.
- Упровадженням нових методів та форм навчання, що потребує від майстрів виробничого навчання володіння сучасними педагогічними технологіями.
- Зростанням вимог до якості підготовки кваліфікованих робітничих кадрів з боку роботодавців.

Цей професійний стандарт визначає завдання та обов'язки майстра виробничого навчання, необхідні знання, вміння і навички, рівень професійної кваліфікації, вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня, умови та порядок атестації.

Упровадження професійного стандарту «Майстер виробничого навчання» дозволяє:

1. Підвищити рівень професійної підготовки майстра виробничого навчання.
2. Покращити якість професійної підготовки здобувачів освіти.
3. Збільшити престиж професії майстра виробничого навчання.
4. Сприяти розвитку професійної мобільності та конкурентоспроможності майстра виробничого навчання.
5. Забезпечити відповідність кваліфікації майстра виробничого навчання сучасним вимогам ринку праці.

Професійний стандарт «Майстер виробничого навчання» є важливим інструментом для розвитку системи підготовки кваліфікованих робітничих кадрів в Україні. Упровадження професійного стандарту дозволяє підвищити якість підготовки здобувачів освіти та забезпечити відповідність кваліфікації майстрів виробничого навчання сучасним вимогам ринку праці. Стандарт має позитивний вплив на розвиток системи підготовки кваліфікованих робітничих кадрів в Україні, сприяє гармонізації національної системи підготовки кваліфікованих робітничих кадрів з європейськими стандартами.

Отже, оцінювання методичної компетентності майстра виробничого навчання є важливою складовою системи професійного розвитку та вдосконалення його педагогічної майстерності. Це дозволяє не лише визначити рівень володіння методичними знаннями, уміннями та навичками, але й спланувати заходи щодо подальшого вдосконалення методичної компетентності.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 16.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Шпак Н. М. Інноваційні методи та технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки.* 2019. № 1. С. 131–135.
3. Професійний стандарт «Майстер виробничого навчання», наказ Міністерства освіти і науки України від 17 серпня 2021 року № 430-21. С. 18. URL: <https://mon.gov.ua/>

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Розвиток технологічної та професійної освіти стає дедалі більше важливим у контексті процесу євроінтеграції та цифрової трансформації. Ця тенденція вимагає не лише адаптації навчальних програм, але й створення нових, що відповідали б сучасним вимогам ринку праці та стандартам європейської освіти [1].

У сучасному світі, в якому технології постійно змінюються, завдання освіти полягає в тому, щоб забезпечити здобувачів освіти не лише технічними знаннями, але й гнучкими навичками, які є ключовими для успішного функціонування в постійно змінному середовищі [2]. Це означає, що в освітньому процесі повинні активно використовуватися інноваційні методи навчання, такі як проектне навчання, виконання виробничих завдань та вправ.

При цьому, важливо підкреслити, що цифрова компетентність стає невід'ємною частиною успішної адаптації до вимог сьогодення. Знання та розуміння цифрових технологій є не лише корисними, але й важливими для розвитку кар'єри в різних галузях. Саме тому заклади освіти повинні активно працювати над розвитком цих навичок серед здобувачів освіти та викладачів. Вони мають надавати можливості для поглибленого вивчення цифрових технологій, практичні вправи та проекти, що допоможуть у засвоєнні цих навичок. Такий підхід дозволить учасникам освітнього процесу не лише ефективно використовувати цифрові інструменти у своїй майбутній професійній діяльності, але й стати активними учасниками цифрового суспільства, що сприятиме їхньому успіху в кар'єрі та розвитку соціальних навичок [2].

Також важливо розглядати розвиток технологічної та професійної освіти в контексті євроінтеграції. Це означає адаптацію освітніх програм до стандартів Європейського Союзу та сприяння міжнародній мобільності студентів та викладачів. Європейська інтеграція відкриває нові можливості для співпраці та обміну знаннями, які сприяють підвищенню якості освіти та підготовки кадрів на міжнародному рівні.

Для успішної реалізації цих завдань необхідно активно підтримувати співпрацю між університетами, урядовими органами та роботодавцями. Ця співпраця відіграє ключову роль у формуванні та розвитку сучасної освітньої системи, що відповідає вимогам суспільства та економіки.

Зклади освіти мають великий потенціал у розробленні й впровадженні інноваційних освітніх програм, а також у наукових дослідженнях, які сприяють розвитку нових технологій та методів навчання. Урядові органи зі свого боку мають стимулювати цей процес шляхом створення відповідних правових умов, фінансової підтримки та регулювання.

Стейкхолдери також відіграють важливу роль у співпраці з університетами та урядовими органами. Вони можуть надавати фінансову підтримку для реалізації освітніх проектів, а також сприяти практичній підготовці студентів через стажування та співпрацю з університетами у реалізації професійно орієнтованих курсів.

Тільки через взаємодію та спільні зусилля всіх зацікавлених сторін можна забезпечити якісну та відповідну потребам суспільства освіту. Це важливий елемент розвитку та успіху в умовах євроінтеграції та цифрової трансформації, оскільки лише в такий спосіб можна забезпечити конкурентоспроможність та стабільність у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Курок В. П. Технологічна освіта України в контексті інтегрування до європейського освітнього простору. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, 13 березня 2020 р.). Кременчук : Методичний кабінет, 2020. С. 18–22.

2. Yurii Burda, Tetiana Samus, Evelina Bazhmina, Olha Bondarenko, Dmytro Myrnyi. Shaping the competencies of the future: the importance of developing soft skills in higher education within the

СЕКЦІЯ 7

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВІДПОВІДНО ДО ПОТРЕБ ПОВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Ольга Єршова,
кандидат екон. наук, доцент
науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання
Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Сучасні світові тенденції з оцінювання якості освіти та її результативності, (як вищої, так і професійної), ґрунтуються на тому, що якість розглядається в контексті відповідності вимогам роботодавців.

Розроблення ефективних інструментів та підходів до оцінювання професійної освіти є актуальною проблемою в Україні, оскільки особливості здійснення навчального процесу в умовах війни з РФ порушують баланс інтересів залучених сторін, зумовлюють низку суперечностей та впливають на підготовку робітничих кадрів.

Під час аналізу та прогнозування розвитку професійної освіти слід враховувати сучасні виклики, пов'язані з безпековими обставинами у кожному регіоні країни, які негативно впливають на здійснення освітніх процесів, особливо у населених пунктах, де відбуваються активні бойові дії й учасники освітніх процесів змушені першочергово вирішувати питання особистої безпеки та пошуку ресурсів для здійснення навчання (електроенергія, інтернет).

Сформулюємо загальні тенденції щодо наповнення компонентів освітніх програм та проблеми й виклики їх реалізації, наявні в умовах сьогодення:

- Фундаменталізація освіти передбачає посилення уваги до загальноосвітніх компонентів професійних освітніх програм. Саме фундаментальна загальноосвітня підготовка в поєднанні з професійно-теоретичною забезпечує широту загального і професійного світогляду, здатність швидко опанувати новий зміст, форми та засоби праці, орієнтуватися в мінливих умовах ринкової економіки. Істотною проблемою є той факт, що нинішні здобувачі професійної освіти певною мірою мають освітні втрати із загальноосвітніх дисциплін за попередні роки навчання в умовах війни.

- Повсюдний перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій передбачає опанування комп'ютерною технікою й технологіями, уміння знаходити потрібну інформацію, працювати з базами даних, користуватися Інтернетом. Головна проблема пов'язана з перебоєм з постачанням ресурсів (електроенергії та інтернету), ризиком втрати гаджетів та пристроїв для навчання (їх виведення з ладу або фізичного знищення).

- Процеси глобалізації та історичні події в Україні потребують досконалого знання рідної мови, яка є основою національної єдності та вільного володіння однією чи кількома іноземними мовами. Проблема знання рідної мови значною мірою залежить від родинного виховання та мовних традицій у конкретному регіоні. Подолання її є тривалим та складним. Вивчення іноземних мов також значною мірою залежить від підходу до цього в родині, крім того, нинішні здобувачі професійної освіти у певній мірі мають освітні втрати з вивчення іноземних мов за попередні роки навчання в умовах війни.

Отже, загальноосвітні дисципліни, іноземна та рідна мови й інформатика стають обов'язковими компонентами як загальноосвітньої, так і загальнопрофесійної підготовки. Освітні втрати попередніх періодів, безпекова ситуація та постачання ресурсів для здійснення освітніх процесів є серйозними викликами, які впливають не тільки на перебіг здобуття освіти, а й на її якість та результативність.

Найближчим часом для відбудови України знадобляться кваліфіковані кадри, які готує система професійної освіти. Для роботодавців надзвичайно важливими є професійні компетентності випускників ЗПО, їхній фаховий кругозір та вміння самостійно розв'язувати задачі та ситуації, які виникають або можуть виникнути під час виконання робіт. Для їх отримання здобувачі професійної освіти вивчають фахові дисципліни, при цьому однаково важливе значення мають і теорія, і практичне відпрацювання професійних навичок та прийомів роботи з матеріалами та обладнанням. Це може здійснюватися на стендах, у програмах-емуляторах, у навчальних майстернях або на робочих місцях. Під час війни виникають труднощі при набутті професійних навичок, проте саме вони є вирішальними для подальшого працевлаштування кваліфікованих робітників.

Баланс інтересів залучених сторін є одним з ключових орієнтирів для оцінювання якості та результативності підготовки кадрів у ЗПО. Виходячи з цих критеріїв, можна виділити наступні три основні методологічні підходи при проведенні таких оцінок:

1) інституційний підхід: означає орієнтацію на потреби різних груп стейкхолдерів професійної освіти, а саме:

а) попит на професійну освіту зі сторони випускників шкіл, безробітних тощо;

б) ринкову потребу зі сторони роботодавців – суб'єктів підприємництва у кадрах робітничих професій;

в) не ринкову потребу, яку визначають органи регіонального управління та місцевого самоврядування на основі стратегій і програм розвитку регіону або територіальної громади;

2) багатофакторний підхід: означає врахування впливу водночас політичних, економічних, соціально-демографічних і технологічних чинників, які впливають на якість і результативність підготовки робітничих кадрів;

3) комплементарний підхід: означає поєднання формалізованих методів аналізу, які ґрунтуються на об'єктивних статистичних показниках, та неформалізованих (експертних) методів, результатом застосування яких є суб'єктивна оцінка досліджуваних питань (при цьому експертами можуть виступати роботодавці, випускники, науково-педагогічні працівники ЗПО та ін.) [2].

Аналіз основних тенденцій у галузі оцінювання якості освіти в нашій країні і за кордоном показує, що сьогодні актуальним є компетентнісний підхід, який передбачає оцінювання рівня володіння здобувачем сукупністю компетенцій, «м'яких» і «твердих» навичок, ступеня готовності до їх застосування в майбутній професійній діяльності [1].

Через особливості професійної освіти, при розробці оцінювальних інструментів слід враховувати навчальний (знання, вміння і навички), і трудовий потенціал (рівень сформованості компетенцій, спрямованих на розвиток творчого й абстрактного мислення, здібностей до аналізу і синтезу, вивчення та експлуатації пристроїв, обладнання, систем і технологічних процесів) [2]. Ураховуючи теперішні виклики, пов'язані з безпековими обставинами здійснення освітніх процесів під час війни з РФ, зокрема з поширенням дистанційного та змішаного навчання та інших новітніх форм організації освітніх процесів, згаданий підхід набуває особливого значення. Нині у вітчизняній та зарубіжній практиці існує велика кількість інструментів для аналізу системи професійної освіти, які можна систематизувати за видами та рівнями оцінювання.

Система внутрішнього оцінювання якості та результативності професійної підготовки кадрів передбачає такі засоби: модульно-рейтингове оцінювання здобувачів (учнів), комп'ютерне тестування, внутрішній моніторинг, самообстеження ЗПО, внутрішні аудити як складова інтегрованої системи якості та ін. Ця система є одним із механізмів підвищення якості та конкурентоспроможності освітніх закладів; організовується за власної ініціативи та засобами й ресурсами ЗПО.

Зовнішнє оцінювання побудовано на формальних перевірках (ліцензування, акредитація та державний нагляд), незалежній оцінці якості освітньої діяльності, рейтингах, конкурсах професійних навичок (майстерності), обстеженнях, зовнішньому моніторингу системи професійної

освіти та професійно-громадській акредитації освітніх програм. Здійснюється, зазвичай, державними органами влади, у тому числі органами контролю якості освіти, органами державної статистики, науковими інститутами та окремими експертами (центри досліджень, соціологічні компанії, експертні комісії), громадськими організаціями тощо.

Наведені інструменти можуть застосовуватись у дослідженнях різних рівнів системи освіти у державі (національного, регіонального, рівня закладу освіти, рівня здобувача освіти), а також з метою аналізу показників функціонування не лише професійної, а й вищої школи.

Одержані результати дають підстави робити висновки про ефективність інвестицій в освіту, якість навчального процесу та освітні досягнення.

В Україні переважно використовуються інструменти державного контролю, нагляду та оцінювання якості професійної освіти, починають розвиватися альтернативні інструменти (конкурси, рейтинги, громадська акредитація), однак значна методологічна та організаційна прогалина є в питаннях налагодження постійного зовнішнього моніторингу системи професійної освіти.

Список використаних джерел

1. Гребенькова Г. Формування професійних компетентностей здобувачів професійної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2018. Вип. 1. С. 89–92.

2. Майборода Л. Теоретичні і практичні аспекти оцінювання ефективної діяльності ПТНЗ. *Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи* : зб. наук. пр. / редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін. Київ : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2011. Вип. 1. С. 112–118.

Павло Бєседін,

*аспірант Інституту професійної освіти
Національної академії педагогічних наук України
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК ПРОБЛЕМА ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Тривала російсько-українська війна призвела до того, що в Україні з'явилась категорія людей, котрі були мобілізовані до війська та в майбутньому мають повернутись до цивільного життя. За даними Міністерства оборони України, станом на липень 2022 року до лав Сил Оборони України було мобілізовано близько 1 млн осіб [5]. Ураховуючи продовження мобілізації та втрати у лавах захисників, кількість ветеранів після завершення російсько-української війни буде вищою. Так прогнозують, що близько 3 млн. складатимуть ветерани війни, члени їх родин та сім'ї полеглих воїнів [6]. Таким чином, перед українським суспільством та державою постає важливе завдання – забезпечити належні умови для якісної адаптації військовослужбовців до цивільного життя соціальними працівниками. Отже, зростає потреба в розвитку готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з ветеранами військової служби.

Найбільш ґрунтовними працями українських науковців, що досліджують різні аспекти підготовки соціальних працівників в українській системі освіти є монографія О. Буйницької «Система педагогічного проєктування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів». У своїй роботі науковиця звертає увагу на впровадження інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКТ) у освіту та вказує на методологічний потенціал цих технологій для індивідуалізації навчання [2, с. 20]. Авторка використовує роботи відомих учених, таких як В. Кремень та В. Биков, для обґрунтування важливості технологічного оновлення в освітньому процесі. Вона цитує думку В. Кременя про необхідність створення гнучких та адаптивних освітніх систем, які здатні реагувати на швидкі зміни у суспільстві та економіці, а також впровадження новітніх технологій, які покращують доступ до знань та навчальних ресурсів [2, с. 99]. В. Биков, у свою чергу, зосереджує увагу на методологічних аспектах інтеграції ІКТ у освіту, вказуючи на потенціал цих технологій для індивідуалізації навчання та підвищення його ефективності [2, с. 39].

Іншою ґрунтовною роботою, що досліджувала питання підготовки соціальних педагогів, є монографія Г. Алексєєвої «Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності». Основа аналізу науковиці ґрунтується на працях різних дослідників. Зокрема, О. Філь виокремлює серед основних проблем, які потребують соціально-педагогічного розв'язання, духовну деградацію та втрату ціннісних орієнтацій [1, с. 46]. Це підкреслює зв'язок між використанням комп'ютерних технологій і соціально-педагогічними завданнями, які постають перед сучасними педагогами.

В. Приходько вказує, що основною метою діяльності соціального педагога є створення умов для саморозвитку та самоствердження особистості, а також стимулювання молоді до активної життєдіяльності. С. Пащенко критикує слабку педагогічну орієнтацію в підготовці соціальних педагогів, що стосується організації дозвілля та інтелектуального розвитку особистості [1, с. 21].

Окрім упровадження нових технологій у навчання майбутніх соціальних педагогів, у сучасній педагогічній науці досліджується питання їхньої інклюзивної компетентності. Дослідження інклюзивної компетентності педагогів висвітлила у своїх роботах Н. Фіголь. Вона зазначає, що концепція інклюзивної компетентності педагогів як важлива складова їхньої професійної компетентності, визначається як рівень знань і вмінь, необхідних для ефективного виконання професійних функцій в умовах інклюзивного навчання та складається з мотиваційного, когнітивного, операційного, та рефлексивного компонентів. А сама інклюзивна освіта визначається як система освітніх послуг, базована на принципі забезпечення основного права дітей на освіту і права навчатися за місцем проживання, спрямована на створення рівних можливостей та доступу до якісної освіти для всіх дітей. У контексті нашої держави актуальність інклюзивної освіти підкреслюється через необхідність реформування освіти на демократичних та гуманістичних засадах з особливою увагою до інтеграції та соціалізації дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Важливість інклюзивної компетентності для вчителів висвітлюється через її роль у підвищенні якості освітнього процесу та ефективності інтеграції учнів з особливими потребами, що стає стратегічною метою освітньої політики [4, с. 200].

У статті Л. Петришин розглядається процес формування креативності майбутніх соціальних педагогів в навчально-виховному процесі закладів вищої освіти. Основні аспекти, описані автором, включають структуру і методики навчання, які сприяють розвитку креативних здібностей студентів, вказується на необхідність інтеграції креативних підходів і педагогічних технологій у процес підготовки соціальних педагогів, що включає використання різноманітних видів лекцій, таких як проблемні лекції, лекції з продукуванням креативних ідей, інтерактивні лекції та лекції-майстерні. Також зазначено, що креативні знання та вміння мають бути інтегровані у всі аспекти навчання, від теоретичних занять до практичних і дослідницьких завдань [3, с. 145].

Таким чином, формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з ветеранами військової служби передбачає комплексний підхід до навчання, який включає теоретичну підготовку, активне використання інноваційних педагогічних методик, і практичне застосування здобутих знань і вмінь.

Враховуючи проаналізовані наукові джерела можна дійти до наступних висновків: є очевидною потреба в удосконаленні освітніх стандартів [8; 9] та навчальних програм для майбутніх соціальних педагогів, аби забезпечити їм необхідні знання та навички для роботи з ветеранами; необхідно збільшити обсяг практичної підготовки студентів для безпосередньої їхньої взаємодії з ветеранами; потрібно розвивати професійно-педагогічну етику серед педагогічних працівників, із врахуванням культурних, соціальних та психологічних аспектів роботи з ветеранами [10; 11]; для оцінювання якості підготовки соціальних педагогів до роботи з ветеранами військової служби у закладах професійної освіти варто застосовувати інноваційні методи і форм оцінювання [12; 13]; недостатність досліджень з формування компетентності соціальних педагогів до роботи з військовослужбовцями тощо.

Список використаних джерел

1. Алексєєва Г. М. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності : монографія. Бердянск : БДПУ, 2014. 260 с.

2. Буйницька О. П. Система педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів : монографія. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка. 2021. 568 с.
3. Петришин Л. Теоретико-методичні основи формування креативності майбутніх соціальних педагогів у навчально-виховному процесі вишу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2014. Вип. 32. С. 144–148.
4. Фіголь Н. А. Інклюзивна компетентність педагога: теоретичний аспект. *Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2020. № 77. С. 199–202.
5. Главком. *Міноборони назвало кількість мобілізованих українців.* 2020. URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/minoboroni-nazvalo-kilkist-mobilizovanih-ukrajinciv-859153.html>
6. Українська правда. *Після війни ветерани та їхні родичі складуть 10% населення України – Мінветеранів.* 2020. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/12/22/7381862/>
7. Українер. *Повага до пошрамованих війною: досвід ветеранів.* 2020. URL: <https://www.ukrainer.net/dosvid-veteraniv/>
8. Каленський А. Методологічні підходи до стандартизації змісту професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка.* 2018. Вип. 16. С. 27–33.
9. Каленський А. Фахова передвища освіта: концептуальні засади стандартизації підготовки молодших спеціалістів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія.* 2017. Вип. 277. С. 101–105.
10. Каленський А. Система розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04; Інститут проф.-тех. освіти НАПН України. Київ, 2016. 498 с.
11. Зайченко І. В., Каленський А. А., Мельничук Т. Ф. Етика викладача вищої школи : навч. посіб. / за ред. І. В. Зайченка. Київ : Компрінт, 2013. 320 с.
12. Радкевич В. О., Бородієнко О. В., Пуховська Л. П., Базелюк Н. В. та ін. Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу : монографія. Житомир : Полісся, 2018. 218 с.
13. Лузан П. Г., Каленський А. А., Пащенко Т. М. Мося, І. А., Ямковий О. Ю. Методичні основи оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти : методичний посібник. Житомир : Полісся, 2021. 288 с.

Ліана Бурчак,
канд. пед. наук, доцент, докторант
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(м. Глухів, Україна)

ІННОВАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЕФЕКТИВНА УМОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна підготовка майбутніх педагогів нині зазнає суттєвих трансформацій, що диктуються інтеграційними процесами в Україні, долученням вітчизняної системи вищої освіти до світової та європейської. Ефективно оновлюються парадигми освіти з урахуванням світового досвіду, змінюються особливості педагогічної теорії й практики, активізується інноваційний освітній рух у державі і, як наслідок, вибудовується стратегія модернізації освіти, що передбачає розвиток і збереження творчого потенціалу особистості, її активної життєвої позиції, спрямованості на самовизначення, здатності сприймати й розв'язувати педагогічні завдання в нових умовах.

Зазначимо, що застосування інновацій в освітньому процесі гостро вимагає підготовки відповідних кадрів, які є компетентними у сфері педагогічної інноватики [1].

У цих умовах здійснення ефективної інноваційної діяльності майбутніми вчителями можливе через оволодіння ними високим рівнем інноваційної компетентності, що є однією із

професійних компетентностей особистості, затверджених Професійним стандартом вчителя та однією з ключових компетентностей учня Нової української школи. Такі фахівці спроможні здійснювати глибокий критичний аналіз власної професійної діяльності, відбирати ефективні технології та форми навчання, розробляти й апробувати, впроваджувати й удосконалювати прогресивний досвід, бути мобільними й конкурентоспроможними в соціумі.

Інноваційна компетентність фахівців стала предметом вивчення таких учених, як-от: В. Ачкан, Н. Венцева, І. Гавриш, Л. Гриневич, І. Дичківська, С. Загородній, Н. Калюжка, Л. Козак, І. Коновальчук, І. Коренева, В. Курок, К. Ляшенко, Л. Петриченко, О. Цюняк, Л. Штефан та ін. Ураховуючи потужний доробок науковців, зазначимо, що і сьогодні вказана проблема є актуальною й цікавою. Різні підходи вчених фіксуємо щодо сутності інноваційної компетентності та її компонентного складу тощо.

Так, Н. Калюжка потрактує цей феномен як систему знань, умінь, навичок, мотивів, особистісних якостей педагога, які сприяють здійсненню всіх етапів інноваційної діяльності [3, с. 273].

Схоже бачення інноваційної компетентності педагогів знаходимо й у доробку О. Бартків та Л. Петриченко, у якому це також системне утворення, що включає мотиви, знання, уміння, навички, особистісні якості та забезпечує ефективне використання нових педагогічних технологій у професійній діяльності [2, с. 54; 4].

Цікаву інтерпретацію вказаного феномену пропонує М. Радченко і позиціонує його як результат теоретичної і практичної готовності фахівця до професійної діяльності. Автор наголошує на досягненні певного рівня особистісного та професійного прояву фахівця через інноваційну діяльність [5].

У науковому тезаурусі також інноваційну компетентність потрактовують як інтегративне утворення, що визначає здатність фахівця якісно розв'язувати педагогічні завдання на основі педагогічної інноватики й ураховує відповідні знання, уміння, досвід, професійні якості [6, с. 172].

Можемо констатувати, що основними сутнісними характеристиками інноваційної компетентності педагогів є мотиви, цінності, знання, уміння, досвід, особистісні якості тощо. Переважна більшість науковців наголошує на інтегративності вказаної здатності і вказує на тісний зв'язок інноваційної діяльності з виокремленими характеристиками.

Як уже було зазначено вище, сучасні освітні системи потребують інноваційного педагога (педагога нового типу, нової генерації). Інноваційна компетентність у професійній діяльності педагога втілюється через відбір нових, більш ефективних форм, засобів і методів навчання, що уможливають отримання нових результатів і забезпечують здатність до реалізації:

1) *педагогічного гуманізму*, що включає повагу та довіру до здобувачів; людяність у стосунках, сприяння їхній творчій самореалізації, самовиявленню в інноваційній діяльності;

2) *емпатії*, що охоплює вміння і прагнення відчувати іншого, розуміти внутрішній світ співрозмовника, вміння сприймати його позицію в інноваційній діяльності тощо;

3) *співробітництва*, у ході якого створюються умови для оволодіння здобувачами культурою спілкування і де вони є співтворцями інноваційного педагогічного процесу;

4) *діалогізму*, коли педагог дослухається до кожного учня, вміє проводити діалог рівності, створює умови для взаєморозуміння і співтворчості учасників під час інноваційної діяльності;

5) *власної позиції*, що передбачає творче самовираження педагога, в межах якого враховується його думка, почуття, емоції; здатність до вдосконалення своєї професії, тобто набуття відповідного рівня компетентності для конкурентоспроможності в освітньому просторі.

Таким чином, інноваційна компетентність педагога зумовлює можливості для його інноваційної діяльності, творчого самовираження, розвитку творчої уяви, критичного мислення, ціннісного ставлення до професії, спрямованості на створення нового, здатності до рефлексії.

Список використаних джерел

1. Бурчак Л. В. Інноваційна компетентність учителя біології: навчально-методичний посібник / за заг. ред. проф. В. П. Курок. Суми: ФОП Цьома С. П., 2024. 182 с.

2. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. № 1. С. 52–58.

3. Калюжка Н. С. Закономірності та принципи формування інноваційної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 2. С. 270–277.

4. Петриченко Л. О. Концептуальні підходи до формування готовності майбутнього вчителя до інноваційної діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2008. № 8. С. 131–142.

5. Радченко М. І. Шляхи формування інноваційної компетентності студентів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2017. № 11. С. 112–116.

6. Штефан Л. В. Інноваційна компетентність сучасного педагога. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 24. С. 170–173.

Ірина Волошинова,
викладачка інформатики, математики та
інформаційних технологій
Регіонального центру професійної освіти
ім. О. С. Єгорова
(м. Кропивницький, Україна)

Людмила Ізюмченко,
кандидатка фіз.-мат. наук, доцентка,
вчителька математики ліцею «Престиж»
(м. Київ, Україна)

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Поствоєнна відбудова потребуватиме значну кількість будівельників, широкого спектру спеціалістів професійно-технічної освіти (малярів, мулярів, столярів, слюсарів, електриків, зварювальників, монтажників гіпсокартонних конструкцій та ін.), будуть потрібні інженери та робітники на виробництво будівельних матеріалів, водії. А тому підготовка висококласних фахівців професійно-технічної освіти є нагальною потребою сьогодення.

Не є секретом, що одним із найбільших викликів сучасної освіти є зниження зацікавленості учнів дисциплінами математичного циклу, що призводить до подальшого скорочення кількості висококваліфікованих фахівців технологічних галузей. Посередні знання з математики не дозволяють досягти прийнятних результатів навчання і здобувачів професійно-технічної освіти. Пошук шляхів покращення якості освіти змушує вдаватися до використання нових форм організації освітньої діяльності, широкого застосування сучасних засобів та методів навчання, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Наше повідомлення стосується досвіду організації освітньої діяльності здобувачів освіти, зокрема під час вивчення дисциплін математичного циклу, з урахуванням рекомендацій [2] на прикладі підготовки монтажників гіпсокартонних конструкцій у Регіональному центрі професійної освіти імені О. С. Єгорова.

Одним зі способів досягнення необхідних результатів навчання є взаємозв'язок між вивченням предмету і практичним застосуванням отриманих знань. Наведемо приклади завдань з математики, які мають сприяти формуванню практичних умінь та навичок, необхідних для виконання професійних завдань здобувачами освіти.

Задача 1 (Розрахунок шпаклювальної суміші). Потрібно виконати шпаклювання швів гіпсокартонних плит двох кімнат з площею по 20 м². Відомо, що на 1 м² витрачається 0,5 кг шпаклювальної суміші. Скільки кілограмів шпаклювальної суміші знадобиться для кожної кімнати? Яку кількість 25-кілограмових мішків шпаклівки потрібно купити для 2-х кімнат?

Кількість шпаклівки для кожної кімнати: $20 \text{ м}^2 \cdot 0,5 \text{ кг/м}^2 = 10 \text{ кг}$; для 2-х кімнат $10 \text{ кг} \cdot 2 = 20 \text{ кг}$; кількість мішків: $20 \text{ кг} / 25 \text{ (кг/мішок)} = 0,8 \text{ мішка}$. Оскільки не можна купити 0,8 мішка, потрібно купити 1 мішок шпаклівки.

Очевидно, що потрібно також розв'язувати завдання з вибором різних можливих практичних реалізацій. Наприклад, необхідно обшити гіпсокартоном стіну певним даним розміром. При цьому використовуються листи гіпсокартону розміром 1,2 м х 2,5 м. Завдання: Скільки листів

гіпсокартону знадобиться для обшивки стіни (площу стіни розділіть на площу одного листа)? Яким чином ви будете розміщувати листи гіпсокартону (встик, зі зміщенням)? Схема розміщення встик: при цій схемі листи щільно прилягають один до одного, без зазорів (перевага – це економний варіант, адже не буде відходів, недолік – складніше буде приховати шви та стики); зі зміщенням: листи розміщуються зі зміщенням на половину довжини або ширини (перевага – це дає більш міцне з'єднання та спрощує обробку швів, недолік – виникають відходи). У другому випадку скільки буде відходів гіпсокартону? Розрахуйте площу відходів, віднявши від загальної площі стіни площу використаних листів. Рекомендації: Перед початком роботи складіть план розміщення листів, щоб мінімізувати відходи; при розміщенні листів встик врахуйте розташування каркасу, щоб стики листів припадали на профілі; використовуйте спеціальні інструменти та матеріали для монтажу гіпсокартону; під час роботи дотримуйтеся правил техніки безпеки. Розрахуйте витрати на матеріали для конкретної кімнати: гіпсокартон; шпаклювальна суміш; армуюча сітка, загальну вартість оздоблення кімнати.

Наступний тип задач допоможе здобувачам освіти навчитися розраховувати необхідну кількість профілів, кріпильних елементів та інших матеріалів для створення каркасу з гіпсокартону.

Задача 2 (Розрахунок матеріалів для каркасних конструкцій). Необхідно змонтувати каркас з гіпсокартону для кімнати шириною 5 метрів та довжиною 4 метри. Висота кімнати 2,7 метри. Планується використання стійок CW-50 (профіль) з кроком 60 см. Скільки штук стійок CW-50 потрібно для монтажу каркасу? Скільки штук поперечних профілів UW-50 потрібно для монтажу каркасу? Скільки штук кріпильних елементів (саморізів, шурупів) знадобиться для монтажу каркасу?

Для розрахунку кількості стійок CW-50 необхідно поділити ширину кімнати (5 м) на крок монтажу (0,6 м) і додати 1; для розрахунку кількості поперечних профілів UW-50 необхідно поділити довжину кімнати (4 м) на крок монтажу (0,6 м) і додати 1; для розрахунку кількості кріпильних елементів необхідно помножити кількість стійок CW-50 на кількість кріплень на кожну стійку (зазвичай 2-3).

Задача 3. Необхідно змонтувати дворівневу стелю з гіпсокартону. Ширина кімнати дорівнює 5 метрів, а довжина 4 м. Висота першого рівня стелі 0,5 м. Планується використання стійок CW-50 (профіль) з кроком 60 см. Скільки штук стійок CW-50 потрібно для монтажу каркасу першого (другого) рівня стелі? Скільки штук поперечних профілів UW-50 знадобиться для монтажу каркасу першого (другого) рівня стелі? Скільки штук кріпильних елементів (саморізів, шурупів) потрібно для монтажу каркасу першого (другого) рівня стелі?

Задача 4. Необхідно змонтувати перегородку з гіпсокартону шириною 3 метри та довжиною 2,5 метра. Планується використання стійок CW-50 (профіль) з кроком 40 см. Скільки штук стійок CW-50 потрібно для монтажу каркасу перегородки? Розрахуйте, скільки штук поперечних профілів UW-50 знадобиться для монтажу каркасу перегородки? Скільки штук кріпильних елементів (саморізів, шурупів) потрібно для монтажу каркасу перегородки? Скільки листів гіпсокартону знадобиться для обшивки перегородки?

Очевидно, що під час занять з математики при вивченні площ і об'ємів доцільно визначати площі та об'єми гіпсокартонних конструкцій, ці знання необхідні для розрахунку кількості листів гіпсокартону, шпаклівки та інших матеріалів, для визначення вартості виконання робіт; використовувати геометрію для розкрою гіпсокартону, що дозволить здобувачам освіти навчитися розкроювати листи гіпсокартону з мінімальними відходами матеріалу.

Компетентнісне навчання передбачає гармонійне поєднання знань, умінь та навичок, воно має бути пов'язане із життєвими ситуаціями, передбачати практичне застосування здобутих знань. Здобувач освіти повинен уміти застосовувати математичні розрахунки при виконанні облицювальних робіт; визначати обсяги виконання облицювальних робіт (каркасного облицювання), розв'язувати математичні задачі практичного змісту відповідно до виду облицювання, визначати обсяги робіт щодо виконання улаштування дверних та віконних прорізів при облицюваннях стін та ін., уміти користуватися вимірювальним інструментом, визначати обсяг робіт за кресленнями, застосовувати математичні розрахунки в професійній діяльності та визначати обсяги виконання робіт [1]. А тому на заняттях з математики більша частина завдань

має бути орієнтована на опанування теорії і практики розв'язування задач, близьких до реальних у певній професії.

Очевидно, що монтажник гіпсокартонних конструкцій має вміти вчитися впродовж усього свого життя, оскільки будуть з'являтися нові рішення, нові матеріали, технології і організація виробництва.

Список використаних джерел

1. Державний освітній стандарт з професії «Монтажник гіпсокартонних конструкцій». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2023/12/14/Standart.proftekhn-Montazhnyk.hipsokarton.konstruktsey-1520.vid.13.12.2023.pdf>
2. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf>

Світлана Кравець,
*канд. пед. наук, старший дослідник,
завідувач лабораторії зарубіжних систем
професійної освіти і навчання,
докторантка Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: ЗАКОНОДАВЧИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ

Кризові явища в економіці України та окремих регіонів, спричинені війною, особливо гостро відображаються обмеженістю можливостей інноваційного розвитку державного сектору економіки, соціальних інституцій та виробничих структур. Сучасні підходи до реалізації Плану Відновлення України актуалізують питання партнерської консолідації зусиль міжнародних партнерів, представників органів державної влади та регіональних управлінь, бізнесу, громадських організацій та системи освіти у забезпеченні розвитку національної економіки та створення потенційних синергій співпраці із країнами Європейського Союзу [4, с.10]. Побудова соціально доцільних моделей відновлення національної економіки з отриманням конкретного соціального ефекту за результатами спільної діяльності посилює значення розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ДПП у сфері П(ПТ)О). Цей процес є капіталомістким і потребує підтримки державного бюджету, а також коштів корпоративного і приватного бізнесу. Окрім того, розвиток ДПП у сфері П(ПТ)О залежить від ресурсних можливостей кожного учасника партнерства, що передбачає його відповідальність у повноцінному виконанні цілей ДПП-проєкту. Недосконалість окремих складових цілісного процесу ДПП зумовлює його недосконалість, що призводять до деструктуризації системи та відсутності мотивації до ініціювання нових проєктів.

Важливим аспектом розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О є законодавче забезпечення, що визначається Законом України «Про державно-приватне партнерство» [2] (2010) та спеціальними нормативно-правовими документами [1]. Варто зазначити, що у проєкті Закону України «Про професійну освіту» акцентовано на максимальній інтеграції роботодавців до взаємодії із закладами професійної освіти, а також виокремлено окрему статтю про державно-приватне партнерство у сфері професійної освіти (ст. 69), зміст якої розкриває можливі способи укладання договорів між закладами професійної освіти та підприємствами, установами, організаціями (приватними партнерами), а також напрями здійснення ДПП у сфері професійної освіти [3].

Відповідно до чинного законодавства, а також з урахуванням перспектив прийняття нового Закону України «Про професійну освіту» посилюється значення забезпечення інноваційної привабливості закладів П(ПТ)О для розвитку ДПП-проєктів із потенційними партнерами. Йдеться про здатність керівників закладів П(ПТ)О здійснювати управлінську діяльність на основі

стратегічного управління, проектного менеджменту, маркетингу, кластерного підходу тощо, а також розвивати інтелектуальний потенціал педагогічних працівників та виробничі можливості закладу для досягнення спільних цілей партнерської діяльності. Тенденція розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О на управлінському рівні відображається в контексті децентралізації управління, що поступово інтегрує до практик стратегування соціально-економічного розвитку регіонів. Власне і регіональні стратегії є проектами розвитку регіону за різними напрямками на засадах ДПП, адже для їх реалізації об'єднуються представники обласної районної державної адміністрації, обласних рад, органів місцевого самоврядування, заклади освіти всіх рівнів та форм підпорядкування, громадські організації та інші зацікавлені сторони.

Варто зазначити, що управлінські практики реалізації ДПП у сфері П(ПТ)О на рівні регіонів характеризуються інтеграцією важливих проектів до Стратегій соціально-економічного розвитку регіону, а на місцевому рівні за участю органів місцевого самоврядування значно легше отримувати дозвільні документи та погодження для реалізації та фінансування ДПП-проекту.

Для розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О актуалізується потреба створення окремого органу регулювання ДПП, що забезпечуватиме координацію співробітництва органів державної влади і приватних партнерів для вирішення найбільш значущих для суспільства проблем. При цьому управлінська діяльність щодо розвитку ДПП передбачатиме: розроблення стратегії відносин бізнесу з державною владою і суспільством; формування середовища для розроблення й реалізації партнерських проектів, у тому числі міжнародних; організацію ДПП та управління ним відповідно до потреб регіону; організацію заходів, спрямованих на розвиток проектної культури у суб'єктів партнерства тощо. Зазначимо, що низький рівень розвитку проектної культури учасників партнерства призводить до неправильного розуміння ними очікуваного результату від інвестицій (як представниками держави, так і бізнесу) – визначаючи мету ДПП-проекту як отримання інноваційного продукту, увага партнерів здебільшого акцентується на фінансових процесах (витрати, надходження тощо). Однак повноцінна реалізація можливостей кожного учасника ДПП має бути орієнтована на досягнення спільних цілей, а різне їх розуміння на певному етапі, формажорні ситуації або інші обставини можуть зумовити деякі недосконалості окремих підсистем цілісного процесу, що потребує компенсації цих ресурсів із інших систем чи призупинення спільного проекту. Такі приклади зумовлюють тенденцію зниження мотивації до ініціювання нових ДПП-проектів у сфері П(ПТ)О.

Варто зазначити, що тенденції розвитку ДПП у сфері П(ПТ)О в Україні не є сталими у сучасних умовах, адже виклики сьогодення та складні обставини розвитку усіх секторів економіки зумовлюють щоденне переосмислення цілей та пошук оперативних рішень. Безумовно, це впливає на можливості реалізації діючих ДПП-проектів та мотивацію щодо створення нових. Однак, формування синергетичних систем взаємодії основних суб'єктів ДПП у сфері П(ПТ)О сьогодні є вкрай важливою діяльністю для підвищення ефективності функціонування економіки країни та її відновлення у воєнний та повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Кравець С. Г. Нормативно-правове забезпечення розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Professional Pedagogics*. 2022. 1 (24). С. 127–137. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/733147/> (дата звернення: 14.04.2024).
2. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2010. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 16.04.2024).
3. Про професійну освіту: проект Закону України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prezentuye-proyekt-novogo-zakonu-pro-profesijnu-osvitu> (дата звернення: 15.04.2024).
4. Технології розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти у повоєнний час: практичний посібник / за голов. ред. В. О. Радкевич. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2023. 195 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740135> (дата звернення: 15.04.2024).

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Україна, одна з небагатьох країн світу, яку чекає велика кількість викликів у повоєнний період, в тому числі пов'язаних із забезпеченням студентів якісною юридичною освітою. Як стверджує Комаров В., якість процесу вищої освіти – це якість технології освіти, використання активних форм навчання, контролю освітнього процесу, якість мотивації викладацького складу на творчість і ефективність педагогічної роботи, вмотивованість студентів до навчання, інтенсивність освітнього процесу, методи презентації знань [2,39]. Юридична освіта є фундаментальною освітою для будівництва правової держави, без якої неможливо буде поновити або перезапустити державні процеси у повоєнний період. Історично, юридична освіта завжди відіграє важливу роль в умовах змін у суспільстві, економіці та політиці. А тому від якості юридичної освіти залежить можливість молодого покоління відбудувувати правову та демократичну державу – Україну.

Однак, як і будь-яка галузь, юридична освіта має зазнати певної трансформації і адаптуватись під повоєнні реалії. Франкова А. зазначає, що цінним є досвід юристів у сфері військового права, яким володіють зазвичай люди, що безпосередньо мали стосунок до військової справи, які досконало оперують військовою термінологією і в змозі застосувати свої навички в такий складний для країни час [1]. Тому важливо буде переглянути навчальні програми та ввести нові дисципліни, аби освітній процес відповідав сучасним вимогам та реаліям. Додавання нових дисциплін, які враховують правові та етичні аспекти повоєнного часу, може покращити якість освіти та сприяти більш ефективному навчанню студентів. До таких дисциплін можна віднести військове право, яке буде мати широкий спектр застосування в повоєнні роки.

Ще одним важливим елементом якості юридичної освіти має бути збільшення ваги практичних навичок у юридичній освіті. Зміщення акценту навчання саме на практичне застосування правових норм допоможе студентам краще впоратися з викликами, які вони зустрічатимуть у реальному юридичному середовищі.

Окремими напрямками покращення якості юридичної освіти є впровадження в навчальні плани дисциплін, пов'язаних з цифровими технологіями. В Україні, як і у всьому цивілізованому світі, відбувається процес цифровізації суспільства. Усе більше процесів відбувається онлайн, що суттєво впливає і на юридичну складову таких процесів. Упровадження окремого предмета, пов'язаного з правовим регулюванням криптовалют та штучного інтелекту, дозволило б студентам мати більш цінні навички та знання. Такі навички і знання мають високу актуальність зараз і, на нашу думку, матимуть її і в повоєнні часи.

Діджиталізація юридичної освіти також має позитивно вплинути на якість вищої освіти. Як зазначає Громовенко К. та Тицька Я., діджиталізація є один із пріоритетних напрямів реформування й стратегічного розвитку системи освіти в Україні. Сьогодні бурхливий розвиток інформаційних технологій дає широкі можливості для розвитку закладів вищої освіти шляхом запровадження цифрових технологій в навчальний процес [3, 303–306]. Тому використання штучного інтелекту та цифрових додатків має стати звичним для студентів юридичних факультетів повоєнної України.

Якість юридичної освіти буде відігравати ключову роль в повоєнній Україні, адже юристи відіграють важливу роль як у розбудові внутрішніх державних процесів, так і в розширенні міжнародного співробітництва з іншими країнами та міжнародними організаціями. І тому вже зараз необхідно працювати над адаптацією юридичної освіти під нові реалії та виклики сьогодення, аби зберегти актуальність професії і надати змогу випускникам бути затребуваними на юридичному ринку.

Список використаних джерел

1. Франкова А. Юрист часів війни: сьогодення та перспективи. URL: <https://pravo.ua/iuryst-chasiv-viiny-sohodennia-ta-perspektyvu/> (дата звернення: 30.01.2024).

2. Комаров В. В. Якість та моделі вищої юридичної освіти. URL:<https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/99ec3e39-ffe6-4bc2-a409-36bab90eccf8/content#page=39> (дата звернення: 30.01.2024).

3. Громовенко К. В., Тицька Я. О. Правове регулювання діджиталізації вищої юридичної освіти: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. URL: http://lsej.org.ua/5_2020/78.pdf

Людмила Майборода,
науковий співробітник
Інституту професійної освіти
Національної академії
педагогічних наук України
(Київ, Україна)

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

В умовах обмеженого доступу здобувачів освіти України до вільного відвідування закладу освіти під час пандемії й воєнного стану набуває актуальності дистанційне (онлайн) та змішане навчання. Змішане навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) в реаліях сьогодення дозволяє здійснювати професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників, поєднуючи очну й дистанційну форми навчання. У дистанційному навчанні переважає самостійне опанування теоретичного матеріалу здобувачами освіти. Так, у професійно-теоретичній складовій підготовки майбутніх кваліфікованих робітників відбуваються зміни в кількості самостійних робіт й самостійного опанування матеріалу здобувачами освіти, у підходах до їх проведення педагогічними працівниками, що, відповідно, потребує змін в організації самостійної роботи, зокрема розробленні методики організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання.

Під методикою організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання ми розуміємо сукупність організаційних дій (заходів) педагогічних працівників, що спрямовані на підготовку здобувачів освіти до самостійної роботи, проведення діагностування сформованості навичок самостійної роботи, розроблення завдань, методики організації, та контролю самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах поєднання очної й дистанційної форм навчання з використанням цифрових освітніх засобів [4]. Етапами реалізації методики організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання є підготовчий, діагностичний, діяльнісний і контрольний-аналітичний етапи, що потребують ретельної підготовки й організації від педагогічних працівників. Контрольно-аналітичні дії педагогічних працівників передбачають їх діяльність з оцінювання виконаних самостійних робіт здобувачами освіти, рефлексію проведеної самостійної роботи, зокрема моніторинг (самомоніторинг) самостійної роботи/діяльності майбутніх кваліфікованих робітників задля підвищення її ефективності та якості професійної підготовки.

Моніторинг в освіті визначається як спеціальна система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки і основних тенденцій її розвитку та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі [1].

У нормативно-правовому полі моніторинг якості освіти в закладах П(ПТ)О регламентується: Законом України «Про освіту» [2]; Методичними рекомендаціями щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України № 509 від 06.05.2021 Р) [6]; Положенням про внутрішню систему забезпечення якості П(ПТ)О, що розробляється і затверджується закладом П(ПТ)О.

У Законі України «Про освіту» моніторинг якості освіти в визначається як «система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших

суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей» [2]. Моніторинг якості освіти є складовою зовнішньої і внутрішньої систем забезпечення якості освіти, відповідно є зовнішнім і внутрішнім. Зовнішній моніторинг якості освіти може проводитися будь-якими органами, підприємствами, установами, організаціями, юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності. Внутрішній моніторинг якості освіти проводиться закладами освіти (іншими суб'єктами освітньої діяльності), а саме: адміністрацією, керівниками структурних підрозділів, педагогічними працівникам закладів П(ПТ)О тощо.

У частини третій статті 41 Закону України «Про освіту» зазначається перелік процедур та заходів, що можуть включатись до внутрішньої системи забезпечення якості освіти, серед яких є й забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти. Отже, забезпечення організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання може бути складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі П(ПТ)О, доцільність якої може визначити сам заклад освіти, зважаючи на специфіку його діяльності та стратегію розвитку.

Так, під моніторингом якості організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання ми розуміємо відстеження за здійсненням планових заходів, контроль й оцінювання проміжних і кінцевих результатів виконаних самостійних робіт, спостереження за динамікою складових навчального процесу, прогнозування подальшого розвитку й вироблення відповідних рішень. Метою моніторингу якості організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання є дослідити ефективність організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання, виявити та відстежити чинники, що впливають на якість професійної підготовки.

Об'єктами моніторингу якості організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання можуть бути зміст самостійних робіт, навчальний процес і його результат, якість діяльності педагогічного працівника, якість управління, засвоєння навчального матеріалу здобувачами освіти, сформованість особистісних і професійних якостей майбутнього кваліфікованого робітника тощо.

Подальший науковий пошук передбачає визначення критеріїв оцінювання якості організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання.

Список використаних джерел

1. Горчаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Майборода Л. Аналіз змісту навчання і навчально-методичного забезпечення ПТНЗ. *Професійна освіта: проблеми і перспективи* : збірник наукових праць / ППО АПН України; РВНЗ «КПУ». Київ; Сімферополь : КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2010. Випуск 1. С. 82–88.
4. Майборода Л. Методика організації самостійної роботи майбутніх кваліфікованих робітників в умовах змішаного навчання. *Professional Pedagogics*. 2023. № 2 (27). С. 166–174. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.27.166-174>
5. Моніторинг розвитку професійно-технічної освіти: метод. реком. / за ред. Т. В. Волкової. Київ : Інститут ПТО НАПНУ, 2011. 196 с.
6. Наказ МОН України № 509 від 06 травня 2021 р. «Про затвердження методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi-osviti>

Іван Пасічник,
аспірант
лабораторії науково-методичного супроводу
підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
(м. Київ, Україна)

Ольга Грошовенко,
канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету
(м. Київ, Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Практичний аспект сучасного освітнього процесу в сфері медицини пов'язаний із соціально-екологічними проблемами соціуму, які на сьогоднішній день залишаються особливо актуальними. Саме тому в навчанні майбутніх фахівців медичної галузі значна увага має акцентуватися на формуванні апарату знань взаємодії суспільства та Природи; розвитку вмінь раціонального побудови особистих відносин із довкіллям; засвоєння досвіду попередніх поколінь у оволодінні природними багатствами, їх відновленні та поновленні; формуванні морально-етичного та емоційно-естетичного відношення в процесі спілкування людини з Природою; бачення та усвідомленого поняття універсальності цінностей природи, їх неповторності для всього живого на Землі.

Нинішнє покоління медичних працівників, як і суспільство в цілому, на етапі свого розвитку переживає період методологічного переосмислення підходів до оцінки здоров'я людини, його збереження та зміцнення адаптивних можливостей організму до зовнішнього середовища. медичних працівників, екологів, валеологів, біологів та ін. На наш погляд, настає час, коли необхідно «пристосовувати» довкілля перебування людини до життєдіяльності з метою полегшення її адаптації до умов зовнішнього природного середовища. Адаптація (пристосування) нами розуміється як вид взаємодії особистості чи соціальної групи із зовнішнім середовищем (соціальним, освітнім, екологічним та ін.), у ході якого узгоджуються вимоги, очікування та можливості людини та середовища. Однак тут не тільки важлива адаптація людського організму до умов навколишнього середовища, а й створення сприятливих соціальних, біологічних, психологічних та інших умов діяльності здорової людини. Крім того, в умовах освітнього процесу медичного коледжу необхідно вирішувати питання:

- формування активної життєвої позиції фахівця;
- поєднання медичних, екологічних та валеологічних знань у єдине інтегральне ціле;
- створення позитивного психологічного клімату у групі, закладі, що сприяє забезпеченню прагнення кожного студента до самореалізації у професійній діяльності;
- організації навчальної самостійної та позааудиторної роботи відповідно до можливостей працездатності студентів.

Відомо, що незадовільна якість навколишнього природного середовища потребує пошуку нових підходів до процесів навчання та виховання. Екологізоване викладання навчальних дисциплін медичного коледжу на сьогоднішній день постає як необхідна вимога підготовки майбутнього спеціаліста. Цілком виправданим у сучасних умовах військової агресії російського режиму і необхідності майбутнього відновлення природного середовища України є введення в освітні програми факультативних і спеціальних екологічних дисциплін, оскільки це дає імпульс для навчання студентів зацікавленому баченню навколишнього світу, вихованню витонченого смаку та почуття сприйняття Природи, розвитку усвідомленого прагнення єдності з природою, формування екологічного світовідчуття заради здоров'я Людини.

Активність впливу освітнього середовища, як відомо, багато в чому залежить від методів навчання. У нашій роботі значну увагу має бути приділено реалізації методу навчання, який базується на принципі «внутрішнього» через «зовнішнє» і згідно з яким внутрішній розвиток

суб'єкта навчання детермінується довкіллям, безпосереднім впливом на особистість студента [2].

Мета розвивального методу полягає в підтримці природного прагнення суб'єкта до досконалості, гармонії та краси, виявлення позитивних емоцій, докладання зусиль студента до впорядкованості своїх думок, почуттів та поведінки, у координації та збалансованості позитивного розвитку думок та цілей з його поведінкою [1].

Значним прогресом у процесі навчання є реалізація ідеї спонукань людини до пізнавальної діяльності, що містить реальні соціальні відносини в суспільстві, соціумі, житті. Цей метод визначає позицію викладача у педагогічному взаєморозумінні як організатора пізнавальної діяльності [2]. Демократичний стиль таких відносин, в основі якого лежить співпраця та кооперація, дозволяє поділити відповідальність учасників процесу за результати освітнього процесу. У взаємодії студент як суб'єкт навчання включається в активний розумовий процес на правах активної його участі, що усвідомлює важливість професії, що здобувається, і розділяє відповідальність з викладачем за його результати. У такому розумінні ефективність проведення освітнього процесу забезпечується:

- активною розумовою діяльністю кожного студента протягом усього заняття;
- емоційною причетністю до отримання знань про професію;
- підтримкою мотивації пізнавальної діяльності;
- наявністю творчого виконання самостійної роботи;
- підведенням результатів проведеного заняття з досягнення цілей.

Наведемо рекомендовану структуру практичних занять, спрямовану на формування екологічної компетентності студентів медичного коледжу.

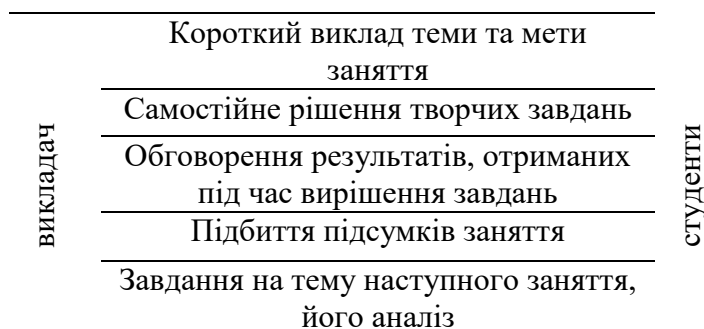


Рис 1. Структура практичних занять, спрямованих на формування екологічної компетентності студентів

Варіативним етапом у структурі практичних занять є самостійне вирішення творчих завдань. Як навчальні заходи, на цьому етапі, можуть бути; виконання лабораторних дослідів, вимірювань, розрахунків; виступ студентів з міні-доповідями з заданої теми та інтерпретацією реферативної роботи, контрольного завдання; виступ студентів за матеріалами тем магістерських робіт; огляд наукових праць, дотичних до теми заняття; заслуховування звітів студентів про свою практичну діяльність.

Список використаних джерел

1. Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів. Херсон : Грін Д. С., 2015. 228 с.

2. Логвиненко В. М. Теоретичні основи феномену екологічної культури. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2011. № 3. С. 34–38.

3. Сидорчук Н. Г., Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. та ін. Проблема професійно-педагогічної освіти: теоретико-методологічні засади дослідження. *Професійна підготовка фахівців: креативний підхід* : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Євенок О. О., 2017. С. 82–120.

КЕЙС-МЕТОД У ВДОСКОНАЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БУДІВЕЛЬНИКІВ ДЛЯ ПОВОЄННОГО БУДІВНИЦТВА

Суть кейс-методу в професійній підготовці будівельників полягає у використанні конкретних випадків, ситуацій, історій – кейсів – для спільного аналізу, обговорення, вироблення рішень учнями, зокрема з певних питань енергетичної ефективності будівель. Для будівельників, з методичної точки зору, кейс – це спеціально підготовлений педагогами навчальний матеріал, який включає структурований опис ситуацій з реальної практики, має чітко визначений характер і мету. У розгляді питань енергетичної ефективності будівельної галузі вони пов'язані з існуючими проблемами чи ситуаціями, а їх вирішення є необхідним, а тому потребують аналізу. Зазначимо, що енергетична ефективність – це ефективне, розсудливе, доцільне використання енергетичних джерел. У будівельній галузі – це використання меншої кількості енергії в процесі виробництва будівельних матеріалів, виконання технологічних процесів на виробництві, підтримання рівня енергетичного забезпечення будівель [1].

Для майбутніх робітників-будівельників надзвичайно актуальним є ознайомлення з такими напрямками покращення енергетичної ефективності в будівельній галузі:

- розроблення та впровадження інноваційних, сучасних будівельних матеріалів для оптимізації, покращення, створення більш ефективних екологічних елементів будинків
- використання енергоефективних будівельних конструкцій
- проектування та зведення «пасивних будинків» [2, с. 98].

Кейс для будівельників – це завжди моделювання життєвої ситуації і знайдене рішення – може визначати рівень компетентності й професіоналізму учасників, так і бути реальним рішенням проблеми.

У професійній підготовці будівельників педагоги можуть використовувати такі кейси:

- структурований кейс – у ньому дається мінімальна кількість додаткової інформації, при роботі з ним учні повинні застосувати певну модель, формулу; існує оптимальне рішення;
- великі неструктуровані кейси – інформація дається дуже докладна, але найнеобхідніші для розбору відомості можуть бути відсутніми; учні повинні знайти такі проблеми і впоратися з ними;
- «маленькі нариси» – знайомлять з ключовими поняттями і при вирішенні завдань учні повинні спиратися на власні знання та досвід;
- кейси-першовідкривачі – при вирішенні завдань від учнів вимагається застосовувати наявні теоретичні знання та практичні навички та запропонувати щось нове; учні й учитель виступають у ролі дослідників.

Кейс-технологія передбачає поруч з кейс-методом використання в підготовці майбутніх будівельників інтеграцію різних методів:

- моделювання – побудова моделі ситуації;
- системний аналіз – системне представлення і аналіз ситуації;
- мисленневий експеримент – спосіб отримання знання про ситуації за допомогою її мисленневого перетворення;
- методи опису – створення опису ситуації;
- проблемний метод – представлення проблеми, що лежить в основі ситуації;
- метод класифікації – створення упорядкованих переліків властивостей, ознак, що характеризують ситуації;
- ігрові методи – представлення варіантів поведінки героїв ситуації;
- мозкова атака – генерування ідей відносно ситуації;
- дискусія – обмін поглядами з приводу проблеми та шляхів її розв'язання» [2, с. 99].

Вирішення кейсів рекомендується проводити в 5 етапів:

- 1-й – знайомство із ситуацією, її особливостями;

- 2-й – виділення основної проблеми, підбір елементів впливу;
- 3-й – висвітлення пропозицій та проведення обговорення, дискусії;
- 4-й – аналіз результатів обговорення того або іншого рішення;
- 5-й – вирішення кейса – підбиття підсумків, визначення та формування висновків, представлення рішень у вигляді презентацій, схем, таблиць тощо.

Розгляд кейсів з енергетичної ефективності будівельної галузі розвиває в учнів такі навички:

- аналітичні – уміння відрізнити дані від інформації, класифікувати, виділяти суттєву та несуттєву інформацію, аналізувати, представляти та добувати їх; мислити чітко й логічно;
- практичні – формування на практиці навичок використання теорії, методів та принципів;
- творчі – генерація альтернативних рішень;
- комунікативні – вміння вести дискусію, переконувати, використовувати наочний матеріал та інші медіазасоби, кооперуватися в групі, захищати власну точку зору, переконувати опонентів, складати короткий та переконливий звіт;
- соціальні – оцінка поведінки людей, уміння слухати, підтримувати в дискусії чи аргументувати протилежні думки, контролювати себе тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про енергетичну ефективність будівель». 22 червня 2017 року № 2118-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19#Text>
2. Пятничук Т. В. Методика застосування кейс-методу у дослідженні енергоефективності будівельної галузі у професійній підготовці. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 2 (52). С. 96–102.

Оксана Субіна,
канд. пед. наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Широке запровадження і застосування змішаного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в нашій державі було зумовлено спочатку карантинними обмеженнями, спричиненими пандемією COVID-19, а з 24 лютого 2022 року – воєнною агресією РФ проти нашої країни. Трагічно екстремальні умови, в яких опинилися громадяни нашої країни, спричинили необхідність пошуку найбільш оптимальних форм і методів організації навчання в умовах війни, а для всіх учасників освітнього процесу – потребу адаптуватися до вимушених змін.

Сутність терміна *змішане навчання* в Рекомендаціях Міністерства освіти і науки України щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти (2020) визначається як «підхід, педагогічна й технологічна модель, методика, що поруч із онлайн-технологіями спирається також і на безпосередню взаємодію між здобувачами освіти та викладачами в аудиторії» [5]. Доповнює наведене визначення трактування, представлене в рекомендаціях Державної служби якості освіти України, де *змішане навчання* розкривається як «навчання, за якого частина пізнавальної діяльності учнів відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а інша – у самостійній роботі з електронними ресурсами» [1]. При цьому зазначається, що є кілька варіантів «змішування»:

- поєднання очної форми із дистанційною;
- поєднання різних форматів навчання у межах одного класу (основне очне навчання із використанням технологій дистанційного навчання та різних форм роботи з електронними ресурсами, онлайн-курсами тощо);
- поєднання самостійного навчання та співпраці в класі;

- змішування основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми матеріалами (електронними ресурсами) [1].

Досвід упровадження змішаного навчання дозволяє зробити висновок про те, що сутність такого дидактичного підходу полягає у поєднанні найбільш придатних для певних суспільних обставин методик традиційної класичної освіти та інноваційних (електронних і мобільних) технологій навчання. Застосування системи змішаної освіти надає можливість регулювати процес навчання і викладання відповідно до реальних умов буття, а також – індивідуальних потреб і особливостей усіх учасників освітнього процесу, регулюючи темп, час і місце проведення навчальних занять і організації самостійної роботи здобувачів освіти.

У Методичних рекомендаціях щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 509 від 06.05.2021, зазначається, що якість освіти забезпечується шляхом належного рівня організації освітнього процесу, що передбачає:

1) створення освітнього середовища з безпечними і нешкідливими умовами навчання та праці;

2) наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень;

3) організації ефективної педагогічної діяльності педагогічних працівників закладу освіти, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування загальнопрофесійних, ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти; постійне підвищення професійного рівня і педагогічної та фахової майстерності педагогічних працівників; налагодження співпраці зі здобувачами освіти, їхніми батьками (особами, які їх замінюють), працівниками закладу освіти; реалізацію педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності;

4) організації ефективної управлінської діяльності в закладі освіти [3].

Всі перелічені критерії забезпечення якості освіти є взаємообумовленими і взаємопов'язаними між собою. При цьому основою ланкою формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти є організація ефективної управлінської діяльності в закладі освіти, яка має забезпечувати і створення освітнього середовища з безпечними та нешкідливими умовами навчання й праці, і організацію ефективної діяльності педагогічних працівників закладу освіти, а також – наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень.

З метою функціональної підтримки належного рівня якості освіти Державною службою якості освіти передбачені процедури моніторингу якості освіти, що визначаються як «система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей» [4].

В умовах змішаного навчання при проведенні моніторингу якості освіти варто приділяти увагу таким показникам, як:

- ефективність функціонування обраної моделі змішаного навчання з урахуванням наявних можливостей та узгодженням з усіма учасниками освітнього процесу;

- належний підхід до формування розкладу навчальних занять;

- урахування різних форматів викладацької діяльності педагогів під час розподілу навантаження педагогів в умовах організації змішаного навчання;

- належна підготовка здобувачів освіти і педагогів до роботи в змішаному форматі;

- ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій;

- належне навчально-методичне забезпечення як для очної, так і для дистанційної форм навчання;

- створення дієвої й прозорої системи контролю навчальних досягнень здобувачів освіти, яка б дозволила реалізувати на практиці основні дидактичні принципи навчання та ефективний зворотний зв'язок як засіб управління навчальним процесом і під час аудиторної роботи, і під час дистанційного навчання;

- забезпечення ефективної співпраці та конструктивній взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Заклад освіти, що реалізує змішане навчання має забезпечити здобувачів освіти:

- інструктивними матеріалами щодо моделі та умов організації змішаного навчання;
- відеопоясненнями щодо різних форм організації освітнього процесу;
- навчальними матеріалами;
- засобами контролю якості знань;
- можливістю відслідковувати свою академічну успішність. А педагогів:
- необхідними методичними рекомендаціями для організації освітнього процесу в зміщаному форматі;
- доступом до ефективних цифрових освітніх ресурсів та технологій змішаного навчання;
- прикладами застосування сучасних освітніх технологій.

Якість освіти є комплексом характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентностей і професійної свідомості осіб, які навчаються [2]. Відповідальне ставлення до впровадження змішаного навчання в професійній освіті з урахуванням напрацьованого національного та міжнародного досвіду дозволить створити необхідні умови для забезпечення належної якості підготовки кваліфікованих фахівців шляхом поєднання сучасних форм і методів очної професійної освіти, використання цифрових технологій та онлайн-освіти, забезпечить здобувачам освітніх послуг швидку адаптивність до освітнього процесу, ефективно реагування та відновлення власного потенціалу в умовах різних викликів сучасного світу і кризових ситуацій.

Список використаних джерел

1. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. *База даних «Державна служба якості освіти України»*. URL: <http://surl.li/fbhtb> (дата звернення: 17.04.2024).
2. Концепція якості освіти. *База даних «Освіта.UA»*. URL: <https://osvita.ua/school/method/1342/> (дата звернення: 17.04.2024).
3. Методичні рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України № 509 від 06.05.2021. *База даних «Міністерство освіти і науки України»*. URL: <http://surl.li/srjpw> (дата звернення: 17.04.2024).
4. Моніторингові дослідження. *База даних «Державна служба якості освіти України»*. URL: <http://surl.li/oaxdm> (дата звернення: 17.04.2024).
5. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. *База даних «Міністерство освіти і науки України»*. URL: <http://surl.li/glei> (дата звернення: 17.04.2024).

Костянтин Шумбар,

аспірант кафедри технологій захисту навколишнього середовища та охорони праці Київського національного університету будівництва і архітектури (м. Київ, Україна)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЗЕЛЕНОГО БУДІВНИЦТВА – МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Забезпечення якості професійної освіти в галузі зеленого будівництва створює основу для формування висококваліфікованих фахівців, які відповідають вимогам повоєнної економіки. Це сприяє не лише сталому розвитку, але й підвищує конкурентоспроможність ринку шляхом інтеграції екологічної та енергоефективної практики в будівництво [1, с.14].

Щоб забезпечити високу якість професійної освіти у цьому напрямі, необхідно оновити навчальні програми. Інститути освіти повинні переглянути та оновити навчальні програми з урахуванням сучасних стандартів зеленого будівництва, включаючи ефективне використання ресурсів, відновлювані джерела енергії та мінімізацію впливу на довкілля. Забезпечення здобувачам вищої освіти можливості отримати практичний досвід у сфері зеленого будівництва

через стажування, практикуми та втілення проєктів на реальних об'єктах. Важливо мати кваліфікованих викладачів, які мають експертні знання в сфері зеленого будівництва та можуть передати ці знання здобувачам відповідної освіти. Підтримка досліджень та інновацій в сфері зеленого будівництва сприяє появі нових методів та технологій у будівельній галузі. Оскільки зелене будівництво є глобальним явищем у світі, важливо, щоб професійна освіта в цій сфері відповідала міжнародним стандартам та вимогам [1, с. 15–16].

Указом президента № 266/2022 від 21 квітня 2022 року створено Національну раду з питань подолання наслідків війни в Україні.

Після створення Національної ради з питань відновлення України від наслідків російської агресії представники кількох громадських організацій зібралися, щоб створити колективне звернення, присвячене відбудові України шляхом сталого розвитку та Європейського зеленого курсу будівництва та відбудови. Першочерговою вимогою стало не лише повне відновлення України, але й її перетворення за принципами сталого розвитку, враховуючи найкращі стандарти Європейського співтовариства. Це передбачає інтеграцію до Європейського Союзу зі сталим розвитком та впровадженням Зеленого курсу будівництва, як в Україні та і в ЄС, яке гарантувало б дотримання Копенгагенських критеріїв для вступу до Союзу. Проєкт «зеленого» відновлення України був представлений українсько-польсько-німецьким аналітичним центром Green Deal Ukraine, який має офіс у Берліні [4, с. 140].

Цей проєкт спрямований на розроблення плану для робочої групи з екологічних наслідків російської агресії проти України. На думку аналітиків центру, вступ до ЄС є єдиний шлях України для досягнення безпеки та процвітання. Щоб отримати доступ до єдиного ринку та стати більш конкурентоспроможною, Україні необхідно ввести значні зміни не тільки в економіку, будівництва та в сферу освіти. Відповідна освіта відіграє одну з ключових ролей у переході до зеленого та інноваційного розвитку економіки країни. Інвестування в освіту зелених технологій, сталого розвитку та енергоефективності допоможе українським фахівцям освоїти сучасні методи та практики розробки проєктів зеленого будівництва. Проведення спеціалізованих курсів, майстер-класів та програм підвищення кваліфікації сприятиме створенню кваліфікованих кадрів, які зможуть ефективно працювати у зеленому секторі економіки та будівництві [2, с. 227; 3, с. 7]. Крім того, освітні програми повинні акцентувати увагу на розробку зеленого будівництва та збереження природних ресурсів. Інтеграція екологічних питань у навчальні плани та програми допоможе створити екологічно свідоме суспільство та підготувати фахівців, які будуть сприяти розвитку екологічно чистих та стало-орієнтованих технологій.

Забезпечення якості професійної освіти в галузі зеленого будівництва створює основу для формування висококваліфікованих фахівців у галузі зеленого будівництва, що є важливим елементом для реалізації сталого розвитку та відбудови України, а також для її успішної інтеграції до Європейського Союзу та економіки країни. Це сприяє не лише сталому розвитку, але й підвищує конкурентоспроможність ринку шляхом інтеграції екологічної та енергоефективної практики в будівництво.

Список використаних джерел

1. Внукова Н., Сотська Г. Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. 2023. Вип. 7 С. 7–21. URL: <file:///C:/Users/samsung-r578/Downloads/76-Article%20Text-231-1-10-20230808.pdf>
2. Радкевич В. О., Кравець С. Г., Салій І. В., Радкевич О. П. Сучасні професійні кваліфікації для сталого розвитку зеленої економіки *Науково-практичний журнал «Екологічні науки»*. № 6 (51). С. 224–230. URL: <http://ecoj.dea.kiev.ua/archives/2023/6/37.pdf>
3. Федоренко В. Г. Трансформація економічної освіти в Україні. *Економіка та держава*. 2015. № 10. С. 6–7. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2015/3.pdf
4. Федоренко С. В., Василенко Л. О., Шумбар К. В. Майбутнє відновлення України: розвиток зеленого будівництва. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2024. № 6. С. 137–142. DOI: 10.32702/2306 6814.2024.6.137. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/3273>

СЕКЦІЯ 8
КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПІДПРИЄМНИЦТВА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ
ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЗАЙНЯТОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Валерій Орлов,
д-р пед. наук, професор,
Інститут професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПАРАДИГМАЛЬНІ ЗМІНИ МЕТОДОЛОГІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

***Abstract.** The report talks about a new educational paradigm for the development of entrepreneurial qualities of youth, focused on the development of a new value system, the formation of ideas about a career in the field of youth entrepreneurship among students of vocational education, as well as topical issues of training future specialists for entrepreneurial activity.*

***Key words:** entrepreneur, entrepreneurial qualities, youth entrepreneurship, career, business ideas, entrepreneurship.*

***Аномація.** У доповіді йдеться про нову освітню парадигму розвитку підприємницьких якостей молоді, орієнтовану на вироблення нової системи цінностей, формування в здобувачів професійної освіти уявлень про кар'єру у сфері молодіжного підприємництва, а також актуальні питання підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності.*

***Ключові слова:** підприємець, підприємницькі якості, молодіжне підприємництво, кар'єра, бізнес-ідеї, підприємливість.*

Підприємницька діяльність визнана провідною рушійною силою економічного розвитку українського суспільства, а підприємництво – «важливим детермінантом зміцнення конкурентоспроможності національної економіки» [2, с. 9]. Завдяки цьому поступово утверджуються нові моделі економіки й способи господарської діяльності. Відповідно до інформаційно-аналітичних матеріалів Державної служби статистики України за довоєнний час: успішно функціонували 81,2 % об'єктів малого підприємництва, 14,3 % – середнього [3]. У зв'язку із цим існує об'єктивна потреба підготовки ініціативних, цілеспрямованих фахівців, здатних не тільки започаткувати соціально затребувану справу, а й успішно провадити підприємницьку діяльність, продукувати й реалізовувати інноваційні ідеї, що сприяють позитивним соціальним змінам, зокрема підвищенню рівня добробуту окремих громадян і суспільства загалом, створенню додаткових місць для працевлаштування, виробництву соціально затребуваної продукції. Зважаючи на викладене, актуалізується необхідність у виконанні дослідження щодо забезпечення якісної підготовки учнівської молоді до здійснення підприємницької діяльності, зокрема з'ясування сутнісних характеристик індивідуально-особистісних якостей, сукупність яких уможливіло професійний успіх випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі: ЗП(ПТ)О).

В умовах сьогодення класична освітня парадигма, яка має відтворювальний характер і зорієнтована переважно на репродуктивне знання, практично вичерпала себе і не відповідає вимогам сучасного суспільства. Така парадигма підготовки майбутніх фахівців формувалася в Україні на основі твердження, що кар'єра – це швидке й успішне просування по службовій, суспільній, науковій та іншій діяльності, досягнення популярності, а підприємництво – це господарська діяльність задля досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Практично в усіх ЗП(ПТ)О України викладається курс «Основи підприємницької діяльності», створюються Центри кар'єри (або консультування з кар'єри). Особливо плідною є ця робота, коли вона здійснюється у співпраці з державними центрами зайнятості. Але ретельний

аналіз змісту цієї роботи діє підстави говорити про те, що вона має ті самі недоліки, що і система освіти в цілому. У програмах і посібниках, що застосовуються в процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності, акцентується увага, переважно, на засвоєнні знань про підприємництво, економіку відповідної галузі. Відтак результатом таких занять є, зазвичай, накопичення знань, умінь, навичок, незважаючи на те, що на офіційному рівні декларується реалізація компетентнісного підходу до розвитку особистості.

Варто зауважити, що наразі спостерігається динамічне становлення інформаційно-технологічного суспільства, в якому процеси генерації, інтеграції та поширення знання стають пріоритетними, що, на нашу думку, повинно позитивно позначитися на формуванні нової парадигми як освіти в цілому, так і окремих освітніх концепцій і систем. Абсолютно виправдана в такому соціальному контексті необхідність уточнення, а в деяких випадках і перегляду цілей і завдань і, відповідно, оптимізації змісту професійної (професійно-технічної) освіти, спрямованої на задоволення потреби суспільства у фахівцях (кваліфікованих робітниках), які володіють такими конкурентно значущими якостями, як компетентність, адаптивність, самостійність, творча ініціатива тощо. Інтеграційні процеси у світовій економіці і тенденція до глобалізації свідчать про те, що молоді фахівці зможуть конкурувати на міжнародному ринку праці лише за умови відповідності системи освіти в Україні вимогам світового співтовариства.

Сучасний період розвитку суспільства висуває нові вимоги, яким традиційна освіта вже не відповідає. Відбувається перехід від авторитарно-репродуктивної, знанневої системи освіти до освітньої парадигми нового часу. Нова освітня парадигма орієнтована на вироблення нової системи цінностей у молоді і нових суб'єкт-суб'єктних відносин між педагогом і учнем, коли педагог більше допомагає вчитися, консулює, ніж навчає здобувача освіти. Згідно з новою парадигмою ми маємо мотивувати до навчання, актуалізувати в здобувача власну систему цінностей. Перед нами постає завдання подолання технократизму освіти; забезпечення освітнього процесу новими методиками гуманістичного спрямування. Нова парадигма враховує сучасні потреби суспільства, умови воєнного стану і повоєнної відбудови економіки України.

Нова парадигма професійної освіти сприяє усвідомленню учнями того, що підприємництво – це не шлях до наживи, а можливість зробити свій внесок у розвиток суспільства, водночас підприємець – це енергійна та ініціативна людина, генератор нових ідей, здатна організувати реалізацію цих ідей і досягти успіху у започаткованій справі. На такій основі будується наше уявлення про молодіжне підприємництво – як напрям підвищення рівня зайнятості серед молоді та створення нових підприємств і додаткових робочих місць.

Згідно з новою парадигмою програми з підготовки до підприємництва кваліфікуються як освіта для кар'єри у сфері підприємництва, якщо вони включають принаймні два з таких елементів:

- 1) розвиток особистісних якостей і загальноприйнятих (горизонтальних) навичок, які є ознакою підприємницького мислення та поведінки;
- 2) підвищення обізнаності здобувачів професійної освіти щодо самозайнятості та можливостей кар'єрного зростання у підприємстві;
- 3) робота над бізнес-проектами та керування мінікомпаніями;
- 4) оволодіння конкретними діловими навичками і знаннями про те, як розпочати й успішно розвивати бізнес.

Підприємницькі програми та модулі пропонують здобувачам професійної освіти інструменти, що сприяють формуванню творчого мислення, здатності ефективно вирішувати проблеми, об'єктивно аналізувати бізнес-ідеї та спілкуватися з партнерами, створювати мережу, здійснювати керівництво і оцінку будь-якого конкретного проекту. Здобувачі почуваються більш впевнено під час проєктування власного бізнесу, якщо вони зможуть перевірити свої ідеї в освітньому сприятливому середовищі.

Однак переваги підприємницької освіти не обмежуються стимулюванням стартапів, проєктуванням інноваційних підприємств та нових робочих місць. Головна мета – це формування і розвиток підприємливості у кожного майбутнього фахівця. Це не означає що ми ставимо завдання зробити кожного здобувача підприємцем. Така мета є нереальною і непотрібною. Сформована у закладах професійної освіти підприємливість – це особливість кожного випускника, яка свідчить

про його ділову активність, ініціативність, креативність, упевненість у собі та інші підприємницькі якості.

Характерною рисою сучасного молодого підприємця є підприємливість у сучасному розуміння цього слова. Підприємливість у добу знань означає здатність людини перетворювати ідеї в дії. Йдеться про підприємницьке мислення, генерування інновацій та прийняття ризику, а також здатність планувати проекти та керувати ними для досягнення мети.

Сучасний роботодавець в ідеалі вважає, що людина, яка оздобула професійну освіту, влаштувавшись на роботу прийде не лише за інструкцією, що і як вона має робити, а з пропозицією, як вдосконалити виробництво хоча б на конкретному робочому місці, і розрахунками про те, як можна досягти успіху, тобто з підприємницькою пропозицією. Такий працівник може розраховувати на успішну кар'єру згідно із новою парадигмою доби інформатизації та цифровізації.

Список використаних джерел

1. Bazyl, L., & Orlov, V. (2022). Innovative consulting technologies for youth entrepreneurship in the professional education system. Modern technologies for solving actual society's problems: monographs. Edited by Oleksandr Nestorenko and Iryna Ostopolets. Publishing House of Katowice School of Technology, 2022. P. 64-74. URL: <https://cutt.ly/iNIW30S> ISBN 978-83-965554-4-1, DOI: 10.54264/M016

2. Базиль, Л., & Орлов, В. (2022, жовтень 27-28). Молодіжне підприємництво – ефективний напрям відновлення повоєнної економіки Української держави. In Відкрита наука та інновації в Україні 2022: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (с. 148-152), Київ: Видавництво УкрІНТЕІ, Режим доступу: <http://doi.org/10.35668/978-966-479-129-5>

3. Інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Людмила Базиль,
*д-р пед. наук, професор, учений секретар
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

РЕАЛІЗАЦІЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ В КОНСУЛЬТУВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Одним з актуальних напрямів соціально-економічних і психолого-педагогічних досліджень є молодіжне підприємництво як дієвий спосіб економічного відновлення Української держави. Про необхідність залучення молоді до малих і середніх форм бізнес-діяльності йдеться у доповідях Президента України, виступах представників Кабінету Міністрів, різних політичних партій, керівників обласних, районних та місцевих адміністрацій, наголошується у нормативно-правових документах, наукових публікаціях учених. Для активізації підприємницького потенціалу населення загалом докладаються значні зусилля на міжнародному, державному, регіональному й місцевому рівнях. Зокрема, ще з 2016 р. міжнародними організаціями зініційовано проведення численних акцій щодо розвитку молодіжного підприємництва, конкурсів бізнес-планів, фестивалів молодіжних проєктів соціального підприємництва, форумів, марафонів тощо [5, с. 436–447]. На загальнодержавному рівні для створення сприятливого бізнес-середовища актуалізовано роботу Національного проєкту з розвитку підприємництва та експорту – Дія. Бізнес, Міністерства цифрової трансформації України й Офісу з розвитку підприємництва та експорту [1, с. 277]. У закладах різних рівнів освіти реалізуються навчальні програми за підтримки міжнародної організації Junior Achievement USA, зміст яких детально розглядався в означеній вище публікації автора.

Безперечно, сучасній учнівській і студентській молоді притаманні такі якості, як амбівалентність, гнучкість, здатність швидко адаптуватися в мінливому середовищі, опанувати інноваційні технології й засвоювати новітні тренди. Однак цивілізаційні виклики, що постали, зокрема перед сферою професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, істотно знецінили механізми активізації підприємницького потенціалу молоді. Водночас відсутність загальнодержавного розуміння суті молодіжного підприємництва як комплексного соціально-економічного явища;

нерозробленість врегульованої правової захищеності молодих підприємців, а також єдиних концептуальних засад формування державної політики щодо розвитку молодіжного підприємництва й консультування молоді з питань самозайнятості й бізнес-діяльності й інші чинники [2, с. 185] негативно впливають на сучасну економіку України. «В умовах російсько-української війни в підлітків та молоді, залежно від індивідуальних особливостей, виникають особливі реакції та почуття. Молоді люди відчувають психологічний стрес, посттравматичний синдром, що ускладнює їхню здатність до планування майбутнього, прояву життєстійкості й упевненості в особистісних ресурсах для отримання соціально-бажаного результату» [10, с. 6–7].

За таких обставин найбільш дієвим у консультуванні молоді є коучинговий підхід, зорієнтований на розвиток упевненості здобувачів професійної освіти в індивідуально-особистісних ресурсах та власних діях щодо виконання завдань задля досягнення мети, пошук ними нових сенсів і цільових настанов у житті, у т.ч. щодо підприємництва. Практична реалізація означеного підходу можлива на основі використання низки стратегій, кожна з яких уможливує розвиток творчих здібностей і креативності, виховання стійкості й набуття молоддю практичних навичок, необхідних для адаптування й орієнтування в складному світі бізнесу. У цілісності всі стратегії сприяють вихованню здобувачів П(ПТ)О як молодих інноваторів, що конкретизується актуалізацією творчого критичного мислення, акцентом на етичному підприємстві.

Стратегія розвитку критичного мислення й аналітичних навичок передбачає детальний розгляд реальних прикладів (ситуативних вправ) підприємницького виду господарювання задля визначення проблемних моментів і ефективних способів їх розв'язання. Методологічним підґрунтям цієї стратегії є системний підхід, що передбачає деталізацію майбутніми підприємцями (або підприємцями-початківцями) суперечливих аспектів бізнес-діяльності, виявлення найбільш дрібних задач, які можливо вирішити, й інших керованих ситуаційних компонентів. У такій роботі основна увага акцентується саме на стратегічному плануванні, що забезпечує відповідність рішень довгостроковим цілям. Отже, набуваючи навичок аналітичної діяльності здобувачі П(ПТ)О вчать не лише долати перешкоди, а й виокремлювати у проблемних ситуаціях можливості для особистісно-професійної самореалізації та кар'єрного зростання на довгострокову перспективу. Таким чином стратегія розвитку критичного мислення й аналітичних навичок сприяє активізації й удосконаленню механізмів мислення для вирішення проблем, у т.ч. поза межами бізнес-діяльності, сприяючи підготовці фахівців, які здатні спрогнозувати ймовірні виклики в динамічному середовищі підприємництва і передбачити ефективні способи їх вирішення, а також винахідливо розв'язувати цивілізаційні виклики різного рівня.

Стратегія активізації творчого мислення реалізується через низку проблемно-пошукових завдань, виконання яких потребує нестандартних підходів, моніторингових досліджень, віднайдення цікавих рішень у ситуаціях, що, на перший погляд, видаються проблемними і неможливими для виконання. Розвинене творче критичне мислення стимулює здобувачів П(ПТ)О до розроблення оригінальних продуктів і послуг, зумовлює виховання стійкості, уможливаючи адаптування майбутніх молодих підприємців до непередбачуваних ситуацій бізнес-діяльності. Означена стратегія сприяє підготовці майбутніх фахівців, здатних трансформувати цікаві ідеї в унікальні проекти, що нетрадиційними способами можуть забезпечувати цивілізаційний поступ.

Стратегія акцентуації командної співпраці ґрунтується на ідеї, що підприємницький успіх можливий тільки на основі злагодженої колективної роботи і докладених зусиль кожного індивіда (члена команди). Відтак, зміст ситуаційних завдань спрямовано на усвідомлення здобувачами П(ПТ)О важливості командної співпраці, набуття навичок комунікативної взаємодії й вирішення конфліктних ситуацій, а також розуміння унікальності внеску кожного учасника команди у спільний успіх, розвитку товариськості й взаємозв'язку між командною роботою та інноваційними проектами. У такий спосіб відбувається підготовка учнівської і студентської молоді до особливостей динаміки реальної бізнес-діяльності. У підприємницько-орієнтованому освітньому середовищі, де різні погляди його суб'єктів стимулюють творчість, саме акцентуація командної співпраці закладає підвалини для створення підприємств, що успішно функціонуватимуть завдяки злагодженій колективній роботі й отриманню спільних успіхів.

Стратегія набуття реального досвіду є ключовою у підготовці майбутніх фахівців до молодіжного підприємництва й передбачає практичне застосування опанованих теоретичних знань. Формами реалізації означеної стратегії є: знайомство з успішними підприємцями, практика, стажування і наставництво в галузі. Залучення здобувачів П(ПТ)О у реальні сценарії бізнес-діяльності сприяє не

тільки опануванню конкретних (фактичних) і практико-орієнтованих знань про виклики, реальні можливості підприємницького виду господарювання та вдосконаленню навичок прийняття рішень у різних ситуаціях, а й розвитку адаптивності, глибокому розумінню динаміки галузі, здатності до самоаналізу очікувань і узгодженню прогностичних положень зі складністю підприємницької діяльності. Оволодіння операційно-технологічними знаннями пришвидшує процес виробничого навчання та формує у здобувачів П(ПТ)О відчуття впевненості під час орієнтування на підприємстві. Таким чином, у межах реалізації цієї стратегії майбутні фахівці вдосконалять теоретичні знання, розвинуть почуття стійкості й усвідомлення цієї якості як необхідної для успіху в світі бізнесу.

Стратегія розвитку мислення для кар'єрного зростання передбачає сприйняття майбутніми кваліфікованими робітниками викликів як реальних можливостей для зростання, а невдач, як своєрідних «сходинок» для самовдосконалення. Ця зміна мислення виховує бажання вчитися та готовність витримувати труднощі, що є необхідним для стабільного успіху в динамічній сфері бізнесу. Культивування мислення про кар'єрне зростання сприяє творчості учнів закладів професійної освіти та розвитку в них схильності до інновацій. Здобувачі П(ПТ)О, володіючи мисленням кар'єрного зростання, більш часто виявляють схильність досліджувати невідомі об'єкти як простір для майбутньої підприємницької діяльності, прораховувати ризики та розширювати межі можливих впливів. Реалізація означеної стратегії сприятиме формуванню покоління молодих підприємців, які скрупульозно і зважено підходять до аналізу викликів, просуваючи вперед свої підприємства і підприємницьку екосистему.

Стратегія навчання фінансової грамотності зорієнтована на всебічне розуміння й засвоєння початківцями-підприємцями фінансових принципів для впевненої орієнтації в складній фінансовій сфері бізнесу. Оволодіваючи знаннями про бюджетування, фінансове планування та моделі доходів, майбутні молоді підприємці вчаться визначати обґрунтовані фінансові рішення. Розуміння тонкощів фінансового менеджменту сприятиме забезпеченню стійкості функціонування їхніх підприємств і дасть змогу скористатися можливостями стратегічного зростання. Крім того, фінансова грамотність сприяє підзвітності та прозорості ділової практики. Підприємці, які добре знаються на фінансовому менеджменті, можуть ефективно донести своє бачення до інвесторів, забезпечити фінансування та оптимізувати перерозподіл ресурсів. Ця стратегія гарантує, що наступне покоління підприємців матиме розвинену фінансову кмітливість для перетворення фантастичних, вимірних проєктів, інноваційних ідей у фінансово життєздатні та стійкі бізнес-проєкти.

Стратегія етичного підприємництва, ґрунтуючись на ідеї, що саме етичні міркування є основою стабільного успіху в динамічній бізнес-сфері, передбачає формування «морального компасу» підприємців-початківців, наголошуючи на значущості чесності, соціальної відповідальності та сталого розвитку в бізнес-практиці. Інтегрування етичних принципів з основами підприємницької освіти уможлиблює розвиток у майбутніх фахівців відчуття мети, соціального ефекту бізнес-продукції, її впливу на суспільство, пропагуючи мислення, яке надає перевагу довгостроковим позитивним результатам над короткостроковими доходами. Ця стратегія закладає міцну моральну основу та покращує репутацію молодих підприємців у бізнес-спільноті. Етичні підприємці зміцнюють довіру зацікавлених сторін, залучають соціально свідомих споживачів і сприяють покращенню спільнот. Пропагуючи етичне підприємництво, припускаємо, що наступне покоління бізнес-лідерів цінувати прибуток і етичні принципи, створюючи позитивний і тривалий вплив на світ.

Стратегія наставництва й менторства передбачає створення надійних систем наставництва, які об'єднують молодих підприємців із досвідченими бізнес-лідерами. Такі взаємини пропонують безцінні ідеї, знання галузі та емоційну підтримку, прискорюючи навчання для тих, хто проходить складний підприємницький шлях. Ментори діляться своїм досвідом, «підводними каменями та тріумфами», пропонуючи вихованцям дорожню карту започаткування власної справи й успішного просування бізнесу. Завдяки персоналізованому керівництву здобувачі П(ПТ)О мають змогу отримати практичні знання та ширший погляд на майбутні виклики й можливості. Крім того, менторство сприяє створенню спільноти в підприємницькій екосистемі, сприяючи налагодженню зв'язків і співпраці. Озброєні мудрістю наставників, підприємці-початківці краще підготовлені для прийняття обґрунтованих рішень, створення стійких підприємств і суттєвий внесок у діловий світ, що постійно розвивається. Ця стратегія гарантує, що багатство знань, накопичених досвідченими підприємцями, стане каталізатором успіху молодого покоління.

Стратегія нетворкінгу або мережових можливостей реалізується шляхом проведення семінарів, форумів, інших заходів, уможливаючи комунікативну взаємодію майбутніх молодих інноваторів,

колег, професіоналів галузі, потенційних інвесторів, сприяючи створенню ефективних шляхів для налагодження зв'язків і розвитку відносин, які виходять за рамки освітньої програми. Такі мережеві можливості створюють платформу для обміну знаннями, співпраці та партнерства. Майбутні підприємці-початківці отримують доступ до різноманітних точок зору, інформації про ринок і потенційних наставників, збагачуючи своє розуміння бізнес-сфери. Крім того, нетворкінг розвиває почуття спільності в підприємницькій екосистемі. Спільний досвід і спільні зусилля стають катализаторами зростання. Наголошуючи на важливості нетворкінгу, молоді підприємці не лише стійко долають виклики підприємництва, але й налагоджують зв'язки, які підживлюватимуть їхні підприємства та сприятимуть ширшому підприємницькому успіху.

Стратегія визнання тріумфів і невдач у бізнесі зорієнтована на формування підприємницької культури, яка відзначає кожний, навіть незначний успіх у здійсненні підприємницької діяльності як свідчення наполегливості та інновацій. Визнаючи досягнення, у майбутніх молодих підприємців зміцнюється впевненість, розвивається позитивне мислення, необхідне для подолання викликів ділового світу. Святкування успіхів є потужним мотиватором, який надихає на постійні зусилля та самовідданість. Водночас культивування культури, яка передбачає аналіз невдач, є не менш важливим. Сприйняття невдач як можливостей для навчання заохочує стійкість і проактивний підхід до вирішення проблем. Підприємці, які можуть виокремити цінні уроки з невдач, краще підготовлені для адаптації, розвитку та успіху в підприємницькому середовищі, яке постійно змінюється. Ця стратегія виховує всебічне підприємницьке мислення та сприяє формуванню покоління підприємців, яке розглядатиме успіхи та невдачі як невід'ємні компоненти трансформаційного досвіду навчання.

Отже, у рамках сприяння молодіжному підприємництву актуальними є коучингові стратегії, цілісність яких створює всеосяжну структуру, яка виходить за рамки простої передачі бізнес-знань. Такі стратегії прищеплюють мислення, необхідне для орієнтування в складному просторі підприємництва. Розширення можливостей молодих людей мислити творчо, критично вирішувати проблеми та ефективно співпрацювати озброює їх базовими навичками та плекає дух інновацій, життєво важливий для успіху. Реальний досвід, наставництво та можливості для нетворкінгу долають розрив між теорією та практикою, надаючи безцінне розуміння та сприяючи почуттю спільності в підприємницькій екосистемі. Навчання фінансовій грамотності та сприяння етичному підприємництву гарантують, що молоді підприємці розумітимуться на тонкощах бізнесу та надаватимуть перевагу довгостроковому впливу на суспільство, а не миттєвим прибуткам. Визнання успіхів і навчання на невдачах сприяє розвитку мислення, що розвивається, заохочуючи стійкість перед викликами. Таким чином, висвітлені стратегії формують цілісність коучингового підходу до навчання молоді підприємництва. Практична їх реалізація в системі П(ПТ)О уможливило формування покоління підприємців, які сприятимуть економічному відновленню Української держави та позитивним змінам у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Базиль Л. Актуальні підходи до консультування з молодіжного підприємництва здобувачів професійної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 8–9. С. 276–291. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.08-09/276-291> URL: https://pedscience.sspu.edu.ua/?page_id=5695.

2. Базиль Л. Концепція консультування з молодіжного підприємництва у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 7 (131). С. 180–196 <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2023.07/180-196> URL: https://pedscience.sspu.edu.ua/?page_id=5533 (дата звернення: 01.04.2024).

3. Базиль Л. Молодіжне підприємництво і професійна освіта України в умовах воєнного стану. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали III всеукраїнської науково-практичної конференції (7 квітня 2023 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка*. Глухів, 2023. С. 19–25.

4. Базиль Л., Орлов В. Концептуально-парадигмальні виміри підготовки здобувачів професійної освіти до молодіжного підприємництва. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2023. Вип. 53. С. 31–39. URL: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2023-3-53-31-39> (дата звернення: 01.04.2024).

5. Базиль Л., Орлов В., Несторенко Т., Остенда А., Пеліова Я. Підготовка майбутніх фахівців до молодіжного підприємництва в закладах вищої освіти. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2023. Вип. 3. С. 432–447. DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3-432-447.

6. Закатнов Д. Психолого-педагогічне обґрунтування моделі консультування з молодіжного підприємництва для повоєнного відновлення економіки України. *Інноваційна професійна освіта*. 2 (9). С. 387–391. URL: <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/issue/view/10>

7. Краус К., Краус Н., Осецький В. Молодіжне підприємництво та політика підтримки молоді в умовах воєнного стану. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. Том. 1, № 11. С. 151–164.

8. Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник / Л. О. Базиль, В. Б. Байдулін, І. А. Гриценко, Л. М. Єршова, В. Ф. Орлов, М. О. Савченко, М. Т. Теловата. Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 96 с.

9. Сірий Є. Проблематика молодіжного підприємництва в науково-дослідній роботі державного інституту сімейної та молодіжної політики (анотаційні матеріали НДР). *Молодіжне підприємництво*. 2022. Вип. 1. С. 79–89. URL: https://dismp.gov.ua/wpcontent/uploads/Simejna_molodizhna_politika_-1-79-89.pdf (дата звернення: 08.04.2024).

10. Соціальні очікування учнівської молоді XXI століття: монографія / Т. Ю. Куниця, І. Б. Савельчук, Л. В. Гончар, Д. Д. Бибик, В. М. Амеліна; за заг. ред. Т. Ю. Куниці. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 93 с.

11. Указ Президента України № 30/2024 «Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/302024-49565>) (дата звернення: 04.04.2024).

Володимир Артюшенко,
здобувач ступеня доктора філософії
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

У світлі глобальних мегатрендів та цілей сталого розвитку, ключовим завданням для побудови успішного майбутнього України є створення міцної економічної системи. Серед перспективних напрямів розвитку економіки України, що мають значний потенціал, економісти особливо виділяють сферу відновлюваних джерел енергії. Розбудова цього сектору може стати ключовим фактором забезпечення стабільного зростання та підвищення добробуту населення, паралельно сприяючи виконанню глобальних екологічних завдань щодо зменшення негативного впливу на навколишнє середовище [7, с. 60].

Відновлювана енергетика є галуззю, основою на використанні поновлюваних джерел енергії, серед яких сонячна радіація, вітрові потоки, гідроенергетичний потенціал річок і водойм, енергія хвиль і морських течій, геотермальна енергія надр Землі та біомаса різного походження. Відповідно, вона охоплює такі напрями, як сонячна (геліоенергетика), вітроенергетика, гідроенергетика тощо. Ключовими перевагами відновлюваної енергетики є невичерпність ресурсної бази, відсутність прямих витрат на паливо, повсюдна доступність енергетичних джерел, хоча їх географічний розподіл є нерівномірним. Крім того, проекти у сфері «зеленої» енергетики характеризуються відносно коротким інвестиційним циклом, помірним навантаженням на довкілля, а для вітро- й геліоенергетичних об'єктів притаманна відсутність споживання води в технологічному процесі. Завдяки таким вагомим перевагам частка відновлюваних джерел у світовому енергетичному балансі, зокрема, у секторі виробництва електричної енергії, невпинно зростає [5, с. 22].

Забезпечення сталого розвитку відновлюваної енергетики як перспективної й екологічно безпечної галузі виробництва енергії потребує комплексного підходу, який охоплює не лише залучення масштабних інвестицій і впровадження новітніх технологій, але й формування потужного кадрового потенціалу. Відповідна підготовка кадрів має ґрунтуватися на новітніх освітніх стандартах і програмах, які інтегрують останні досягнення науки й техніки в цій сфері, та забезпечувати формування у здобувачів освіти комплексу необхідних теоретичних знань, практичних навичок і soft skills для успішної професійної реалізації в галузі відновлюваної енергетики.

Модернізація вітчизняної системи підготовки робітничих кадрів має розглядатися як невід'ємний складник забезпечення сталого розвитку економіки й суспільства. У цьому контексті формування підприємницької компетентності випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти за професією «Майстер з монтажу та обслуговування систем відновлюваної енергетики» постає одним із пріоритетних напрямів. Розвиток такої компетентності дозволить випускникам не лише ефективно інтегруватися на ринку праці, але й ініціювати створення нових суб'єктів підприємницької діяльності, що сприятиме економічному зростанню й упровадженню інноваційних «зелених» технологій в енергетичному секторі [3, с. 28].

Формування підприємницької компетентності майбутніх майстрів з монтажу та обслуговування систем відновлюваної енергетики у закладах професійної (професійно-технічної) освіти є мультидисциплінарним завданням, яке вимагає комплексного підходу й модернізації різноманітних складових освітнього процесу. Першочерговим є оновлення змістового компонента професійної підготовки відповідно до актуальних тенденцій і перспектив розвитку галузі відновлюваної енергетики в Україні. Освітні програми й робочі навчальні плани мають ґрунтовно відображати технологічні аспекти монтажу, налагодження й сервісного обслуговування різних типів відновлюваних енергосистем, а також охоплювати правові, економічні, організаційно-управлінські аспекти підприємницької діяльності [6, с. 18–19].

Ефективне формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців потребує активного впровадження в освітній процес інноваційних інтерактивних методів навчання, спрямованих на розвиток практичних навичок і підприємницького мислення здобувачів освіти. Серед дієвих педагогічних інструментів варто виокремити проблемні лекції, кейс-методику, ділові ігри, майстер-класи провідних експертів галузі, тренінги з відпрацювання прикладних виробничих ситуацій, вебінари тощо. Застосування таких активних форм навчання сприяє формуванню в майбутніх фахівців системного й критичного мислення, навичок всебічного аналізу проблем, генерування оптимальних рішень, публічної презентації й аргументованого відстоювання власної позиції. Окремі освітні заходи доцільно присвячувати моделюванню реальних виробничих процесів, розробленню стартап-проектів, бізнес-планів і маркетингових стратегій для започаткування підприємницької діяльності у сфері відновлюваної енергетики, що дозволить здобувачам освіти напрацювати відповідні фахові компетентності на практиці [1, с. 86].

Важливим аспектом є залучення здобувачів освіти до науково-дослідницької роботи через проектну діяльність прикладного характеру, участь у наукових товариствах, конкурсах студентських стартапів тощо. Така діяльність сприяє поглибленню професійних знань, розвитку дослідницьких, винахідницьких навичок, творчого й інноваційного мислення [2, с. 109].

Невід'ємним складником формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців має стати практична підготовка безпосередньо на виробничих об'єктах підприємств, які здійснюють професійну діяльність у сфері проектування, монтажу й обслуговування систем відновлюваної енергетики. Перебування на реальних суб'єктах господарювання галузі «зеленої» енергетики забезпечить майбутнім фахівцям можливість вивчити особливості організації виробничих і бізнес-процесів, корпоративну культуру, специфіку систем менеджменту й управлінських підходів.

Одним з ключових чинників ефективного формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців у сфері відновлюваної енергетики є високий рівень кадрового забезпечення освітнього процесу. Педагогічні працівники мають володіти ґрунтовною теоретико-методологічною базою, а також бажано мати безпосередній практичний досвід професійної діяльності й підприємницької практики у відповідній галузі. Це дозволить забезпечити здобувачів освіти актуальними прикладними знаннями, сформуванню у них сучасне практико-орієнтоване розуміння специфіки виробничо-технологічних і бізнес-процесів в енергетичній галузі, а також надасть їм можливість безпосереднього трансферу передових виробничих практик, технологічних рішень та управлінських підходів від визнаних експертів галузі [4, с. 9].

Отже, у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі відновлюваної енергетики необхідно створити належні педагогічні умови для цілеспрямованого й системного формування їхньої підприємницької компетентності протягом усього освітнього циклу. Такий комплексний підхід сприятиме розвитку в здобувачів освіти критичного мислення, комунікативних навичок, умінь ефективної командної роботи, управління ризиками й

інноваційного підприємництва. Майбутні кваліфіковані робітники набудуть глибокого розуміння принципів ведення бізнесу, створення стартапів, залучення інвестицій і комерціалізації новітніх технологій. Інтегрування підприємницького компонента в освітній процес має стати невід’ємною складовою підготовки майстрів з монтажу та обслуговування систем відновлюваної енергетики. Це дозволить сформувати фахівців, спроможних не лише успішно працевлаштуватися за наймом, але й ініціювати й розвивати власну підприємницьку діяльність. Поєднання ґрунтовних технічних знань, підприємницьких компетентностей та інноваційного мислення забезпечить сталий розвиток сектору відновлюваної енергетики й сприятиме зміцненню економічного потенціалу держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Гриценко І., Єршова Л. Інтерактивні форми й методи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2022. Вип. 1 (24). С. 81–90.

2. Гриценко І. Розвиток підприємницького таланту майбутніх кваліфікованих кадрів у процесі проєктної діяльності. *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства* : збірник матеріалів III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29 жовтня 2020 р.) / за заг. ред. В. О. Радкевич; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. Київ : ПТО НАПН України, 2020. С. 106–110.

3. Демешок О. О. Підвищення енергоефективності в Україні в умовах протидії гібридним загрозам. *Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті* : матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19–20 травня 2022 р.). Київ : Інтерсервіс, 2022. С. 26–29.

4. Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану: практичний порадник / автори-упорядники: Л. О. Базиль, В. Б. Байдулін, І. А. Гриценко, Л. М. Єршова, В. Ф. Орлов, М. О. Савченко, М. Т. Теловата; за ред. О. А. Тітової. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 96 с.

5. Мхітарян Н. Відновлювальна енергетика: альтернативи немає. *Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті* : матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19–20 травня 2022 р.). Київ : Інтерсервіс, 2022. С. 19–23.

6. Рекомендації до розроблення професійних стандартів. Європейський фонд освіти, 2019. 68 с.

7. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів : Кальварія, 2017. 164 с.

Наталія Ваніна,

канд. екон. наук, доцент,

*науковий співробітник лабораторії професійної кар’єри
Інституту професійної освіти НАПН України*

КОНСУЛЬТУВАННЯ САМОЗАЙНЯТОЇ МОЛОДІ ЯК ФАКТОР ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ

Безробіття стає однією з найважливіших проблем сучасної економіки України, що спричинена повномасштабною війною, неодмінним елементом життя молоді, що чинить значний вплив як на соціально-економічну, так і на політичну ситуацію в країні. Багатогранність прояву безробіття змушує економістів, соціологів та політологів усебічно вивчати її причини в економічному та соціальному житті українського суспільства, прогнозувати тенденції розвитку та обґрунтовувати заходи щодо нейтралізації та ослаблення її руйнівних наслідків.

Одним з важливих способів зниження рівня безробіття в Україні є самозайнятість молоді. У всьому світі самозайнятість розглядається як соціальний феномен, здатний привести до інтеграції у сфері зайнятості інтересів суспільства та людини, насамперед через забезпечення реалізації права на працю, підвищення соціального статусу людини, зміну ставлення до праці.

Самозайнятість (self-employment) – це включення до соціальної структури суспільства незайнятих людей за допомогою надання їм можливості працювати на особливих умовах - умовах самоорганізації [2]. Одночасно це механізм соціальної взаємодії суспільства та людини, що ґрунтується на обліку спільних інтересів і сприяє переходу розрізнених індивідів у новий якісний стан, з властивими самозайнятості характеристиками, принципово новою роллю в соціально-економічній системі та соціальній структурі. Самозайнятість дозволяє незайнятій молоді втілити у життя своє право на суспільно корисне заняття, забезпечити себе та свою сім'ю матеріально.

Суспільство при цьому набуває ініціативних працівників, які відмовилися від пасивно-утриманського очікування та розпочали активну творчу роботу, реалізували себе як особистості. Для незайнятої людини через самозайнятість надається можливість стати підприємцем, господарем своєї справи, а для суспільства залучити великі маси незайнятих громадян у суспільно корисну справу. Але найголовніше - це соціальна цінність самозайнятості майбутніх фахівців, оскільки вона сприяє поліпшенню соціостратифікаційної структури суспільства, подоланню вичікувальних настроїв, зміцнює віру незайнятих людей у свої сили. Як показує закордонний досвід, розвиток самозайнятості дозволяє багатьом людям знайти своє місце у житті, відчути себе потрібними суспільству, і, загалом, знизити соціальну напруженість у суспільстві.

Розвиток самозайнятості передбачає наявність певної організаційної структури, яка може надати цим людям певну допомогу в організації та розвитку своєї «справи». Таким видом допомоги є консультативна підтримка з підприємництва майбутніх фахівців для підвищення рівня зайнятості на ринку праці України. Згідно статті 27 Закону України «Про зайнятість населення», для стимулювання самозайнятості населення, підприємницької ініціативи центральний орган виконавчої влади, зобов'язується забезпечувати надання безоплатних індивідуальних і групових консультацій з питань організації та провадження підприємницької діяльності із залученням на громадських засадах працівників органів державної влади в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади...[1].

Основними напрямками консультаційної підтримки зайнятості через розвиток підприємництва є:

- реалізація державної програми підтримки молодіжного підприємництва;
- створення нормативно-правових та організаційних умов сприяння зайнятості майбутніх фахівців, у сфері молодіжного підприємництва;
- удосконалення фінансово-кредитної політики забезпечення програм сприяння самозайнятості безробітних у сфері підтримки молодіжного підприємництва;
- стимулювання самозайнятості безробітної молоді шляхом зниження та диференціації податкових виплат до фондів соціального захисту роботодавцями, які організують власну справу у сфері молодіжного підприємництва;
- сприяння реалізації міжнародних проєктів з розвитку молодіжного бізнесу.

У зв'язку із цим найважливішим завданням є створення відповідних умов для організації консультування майбутніх фахівців з підприємництва. Система процесу консультування незайнятої молоді має орієнтуватися на місцевий ринок і на вирішення регіональних проблем. Необхідно враховувати її інтереси, здібності, прагнення працювати у сферах малого та середнього бізнесу, самозайнятості. Потрібно виходити з потреб регіону та актуальних напрямів розвитку молодіжного підприємництва. Політика у сфері підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності передбачає задоволення потреб молоді у придбанні ними необхідних для організації такої діяльності економічних, правових та інших знань, підвищення їх трудової мобільності та рівня соціальної захищеності.

Особливість технології консультування полягає в тому, що в результаті її проведення повинні бути мобілізовані внутрішні ресурси майбутнього фахівця, він має взяти на себе відповідальність за прийняте рішення та його реалізацію. У техніці проведення консультації з підприємництва слід спиратися на принципи, а саме: доброзичливе та безоцінне ставлення до молоді людини; орієнтація на норми та цінності молодого підприємця; заборона давати майбутньому фахівцю поради; анонімність консультування; включення майбутнього фахівця до процесу консультування; розмежування особистих та професійних відносин.

Консультування з підприємництва незайнятого населення здійснюється виходячи з конкретних завдань розвитку підприємництва в регіонах, створення на цій основі нових робочих

місць. Консультування майбутніх фахівців може здійснюватися за рахунок коштів підприємств, організацій, установ, власних коштів громадян, різних фондів підтримки підприємництва.

На наш погляд, найбільш ефективними процедурами консультування самозайнятої молоді є:

- розроблення навчально-консультаційних програм з напрямків розвитку малого бізнесу з урахуванням етнотериторіальних особливостей регіонів,
- впровадження системи інформаційної, методичної та маркетингової взаємодії центрів консультаційно-технологічної підтримки та структури малого бізнесу;
- консультації фахівців з профорієнтації та професійного навчання безробітних фахівців;
- консультації фахівців з питань організації власної справи;
- організація роботи консультаційного пункту ярмарку вакансій із застосуванням рекламно-інформаційних та методичних матеріалів як на електронних носіях, так і на папері.

Консультування самозайнятої молоді є перспективним напрямом вирішення проблем зайнятості населення України. Крім того, процес консультування є однією з найважливіших форм допомоги реінтеграції незайнятих людей у соціум.

Список використаних джерел

1. Підприємництво та самозайнятність як складові економічної безпеки України. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/1820/1/%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0.pdf

2. Про зайнятність населення: Закон від 05.07.2012 № 5067-VI (зі змінами № 2622-IX від 21.09.2022). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-20#Text>

Владислав Великожон,
аспірант Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПІДПРИЄМНИЦТВО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ-ГРАФІКІВ

Підприємницька діяльність дизайнерів графіків детермінується сутнісною природою дизайну як галузі, що інтегрує компоненти мистецтва, бізнесу і технологій, зумовлюється специфікою різновидів цієї сфери, але реалізується, переважно, у форматі малого бізнесу. *Провідними характерними ознаками малих форм підприємництва* в наукових працях *визначено*: економічну автономність; незалежність суб'єктів господарювання у виборі напрямів, способів і методів діяльності відповідно до потреб споживачів та нормативно-правових положень; усвідомлення суб'єктами підприємництва власної відповідальності перед суспільством і споживачем за якість виготовленої продукції та надаваних послуг, їх наслідки й пов'язані з цим ризики; високий рівень вмотивовані до досягнення успіхів у бізнесі. Відтак засновники мікропідприємств, намагаючись отримати якнайбільший прибуток, генерують унікальні ідеї, задовольняють потреби суспільства, створюють нові місця працевлаштування випускників закладів дизайн-освіти, сприяючи в такий спосіб реалізації цілей сталого розвитку. Суб'єктів малого підприємництва загалом і дизайнерів-графіків зокрема вирізняє оригінальність поглядів та варіативність підходів до прийняття конструктивних рішень у виконанні конкретних видів практичної діяльності.

Відмінні ознаки малих форм підприємництва в графічному дизайні позиціонуються за такими класифікаційними параметрами: кількісні (кількість зайнятих працівників, обсяг річних оборотів, частка продажів на ринку, обсяг капіталу, показники виготовленої продукції, низькі витрати на одиницю виробленої продукції тощо); якісні щодо економіко-виробничих процесів (за параметрами гнучкості, динамізму, сприйнятливості до нововведень, темпів насичення ринку тощо); інституціональні (за параметрами відкритості доступу та легкості входження до цього сегменту підприємництва); соціально-економічні (за параметрами забезпечення соціальної стабільності, насиченості ринку праці робочими місцями); соціально-психологічні (стосовно

подолання відчуження від засобів виробництва та кінцевих результатів виробничої діяльності, мотивації до праці, тощо) [2, с. 148], що зумовлюються національними особливостями певної країни. Варто зауважити, що, поряд із властивими перевагами малому підприємництву притаманні такі недоліки: нестача коштів; обмеженість масштабів використовуваних засобів виробництва; надчутливість до коливань економічної кон'юнктури; недостатня підтримка державної системи сприяння малому бізнесу; суттєва залежність від замовників; недостатньо міцні позиції на ринку; високий ризик банкрутства [1, с. 39].

Отже, здійснення підприємницької діяльності дизайнерами графіками передбачає інтегрування професійних знань, умінь застосовувати новітні виробничі та інформаційні технології, що конкретизується окремими операційно-технологічними діями щодо розроблення концепцій дизайн-продукту, безпосереднього дизайн-виробництва, дизайнерського супроводу продукції або послуг тощо.

За результатами наших спостережень, дизайнери-графіки, набувши певного досвіду, відчувають себе професіоналами і розпочинають підприємницьку діяльність як фрілансери, що на сьогодні становлять один із найшвидше зростаючих сегментів ринку. Під час воєнного стану і, за нашим переконанням, у післявоєнний час більшість дизайнерів обиратимуть шлях фрілансу замість того, щоб повернутися на колишню роботу. При цьому 70 % із них працюють над кількома проектами одночасно.

На жаль, найбільша перешкода, що трапляється у підприємницькій діяльності дизайнерів-графіків в умовах воєнного – це пошук достатнього обсягу роботи. Окрім цього, у креативний бізнес доволі важко увійти. Молодим дизайнерам важливо вийти на ринок праці як самостійному професіоналу, маючи реальні очікування щодо заробітку, і пам'ятати, що ставки фрілансерів зумовлюються результатами переговорів. З огляду на це для успішної підприємницької діяльності дизайнерам важливо навчитися складати письмові контракти та професійні рахунки-фактури для клієнтів, або придбати програму з шаблонами рахунків-фактур та обліку робочого часу, а також опанувати навички зі створення стабільної клієнтської бази, залучення партнерів для маркетингу та просування, керування доходами та витратами, заощадження коштів на створення і реалізацію майбутніх проектів. Для гарантування успіху потрібно розвинути підприємницьку компетентність щодо роботи в межах креативної економіки, постійно самовдосконалюватися і бути відданим своїй справі. Це часто означає більш тривалий робочий день, крім того, здатність бути експертом в галузі маркетингу та сміливість передати частину завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду, зокрема це бізнес-процеси, як, наприклад, бухгалтерський облік, що допомагає дизайнеру зосередитися на завершенні проектів та зміцненні відносин із клієнтами.

Отже, фріланс – це складна, напружена праця з ненормованим робочим днем. Важливо мати професійну присутність в інтернеті окремо від особистих облікових записів. Тому, щоб побудувати фріланс-бізнес, необхідно мати власний вебсайт і просувати себе в інтернеті, оперуючи відповідними інструментами для досягнення успіху (дотримуватися правил укладання контрактів, у змісті яких будуть чітко прописані умови, очікування, оплата та строки; володіти творчою свободою, усвідомлюючи високий рівень відповідальності; постійно стежити за бізнесом; опанувати основи фінансування, маркетингу та управління часом) й головне – розвинути підприємницьку компетентність.

Під підприємницькою компетентністю вебдизайнера розуміємо динамічну цілісність ціннісно-світоглядних орієнтацій, способів мислення, мультидисциплінарних знань, професійних умінь та навичок, індивідуально-особистісних якостей, що уможливають успішну соціалізацію й комплексну професійну діяльність у мінливих умовах цивілізаційного поступу.

Кожному представникові дизайнерської професії притаманні домінуючі ділові якості, що характеризують його, з одного боку, як людину мистецтва, а з іншого, – як підприємця. Що стосується підприємців-дизайнерів, то тут успіх безпосередньо пов'язаний з двома факторами: рівнем особистої готовності до професійної діяльності і рівнем розвитку підприємницької компетентності. Отже, підприємницька підготовка, розвиток підприємницької компетентності має ключове значення у підготовці дизайнерів-графіків до успішної професійної діяльності. Суть підприємницької компетентності майбутніх дизайнерів-графіків розглядаємо як інтегративну особистісно-професійну якість, що пов'язана із соціально-економічними, психолого-діяльними характеристиками феномену й конкретизована ціннісно-світоглядними орієнтаціями, способами

діяльності, моделями поведінки і сукупністю професійно значущих якостей, що цілісно відображають підготовленість особи до підприємницької діяльності у процесі виконання професійних завдань (аналізувати ринкові можливості щодо дизайнерських послуг, опанувати різні економічні ролі, об'єктивно оцінювати індивідуальні здібності до підприємництва, започатковувати різні форми бізнесу у сфері креативної індустрії й, зокрема, графічному дизайні).

У структурі підприємницької компетентності майбутніх дизайнерів-графіків особливу увагу приділяємо розвитку інтегрованої здатності до дизайнерського і підприємницького мислення, професійних якостей, що забезпечують спроможність особи активно діяти у сфері дизайну та креативних технологій. Зміст підготовки майбутніх дизайнерів спрямовуємо на активізацію творчого потенціалу й набутих ділових якостей і здібностей.

Список використаних джерел

1. Красота О. В. Мале підприємництво: економічна сутність та роль у подоланні кризи. *Вісник КНУ ім.Т. Шевченка. Серія «Економіка»*. 2010. № 7. С. 37–40.
2. Дмитренко Н. Критерії визначення та місце малих підприємств в структурі ринкової економіки. *Вісник Донецького університету. Серія: Економіка і право*. Донецьк, 2007. Вип. 1. С. 145–150.

Наталія Гринюк,

канд. екон. наук, доцент

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(м. Полтава, Україна)

КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Зростання вимог ринку праці обумовлює необхідність використання нових методів підготовки фахівців. У сфері економіки вибір найкращого серед багатьох можливих альтернатив має більше значення, ніж знання напам'ять «саме тієї» відповіді стосовно розв'язання проблеми. Нові методи допомагають пристосуватися до реальних умов, ознайомитися з діяльністю суб'єктів господарювання, навчитися аналізувати та порівнювати ситуації, оперативно ухвалювати рішення. У таких умовах здобувачі освіти стають не пасивними слухачами-спостерігачами, а активними учасниками ухвалення управлінського рішення з економічних питань.

В зарубіжній практиці ситуаційна технологія навчання (case-study) є потужним і ефективним інструментом навчання економіки [2; 5], який набуває все більшого розповсюдження серед інших інтерактивних методів викладання економічних дисциплін і в Україні [3; 4].

Використання кейс-технології – це безперервний синтез відомих і цілком нових інтерактивних інструментів навчання, який сприяє досягненню здобувачами освіти ефективності і результативності при вивченні економічних дисциплін: підвищенню рівня знань і компетентності, формуванню нових навичок, і, в цілому, зміні ставлення до навчання і до професійної діяльності. Ситуаційна методика навчання – інтерактивний метод навчання майбутніх фахівців, який вдало базується на реальних життєвих ситуаціях, і отже, сприяє засвоєнню знань не тільки теоретично, а й практично.

Отже, по-перше, застосування ситуаційної технології навчання при викладанні економічних дисциплін сприяє підвищенню рівня знань і підготовленості внаслідок того, що здобувачі освіти:

- поглиблюють пройдений теоретичний матеріал і використовують його для вирішення реальної економічної проблеми суб'єкта господарювання;
- закріплюють раніш набути знання з інших дисциплін, оскільки, як правило, вимагається їх застосування під час опрацювання кейсу;
- вчаться аналізувати ситуацію, виявляти переваги і проблеми суб'єктів господарювання, ухвалювати рішення в умовах обмеженої інформації і неповних даних;
- можуть скористатися наявним досвідом і знаннями та обмінюватися ними в процесі обґрунтування рішення;
- вчаться стисло, аргументовано, переконливо висловлювати свою точку зору, слухати інших;

– вчатьсЯ вибирати кращу з альтернативних можливостей при розв’язанні економічних проблем господарюючих суб’єктів.

По-друге, застосування ситуаційної технології навчання при викладанні економічних дисциплін дає можливість здобувачам освіти отримати навички:

- адаптації теоретичних знань до реалій практичної діяльності;
- збору необхідної інформації для виявлення тенденцій розвитку явища;
- здійснення аналітичних розрахунків і їх наочної презентації;
- роботи в групі (команді);
- застосування зарубіжного досвіду для вирішення економічних проблем вітчизняних суб’єктів господарювання.

По-третє, ситуаційна технологія навчання значно підвищує інтерес здобувачів освіти до вивчення економічних дисциплін, оскільки:

- активізує теоретичні знання з дисциплін;
- розвиває логічне мислення;
- дозволяє кожному висловити свою думку;
- дозволяє набутти практичних навичок вирішення реальних економічних і управлінських проблем суб’єктів господарювання;
- спонукає до пошуку необхідної інформації в процесі самостійного прийняття рішення;
- викликає здорову конкуренцію.

Використання ситуаційної технології при викладанні економічних дисциплін може сприяти досягненню ефективніших загальних результатів навчання, основними з яких є:

- набуття здатності глибокого обдумування поставленої проблеми;
- прискорення швидкості мислення, оскільки здобувачі освіти змушені знаходити відповіді та узгоджувати власні погляди з обговорюваних питань;
- набуття вміння стежити за наслідками процесу міркувань за допомогою типових питань;
- розвиток комунікаційних навичок.

Слід зазначити, що застосування кейс-технології при викладанні економічних дисциплін сприяє формуванню якостей, конче необхідних для здійснення інноваційної підприємницької діяльності: системне мислення; самостійність та ініціативність; вміння працювати з інформацією; вміння виробляти та ухвалювати рішення; готовність до змін та гнучкість; здатність до навчання; комерційна та ділова орієнтація; завзятість і цілеспрямованість; комунікативні здібності; здатність до міжособистісних контактів; проблемність мислення; конструктивність [1].

Доцільність використання кейс-технології при викладанні економічних дисциплін можна аргументувати і тим, що обговорення питань, на яких зосереджена увага і роздуми керівництва певної організації, буде корисним з метою покращення здатності здобувачів освіти до оцінювання шляхів розв’язання проблеми. Постійне застосування ситуаційної технології навчання передбачає вирішення здобувачами освіти неструктурованих проблем, що підштовхує їх до застосування глибокого аналізу та знаходження висновку за допомогою гіпотетичного плану дій. Повторюваність такого режиму допомагає розвинути аналітичні здібності, діагностичні навички, здатність зосередження на рішенні та втіленні, навіть якщо увесь процес відбувається в обстановці моделювання. Ситуаційна технологія навчання є інструментом стимулювання індуктивного мислення і є досить суттєвим для успішної управлінської кар’єри. Саме тому кейс-технологія взагалі вважається однією з кращих методик для розвитку аналітичного і критичного мислення, а також креативності.

Кейс-метод є складним та ефективним інструментом інноваційної технології навчання, що одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що підвищує ефективність реалізації сучасних завдань освіти.

Список використаних джерел

1. Гребенькова Г. В. Кейс-метод у професійному навчанні. URL: <http://www.nmc.od.ua/wpcontent/uploads/2011/01/> (дата звернення: 24.04.2024).
2. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.

3. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / упор. О. Сидоренко, В. Чуба. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.

4. Ситуаційна методика навчання: український досвід / упор. О. Сидоренко, В. Чуба. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2001. 192 с.

5. Сурмін Ю. П. Метод аналізу ситуацій (Case-study) та його навчальні можливості. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології : монографія. Київ : МАУП, 2005. 431 с.

Інна Гриценюк,
канд. пед. наук, доцент,
старший науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Обираючи підходи до консультування молоді у сфері підприємництва, важливо враховувати зростаючий попит на творчих особистостей у малому бізнесі в цифровому суспільстві. Такі підприємці повинні володіти здатністю аналізувати та вирішувати складні виробничі проблеми, приймати швидкі, незалежні, обґрунтовані рішення під час розробки та реалізації бізнес-плану, а також у нестандартних ситуаціях. Тому комплекс методів консультування з молодіжного підприємництва має сприяти підвищенню гнучкості, глибини, широти, самостійності, критичності мислення, пізнавальної активності та ключових компетенцій у молодих фахівців-початківців. Інтерактивні методи, що використовуються консультантами, з акцентом на діалог, співпрацю та взаємодію між усіма учасниками консультування, сприяють створенню практичних ситуацій, що відображають реальну професійну діяльність, і таким чином формують навички, необхідні для майбутньої підприємницької діяльності.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти оптимальними методами як групового, так і індивідуального консультування є дискусійні методи (діалог, групова дискусія, аналіз практичних ситуацій), ігрові методи (дидактичні, творчі, ділові, рольові, організаційно-діяльнісні) та тренінгові методи (комунікативні та сенсорні тренінги, спрямовані на розвиток образного та логічного аспектів свідомості) [1–3].

Дослідження впливу центрів кар'єри в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) на підготовку здобувачів професійної освіти до підприємництва свідчить, що більше половини цих підрозділів мають структуровані плани, спрямовані на розвиток кар'єрних та підприємницьких компетенцій. Крім того, заходи, спрямовані на сприяння професійній кар'єрі та підготовку здобувачів професійної освіти до підприємництва, включені до навчальних планів цих закладів. Дослідження висвітлює різноманітні організаційні підходи, які застосовують центри кар'єри для підготовки здобувачів професійної освіти до започаткування та управління власним бізнесом. Ця діяльність охоплює заходи, що проводяться працівниками центрів та партнерськими організаціями в позаурочний час, а також ті, що інтегровані в навчальні години та заняття [4–7].

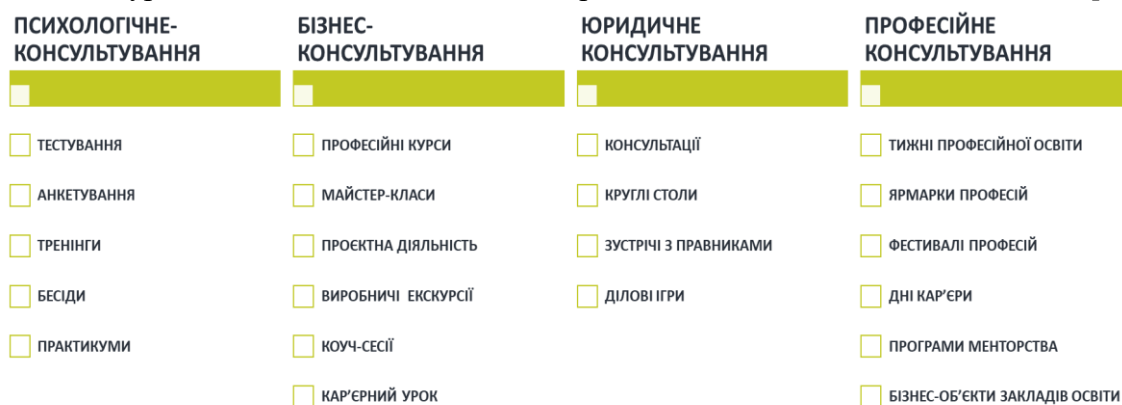


Рис. 1. Види й форми консультування з молодіжного підприємництва

У сфері психологічного консультування найпоширенішими методами є тестування, анкетування, мотиваційні та корекційні тренінги, індивідуальні та групові дискусії, а також семінари. У контексті консультування з питань бізнесу та кар'єри переважають такі підходи, як професійні курси, семінари, виїзні заняття, професійні екскурсії, проєктна діяльність, консультативні ради, інтерактивні сесії з успішними випускниками, круглі столи, коучингові сесії, бізнес-симуляції та «уроки кар'єри». Юридичне консультування зазвичай складається з індивідуальних та групових консультацій, лекцій, круглих столів та зустрічей з фахівцями у сфері юриспруденції.

Ефективність підготовки здобувачів професійної освіти до підприємницької діяльності позитивно підвищується, коли різноманітні методи консультування поєднуються зі спільними зусиллями за участю місцевих органів влади, державної служби зайнятості, навчально-методичних центрів, роботодавців та бізнес-партнерів, пов'язаних з закладами освіти, що мають власну виробничу базу. Серед спільних ініціатив, які відзначають педагоги ЗП(ПТ)О, – національні тижні професійної освіти, виставки, фестивалі професій, міжнародні програми та проєкти, дні відкритих дверей, дні кар'єри, моніторингові дослідження, конференції, програми наставництва, а також надання платних послуг населенню через виробничі майстерні, кав'ярні, перукарні тощо.

Приблизно у 39% ЗП(ПТ)О аспекти підготовки до підприємницької діяльності інтегровані в навчальні програми різних предметів. Це такі предмети, як «Основи галузевої економіки та підприємництва», «Основи ринкової економіки та підприємництва», «Основи галузевої економіки», «Основи підприємництва», «Основи підприємництва, основи рекламного маркетингу та дизайну», «Основи маркетингу та менеджменту», «Основи трудового права», «Основи правових знань», «Охорона праці», «Охорона праці та навколишнього середовища», «Техніка пошуку роботи», «Основи підприємницького успіху», «Фінансова грамотність», «Комерційна діяльність», «Електронна комерція», «Навички успішної кар'єри», «Українське ділове мовлення», «Професійна етика», «Професійна етика та основи психології», «Ділова активність», «Бізнес-менеджмент», «Основи споживчих знань», «Основи професійної мобільності», «Основи малого підприємництва», «Економіка підприємств різних типів», «Зовнішньоекономічна діяльність», «Антикризове управління», «Маркетингові дослідження», «Інфраструктура товарного ринку», «Основи оподаткування», «Технології», «Громадянська освіта» тощо.

У багатьох ЗП(ПТ)О питання, пов'язані з підготовкою здобувачів професійної освіти до самозайнятості шляхом започаткування та ведення власної справи, розглядаються в рамках різних навчальних предметів як окремі модулі. Ці модулі охоплюють такі теми, як «Техніка пошуку роботи», «Створення бізнес-плану», «Самопрезентація», «Особливості реальної підприємницької діяльності», «Підприємницька компетентність», «Сутність та методологічні основи підприємницької діяльності», «Форми підприємництва», «Особливості працевлаштування в сучасних умовах», «Оформлення документів при прийомі на роботу».

Підвищити ефективність консультування здобувачів професійної освіти з питань молодіжного підприємництва можна, використовуючи виховні години ЗП(ПТ)О для підготовки їх до підприємницької діяльності. Це передбачає проведення бесід, вікторин, круглих столів, дискусій, літературних вечорів, творчих зустрічей, різних форм групової роботи. Незважаючи на відносно короткий період роботи більшості центрів кар'єри у ЗП(ПТ)О, зазвичай три–чотири роки, вони вже встигли реалізувати визнані успішні заходи. Це і онлайн-консультації («Технології пошуку роботи та розробки бізнес-плану», «Профорієнтація в стилі коучингу»), і тренінги («Джерела фінансування молодіжних стартапів», «Бізнес з нуля», «Просування бізнесу», «Успішна кар'єра! Будь готовий!») та квест-гра «Успішний купець», а також конкурси бізнес-ідей та інноваційних проєктів [8–10].

Таким чином, успіх консультування здобувачів професійної освіти з питань молодіжного підприємництва у ЗП(ПТ)О залежить від синергетичної співпраці, якій сприяє системна взаємодія центрів кар'єри з потенційними роботодавцями. Ця співпраця окреслена в планах роботи закладів освіти, безпосередньо вбудовується в плани роботи центрів, здійснюється викладачами під час викладання своїх предметів, а також майстрами виробничого навчання під час проходження здобувачами професійної освіти виробничої практики. У контексті консультування з питань молодіжного підприємництва така співпраця може включати різні ініціативи, такі як спільні

семінари, програми наставництва, стажування або нетворкінгові заходи, які наближають здобувачів професійної освіти до реальних викликів і можливостей підприємництва. Ця взаємодія може охоплювати такі види діяльності, як узгодження навчальних програм з потребами галузі, обмін інформацією про поточні ринкові тенденції, надання можливостей для стажування, а також надання рекомендацій щодо практичних аспектів започаткування та ведення бізнесу.

Список використаної літератури

1. Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г. В. Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика : монографія. Житомир : Полісся, 2020. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/724963/>

2. Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Сохацька Г. М., Теловата М. Т. Підприємницька компетентність майбутніх фахівців : методичний посібник. Житомир : Полісся, 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728893/>

3. Алексєєва С. В., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., Орлов В. Ф., Закатнов Д. О. Психолого-педагогічні тренінги у системі консультивання з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів : навчальний посібник. Житомир : Полісся, 2019. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>

4. Алексєєва С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Сохацька Г. М. Основи економічної грамотності та підприємництва : навчальний посібник. Житомир : Полісся, 2021. (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1024 від 23.11.2020). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/729005/>

5. Гриценко І. А., Байдулін В. Б., Савченко М. О. Від бізнес-ідеї до підприємницького успіху: методичні рекомендації. Житомир: «Полісся», 2021. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728126/>

6. Гриценко І. А. Розвиток навичок малого підприємництва в учнівській молоді закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : матеріали XVI всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної). Київ, 2022. С. 68–70.

7. Гриценко І. А., Єршова Л. М. Інтерактивні форми й методи підготовки майбутніх фахівців до підприємницької діяльності. *Професійна педагогіка*. 2022. № 1 (24). С. 81–90. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.81-90>.

URL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/720/940> Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/731901/>

8. Гриценко І. А. Методика розвитку підприємницької активності учнівської молоді засобами проектної діяльності. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2022. № 2 (24). С. 19–27. URL: <https://doi.org/10.51707/2618-0529-2022-24-03>. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/731900/>

9. Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників до молодіжного підприємництва : довідник / автори-упорядники: Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т., Тітова О. А. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 196 с.

10. Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Савченко М. О., Теловата М. Т. Молодіжне підприємництво в умовах воєнного стану : практичний poradник / за ред. О. А. Тітової. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. 96 с.

Дмитро Закатнов,

*канд. пед. наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ОНЛАЙН-КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Воєнна агресія росії проти України принесла людські жертви, призвела до фізичного знищення значної частки промислового потенціалу та інфраструктури України, зумовила скорочення робочих місць і доходів. За таких умов фінансове благополуччя здобувачів

професійної освіти залежатиме від нарощування темпів розвитку в Україні молодіжного підприємництва, яке одним із провідних напрямів економічного відновлення повоєнної України, провідним чинником зростання рівня зайнятості молоді тощо. Таким чином, підвищення ефективності консультування здобувачів професійної освіти з молодіжного підприємництва є актуальною соціально-педагогічною проблемою.

Випереджувальне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій до освітнього процесу зумовлює необхідність реалізації консультування з молодіжного підприємництва в онлайн-форматі. При цьому одним з його провідних завдань є виявлення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, здатних до ефективної підприємницької діяльності за своїми психофізіологічними особливостями. Але при цьому постає проблема валідності онлайн-методик, призначених для визначення підприємницьких якостей особистості. В інтернеті можна знайти досить багато методик, які, на думку їх авторів, дозволяють спрогнозувати успішність підприємницької діяльності респондента. Але для переважної більшості з них не вказано, на базі якої психологічної теорії їх сконструйовано. Проте існує методика, розроблена дослідником із США Джоном Холандом [John Lewis Holland (21.10.1919 – 27.11.2008)], яка дозволяє на основі вивчення досвіду, прагнень, інтересів тощо молодій людині визначити тип професійної діяльності, який є бажаним та потенційно успішним для неї [1].

В основу методики покладено положення про те, що за ознаками особливостей особистості всіх людей можна диференціювати за шістьма особистісними типами, саме: артистичним; підприємницьким; інтелектуальним; конвенціональним; реалістичним; соціальним. Пошук оптимальної професії за методикою Д. Холанда передбачає визначення учнем власного особистісного типу, який характеризується так званим Узагальненим кодом. Автор виходив з того, що кожна людина належить не до єдиного особистісного типу, а являє собою «ансамбль» декількох типів, при цьому деякі особистісні типи є такими, що превалюють. Для визначення типу особистості використовувати Узагальнений код, який складається з трьох перших літер назв особистісних типів. Професії, на думку Д. Холанда, теж можуть бути поділені на шість типів, назви яких є ідентичними назвам особистісних типів людей. Дослідник зазначав, що люди, які вибирають професію з числа професій типу, відповідного до їх особистісного типу, мають більше шансів на досягнення успіху та одержання задоволення від роботи [2]. Розвиток інформаційно-комунікативних технологій дозволив адаптувати методику Д. Холанда для використання в онлайн-режимі. Її використовують для здійснення профконсультаційних досліджень, у тому числі – в інтересах консультування з молодіжного підприємництва, в Україні, США, Великій Британії, Австралійському Союзі та ряді інших країн.

В Україні методику Д. Холанда покладено в основу профорієнтаційного тестування, яке здійснюється у рамках Всеукраїнського онлайн-проекту з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії» (<https://hryoutest.in.ua/>). За результатами проходження тесту визначається ієрархічна послідовність трьох типів особистості та типів інтелекту, які є провідними для респондента. Разом з результатами наводиться й стисла характеристика особистісних типів, потенційні напрями розвитку кар'єри та перелік підходящих професій. За результатами тесту визначаються кар'єрні кластери основних та додаткових професій, які відповідають типу особистості респондента.

У США методика Д. Холанда широко використовується в практиці роботи фахівців, що здійснюють кар'єрне консультування. Крім того, вона застосовується й порталом O*NET OnLine Міністерства праці США (<https://www.onetonline.org/>). Серед комплексу послуг, пов'язаних з ознайомленням вимог до людини, що ставляться певними професіями (здібності, знання, навички і т. ін.), на порталі розміщено онлайн-тест, який дозволяє визначити сферу професійної діяльності, що відповідає інтересам особистості (O*NET Interest Profiler, <https://www.mynextmove.org/explore/ip>). Його сконструйовано на теоретичному підґрунті теорії Д. Холанда, й він дозволяє виявити, якому типу особистості належить респондент і які кластери професій є найбільш привабливими та підходящими для неї. Принагідно зазначимо, що для понад 1000 професій на сайті надається інформація, яка розкриває: завдання та зміст професійної діяльності; навички, необхідні для її здійснення; необхідну освіту, професійний досвід, шляхи набуття професії; вимоги до працівників (навички, знання); психологічні характеристики працівника (здібності, інтереси, цінності роботи); заробітну плату та тенденції зайнятості (середня

заробітна плата, державна заробітна плата, місцева заробітна плата, перспективи працевлаштування, прогнозовані вакансії, тенденції стану); вакансії в інтернет; споріднені професії; джерела додаткової інформації тощо.

Список використаної літератури

1. Holland J. L. A theory of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*. 1959. 6 (1). P. 35–45.

2. Holland J. L. Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments (3rd ed.). Odessa, FL : Psychological Assessment Resources, 1997. 303 p.

Олександр Крячек,
аспірант Інституту
професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

СТРУКТУРА КАР'ЄРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

Проблема формування кар'єрної компетентності тісно пов'язана із глобалізацією світової економіки, інформаційно-технологічною революцією, модернізацією і технізацією виробництва, стрімким розвитком інформаційних і комунікативних технологій, які потребують здійснення кардинальних змін у вищій економічній школі, спрямованих на підготовку нової генерації кадрів.

Розвиток кар'єри перебуває у фокусі дослідження різних наук, кожна з яких вирізняє специфічний предмет пізнання. Психологія вивчає особливості мотивації, психо-фізіологічні характеристики особистості, яка прагне до кар'єри; соціологія розглядає кар'єру як соціальне явище, її взаємозв'язок із розвитком суспільства; наука про управління аналізує кар'єру з точки зору її впливу на функціонування і розвиток організації. Кар'єру відрізняє багатоаспектний характер. Це складне переплетення, комбінація таких напрямів діяльності людини, як рівень професійного, особистісного, загального культурного розвитку та заходів стосовно самопрезентації, самореклами, розвитку необхідних зв'язків. Крім того, розвиток кар'єри – це обов'язкова участь, дії з боку кар'єрного середовища, спрямовані на створення умов для зростання та реалізації потенціалу особистості, на створення системи справедливої, об'єктивної оцінки його діяльності. Отже, кар'єра майбутнього бакалавра з економіки підприємства – це загальний результат його зусиль у взаємодії із середовищем щодо успішного розвитку.

В останні роки дослідження проблемних питань щодо розвитку кар'єри набувають популярності серед українських учених і практиків, що викликано реформуванням нашого суспільства, становленням ринкової економіки. Суспільство переживає трансформації не тільки у визначенні сутності кар'єри, а й в окресленні свого ставлення до означеного феномену. Явища, які у попередні роки розглядали як кар'єризм і девіантний прояв людської поведінки, натеper усвідомлюють як показник розвитку людини, фактор і умову поліпшення соціально-психологічного клімату, підвищення конкурентоспроможності фахівця і організації.

Відтак постає проблема спільності методології отримання та систематизації знань про кар'єру, цілісності уявлень про її сутність (онтологічну картину), розроблення інтегрованої, всеохопної концепції управління кар'єрним розвитком.

Структура кар'єрної компетентності відповідно до усталеної структури компетентності в педагогічній науці має низку компонентів: *мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивно-оцінний*.

Зміст компонентів структури кар'єрних компетентностей майбутніх бакалаврів з економіки підприємства характеризується за певними ознаками, які проявляються у процесі професійного розвитку майбутнього фахівця.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується ціннісним ставленням майбутнього бакалавра з економіки підприємства до вищої освіти як до початку процесу вбудовування студента в систему відносин певного професійного середовища; формуванням уявлення про професійний успіх і перспективи кар'єрного зростання; інтересом до оволодіння вміннями і навичкам професійної діяльності, усвідомлення її значущості, позитивним ставленням до побудови

кар'єри, наявністю мотивів аффіліціації, як актуальних протягом усього життя і кар'єри, мотивів досягнення, які мають на початковому етапі кар'єри переважаюче значення, мотивів влади, актуальних на етапах кар'єри, що вимагають управління людьми; наявністю ієрархії кар'єрних орієнтацій людини, відповідних виду виконуваної ним діяльності як одного з найважливіших умов кар'єрних успішності.

Вважаємо період отримання професійної освіти важливим базовим етапом у розвитку кар'єри, однак багато абітурієнтів обирають напрям підготовки у виші інтуїтивно, не маючи чітких уявлень про обраної професійної діяльності, внаслідок чого не можуть усвідомлено використовувати можливості вибору пріоритетних напрямів у професійній освіті, вибрати індивідуальну освітню траєкторію. Тоді як існуючі соціально-економічні відносини змушують людину аналізувати власну цінність у соціумі, замислитися про свої компетенції і шляхи розвитку кар'єри в процесі отримання професійної освіти.

На цих підставах можна стверджувати, що *когнітивний компонент* у структурі кар'єрної компетентності характеризується формуванням уявлень про професійний успіх, усвідомленням періоду професійної підготовки як етапу майбутньої кар'єри; знаннями про можливі шляхи розвитку кар'єри, її типи, етапи, стратегії, вимоги професійного середовища до знань, умінь, навичок, компетенцій, особистих якостей бакалаврів з економіки підприємства; усвідомленням професійної діяльності бакалаврів з економіки підприємства як початкового етапу кар'єри, знанням вимог до результатів освоєння основних освітніх програм, наявністю знань про характеристики професійної діяльності, що включають область професійної діяльності, об'єкти і види професійної діяльності, професійні завдання; наявністю і поповненням знань про можливі шляхи розвитку кар'єри і необхідних компетенцій для успішного кар'єрного зростання, що дозволяє прогнозувати, планувати кар'єру, наявністю розвиненого емоційного інтелекту як однієї з умов продуктивних взаємин в колективі.

Діяльнісний компонент – проявляється в діях, спрямованих на планування кар'єри на початковому етапі професійної підготовки, виконання освітніх і професійних завдань відповідно до перспектив за кар'єрним планом; характеризується включенням в освітню діяльність на етапі отримання вищої технічної освіти і в професійну діяльність по її закінченні; прагненням проявити себе в якості суб'єкта кар'єрного зростання, в організації діяльності з накопичення і розвитку своїх компетенцій, що сприятимуть успіху в кар'єрі; самоактуалізацією, як процесу активізації своїх здібностей і професійно важливих якостей, спрямовуючи їх на розвиток необхідних компетентностей з метою здійснення кар'єри в обраній сфері діяльності; наявністю високої самоефективності, що є важливою умовою особистісного та професійного розвитку та кар'єрного зростання; зацікавленістю і певними конкретними діями щодо планування кар'єри, в процесі якого студенти визначають цілі, уточнюють власні ціннісні орієнтації та можливості, визначають етапи досягнення цілей, що створює в сьогоденні емоційно привабливий образ життєвої перспективи.

Рефлексійно-оцінний компонент проявляється у здатності до адекватної оцінки власних можливостей для професійного і кар'єрного зростання, здатності до рефлексії з метою подолання кар'єрних криз, вирішення кар'єрних проблем; в осмисленні особистісних кар'єрних досягнень; систематичному аналізі та адекватній самооцінці особистісних якостей і результатів професійної підготовки в контексті уявлень про майбутній професійний успіх і кар'єрний розвиток; у розумінні широкого і вузького значень поняття кар'єри, процесного, статусного, ціннісного та психологічного та акмеологічного підходів до кар'єри, життєвих проєктів, типів кар'єри, стадій кар'єри, її поліваріативності.

Кожний з компонентів кар'єрної компетентності має акмеологічну спрямованість. Зокрема, феномен «кар'єри» пов'язаний з орієнтацією людини на прогресивний розвиток, творчу самореалізацію у соціальній та професійній сфері діяльності, успішну кар'єру, реалізацію «само...» – оцінки, аналізу, виховання, освіти, розвитку, визначення, актуалізації, прагнення до досягнення «вершин» – «акме».

Головним у підготовці до планування, управління і реалізації кар'єри є формування уявлення про взаємодію всіх видів кар'єр, що передбачає вирішення конкретних завдань, а саме: пов'язати цілі організації і окремого працівника; планувати кар'єру конкретного працівника з врахуванням його потреб і ситуації; забезпечити відкритість процесу управління кар'єрою; підвищувати якість планування кар'єри; усунути «кар'єрні глухі кути», при яких практично немає можливості для

розвитку працівника; формувати доступні для розуміння критерії службового й професійного зростання для конкретних кар'єрних рішень; визначити шляхи просування, які дозволяють задовольнити кількісні й якісні потреби організації в персоналі в потрібний момент і на потрібному місці.

Майбутнім бакалаврам з економіки підприємства для їх професійного і життєвого успіху важливо усвідомити, що планування й контроль кар'єри починається з моменту найму працівника в організацію та триває аж до його звільнення, з визначенням просування за системою посад або робочого місця. Це сприятиме визначенню цілі професійної діяльності, міри динамічності, а основне – специфіки індивідуальної мотивації.

У публікаціях останніх років відзначаються певні розбіжності між цілями і результатами діяльності вітчизняних ЗВО і вимогами ринку праці, зокрема щодо рівня розвитку професійної і зокрема кар'єрної компетентності випускників. Тому випускник будь-якої галузі має бути відповідно підготовленим (професійно і психологічно) до прийняття самостійних рішень у ситуації невизначеності, мати певні навички щодо пошуку роботи за фахом, вміти самостійно планувати етапи свого професійного розвитку. Така ситуація зумовила прояви загальної тенденції стосовно допомоги майбутнім фахівцям у формуванні уявлень про професійну кар'єру та розвитку кар'єрної компетентності ще під час навчання. У ЗВО до навчальних планів підготовки фахівців вводяться такі спеціальні дисципліни, зміст яких висвітлює проблеми пошуку роботи і технології працевлаштування, створюються центри кар'єрного консультування, планування кар'єри тощо. Така тенденція зумовлена особливостями взаємодії закладу освіти і ринку праці в сучасному соціально-економічному просторі. Введення таких заходів та структур в освітньому закладі вирішує цілий ряд проблем, які пов'язані з працевлаштуванням випускників, сприяє автономності та впевненості молодих фахівців у своїх професійних можливостях в сучасному соціально-економічному просторі. Цілеспрямована діяльність з формування майбутнього фахівця як суб'єкта праці з чіткими уявленнями про майбутнє кар'єрне зростання доцільна ще й тому, що створює основу для неперервного професійного розвитку продовж його життя.

Список використаних джерел

1. Базиль О., Орлов В. Консультування із професійної кар'єри як важливий чинник самореалізації майбутніх фахівців. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. VI (75), Issue: 181. P. 7–10. (The journal is listed and indexed in: index copernicus: ICSV 2018).

2. Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія / С. В. Алексеева, Н. О. Величко, Л. М. Єршова, Д. О. Закатнов, Л. Д. Кузьмінська, В. Т. Лозовецька, В. Ф. Орлов; за ред. Д. О. Закатнова. Київ : ПІТО НАПН України, 2018. 221 с.

3. Базиль Л. Центри зайнятості і центри професійної кар'єри: цілі та завдання. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : збірник матеріалів XII звітної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 5–19 березня 2018) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ : ПІТО НАПН України, 2018. С. 36–38.

4. Орлов В. Ф. Кар'єра. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; редкол.: О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало та ін. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 433–434.

5. Орлов В. Ф., Фурса О. О. Проблеми проектування професійної кар'єри майбутнього дизайнера. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. Вип. 10. Київ : Тонар, 2015. С. 5–14.

6. Базиль Л., Орлов В. Методологія формування кар'єрних орієнтацій і досягнення професійного успіху. *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи* / за ред. В. Г. Кременя, Н. Г. Ничкало. Київ : Знання України, 2018. С. 330–337.

СЕКЦІЯ 9

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Андрій Гуржій,
д-р техн. наук, професор, академік НАПН України,
головний науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

Микола Пригодій,
д-р пед. наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Визначення методологічних підходів у педагогічних дослідженнях має велике значення для якісного та систематичного розроблення і проведення наукових досліджень у галузі освіти. Методологічні підходи визначають загальний курс дослідження, його логіку, структуру та методику. Основна мета визначення методологічних підходів полягає у забезпеченні послідовності та наукової обґрунтованості дослідження [1, с. 22–23].

Методологічні підходи визначають базові принципи, які керують усією діяльністю дослідника в процесі дослідження. Це допомагає уникнути суб'єктивізму та допомагає забезпечити об'єктивність результатів дослідження. Визначення методологічних підходів вказує на те, які конкретні методи та інструменти будуть використані під час дослідження, що дозволяє забезпечити системність та обґрунтованість дослідницького процесу. Методологічні підходи допомагають визначити теоретичні рамки, на основі яких буде побудовано дослідження, що сприяє підвищенню його наукової цінності та академічної релевантності [2, с. 49–51].

Отже, визначення методологічних підходів до розроблення цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників є ключовим етапом, що визначає якість, обґрунтованість та наукову цінність проведених досліджень з означеної проблеми [3, с. 153].

Розроблення цифрової платформи для професійної підготовки кваліфікованих робітників потребує чіткого визначення напрямів її застосування у межах освітнього процесу

При розробленні цифрової платформи слід урахувати потреби цільової аудиторії. Розуміння її потреб, рівня підготовки та індивідуальних особливостей дозволяє адаптувати платформу для максимальної користі. Це завдання можна вирішити з урахуванням *особистісно орієнтованого підходу*.

Використання різноманітних програмних продуктів, платформ, засобів штучного інтелекту, віртуальної реальності та інших сучасних технологій для створення інтерактивного та цікавого навчального досвіду (мультимедійних матеріалів, відеоуроків, онлайн-курсів та інших засобів, які сприяють залученню та утриманню уваги здобувачів освіти).

Спосіб розробки та впровадження інноваційних технологій з метою досягнення певної мети або вирішення конкретної проблеми забезпечується дотриманням *технологічного підходу*. У контексті розроблення цифрової платформи для професійної підготовки кваліфікованих робітників, технологічний підхід означає використання передових інформаційних технологій для створення ефективного та інноваційного освітнього середовища.

Процес розроблення цифрової платформи для професійної підготовки кваліфікованих робітників означає розгляд проекту як комплексної системи, що складається з різних взаємопов'язаних компонентів, які взаємодіють між собою з метою досягнення певних освітніх цілей. Завдяки використанню *системного підходу* можна не лише розглядати окремі елементи платформи, але і враховувати їх взаємозв'язки та вплив на загальний результат.

Цифрова платформа передбачає збір інформації про успішність здобувачів освіти. Це може включати в себе аналіз статистичних даних опитування студентів, обробку інформації з метою визначення найбільш ефективних методів навчання та навчального контенту, використання аналітичних методів для виявлення успішних стратегій навчання та виявлення слабких місць, які потребують удосконалення.

Враховуючи, що *інформаційний підхід* – це спосіб розроблення та використання інформаційних ресурсів з метою досягнення поставлених цілей у певній області діяльності, то у контексті розроблення цифрової платформи для професійної підготовки кваліфікованих робітників, даний підхід означає акцент на зборі, аналізі, обробленні та використанні інформації з метою оптимізації освітнього процесу.

Узагальнюючи, зазначимо, що розроблення цифрової платформи для професійної підготовки кваліфікованих робітників потребує комплексного підходу, який об'єднує розуміння потреб аудиторії, сучасні методи навчання, використання технологій, систему оцінювання та постійну адаптацію до змін, що можна забезпечити дотриманням таких методологічних підходів: особистісно орієнтованого, технологічного, системного та інформаційного.

Список використаних джерел

1. Гуржій А. М., Радкевич В. О., Пригодій М. А. Методологічні засади цифровізації професійної освіти. *Наука та освіта* : зб. пр. XVII міжнар. наук. конф., 15–22 січня 2023 р., м. Хайдусобосло, Угорщина. Хмельницький : ХНУ, 2023. С. 22–26. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734260>

2. Гуржій А., Радкевич В., Пригодій М. Методологічні засади цифровізації інформаційно-освітнього середовища закладу професійної освіти. *Нові технології навчання*. 2024. № 96. С. 44–53. URL: <http://journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/317>

3. Пригодій М. А. Методичні засади застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : матеріали XVII всеукр. наук.-практ. конф. (звітної) Інституту професійної освіти НАПН України (27–30 березня 2023 р.). Київ : ІПО НАПН України, 2023. С. 152–156. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735580>

Валентина Радкевич,
д-р пед. наук, професор,
дійсний член (академік)
НАПН України,
директор Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА ДЕРЖАВНОГО ТА ПРИВАТНОГО СЕКТОРІВ

Державно-приватне партнерство відіграє важливу роль у модернізації освітнього процесу на основі впровадження інноваційних технологій. Це дає змогу залучати приватний сектор до фінансування, розроблення та реалізації проєктів у сфері цифровізації професійної освіти, що сприяє підвищенню її якості. Водночас ДПП потребує чіткого регулювання, формування прозорих механізмів взаємодії усіх заінтересованих партнерів, а також визначення рівня їхньої відповідальності за успішне здійснення означених проєктів.

Ініціативи ДПП у сфері цифровізації професійної освіти сприяють також підвищенню доступності освітніх послуг для здобувачів освіти з віддалених регіонів та різних соціальних верств. Це особливо важливо для розвитку інклюзивної освіти та зменшення нерівності у здобутті освітніх і професійних кваліфікацій особами з особливими потребами. Для цього завдяки спільним інвестиціям держави та приватного сектору розширюється відповідна освітня інфраструктура та технічна база закладів професійної освіти.

Цифровізація професійної освіти на засадах ДПП базується на врахуванні положень кількох ключових принципів, що сприяють ефективному впровадженню цифрових технологій та розвитку

співпраці між державним і приватним секторами. До них належать такі: партнерства і співпраці, прозорості та відкритості, інноваційності й адаптивності, сталості та тривалості, взаємодії з ринком праці тощо. Відповідно до принципу *партнерства і співпраці* підвищується рівень спільної відповідальності зацікавлених сторін ДПП за реалізацію проєктів щодо цифровізації професійної освіти шляхом інтеграції їхніх ресурсів, знань і навичок. На основі врахування положень принципу *прозорості та відкритості* результати цифровізації професійної освіти мають бути доступними та зрозумілими для всіх зацікавлених сторін партнерства, включаючи здобувачів освіти, педагогічних працівників, роботодавців і представників громадськості. Згідно з принципом *інноваційності й адаптивності* новітні технологічні рішення адаптуються до змінних потреб здобувачів освіти та ринку праці, а впровадження цифрових освітніх інструментів – для аналізу й оцінювання ефективності навчання. Щодо особливостей принципу *сталості та тривалості*, то проєкти ДПП у сфері цифровізації професійної освіти мають бути спрямовані на довготривалу перспективу з можливістю оновлення та модернізації цифрових технологій. З цією метою передбачається підготовка кадрів, здатних працювати з цифровими технологіями та постійно розвивати для цього відповідні навички.

Цифровізація професійної освіти тісно пов'язана з потребами ринку праці. Тому освітні й навчальні програми та онлайн-курси спрямовуються на вдосконалення знань і навичок здобувачів освіти, затребуваних сучасними галузями економіки для підвищення їхньої продуктивності, ефективності й сталості. Наприклад, застосування у професійній підготовці майбутніх фахівців аграрного профілю таких цифрових технологій, як GPS та дрони дає змогу їм забезпечувати точне картування полів, здійснювати аналіз стану посівів і внесення добрив, що позитивно позначається на врожайності за мінімальних витрат ресурсів. Навчання майбутніх будівельників використовувати дрони для фотографування та відеозйомок будівель дозволяє їм збирати точні геопросторові дані для моніторингу якості виконаних робіт і допомагає виявляти можливі проблеми на ранній стадії. Ці приклади свідчать про глибокі зміни, які цифровізація вносить у традиційні галузі, перетворюючи їх на більш ефективні, адаптивні та сталі системи.

Проєкти ДПП у сфері цифровізації професійної освіти охоплюють застосування цифрових освітніх платформ з метою інтеграції цифрових освітніх ресурсів та інструментів. Такі платформи дають змогу впроваджувати інтерактивні форми навчання, що позитивно позначається на підвищенні якості засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу на основі використання відеоматеріалів, технологій віртуальної та доповненої реальності, штучного інтелекту, інтерактивних тестів тощо. Ці технології є ефективними для персоналізації навчання, адаптивного оцінювання успішності здобувачів освіти [3], забезпечення зворотного зв'язку, розширення групових (командних) форм навчальної діяльності, виховання самостійності, сприяння в досягненні прогнозованих освітніх результатів тощо [2, с. 24].

Однією із переваг цифрових освітніх платформ є їхня здатність підтримувати «блендоване» (змішане) навчання, що поєднує онлайн та офлайн форми його проведення. Такий підхід дає змогу здобувачам освіти опрацьовувати навчальний матеріал у зручному для них часі та місці, забезпечує можливість безпосередньо спілкуватися з викладачами і майстрами виробничого навчання, а також із одногрупниками під час офлайн занять. Наприклад, такі цифрові платформи, як: Moodle та Canvas застосовують у багатьох закладах професійної освіти завдяки своїм розширеним функціям управління цифровим освітнім контентом, персоналізації навчання та інтеграції з різноманітними вебсервісами.

У цифровізації професійної освіти значна роль надається спеціалізованим платформам для викладання технічних і спеціальних дисциплін, наприклад: Coursera, Udacity та edX. Означені платформи пропонують курси, розроблені у співпраці з провідними технологічними компаніями, забезпечуючи актуальність і практичну спрямованість освітнього контенту. Перспективним є впровадження платформ віртуальної та доповненої реальності. Зокрема такі цифрові інструменти як Labster або Coogles Expeditions дають змогу здобувачам освіти віртуально відвідувати лабораторно-практичні заняття, що забезпечує глибше розуміння ними практичних аспектів майбутньої робітничої спеціальності. Використовуючи хмарне програмне забезпечення Google Workspace, викладачі й здобувачі освіти можуть спільно працювати над документами, презентаціями й таблицями в режимі реального часу, спільними проєктами незалежно від їхнього фізичного розташування [1], а також управляти проєктами у сфері професійної освіти [4].

Особливо важливою є інтеграція інструментів штучного інтелекту в цифрові освітні платформи, що дає змогу відстежувати прогрес здобувачів освіти в реальному часі та адаптовувати цифровий освітній контент для забезпечення максимальної ефективності навчання. Такі системи аналізують відповіді здобувачів освіти, виявляють їх слабкі та сильні сторони й автоматично пропонують додаткові матеріали для вдосконалення знань і навичок. Важливим аспектом реалізації проєктів ДПП щодо застосування цифрових освітніх платформ у закладах професійної освіти є включення елементів гейміфікації та інтерактивності для підвищення залученості здобувачів освіти до більш активного навчання.

Інтелектуальні системи широко застосовують під час опрацювання та аналізу великих обсягів даних про освітні процеси. Це дає змогу педагогічним працівникам краще розуміти потреби своїх здобувачів освіти, трансформуючи традиційні методики викладання в інноваційні. Для цього педагогічні працівники та керівники закладів професійної освіти беруть участь у тренінгах і семінарах, проходять спеціалізовані курси, щоб бути готовими працювати з новими системами та цифровими технологіями. Водночас у виборі цифрових технологій зумовлюється необхідність дотримання безпеки даних та захисту персональної інформації суб'єктів освітнього процесу. Вони мають бути впевнені, що їхні персональні дані захищені від несанкціонованого доступу й використання. Це передбачає необхідність постійного оновлення механізмів захисту інформації та проведення регулярних перевірок систем безпеки.

Отже, цифрові технології в професійній освіті відіграють вирішальну роль у формуванні сучасного освітнього середовища, що відповідає потребам як здобувачів професійної освіти, так і ринку праці. Вони сприяють формуванню більш гнучких, адаптивних та інтерактивних процесів навчання, забезпечуючи високий рівень підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців шляхом цілеспрямованої співпраці державного та приватного секторів.

Список використаних джерел

1. Гуменний О. Розвиток цифрової культури керівників закладів професійної освіти. Видавництво «ГУТ», 2024. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740517/>
2. Оршанський Л., Нищак І., Ясеницький В. Ризики та переваги цифрової трансформації системи професійної освіти. *Молодь і ринок*. 2023. 10 (218). С. 23–27.
3. Радкевич О. Адаптивне тестування в контексті використання електронних засобів навчання: суть, розроблення та оцінювання. *Professional Pedagogics*. 2023. 1 (26). С. 58–73. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.58-73>
4. Радкевич О. Програмне забезпечення управління проєктами у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2019. С. 124–132.

Микола Пригодій,
д-р пед. наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

Світ переживає стрімку цифрову трансформацію, і освіта не є винятком. Перш за все це обумовлено зміною вимог до робочої сили. Робочі місця вже сьогодні вимагають сильних навичок цифрової грамотності. Цифровізація надає учням необхідні технічні навички та знання, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці [1, с. 152].

Важливим аспектом трансформування освіти є створення інформаційно-освітнього середовища, центральну позицію у якому займає цифрова платформа. Цифрові навчальні платформи надають освітні можливості ширшому колу здобувачів професійної та викладачів, незалежно від місця розташування чи часових обмежень. Цифрові інструменти персоналізують освітній процес, пристосовуючись до індивідуальних потреб і стилів навчання. Здобувачі освіти можуть розвиватися у власному темпі і зосередитися на тих сферах, які потребують

вдосконалення [2, с. 42].

Завдяки цифровим інструментам забезпечується оцінювання та зворотний зв'язок у режимі реального часу, що дозволяє вчителям більш ефективно виявляти сильні та слабкі сторони здобувачів освіти. Це дозволяє здійснити викладачеві персоналізоване втручання та покращити результати навчання. Цифрові платформи зручні для організації онлайн-навчання, що потенційно може зменшити витрати на інфраструктуру [3, с. 219].

Визначимо, що концептуальна модель цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі – це абстрактне уявлення, що, описує основні компоненти та процеси, які будуть відбуватися при користуванні платформою (рис. 1).

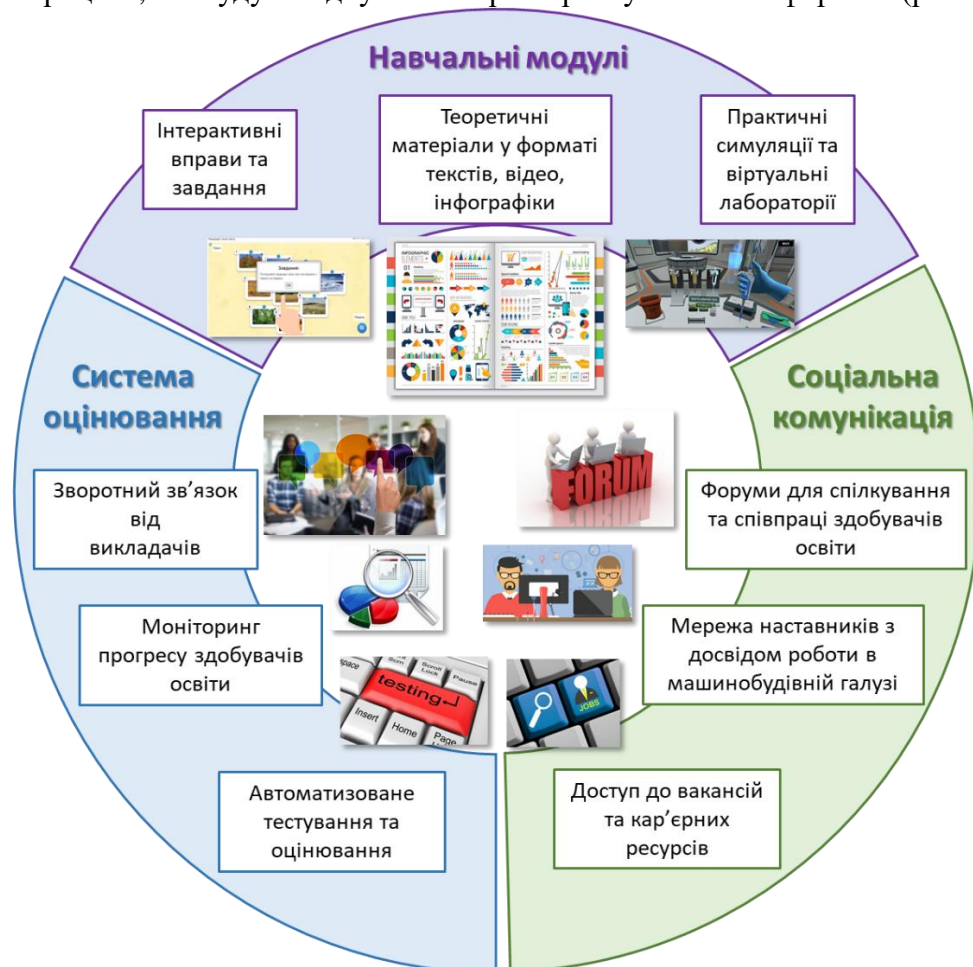


Рис. 1. Концептуальна модель цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі

У межах цифрових платформ генеруються та акумулюються цінні дані про прогрес здобувачів освіти за різних форм, методів та технологій навчання. Ці дані можуть бути використані для формування педагогічних стратегій, покращення змісту освітніх програм та оптимізації освіти у цілому.

Завдяки накопиченому практичному досвіду можна сформулювати загальні характеристики цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі:

– *доступність*, платформа має бути доступна 24/7 з будь-якого пристрою з підключенням до інтернету та для здобувачів освіти з різним рівнем цифрової грамотності;

– *інтерактивність*, платформа має використовувати інтерактивні методи навчання, такі як відеолекції, тести, симуляції, віртуальні лабораторії, форуми, чат;

– *персоналізованість*, наявність у платформі інструментів з адаптування навчання до потреб та здібностей кожного здобувача освіти (це може бути досягнуто за допомогою: адаптивних тестів, рекомендованих курсів за вибором, персоналізованих навчальних планів тощо);

– *практичність*, можливість отримання через платформу доступу до ресурсів з формування практичних навичок: віртуальних лабораторій, симуляцій, практичних завдань, онлайн-стажувань;

– *комунікативність*, використання платформи має розширити спектр інформаційно-

комунікаційних послуг здобувачеві освіти за рахунок: співпраці з роботодавцями, консультування з експертами тощо.

– *інтегрованість*, платформа має інтегруватися з іншими системами, такими як: системи управління навчанням (LMS), системи електронного документообігу, соціальні мережі тощо;

– *аналітика та звітність*, у межах платформи мають функціонувати інструменти щоб надавати аналітичні дані про прогрес здобувачів освіти, якість організації освітнього процесу, надання зворотного зв'язку педагогічним працівникам та здобувачам освіти;

– *безпека та конфіденційність*, щодо персональних даних користувачів (платформа повинна мати високий рівень захисту від кібератак, таких як DDOS-атаки, фішинг, витік інформації; усі персональні дані, які передаються між користувачем і платформою, повинні бути зашифровані, щоб унеможливити несанкціонований доступ до них тощо);

– *доступність для людей з особливими потребами*, це важлива практика, яка дозволяє усім користувачам, незалежно від їхніх фізичних, психологічних або технічних обмежень, отримувати доступ до інформації та функціоналу платформи (платформа працює з читачами екрану, які допомагають людям з відсутністю зору або з іншими особливими потребами здійснювати навігацію; візуальні альтернативи, наявність альтернативного тексту до зображень, щоб користувачі з відсутністю зору або обмеженим доступом до зображень могли зрозуміти їх зміст за допомогою читачів екрану тощо).

– *багатомовність*, це може бути конкурентною перевагою, оскільки це дозволяє привернути більше користувачів, особливо з різних культурних та лінгвістичних середовищ.

Отже, до основних компонентів цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі необхідно віднести: теоретичні матеріали у форматі текстів, відео, інфографіки; інтерактивні вправи та завдання; практичні симуляції та віртуальні лабораторії; моніторинг прогресу здобувачів освіти; автоматизоване тестування та оцінювання; зворотний зв'язок від викладачів; форуми для спілкування та співпраці здобувачів освіти; мережа наставників з досвідом роботи в машинобудівній галузі; доступ до вакансій та кар'єрних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Пригодій М. А. Методичні засади застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання* : матеріали XVII всеукр. наук.-практ. конф. (звітної) Інституту професійної освіти НАПН України (27–30 березня 2023 р.). Київ : ІПО НАПН України, 2023. С. 152–156. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735580>

2. Гуржій А., Радкевич В., Пригодій М. Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців із використанням віртуальних навчальних комплексів. *Нові технології навчання*. 2024. № 97. С. 42–50. URL: <http://www.journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/377>

3. Гуржій А. М., Пригодій М. А. Використання віртуальних лабораторій у системі професійної освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи* : матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 19–20 жовт. 2023 р.). Хмельницький : ХНУ, 2023. С. 219–220. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737726>

Валерій Байдулін,
молодший науковий співробітник
лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійної
освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТА МОЛОДИХ ПІДПРИЄМЦІВ

Сучасна економіка та виробництво висувають високі вимоги до рівня професійної підготовки кадрів та актуалізують проблеми професійного зростання молоді, оскільки кар'єрні наміри значної її частини найчастіше не відповідають потребам економіки. Сутність кар'єрного спрямування майбутніх спеціалістів виявляється в необхідності подолання протиріччя між

об'єктивно існуючими потребами суспільства в збалансованій структурі кадрів і неадекватно сформованими суб'єктивними професійними прагненнями молоді. Тобто за своїм призначенням система професійної освіти повинна істотно впливати на раціональний розподіл трудових ресурсів, вибір життєвого шляху молоддю, адаптацію її до професії.

Підготовка сучасних робітничих кадрів є головною метою і основною умовою сучасного економічного розвитку. Поява підприємств нових типів, форм власності, нові види техніки та технологій призвели до змін вимог роботодавців щодо професійної діяльності робітників практично всіх професій.

У зв'язку із цим необхідність вирішення проблеми оновлення змісту професійної освіти відповідно до потреб ринку праці в Україні, визначення, обґрунтування та впровадження механізмів забезпечення якості підготовки професійно мобільних та конкурентоспроможних робітників є надзвичайно актуальною.

Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) відіграють особливу роль у розвитку професійної (професійно-технічній) освіти, консультуванні з професійної кар'єри, професійному зростанні майбутніх спеціалістів, прискорюючи і роблячи більш ефективним обмін інформацією та знаннями між викладачем і учнями. ІКТ також полегшують процес адміністрування освіти, навчання і надання навчальних матеріалів.

Актуальні питання у сфері впровадження і розширення застосування ІКТ, що стоять перед сучасною системою професійної (професійно-технічній) освіти (ППТО), консультуванні з професійної кар'єри, професійному зростанні майбутніх спеціалістів і з урахуванням пріоритетів міжнародних організацій – ЮНЕСКО, Міжнародної організації праці (МОП) спричинили розроблення рекомендацій у цій сфері:

- ППТО має існувати як частина системи безперервного навчання з урахуванням потреб конкретної країни і технологічного розвитку всього світу.

- ППТО має сприяти поліпшенню якості життя шляхом створення культури навчання, яка дозволить учням розширювати свої інтелектуальні горизонти, знаходити і постійно покращувати професійні навички і знання, активно брати участь в житті суспільства, щоб використовувати плоди економічних і технологічних змін заради загального добробуту.

- ППТО має допомогти людині йти в ногу із стрімким прогресом в області інформаційних і комунікаційних технологій.

- програми ППТО та консультування з професійної кар'єри повинні бути розроблені з урахуванням спеціальних професійних вимог, особливо це стосується «нових» професій і тих, які зазнають змін в зв'язку з технологічним прогресом. Зокрема, використання ІКТ – інструмент підвищення ефективності всіх професій, в тому числі тих, що вважаються традиційними.

- необхідно якомога в більшому обсязі використовувати сучасні освітні технології, зокрема, інтернет, інтерактивні мультимедійні матеріали, аудіовізуальні засоби і засоби масової інформації, щоб підвищити ефективність, якість і багатство освітніх та консультаційних програм.

- ППТО має бути доступне для людей з обмеженими можливостями здоров'я і для соціально та економічно знедолених груп населення (іммігрантів, біженців, представників меншин, демобілізованих воїнів і маргінальної молоді). Освіта повинна бути спеціально адаптованою до їхніх потреб, щоб їх інтеграція в суспільство пройшла легко і безболісно.

Проблеми і суперечності, які можна виділити в сфері використання ІКТ в системі консультування з професійної кар'єри та ППТО України загалом є:

- недостатньо розвинена нормативно-правова база, яка регламентує впровадження ІКТ в навчальний та консультаційний процес;

- слабе нормативно-організаційне регулювання впровадження ІКТ з боку регіональних і місцевих органів управління;

- необґрунтоване копіювання і перенесення освітньо-орієнтованих ІКТ вищих навчальних заведень в навчальний процес ПТНЗ;

- недостатня глибина прикладних досліджень контексті проблем організаційно-педагогічних і дидактико-психологічних процесів із застосуванням професійно орієнтованих освітніх ІКТ;

- низький рівень підготовки педагогічних кадрів ПТНЗ з питань створення та застосування електронних програмно-педагогічних засобів в навчальному процесі.

Активному використанню ІКТ в системі ППТО України налічується більше 15 років. Саме тому на сьогодні сформована база, на підставі якої може відбуватися подальше сталий розвиток застосування ІКТ.

За останні декілька років розробляються і втілюються в життя ініціативи з розширення використання ІКТ, відбуваються значні кроки в напрямі розвитку застосування ІКТ в професійній освіті та підготовці учнівської молоді до майбутньої професійної кар'єри.

Влада країни розуміє необхідність і перспективність розвитку ІКТ, визначаючи інформатизацію як один з найважливіших національних пріоритетів. Але небезпека полягає в тому, що всі плановані ініціативи, послідовно і досить детально прописані в документах, можуть надовго залишитися лише планами на майбутнє в умовах нестабільного і неповного фінансування.

В Україні є достатній досвід і всі необхідні передумови для переходу від навчальних матеріалів на CD-носіях і розміщених в інтернеті окремих аудіовізуальних матеріалів до повноцінних електронних освітніх ресурсів, як то віртуальні лабораторії, професійні тренажери та симулятори, системи адекватної оцінки знань, умінь, компетенцій тощо.

Рівень використання ІКТ як в процесі навчання, так і в управлінні ППТО невпинно підвищується, адже уряд країни вживає заходи для вирівнювання умов технічного оснащення закладів ППТО, однак рівень застосування прогресивних технологій (віртуальних тренажерів, імітаційних пропрограмих забезпечень) ще доволі низький.

Таким чином, аналізуючи вищевикладену інформацію можна говорити про те, що в Україні є повне розуміння перспектив розвитку використання ІКТ в ППТО, визнання існуючих проблем та відбувається розроблення шляхів їх вирішення.

Отже, згідно з перспективами подальшого розвитку застосування ІКТ в системі ППТО та консультуванні з професійної кар'єри можна сформулювати наступні загальні пропозиції: вдосконалення нормативно-правової бази інформатизації та суворе дотримання всіх раніше прийнятих розпорядчих документів, пов'язаних з ефективним впровадженням ІКТ; організація системи підвищення кваліфікації та перепідготовки інженерних, педагогічних і керівних кадрів системи ППТО з ефективного використання ІКТ у професійній діяльності; розроблення технологічних інструментів для аналізу і прогнозу потреби в фахівцях по галузях економіки, для підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки, а також для розвитку інформаційних систем моніторингу ефективності інвестицій в системи освіти і науки; розроблення загальної концепції взаємодії з роботодавцями в контексті застосування ІКТ в ППТО; розширення міжнародного співробітництва в галузі освітніх ІКТ; розроблення механізмів підвищення конкурентоспроможності і популяризації робітничих професій на основі застосування методів мотивування працівників системи ППТО, репутаційного менеджменту, а також сприяння забезпеченню конкуренції між закладами ППТО різних форм власності як одного з найважливіших чинників підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих спеціалістів.

Список використаних джерел

1. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Гриценко І. А., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф., Сохацька Г.В. *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика* : монографія. Житомир: Полісся, 2020.

2. Алексеева С. В., Базиль Л. О., Байдулін В. Б., Гриценко І. А., Закатнов Д. О., Єршова Л. М., Орлов В. Ф., Сохацька Г. М., Теловата М. Т.). *Підприємницька компетентність майбутніх фахівців : методичний посібник*. Житомир : Полісся, 2021.

3. Єршова Л. Від купця – до підприємця: трансформація цінностей української економічної еліти у ХІХ – на початку ХХ століття. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 15. С. 154–161.

Антон Букорос,
*аспірант Київського національного
університету технологій та дизайну
(м. Київ, Україна)*

Вступ. Дотепер цифрова компетентність є ключовою для досягнення успіху в цифровому суспільстві. За допомогою гаджетів ми можемо спілкуватися, працювати, обробляти великі обсяги даних і критично оцінювати інформацію. Протягом наступних 5 років існує велика ймовірність, що суспільство стикнеться зі значною нестачею кадрів, які мають професійні цифрові навички. Ураховуючи це, формування компетентності у сфері цифрових технологій стає надзвичайно актуальним [1, с. 27–36].

Огляд літератури. У рамках проекту MoPED Гриневич Л. М. провела опитування, яке підтвердило зацікавленість суспільства STEAM-освітою, формування практико-орієнтованого навчання, розвиток підприємницького, дослідницького й критичного мислення, вивчення цифрових та інноваційних технологій. [4]

Морзе та ін. (2019) наголошують на доцільності визначення рівня сформованості цих компетентностей, детального аналізу їхніх складових і критеріїв оцінювання, розроблення рекомендацій щодо запровадження наукової освіти в освітню систему України. [5, с. 1–53].

Власій й Дудка (2019) виснували, що залучення в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволить створити добрі умови для розвитку інформаційно-цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу [2, с. 383–397].

Утім серед досліджень немає сформованих моделей компетентності бакалаврів мультимедійного дизайну саме з цифрових технологій. Тому дослідження цієї теми є актуальним.

Опис ключових компонентів інноваційної моделі. Визначення компонентів формування компетентності з цифрових технологій у бакалаврів з мультимедіа дизайну має ключове значення для забезпечення ефективного навчання та розвитку необхідних навичок у студентів.

Методична робота з навчання цифрових технологій у бакалаврів з мультимедіа дизайну за розробленою методичною системою має здійснюватися з урахуванням компонентів навчальної діяльності, які включають мотиваційний, орієнтаційний, виконавський, рефлексійно-оцінний і змістовий аспекти. Цей процес спрямований на взаємодоповнення інтелектуальних, емоційно-чуттєвих і практичних дій студентів.

Основні складові інноваційної моделі формування компетентностей:

1. Інтердисциплінарність
2. Проектне навчання
3. Доступ до спеціалізованих ресурсів
4. Менторство та підтримка
5. Діагностика та оцінювання компетенцій.
6. Професійно орієнтована система навчання
7. Індивідуалізоване навчання
8. Технологічні інновації

Висновки. Як бачимо, усі елементи інноваційної моделі формування компетенцій взаємодіють, утворюючи цілісний навчальний процес, спрямований на формування компетентностей у мультимедійному дизайні. Інтердисциплінарність та міждисциплінарність розширюють знання студентів, проектне навчання та діагностика компетенцій дозволяють їм застосовувати ці знання на практиці, доступ до ресурсів та технологій дозволяє створювати інноваційні рішення та відповідати сучасним вимогам ринку. А менторство, у свою чергу, слугує підтримкою для розвитку індивідуальних талантів студента.

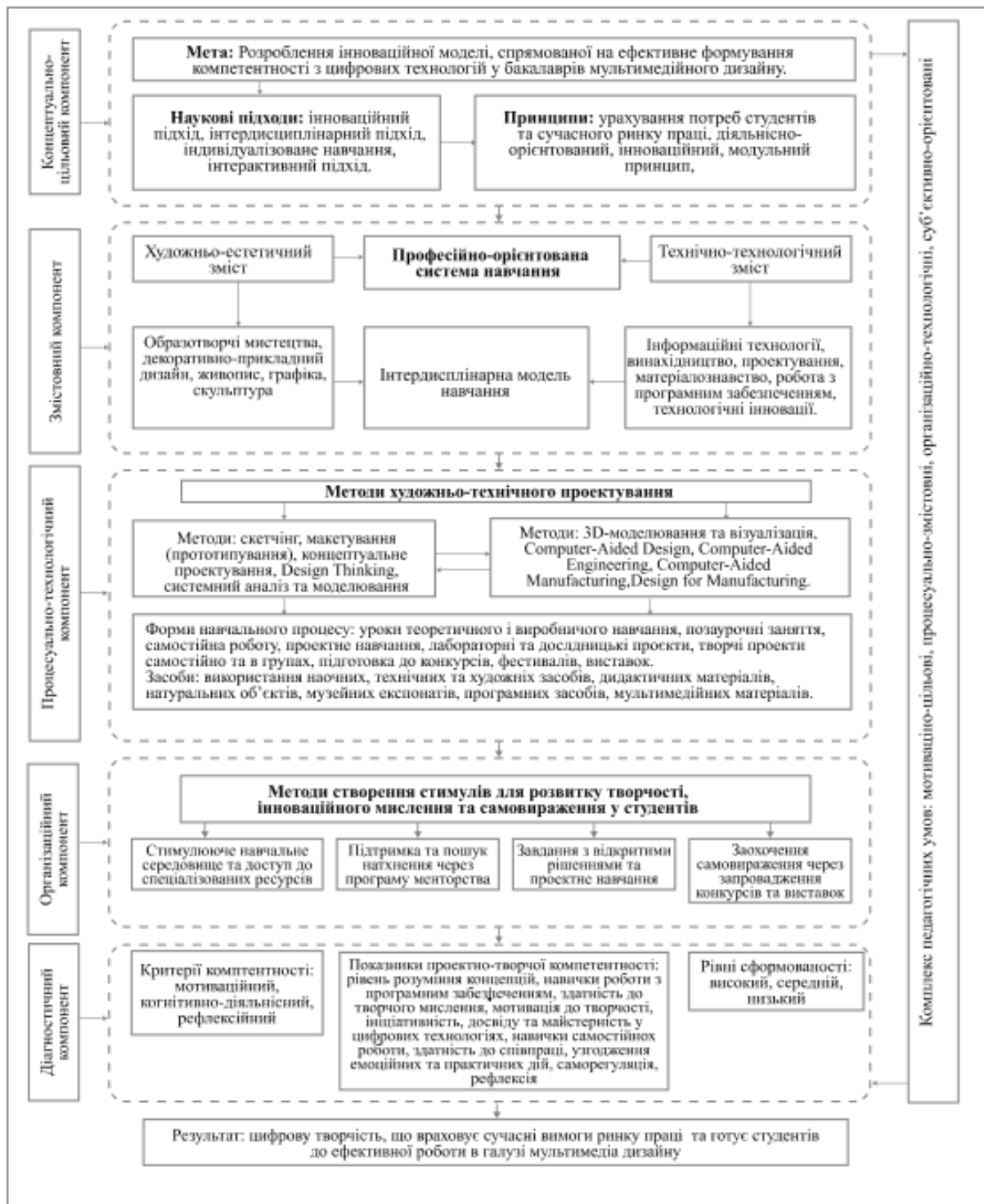


Рис. 1. Інноваційна модель формування компетенцій у бакалаврів мультимедійного дизайну

Список використаних джерел

1. Биков, В., Спірін, О., Пінчук, О. (2020). Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», 1, 27-36. <https://lib.iitta.gov.ua/722869/>
2. Власій, О., & Дудка, О. (2019). Шляхи формування інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, 383-397.
3. Міністерство цифрової трансформації (2019). Цифрова грамотність населення України. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf (дата звернення: 26.10.2023 р.)
4. Презентація Центру інноваційних освітніх технологій (ICR клас) в рамках проекту MoPED в Університеті Грінченка. (2020, 13 березня). MoPED. <https://moped.kubg.edu.ua/prezentatsiia->

5. Morze, N., Bazeliuk, O., Vorotnikova, I., Dementiivska, N., Zakhar, O., Nanaieva, T., Pasichnyk, O., & Chernikova, L. (2019). ОПИС ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА. Електронне наукове фахове видання “ВІДКРИТЕ ОСВІТНЕ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ”, 1–53. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39>

Вячеслав Бурдун,
аспірант другого року навчання спеціальності
015 Професійна освіта
Навчально-наукового інституту
педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»
(м. Полтава, Україна)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЗМІН

За останні 20 років цифрова трансформація змінила обличчя сучасного життя, торкнулася всіх сфер суспільства. Про масштаб цифрової трансформації в світі може свідчити той факт, що в 2017 році Organisation of Economic Cooperation and Development (OECD) розпочала глобальний проєкт «Going Digital: Making the Transformation Work for Growth and Well-being». Його мета – допомогти політикам краще зрозуміти цифрову трансформацію, яка відбувається, і створити політичне середовище, яке сприятиме розвитку економіки та суспільства у світі, який стає все більш цифровим і керованим на основі цифрових даних [1].

Освітня світова спільнота вже багато років працює над концептуальними засадами цифрової трансформації освіти. Перш ніж розпочати огляд європейських та вітчизняних документів, які визначають роль та напрями цифрової трансформації освіти, необхідно визначити, що означає термін «цифрова трансформація» і «цифрова трансформація освіти».

Так, польський професор соціальних наук Grzegorz Mazurek вважає, що цифрова трансформація (digital transformation) – це передусім організаційні зміни, які здійснюються за допомогою цифрових технологій з метою адаптації до вимог соціального середовища та зацікавлених сторін організацій. Трансформаційні зміни були б неможливі без динамічного розвитку інтернету, технологій соціальних медіа, штучного інтелекту, доповненої реальності, хмарних технологій і великих баз даних, мобільних технологій та Інтернет речей [2, с. 314–315].

У Deloitte, одній з найбільших англійських мереж професійних послуг і консалтингу для бізнесу, вважають, що цифрова трансформація – це використання технологій для радикального покращення продуктивності або охоплення будь-якої організації. У цифровому трансформованому бізнесі цифрові технології дозволяють вдосконалити процеси, залучити таланти та нові бізнес-моделі [3, с. 3].

Литовські дослідниці Н. Веріна та Дж. Тітко на основі аналізу різних джерел висвітленні цифрової трансформації суспільства створили модель цифрової трансформації, яка містить три основних блоки: рушійні сили цифрової трансформації (ЦТ), категорії ЦТ та результати ЦТ [4].

Українські освітяни також досліджують можливості трансформації освіти. Наприклад, О. Шпарик проаналізувала концептуальні засади цифрової трансформації освіти в дослідженнях іноземних вчених [5]. Л. Северина, О. Здоровець, О. Беляєва розглядають ключові аспекти впровадження цифрових технологій у сучасну систему освіти, а також акцентують увагу на ролі вчителя в цифровій трансформації освіти [6]. Л. Оршанський, І. Нищак, В. Ясеницький розглядали ризики та переваги цифрової трансформації у професійній освіті, наголосивши на необхідності проведення подальших досліджень з метою розвитку психолого-педагогічної теорії і освітньої практики [7].

Про важливість цифрових змін в освіті свідчать і документи, які були прийняті країнами-членами Європейського Союзу (ЄС). «План дій цифрової освіти (2018–2022)» (Digital Education Action Plan (2018–2022)) [8] та «План дій цифрової освіти (2021–2027)» [9]. Саме ці документи визначають спільне бачення освітян різних країн щодо якісної, доступної та інклюзивної цифрової освіти в ЄС [8]. Наразі основною метою Плану дій є адаптація освітніх і навчальних систем до сучасної цифрової епохи.

У Плані поставлені амбітні цілі, зокрема забезпечення того, щоб до 2025 року 70% людей віком від 16 до 74 років мали хоча б базові цифрові навички, а мета Європейського цифрового десятиліття – до 2030 року мінімум 80% населення повинні володіти базовими цифровими навичками. Наголошується, що 90% робочих місць у всіх секторах вимагають певного рівня цифрових навичок, і щоб подолати виклик підготовки готового до цифрового суспільства персоналу, у 2018 році Європейська комісія започаткувала пілотний проєкт «Стажування цифрових можливостей», який надавав здобувачам вищої освіти та недавнім випускникам усіх спеціальностей можливість отримати практичний професійний досвід у цифрові галузі. Цей проєкт надавав слухачам можливість покращити свої навички інформаційно-комунікаційних технологій у таких сферах, як кібербезпека, великі дані, квантові технології та машинне навчання, а також підвищити цифрові навички для бізнесу в таких сферах, як веб-дизайн, цифровий маркетинг і розробка програмного забезпечення.

У 2021 році проєкт було розширено на викладачів закладів вищої та професійної освіти, а у 2022 році схема була додатково поширена на заклади професійно-технічної освіти, шкільний персонал і навчальний персонал для дорослих.

Європейська спільнота приділяє велику увагу цифровій трансформації освіти і створює всі умови для підвищення цифрового рівня викладачів та персоналу закладів освіти будь-якого рівня. Не дивлячись на військовий стан, щоб гідно співпрацювати з європейськими партнерами, вже зараз стратегії трансформації освіти України повинні відповідати світовим стандартам. І підготовка викладачів професійної освіти також повинна враховувати виклики цифрового суспільства.

Уже зараз працівники закладів професійної освіти повинні забезпечувати можливість отримання здобувачами освіти якісного дистанційного теоретичного навчання та організацію швидкого доступу студентів до нової інформації в професійній сфері, забезпечувати організацію різних видів діяльності, в тому числі парну та групову роботу на основі цифрових інструментів, володіти діагностико-формульним оцінюванням на основі миттєвого зворотного зв'язку безпосередньо під час виконання навчальних завдань і при цьому використовувати цифрові технології для оптимізації своєї праці.

Таким чином, цифрова трансформація професійної освіти повинна розпочинатися з викладачів закладів професійної освіти та викладачів закладів вищої освіти, які готують майбутній персонал для закладів професійної освіти. Перші кроки вже зроблені – розроблена рамка цифрової компетентності педагогічних і науково-педагогічних працівників, яка охоплює 5 сфер цифрових компетентностей, які містять 22 компетентності, та 5 рівнів володіння.

Список використаних джерел

1. OECD. (2018). Going digital in a multilateral world. Retrieved from. URL: <https://www.oecd.org/going-digital/C-MIN-2018-6-EN.pdf>
2. Mazurek, G. (2019). Transformacja cyfrowa–perspektywa instytucji szkolnictwa wyższego. In J. Woźnicki (Ed.), Transformacja Akademickiego Szkolnictwa Wyższego w Polsce w okresie 1989–2019 (pp. 313–332). URL: <http://cpp.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2019/10/Mazurek.pdf>
3. Deloitte. (2018). Digital enablement turning your transformation into a successful journey. Retrieved from. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ie/Documents/Technology/IE_C_HC_campaign.pdf
4. Verina, N., & Titko, J. (2019). Digital transformation: conceptual framework. In Contemporary Issues in Business, Management and Economics Engineering (pp. 719–727). URL: <https://doi.org/10.3846/cibmee.2019.073>
5. Шпарик О. Концептуальні засади цифрової трансформації освіти: європейський та американський дискурс. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 65–76. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-4-65-76>

6. Северина Л., Здоровець О., Беляєва О. Цифрова трансформація освіти. *Педагогічні науки та освіта*. 2023. Випуск XLIV–XLV. С. 76–83.

7. Оршанський Л., Нищак І., Ясеницький В. Ризики та переваги цифрової трансформації системи професійної освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 10 (218). С. 23–27. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.292869>

8. Digital Education Action Plan (2021–2027)) [12] (11. European Commission. Digital Education Action Plan (2018–2022). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0022&qid=1647943853396>

9. European Commission. Digital Education Action Plan (2021–2027). URL: [https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan#:~:text=The%20Digital%20Education%20Action%20Plan%20\(2021%2D2027\)%20is](https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan#:~:text=The%20Digital%20Education%20Action%20Plan%20(2021%2D2027)%20is)

Світлана Венгер,

*Національний університет оборони України
(м. Київ, Україна)*

Андрій Марченко,

*кандидат технічних наук,
Національний університет оборони України
(м. Київ, Україна)*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧА НА НАВЧАЛЬНІЙ ПЛАТФОРМІ

Інтелектуальні інформаційні технології керування освітнім процесом на навчальних платформах забезпечують автоматизацію цього процесу, полегшують доступ до широкого спектру освітніх ресурсів та сприяють індивідуалізації навчання. Персоналізований шлях розвитку особистості відповідає її навчальним потребам і характеризується індивідуальною освітньою траєкторією здобувача вищої освіти, що формується на основі інтелектуальної моделі. Метою є розроблення інтелектуальної моделі формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача на основі дигітал-технологій з використанням агента для адаптації процесу дистанційного навчання під визначений рівень набутих знань [1]. Такий підхід дає змогу розробляти (удосконалювати) форми, методи та алгоритми реалізації сучасних дигітал-технологій для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти. Також для персоналізації освітнього процесу застосовуються адаптивні платформи на основі штучного інтелекту з використанням чат-ботів або інших інтерактивних інтерфейсів, зокрема, інтелектуальних агентів для адаптивної системи електронного навчання [3]. Такі інтерактивні системи допомагають створити цікаві та ефективні завдання для здобувачів, сприяючи їх навчанню та розвитку.

Показано, що для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача доцільно створювати інтелектуальні інформаційні технології, що можуть забезпечити індивідуальний підхід до навчання. Для створення таких технологій доцільно використовувати мови програмування з відкритим кодом, зокрема Python. Для побудови інтелектуальної моделі формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача запропоновано поділити навчальні дисципліни на атомарні завершені частини – блоки (unit), зв'язки між якими доцільно описати теорією графів. Розроблено узагальнену схему інтелектуальної моделі формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача, що використовує агента. Основним завданням інтелектуального агента вважається проведення індивідуального опитування здобувача за блоками / темами / розділами навчальної дисципліни шляхом тестування, надання відповідей на запитання здобувача та надання йому довідкової інформації за напрямом навчання.

Інтелектуальна модель розглядається на логічному та фізичному рівнях та містить такі основні структурні елементи: інтелектуальна інформаційна система з базою даних та інтелектуальним агентом, профіль здобувача та база знань спеціалізацій та мікрокваліфікацій. Логічна модель пояснює функціонування інтелектуальної моделі формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача. Фізична схема характеризує взаємодію між властивостями об'єктів

інтелектуальної моделі, такими як здобувач, курси та їх атрибутами. Це дає змогу зрозуміти організацію та управління даними в освітньому контексті. Запропонована інтелектуальна модель є основою для створення інтелектуальних інформаційних технологій керування освітнім процесом на навчальних платформах, що дає змогу оптимізувати освітній процес, економити час і ресурси, підвищити продуктивність освіти, адаптувати освіту до індивідуальних потреб здобувача та сприяти створенню прозорого середовища навчання [2].

Індивідуальну освітню траєкторію здобувача вищої освіти в логічному наведенні доцільно розглядати у вигляді графа, що має розроблятися за допомогою відповідного алгоритму, який рекомендує певну послідовність дій здобувача з вивчення курсу (дисципліни) для досягнення мети навчання.

Практичне значення досліджень полягає в наданні здобувачам нового інструменту для набуття нових компетентностей, адаптації освітнього процесу до навчальних потреб з урахуванням поточного рівня знань здобувача. Цей інструмент індивідуалізує навчання здобувача, може допомогти інтегрувати отримані ним знання в освітній процес, враховувати його попередній практичний досвід, дасть змогу визначити подальший шлях розвитку здобувача (підвищення кваліфікації за окремим напрямом, продовження навчання в магістратурі, ад'юнктурі (аспірантурі), докторантурі або навчання на L-курсах).

Перспективами подальших досліджень слід уважати розроблення алгоритму формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти для створення інтелектуальної інформаційної технології керування освітнім процесом на навчальних платформах.

Список використаних джерел

1. Бондар В. В. Система дистанційного навчання Moodle. *Інтелектуальні інформаційні системи* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 19–21 лют. 2019 р. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. С. 95–97.

2. Литвин В. А. Індивідуальна освітня траєкторія здобувачів вищої освіти: контент-аналіз поняття, принципи побудови, форми та методи реалізації. *Науково-педагогічний журнал «Молодь і ринок»*. 2021. Вип. 9/195. С. 93–100. DOI:10.24919/2308-4634.2021.243899.

3. Федорук П. І. Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних інтернет-технологій. Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2008. 326 с.

Іван Голуб,
науковий співробітник лабораторії
електронних навчальних ресурсів
Інституту професійної
освіти НАПН України
(м. Київ, Україна)

РОЗРОБЛЕННЯ ВЕБДОДАТКА ДЛЯ МОНІТОРИНГУ ТА ВИЯВЛЕННЯ КІБЕРЗАГРОЗ У СИСТЕМАХ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасному світі, де інформаційні технології стали невід'ємною частиною нашого життя, питання кібербезпеки набуває особливої актуальності. З розвитком технологій з'являються нові можливості для кіберзлочинців, які намагаються використати ці технології для незаконних цілей. Відповідно, потреба в ефективних інструментах для виявлення та протидії кіберзагрозам стає все більш важливою. Тема «Розроблення вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз у системах програмного забезпечення» є актуальною, оскільки вона спрямована на розробку інструменту, який допоможе виявляти потенційні кіберзагрози та захистити системи програмного забезпечення від можливих атак та обумовлена декількома ключовими факторами: **Зростання кіберзлочинності:** У сучасному світі кіберзлочинність стає все більш поширеною. Зловмисники використовують все більш складні методи для атак на системи програмного забезпечення. **Потреба в захисті даних:** Дані стають ціннішими в сучасному світі. Організації та індивідуальні користувачі потребують надійних способів захисту своїх даних від кіберзлочинців. **Розвиток технологій:** З розвитком технологій з'являються нові можливості для кіберзлочинців.

Законодавчі вимоги. У багатьох країнах існують законодавчі вимоги щодо захисту даних та кібербезпеки.

Розробка вебдодатка, який здатний моніторити системи програмного забезпечення, виявляти потенційні кіберзагрози та надавати рекомендації щодо їх усунення буде використовувати сучасні технології вебпрограмування та алгоритми машинного навчання для ефективного виявлення та протидії кіберзагрозам.

Ми розділимо весь процес розроблення вебдодатка на кілька окремих частин: вибір технологій, проектування архітектури, розробка алгоритмів виявлення кіберзагроз та тестування додатку. Розглянемо кожен цикл окремо та для розуміння самої взаємодії в середині процесу. Почнемо з процесу розробки вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз. Він може бути розбитий на декілька ключових етапів: **Аналіз вимог:** На цьому етапі визначаються основні вимоги до додатку, його функціональність, інтерфейс користувача, а також вимоги до безпеки. Також визначаються основні кіберзагрози, які повинен виявляти додаток. **Проектування:** На цьому етапі створюється детальний план розробки додатку, включаючи архітектуру додатку, дизайн інтерфейсу користувача, а також план тестування. **Розробка:** Розробники пишуть код, створюють базу даних, налаштовують сервер та інші компоненти системи. **Тестування:** Після того, як основна частина розробки завершена, додаток тестується на наявність помилок та відповідність вимогам безпеки. Яке включає в себе тестування на проникнення, щоб переконатися, що додаток може витримати реальні кібератаки. **Упровадження та підтримка:** Після того, як додаток було протестовано та всі помилки були виправлені, він може бути впроваджений. Після впровадження додатка, він потребує постійної підтримки та оновлень, щоб він залишався ефективним у виявленні нових кіберзагроз.

Аналогічно розглянемо процес вибору технологій для розробки веб-додатку для моніторингу та виявлення кіберзагроз. Він може включати в себе декілька ключових етапів: **Визначення вимог до додатку:** Перш ніж вибирати технології, необхідно чітко визначити, що саме повинен робити додаток, які функції він повинен виконувати, і які вимоги висуваються до його продуктивності, надійності та безпеки. **Дослідження доступних технологій:** На цьому етапі проводиться дослідження різних технологій, які можуть бути використані для розробки додатку. Це може включати в себе мови програмування, фреймворки, бази даних, системи управління версіями, інструменти для автоматизації тестування та інше. **Оцінка технологій:** Після того, як було визначено потенційні технології, проводиться їх оцінка. При цьому враховуються такі фактори, як здатність технології задовольнити вимоги до додатку, підтримка спільноти, наявність документації, легкість використання та інтеграції, а також досвід розробників з цією технологією.

1. **Вибір технологій:** На основі результатів оцінки вибираються найбільш підходящі технології для розробки додатку.
2. **Перевірка технологій:** Після вибору технологій рекомендується провести їх перевірку на невеликому пілотному проекті, щоб переконатися, що вони дійсно підходять для розробки додатку.

Розглянемо також процес розробки веб-додатку для моніторингу та виявлення кіберзагроз. Цей процес може бути розбитий на декілька ключових етапів: **Аналіз вимог. Вибір технологій. Проектування архітектури. Розробка. Тестування. Впровадження та підтримка.**

Розроблення алгоритмів виявлення кіберзагроз для вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз включає в себе декілька ключових етапів: **Визначення кіберзагроз. Розробка алгоритмів виявлення. Тестування та оптимізація алгоритмів. Інтеграція алгоритмів у додаток. Моніторинг та оновлення алгоритмів.**

Процес тестування вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз включає в себе декілька ключових етапів: **Юніт-тестування. Інтеграційне тестування. Функціональне тестування. Тестування продуктивності. Тестування на проникнення. Регресійне тестування. Приймальне тестування.**

Перевірка результатів роботи вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз може включати в себе наступні етапи: **Перевірка виявлення загроз. Перевірка ложних спрацьовувань. Перевірка продуктивності. Перевірка відповідності вимогам безпеки.**

Процес перевірки та оцінки ефективності веб-додатку має наступні етапи: *Тестування на проникнення. Оцінка точності виявлення. Оцінка продуктивності. Оцінка користувацького досвіду. Оцінка відповідності стандартам безпеки.*

Усі ці етапи та процеси можуть варіюватися залежно від конкретних вимог до додатка, але в цілому вони дають загальне уявлення про те, як відбувається розроблення вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз.

Таким чином, розроблення вебдодатка для моніторингу та виявлення кіберзагроз є важливим внеском у боротьбу з кіберзлочинністю та спрямовано на підвищення рівня кібербезпеки в системах програмного забезпечення. Розроблений вебдодаток демонструє, як сучасні технології та алгоритми машинного навчання можуть бути використані для ефективного виявлення та протидії кіберзагрозам. Це підкреслює важливість подальшого дослідження в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Булгакова О. С., Зосімов В. В., Ходякова Г. В. Алгоритмізація і програмування: теорія та практика : навч. посіб. для дист. навч. Миколаїв : СПД Румянцева, 2021. 138 с.
2. Войтенко В. В., Морозов А. В. С/С++: Теорія та практика : навч.-метод. посіб. Житомир : ЖДТУ, 2004. 324 с.
3. Гаркуша І. М. Конспект лекцій з дисципліни «Програмування». Частина 1. Для студентів галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 126 «Інформаційні системи та технології». Дніпро : НТУ «ДП», 2020. 103 с.
4. Даов Несрін, Л. А. Радомська. Сучасний стан кібербезпеки в Україні. 2021. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37987/90562.pdf?sequence=2>
5. Ковалюк Т. В. Алгоритмізація та програмування : підручник. Львів : Магнолія 2006, 2013. 400 с.
6. Куліков В. М., Іващенко О. В., Успенський О. А. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Об'єктно-орієнтоване програмування» Частина I. Київ : Вид-во ІСЗЗІ НТУУ «КПІ», 2010. 280 с.
7. Куліков В. М. Об'єктно-орієнтоване програмування для фахівців з кібербезпеки : навчальний посібник для використання у навчальному процесі з підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальностями: 122 Комп'ютерні науки, 125 Кібербезпека та захист інформації, 172 Електронні комунікації та радіотехніка / В. М. Куліков, В. В. Рябцев, С. С. Паршуков; ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського. Електронні текстові дані. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 365 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/52425>
8. Трофименко О. Г., Прокоп Ю. В., Швайко І. Г., Буката Л. М. С++. Основи програмування. Теорія та практика : підручник / за ред. О. Г. Трофименко. Одеса : Фенікс, 2010. 544 с.

Олександр Гуменний,

канд. пед. наук,

завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів

Інституту професійної освіти НАПН України

(м. Київ, Україна)

Григорій Горб,

директор ДНЗ «Криворізький центр

професійної освіти металургії та машинобудування»

(м. Кривий Ріг, Україна)

Ольга Кепша,

методист ДНЗ «Криворізький центр

професійної освіти металургії та машинобудування»

(м. Кривий Ріг, Україна)

НЕОБХІДНІСТЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТОКАРІВ ТА ВЕРСТАТНИКІВ

У сучасному світі цифрова трансформація охоплює все більше сфер нашого життя, зокрема освіту. Адаптивні цифрові платформи для навчання відіграють ключову роль у підвищенні ефективності та доступності освіти, особливо у технічних дисциплінах, таких як підготовка кваліфікованих токарів-верстатників.

Підготовка токарів, верстатників широкого профілю в сучасному виробничому середовищі стикається з низкою складнощів, головним чином через швидкі технологічні зміни, що вимагають відповідного оновлення навчальних програм та методик.

Розглянемо конкретні приклади викликів, з якими стикається освіта в цій сфері:

- перехід від традиційних верстатів до ЧПУ (верстати з числовим програмним управлінням). Сучасне виробництво все більше покладається на верстати з ЧПУ, що дає змогу виконувати більш складні та точні операції. Токарі, верстатники мають не тільки вміти працювати з таким обладнанням, але й розуміти основи програмування та налаштування машин, що суттєво відрізняється від роботи з традиційними верстатами;

- застосування нових матеріалів. Розвиток нових матеріалів, таких як композити, високоміцні сплави, або матеріали з особливими властивостями (наприклад, надтверді або надпластичні матеріали), вимагає адаптації техніки обробки та вибору інструментів. Це ставить перед токарями, верстатниками завдання не тільки знати властивості цих матеріалів, але й розуміти, як ці властивості впливають на процес обробки;

- упровадження цифрових технологій у виробничий процес. Концепція Індустрії 4.0 передбачає широке використання інтернету речей, штучного інтелекту, біг дата та інших цифрових технологій для оптимізації виробничих процесів. Токарі, верстатники повинні розуміти, як збір та аналіз даних може впливати на процес обробки, а також як інтеграція верстатів у загальну виробничу мережу впливає на їх роботу.

Екологічні стандарти та сталє виробництво. Зростання уваги до питань сталого розвитку та екології вимагає від виробництва зниження впливу на довкілля, в тому числі й через оптимізацію використання матеріалів та енергії. Це означає, що токарі, верстатники мають бути обізнаними не тільки з питаннями ефективності обробки, але й з питаннями екологічної безпеки та відповідальності.

У сучасному виробничому контексті, особливо у Європі, зростає усвідомлення важливості сталого розвитку та екологічної відповідальності. Це означає, що токарі, верстатники заохочуються до глибшого розуміння не лише ефективності обробки, але й екологічної безпеки та зниження впливу на довкілля. Це стосується як вибору матеріалів, так і способів їх обробки, а також оптимізації споживання енергії.

Один з прикладів, що ілюструє, як виробництво може знижувати свій вплив на довкілля, знайдено на заводі компанії Siemens в Амберзі, Німеччина. Тут упроваджено цілу систему еко-ефективних заходів, що включає в себе рециркуляцію води, використання відновлюваних джерел енергії, а також мінімізацію відходів шляхом їх повторної обробки або переробки. Крім того, завод використовує передові системи управління енергоспоживанням для зниження загального споживання енергії.

На заводі Siemens в Амберзі активно застосовують концепцію «цифрового двійника», яка уможливорює оптимізацію процесів виробництва ще до фізичного виготовлення продукції. Цифровий двійник – це віртуальна копія виробничого процесу або продукту, що дозволяє проводити експерименти та тести в цифровому середовищі, значно зменшуючи витрати ресурсів та енергії. Такий підхід не лише підвищує ефективність виробництва, але й сприяє зниженню впливу на довкілля, оскільки дозволяє ідентифікувати та усунути потенційні недоліки до початку реального виробництва [1].

Використання подібних інноваційних підходів і технологій демонструє, як сучасні виробництва, зокрема у Європі, працюють над тим, щоб їх діяльність була більш сталою та екологічно відповідальною. Подібні ініціативи також вказують на потребу в сучасному освітньому процесі для токарів, верстатників не лише набувати технічних навичок, але й розвивати розуміння екологічних вимог та методів їх впровадження у виробничих процесах.

Для підкріплення теми екологічних стандартів та сталого виробництва варто розглянути дослідження відомих європейських та американських науковців, які займаються вивченням цих питань у контексті промисловості та освіти:

1. Джон Сміт (John Smith) із Лондонського університету детально описує, як підприємства можуть інтегрувати сталі практики в свої виробничі процеси[2]. Сміт акцентує на необхідності розробки навчальних програм, які б готували фахівців з розумінням сталого виробництва, що важливо для секторів, де працюють токарі, верстатники.

2. Томаоо Мачіба (Мексика) у своєму дослідженні [3] аналізує, як інновації можуть сприяти екологічній стійкості у виробничому секторі. Томаоо досліджує вплив екологічних інновацій на професійну підготовку та підкреслює важливість інтеграції знань про стале виробництво в освітні програми для майбутніх інженерів.

3. Девід Том (David Thom) зосередився на розробленні освітніх програм, що включають екологічні принципи та стале виробництво для секторів, зайнятих механічною обробкою. Його робота підкреслює необхідність освітніх ініціатив, спрямованих на підвищення екологічної свідомості серед технічних спеціалістів [4].

Проілюстровані дослідження демонструють глобальну тенденцію до інтеграції екологічної стійкості та сталих практик у різних галузях промисловості, включаючи підготовку токарів, верстатників. Вони підкреслюють необхідність розвитку освітніх програм, які б готували спеціалістів з актуальними знаннями та навичками для ефективної роботи в умовах швидко змінюваного технологічного та екологічного середовища.

Висновки:

1. Цифрова трансформація виробничих процесів, особливо перехід до використання верстатів з ЧПУ, вимагає оновлення навчальних програм і методик. Адаптація освіти до сучасних технологічних стандартів є ключовим фактором підвищення кваліфікації токарів, верстатників, що сприяє ефективній роботі на сучасному виробництві.

2. Виклики, які постають перед освітою токарів, верстатників, включають не тільки освоєння роботи з верстатами ЧПУ, але й адаптацію до нових матеріалів та їх обробки, а також інтеграцію цифрових технологій у виробничі процеси. Це робить акценти для освітніх програм на поглиблення теоретичних знань і практичних навичок.

3. Зростаюча увага до екологічних стандартів і сталого розвитку вимагає від токарів, верстатників не тільки технічних знань та навичок, але й розуміння екологічних принципів та методів їх застосування у виробництві. Це підкреслює потребу інтеграції відповідних модулів у навчальні програми.

4. Розвиток адаптивних цифрових платформ для навчання є ключовим для забезпечення гнучкості та актуальності освітнього контенту. Такі платформи створюють умови для швидкого оновлення навчальних матеріалів відповідно до змін у технологіях та виробничих процесах, а також персоналізувати навчання для кожного студента.

5. Освітні програми для токарів, верстатників мають регулярно переглядатися та оновлюватися, щоб відображати останні технологічні досягнення, методи виробництва, а також екологічні та сталі практики. Це забезпечує випускників актуальними знаннями та навичками, необхідними для успішної кар'єри.

У період підвищеної соціальної турбулентності, зокрема в умовах воєнного конфлікту та загальної нестабільності, система освіти стикається з необхідністю зосередити на собі значну увагу суспільства. Важливо адаптувати її до сучасних вимог та обставин. Така адаптація є особливо актуальною у сфері підготовки кваліфікованих спеціалістів машинобудівної галузі, яка зазнала значних змін. Освітні установи, як носії знань, мають відповідно реформувати власні підходи та відношення до процесу навчання, аби ефективно відповідати на сучасні виклики.

Змінюється в цьому сенсі і Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування, бо потребу в цифровізації освіти відчули всі учасники освітнього процесу. Тому педагогічні працівники активно працюють над її вирішенням, а саме створюють ютуб канали, веб сайти (блоги), розробляють електронні освітні ресурси, відповідно до вимог освітніх програм та державних освітніх стандартів з професій (електронний навчально-методичний комплекс, електронні підручники, посібники, інтерактивні плакати) та впроваджують в освітній процес імерсивні технології, створюючи віртуальні кабінети та віртуальні навчально-практичні

центри. Саме використання віртуальної реальності, штучного інтелекту та онлайн-платформ значно підвищує ефективність навчання та робить його більш доступним для широкого кола здобувачів освіти. Такі технології дозволяють створювати інтерактивні навчальні матеріали, симулювати реальне середовище та навіть вести навчання на відстані. А відповідне технічне забезпечення (інтерактивні дошки та інтборд, оснащеність усіх навчальних кабінетів та майстерень інтернет-мережею, комп'ютерною технікою, вебкамерами) дає можливість одночасно працювати зі здобувачами освіти і офлайн, і онлайн (синхронно).

Зазначимо, що важливим викликом є потреба у забезпеченні здобувачів освіти практичними навичками, які вони успішно використовують у своїй професійній діяльності. Проте часто професійно-технічні заклади не повною мірою забезпечені відповідною матеріально-технічною базою: обладнання або застаріле, або придбати його просто нереально. А завдяки дуальній формі навчання здобувачі освіти мають можливість відпрацьовувати практичні навички, наприклад, за верстатами з програмним керуванням на підприємствах міста. Окрім того, КЦПОММ тісно співпрацює з ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», що є замовником кадрів та партнером закладу в програмі дуальної форми навчання та профорієнтації в дистанційному форматі в тому числі. І нині здобувачі освіти центру беруть участь у проєкті «Нова фабрика» як майбутні робітники підприємства нової формації, з новою культурою й глобальним мисленням. Саме вони й задаватимуть темп розвитку міста й країни після перемоги.

Список використаних джерел

1. The Global Risks. Report 2021. 16th Edition. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf
2. Smith, J. (2016). *Imperialism in the Twenty-First Century: Globalization, Super-Exploitation, and Capitalism's Final Crisis*. NYU Press.
3. Machiba, T. (2011). *Eco-Innovation for Enabling Resource Efficiency and Green Growth: Development of an Analytical Framework and Preliminary Analysis of Industry and Policy Practices*. In *International Economics of Resource Efficiency: Eco-Innovation Policies for a Green Economy* (pp. 371-394). Heidelberg: Physica-Verlag HD.
4. Thom, D. (1998). *Engineering Education and the New Industrial Revolution*. *International Journal of Engineering Education*, 14(2), pp. 89-94.

Serhii Kulieshov,

PhD student,

*Institute of Vocational Education of the National
Academy of Educational Sciences of Ukraine*

SPECIAL FEATURES OF THE SIMULATION GAME APPLICATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF BACHELORS IN INFORMATION TECHNOLOGY

Simulation games become increasingly popular as a technology for modelling educational situations at numerous higher education institutions around the world. The fundamental premise of the game is to facilitate the acquisition of skills and the accumulation of knowledge in more captivating and varied formats, thereby enhancing students' motivation to engage more actively in the educational process. Motivation plays an important role in the study of academic disciplines, but it is extremely difficult to motivate students who are in a negative emotional state [1]. Simulation games possess the requisite functionality to create realistic scenarios and facilitate practice, taking into account specific conditions of various industries. This enables the gradual introduction of future professionals to possible work tasks and potential difficulties that may arise during their performance. This feature is one of the factors behind the growing popularity of simulation games in higher education.

According to Campos, N., Nogal, M., Caliz, C., & Juan, A. learning practices based on the use of simulation-based education software, tools, and games are receiving the attention of academic and industrial partners, who see in simulation-based education a way to improve the training of their students and future employees [2].

The defining characteristic of simulation games is their capacity to integrate entertainment, educational, and developmental elements. To illustrate the point, we may cite a number of well-known titles in the entertainment industry.

–ChemCollective is a collection of chemical virtual labs, scenario-based learning activities, tutorials, and concept tests;

–Civilisation is a game, that provides insight into culture, diplomacy, history and resource management;

–Proteus is a game about exploration and research with the concepts of environmental science and biology;

–Kerbal Space Programme is a 3D space flight simulator video game, which is based on real life physics, space exploration, technology and engineering concepts;

–Total War is a series of strategy games that provides insight into ancient history, military strategy and politics;

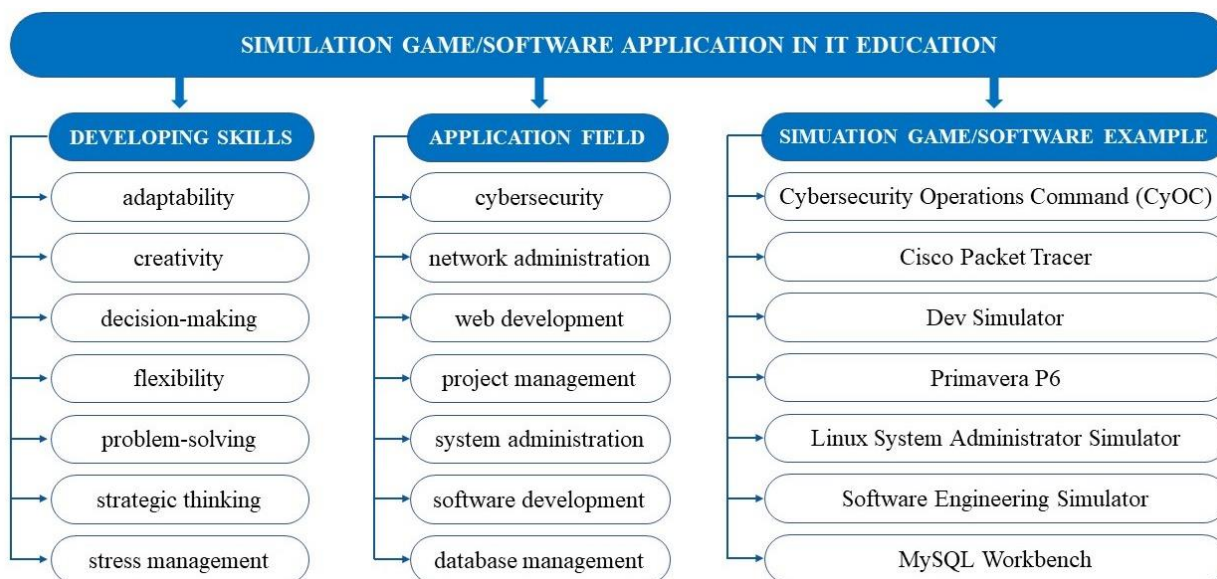
–SimCity is an open-ended city-building and urban simulation with elements of resource management and problem-solving.

Simulation games or simulators employed in the training of future professionals are more narrowly focused, have a much higher degree of realism, and may have a high entry threshold. In other words, students must first acquire the necessary knowledge and skills to be able to train with them. Such simulators are commonly used in the training of pilots, military staff, and operators of industrial and construction machinery.

As mentioned earlier, simulation games can be used in the process of training future specialists for a great number of industries. Due to the level of development of modern technologies, graphics and AI application, simulation games are played in specially created environments to safely practice the acquired knowledge and skills.

For example, engineering students can use such environments to test new concepts and devices, taking into account the properties and characteristics of materials and operating conditions. The benefits of this practice are cost effectiveness and safety. An additional advantage is the accessibility of some educational simulation games due to the nature of online education. This has been proven in recent years when pandemics and natural disasters have significantly affected the educational process in many countries. In such circumstances, accessibility, cost-effectiveness and safety become the weighty advantages of simulation games as an educational tool.

Another illustrative example is the utilisation of simulation games in the training of prospective IT professionals. The tools and functionality available in specialised software and simulation games permit students to practise the requisite key skills in accordance with their chosen specialisation and perform professional tasks (see Picture 1). This considerably enhances the professionalism of future specialists, equipping him or her to perform official tasks in the context of working practice.



Picture 1. Special features of the simulation game application in IT education

In the study by Ullah, M., Amin, S., Munsif, M. et al. simulation games with AR elements were tested on thirty-six graduate and undergraduate computer science students between the ages of 20 and 30. The tests were carried out in three categories: Usability, Learning Effectiveness and Motivation. The results showed that, despite a decrease in usability, such games enhanced with AR elements can increase motivation to learn [4].

Other benefits of simulation games include interactivity and engaging presentation. They make complex topics easier to understand, which in turn increases learning productivity. According to De la Torre, Onggo et al. the emotional implication of the learning players stimulates critical thinking from an ethical perspective which is an important learning objective that is difficult to implement and practice from a theoretical point of view [3].

Depending on the learning objectives, simulation games can also include a teamwork element. This allows users to develop professional communication and social interaction skills.

It should be noted that the use of simulation games allows for a qualitative assessment of students' knowledge. During the simulation, the teacher has the opportunity to visually observe the students' actions, analyse their decisions, identify weaknesses in skills and gaps in knowledge, which makes it possible to focus on mistakes, provide effective advice and develop original solution. Detailed monitoring of learning performance is a prerequisite for the modern educational process.

In conclusion, it can be stated that simulation games have already established a foothold in the field of education. While it is not yet possible to assert that the practice of introducing such games has become widespread, their popularity is on the rise due to their numerous advantages. The most notable advantages include a vast array of realistic professional scenarios, realistic environments that closely resemble the real world, an engaging presentation of educational material, the development of essential skills, increased motivation, convenient monitoring of progress, and so forth. Students are afforded the opportunity to make mistakes and to learn from them. They are encouraged to analyse their actions, to seek out more profitable or non-standard ways to solve problems, and to improve themselves. This significantly develops critical thinking, increases professionalism, and enhances self-confidence in their abilities. Consequently, simulation games can become an indispensable tool in the process of training future specialists in many industries.

References

1. Cabada, R., Estrada M., Félix, J., Hernández, J. A virtual environment for learning computer coding using gamification and emotion recognition. *Interactive Learning Environments*. 2020. Vol. 28(8). P. 1048-1063.
2. Campos, N., Nogal, M., Caliz, C., & Juan, A. Simulation-based education involving online and on-campus models in different European universities. *International journal of educational technology in higher education*. 2020. Vol. 17. P. 1-15.
3. De la Torre, R., Onggo, B. S., Corlu, C. G., Nogal, M., & Juan, A. A. The role of simulation and serious games in teaching concepts on circular economy and sustainable energy. *Energies*. 2021. Vol. 14(4). P. 1138.
4. Ullah, M., Amin, S., Munsif, M., Yamin, M. M., Safaev, U., Khan, H., ... & Ullah, H. Serious games in science education: a systematic literature. *Virtual Reality & Intelligent Hardware*. 2022. Vol. 4(3). P. 189-209.

Микола Лавринович,
*аспірант будівельного факультету,
кафедри будівельних технологій Київського національного
університету будівництва і архітектури
(м. Київ, Україна)*

Микола Руденко,
*канд. пед. наук, доцент
Київського національного університету
будівництва і архітектури*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Вступ. Штучний інтелект (ШІ) здобуває все більше уваги як ключовий елемент сучасного суспільства, впливаючи на майбутнє освіти та професійного розвитку. Його роль у цифровій трансформації технологічної та професійної освіти поступово збільшується, змінюючи підходи до навчання, сприяючи виникненню нових можливостей і викликаючи потребу в їх дослідженні.

Сучасний стан використання штучного інтелекту в освіті

Результати примусового переходу до дистанційного навчання під час пандемії підтвердило, що використання електронних підручників не забезпечує повноцінної цифрової освіти, а перенесення стандартних занять на віртуальні платформи, не приносить бажаних результатів. Таким чином процес трансформації технологічної і професійної освіти сьогодення вимагає застосування сучасних технологій та повного розкриття їхнього потенціалу в галузі освіти. Для підвищення ефективності цифрового навчання необхідно змінювати сам освітній процес. Найкоротший шлях від цифрового сліду до трансформації навчального процесу пов'язаний з використанням штучного інтелекту (ШІ).

Розвиток ШІ в Україні є одним з пріоритетних напрямків у сфері науково-технологічних досліджень на сьогоднішній день. Відповідно до плану пріоритетних дій Уряду[1], розроблено концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, де зазначено основні освітні проблеми, які потребують розв'язання[1]. До них належать: відсутність сучасних програм підвищення кваліфікації для викладачів закладів вищої освіти у галузі штучного інтелекту, низький рівень цифрової грамотності, низький рівень математичної компетентності випускників закладів загальної середньої освіти.

Незважаючи на наявність вищезазначених проблем, що стримують цифрову трансформацію освіти та розвиток ШІ в Україні, його застосування в освітньому процесі сьогодення вже стає звичним явищем. ШІ відкриває перед освітніми установами та викладачами широкі можливості для оптимізації навчального процесу та адаптації навчальних програм до потреб сучасного світу. Наразі вже затверджений та впроваджується план заходів з реалізації вищезазначеної Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні [2].

Вплив на ШІ процес цифрової трансформації технологічної і професійної освіти

Проведене дослідження[3], що мало на меті визначити ступінь впливу штучного інтелекту та його ефективність в освітньому процесі, показало такі результати: аналіз відповідей опитаних студентів засвідчив, що 60,4% вважають, що використання штучного інтелекту підвищує якість дистанційного навчання, 21% відповіли, що «значно підвищує», і 18,6% студентів написали, що використання штучного інтелекту не підвищує якості навчання (рис. 1).

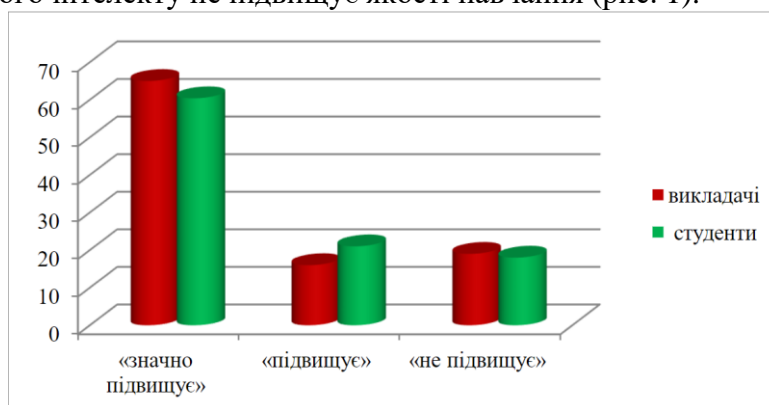


Рис. 1. Результати опитування викладачів і студентів ЗВО щодо використання штучного інтелекту і підвищення якості навчання [3]

На запитання про регулярність застосування технологій ШІ в освітньому процесі, було отримано відповіді, що характеризують ступінь застосування ШІ в освітньому процесі як значний. Таким чином на запитання «Як часто ви користуєтесь технологіями штучного інтелекту (наприклад, голосовими помічниками, фільтрами зображень або рекомендаціями відео)?» відповідь «щодня» дали 18 (20%) студентів, «кілька разів на тиждень» – 28 (32,5%) студентів, «кілька разів на місяць» – 38 (44%), «ніколи» – 2% студентів. Викладачі, відповідно, 8%, 46%, 25% і 4% (рис. 2).

В частині дослідження, де проводилось визначення домінуючого характеру впливу технологій ШІ на освітній процес в розрізі цифрової трансформації технологічної та професійної освіти було отримано наступні результати (рис. 2).

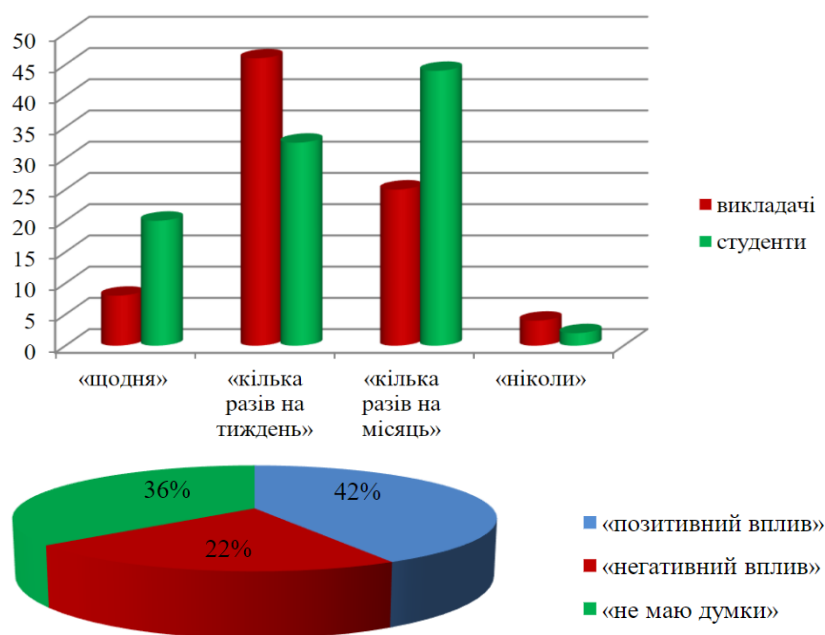


Рис. 2. Результати опитування викладачів і студентів ЗВО щодо впливу штучного інтелекту на повсякденну діяльність [3]

Таким чином, можемо визначити, що технології ШІ мають значний вплив на освітній процес та процес цифрової трансформації технологічної і професійної освіти, що характеризується як позитивний та пов'язаний з регулярним використанням технологій ШІ як студентами так і педагогами.

Переваги та недоліки ШІ в освіті та процесі цифрової трансформації освіти

Інновації штучного інтелекту впливають на різні сфери життя, а також на деякі аспекти освітньої галузі, особливо в період пандемії. Розглянемо деякі аспекти використання ШІ в освіті.

- Адаптивне навчання. Надає можливість відстежувати індивідуальний процес кожного учня, студента та оповіщати викладача щодо труднощів у розумінні навчального матеріалу.
- Персоналізоване навчання. ШІ надає можливість кожному обирати швидкість навчання, обирати рівень і поступовість виконання завдань, врахування інтересів і переваг кожного.
- Автоматичне оцінювання. ШІ надає можливість на основі автоматичного оцінювання здійснити аналіз відповіді, надати індивідуальний зворотний зв'язок, створити для кожного індивідуальний план навчання.
- Інтервальне навчання. Надає можливість закріплення навчального матеріалу, що за допомогою ШІ може бути здійснено поетапно.

Незважаючи на високу ефективність та широкий спектр застосування ШІ в процесі цифрової трансформації освіти, необхідно також розглянути негативні аспекти та недоліки таких технологій. Негативні наслідки використання штучного інтелекту під час навчання, пов'язані з

великою кількістю інформації, до якої отримують доступ студенти, та яку вони не в змозі правильно обробити та засвоїти. Таке інформаційне перенасичення веде до наступних проблем при застосуванні ШІ в освіті:

- Несамостійність виконання завдань. Штучний інтелект активно допомагає студентам при написанні рефератів, ІНДЗ, есе і курсових робіт, що ускладнює оцінювання роботи здобувача викладачем;
- Зменшення необхідності докладання зусиль. Автоматичне перевіряння правильності відповідей може зменшити необхідність самостійної перевірки завдань здобувачем освіти та якість засвоєння матеріалу.
- Вплив на соціальну взаємодію студентів. Штучний інтелект може впливати на сам процес спілкування між викладачами та студентами, а також між самими студентами, що може вплинути на соціальну взаємодію та розвиток навичок спілкування;
- Нерівномірність доступу до застосування штучного інтелекту. Використання інструментів штучного інтелекту може залежати від нерівномірного доступу здобувачів до технологій, що може посилювати розрив між заможними та бідними, між жителями окупованих територій і тих хто проживає на мирній території;
- Залежність від технологій. Використання сервісів та інструментів штучного інтелекту може викликати залежність від технологій та втрати простих навичок, які потрібні в житті;
- Об'єктивність. Штучний інтелект використовується для оцінювання знань студентів, виникає питання про об'єктивність такої оцінки та її справедливність. Саме через ці та інші недоліки дослідники не вбачають, що штучний інтелект замінить педагога в найближчому майбутньому.

Висновки

У результаті аналізу перспектив та методів застосування штучного інтелекту в освітньому процесі, його переваг та недоліків, впливу штучного інтелекту на процес цифрової трансформації технологічної і професійної освіти було визначено, що штучний інтелект має значний, в основному позитивний вплив на галузь освіти та процес її цифрової трансформації. Незважаючи на ефективність, широкий спектр застосування та переваги, які надають технології ШІ, мають місце негативні аспекти застосування, що потребують подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні (від 2 грудня 2020 р. № 1556-р). 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
2. Кабінет Міністрів України. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2024 роки (від 12 травня 2021 р. № 438-р). 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text>
3. Москалюк М. М., Москалюк Н. В., Лень А. В. Штучний інтелект в закладах вищої освіти: переваги та недоліки. *Open educational e-environment of modern University*. 2023. № 15. С. 85–93.
4. Holmes W., Bialik M., Fadel C. *Artificial Intelligence in Education Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston : The Center for Curriculum Redesign, 2019. 228 с.
5. Візнюк І. М. та ін. Використання штучного інтелекту в освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 59. С. 15–21.
6. Соменко Д. В., Трифонова О. М., Садовий М. І. Штучний інтелект та нейромережі в освітньому процесі: переваги та недоліки. *Актуальні проблеми та перспективи технологічної і професійної освіти* : VII всеукр. науково-практ. інтернет-конф., 20 квіт. 2023 р.

Олена Лавринович,
канд. філос. наук, доцент, доцент
Національного транспортного університету
(м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЧАТ-БОТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

У нинішньому столітті технології штучного інтелекту (ШІ) відіграють важливу роль в усіх сферах життя. Серед технологій, які швидко набувають популярності в сучасній освіті, є чат-боти. Це розмовні програми на базі ШІ, які імітують спілкування людей, обробляють вхідні дані й, відповідно, надають інформацію через усну або письмову взаємодію. Їхньою особливістю є відсутність наперед визначеного сценарію спілкування з користувачем. Активне використання чат-ботів в освітньому процесі і викладачами, і здобувачами освіти сприяє його модернізації. Як слушно зауважує Білл Гейтс у своїй статті «Епоха ШІ розпочалася», одним із найважливіших проривів, які зробить штучний інтелект у найближчому майбутньому, стануть кардинальні зміни у способах викладання та навчання. У найближчі 5–10 років програмне забезпечення на основі ШІ, зможе революціонізувати процес навчання навіть сильніше, ніж свого часу це зробило поширення персональних комп'ютерів [3]. Через це усвідомлення переваг та ризиків використання інструментів ШІ в освітньому процесі, зокрема чат-ботів, стає важливою проблемою.

Останніми інноваційними чат-ботами є ChatGPT, розроблений компанією OpenAI (AI), представлений у листопаді 2022 року і чат-бот Bard від Google (AI), анонсований у лютому 2023 року. І ChatGPT, і Google Bard є чат-ботами з великими мовними моделями, які навчаються на великих наборах тексту та кодів. Головна їхня відмінність полягає в тому, що ChatGPT навчається на наборі даних, які містяться в статтях та книгах, а Google Bard на наборі даних, які включають тексти з Інтернету. Кожний з них має свої сильні та слабкі властивості. До сильних якостей ChatGPT відносять обізнаність у багатьох галузях знань, доступність, можливість надавати змістовні відповіді на велику кількість запитів одночасно, користувачу не треба відкривати численні пошукові запити, може узагальнювати великі тексти, вибирати ключові уривки, створювати тексти у певному стилі, перекладати їх, використовуватися для перевірки на плагіат, що є корисним як викладачам, так і здобувачам освіти. До слабких якостей ChatGPT відносять обмежену базу інформації про світові події після січня 2023 року. До сильних властивостей чат-бота Google Bard відносять підтримку з боку Google Search, що дає йому змогу бути більш обізнаним у поточних подіях, ефективним в обчислювальному відношенні, допомагає у написанні творчих текстів, пропонуючи речення за темою, слова, фрази. До слабких якостей можна віднести необхідність повторної перевірки отриманих фактів, може генерувати хибну інформацію, низька якість аналізу документів та відповідей, пов'язаних з наданим матеріалом.

Однією зі значних переваг використання чат-ботів в освітньому процесі є їхня доступність для надання підтримки і порад у будь-який час. Відповіді на запитання надаються швидко і точно. Можливий доступ до широкого спектру ресурсів, включаючи навчальні матеріали. Чат-боти адаптуються до темпу, рівня та стилю здобувача освіти, що підвищує ефективність та результативність навчання. Використання чат-ботів допомагає у тренуванні комунікативних навичок здобувачів освіти, продуктивному спілкуванні, спільній діяльності, роботі в групі [4]. У вивченні іноземної мови допомагає зменшити нервозність здобувачів освіти, повсякденні перевантаження під час навчання [1].

Чат-бот може надавати здобувачу освіти персональні рекомендації на основі історії його навчання з урахуванням індивідуальних потреб, рекомендувати відповідні курси, матеріали або види діяльності, які допоможуть з часом покращити академічну успішність. Тобто здобувач освіти може отримати і цілеспрямовану пораду, і ресурси щодо покращення своїх результатів з певних предметів або ділянок навчання. Для викладача важливим є економія часу та покращення якості викладання.

Ще одна з переваг чат-ботів полягає у можливостях відстежувати прогрес і оцінювати результати навчання, надавати своєчасний зворотний зв'язок і заохочення. Це допоможе здобувачу освіти визначати свої слабкі і сильні якості та покращити результати навчання. Збираючи та аналізуючи дані про успішність, ступінь задоволеності здобувачами освіти освітнім процесом, чат-бот може допомогти викладачам оцінити ефективність методів навчання і, за необхідності, їх скоригувати.

Чат-боти можуть допомогти розвинути кращі навички з тайм-менеджменту. Надати поради та стратегії для управління навчальним навантаженням і допомогти розвинути продуктивні

навчальні звички, зокрема вкладатися у виділений на навчання час, не вибиватися з графіка, відстежувати прогрес у контролі часу, досягати поставлених завдань тощо.

Попри те, що використання чат-ботів в освітньому процесі має великий потенціал, слід враховувати й певні обмеження їхньої інтеграції в навчання.

Одним з них є якість і точність відповідей. Чат-боти можуть допускатися помилок та непорозуміння зі взаємодією з людиною. Їхній функціонал обмежений інструкціями, на основі яких вони працюють. Через що вони можуть не впоратися зі складними або неоднозначними запитаннями чи твердженнями, генерувати неточні або недоречні відповіді, які можуть заплутати здобувача освіти.

Неоднозначно оцінюється вплив чат-ботів на розвиток критичного мислення, мотивацію та включення в освітній процес, зацікавленість у навчанні [2].

Важливою проблемою є культурне та мовне розмаїття освітнього контексту. Чат-боти повинні бути добре адаптовані до конкретних потреб і особливостей цільової аудиторії та культурного середовища. Враховувати культурні норми, цінності, очікування та вподобання користувачів, з якими вони взаємодіють. Оскільки чат-бот, який добре працює в одній країні, може інакше працювати в іншій.

До того ж слід враховувати й потенційні ризики використання чат-ботів. Актуальними постають питання конфіденційності, безпеки, упередженості, підзвітності, довіри. До прикладу, чат-боти можуть збирати конфіденційну інформацію або персональні дані здобувачів освіти та викладача без їхньої згоди чи обізнаності. Вони можуть проявляти упередженість на основі даних, на яких навчаються, або алгоритмів, які використовують. Їм може бракувати прозорості у поясненні та прийнятті рішень.

Отже, програмне забезпечення штучного інтелекту швидко змінює світ і освіту зокрема. І найближчим часом ця тенденція буде лише посилюватися. Використання чат-ботів в освітньому процесі, попри певні ризики, дає змогу його адаптувати і персоналізувати під потреби учасників, зробити більш цілеспрямованим та ефективним. Новітні технологічні досягнення будуть продовжувати впроваджуватися в освітній процес, тому необхідно розробити певні рекомендації, норми, правила їх використання.

Список використаних джерел

1. Bibauw S., Francois T., Desmet P. Discussing with a Computer to Practice a Foreign Language: Research Synthesis and Conceptual Framework of Dialogue-based CALL. *Computer Assisted Language Learning*. 2019. Vol. 32 (8). P. 827–877. URL: <https://doi.org/10.1080/09588221.2018.1535508>
2. Deng X., Yu Z. A Meta-Analysis and Systematic Review of the Effect of Chatbot Technology Use in Sustainable Education. *Sustainability*, MDPI. 2023. Vol. 15 (4). P. 1–19. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/4/2940>
3. Gates Bill. The Age of AI Has Began. *GatesNotes*. March 21, 2023. URL: <https://www.gatesnotes.com/The-Age-of-AI-Has-Begun>
4. Tegos S., Demetriadis S., Karakostas A. Prompting Academically Productive Talk with Conversational Agent Interventions in Collaborative Learning Settings. *Computers & Education*. 2015. Vol. 87. P. 309–325. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131515300191>

Іван Лапа,
аспірант Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ НАВИЧОК ГРОМАДЯН ШЛЯХОМ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА БАЗІ БІБЛІОТЕК

У сучасний період розвитку українського суспільства розвиток цифрових навичок кожного громадянина є життєвою необхідністю. Людина будь-якого віку обов'язково повинна володіти інформаційними технологіями. Європейський Союз визначив нинішнє десятиліття як цифрове, що передбачає зростання цифрової грамотності усього населення. Ініціатива EU4Digital зазначає цифрові навички «...ключовим каталізатором для успіху будь-якої цифрової трансформації» [2],

можливість громадян бути адаптованими в цифровому суспільстві, упроваджувати нові технології у виробництво, послуги і побут.

Для масового розвитку цифрових навичок найбільше пристосована неформальна освіта, яка найшвидше реагує на актуальні запити суспільства. Альтернативні форми здобуття необхідних знань, умінь та навичок дозволяють неформальній освіті інтенсивно розвиватися. Неформальна освіта пропонує гнучкий підхід до процесу навчання будь-яким категоріям здобувачів освіти, а також забезпечує їх активну участь у формуванні програм навчання.

Однією із найширших і наймасовіших баз розвитку неформальної освіти є мережа бібліотек України. Згідно зі Стратегією розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», ці заклади є базовим елементом культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури країни» [6]. Окрім цього, усі бібліотеки України піддалися цифровій трансформації, мають відповідні технічні засоби та доступ до мережі Інтернет. Бібліотечні заклади активно проводять різноманітні програми та заходи (зустрічі, лекції, майстер-класи, читальні клуби, тренінги) з широким залученням різних категорій громадян. Крім того, українські бібліотеки активно співпрацюють з освітніми, науковими, громадськими організаціями. Вищеперераховані фактори є базовими умовами для саморозвитку людини, а також для розвитку неформальної освіти в громадах. Бібліотеки відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до інформації, освіти, культурних ресурсів.

Громадські організації ЄС та світу на добровільних засадах активно підтримують неформальну цифрову освіту громадян, яка проходить на базі бібліотек.

Так, громадська організація «PL 2020» за фінансової підтримки Фонда Білла та Мелінди Гейтс з 2014 року сприяє цифровізації європейського населення. Метою упровадженої одноіменної програми є активне залучення бібліотечної мережі до процесу навчання протягом усього життя та розвитку загальної цифрової грамотності, а також вивчення спеціальних мов кодування [7].

У співпраці з Google було реалізовано проєкт [«Libraries Lead with Digital»](#), який дозволив бібліотекарям опанувати методику та інструменти розвитку цифрових навичок громадян різних категорій.

Наразі організація «PL 2030» продовжує розвивати проєкти підвищення кваліфікацій бібліотекарів у галузі цифрових технологій. Також реалізується проєкт щодо надання можливості здобуття неформальної цифрової освіти представниками маргіналізованих спільнот [7].

Майже у всіх регіонах України на базі бібліотек періодично проходять безкоштовні тренінги з цифрової грамотності, де навчають основам роботи з комп'ютером та іншими гаджетами, з офісними програмами, дотримання правил інтернет-безпеки. Цільовою аудиторією неформальних курсів розвитку цифрових навичок є, як правило, люди старшого віку. До бібліотек найчастіше звертаються громадяни за допомогою щодо користування смартфоном, з метою опанування навичками проведення інтернет-платежів та інших онлайн-послуг.

Для користувачів дитячого і юнацького віку на базі бібліотек проходить навчання основ програмування, створення сайтів та ігор, роботи у графічних та відеоредакторах [4].

Українська бібліотечна асоціація з початку 2020 року є партнером проєкту Міністерства цифрової трансформації України «Дія. Цифрова освіта». Громадяни на базі бібліотек зможуть безкоштовно пройти навчання на національній онлайн-платформі з цифрової грамотності. На сьогодні створена мережа з понад 6000 хабів з цифрового навчання, з яких більшість функціонує саме на базі бібліотек [1].

Працівниками бібліотек разом з Українською бібліотечною асоціацією та з партнерами «Проєкту підтримки Дія» було розроблено онлайн-навчальний курс «Інформаційна та кібербезпека» для пересічних користувачів. Метою курсу є навчання громадян орієнтації в інформаційному просторі; розпізнання маніпуляцій та рейкових даних, захист власних персональних даних, протидія інформаційним загрозам; долучення до інформаційної оборони України. Після засвоєння курсу слухачі зможуть створювати захищені облікові записи; виявляти фейки та дезінформацію; користуватися хмарними сервісами; захищати персональні дані, знаходити офіційні канали інформації [3].

У підсумку зазначимо, що робота бібліотек з розвитку цифрових навичок громадян шляхом неформальної освіти є надзвичайно актуальною, своєчасною і корисною, адже з початком

повномасштабної війни росії проти України питання інформаційної безпеки стало вирішальним для збереження територіальної цілісності нашої країни.

Список використаних джерел

1. Дія. Цифрова освіта. Українська бібліотечна асоціація. URL: <https://ula.org.ua/pro-nas/proiekty/4488-dia-tsyfrova-osvita>
2. Ініціатива EU4Digital. EU4Digital: сайт. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/the-eu4digital-initiative/>
3. Інформаційна та кібербезпека: навчальна програма. Українська бібліотечна асоціація. URL: https://ula.org.ua/images/uba_document/news/2020/ULA_Cyber_Security_Progr_2022.pdf
4. Набувати цифрових навичок допомагають у бібліотеках. Хмельницька міська рада: сайт. URL: <https://www.khm.gov.ua/uk/content/nabuvaty-cyfrovyh-navychok-dopomagayut-u-bibliotekah>
5. Радкевич В. О., Бородієнко О. В., Лапа О. В., Зуєва А.Б, Гуменна, Л.С, Остапенко А. В. *Професійна (професійно-технічна) освіта України: початок XXI століття*: Енциклопедичне видання. 2021. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/733565>
6. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-%D1%80#Text>
7. Цифрова взаємодія. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого: блог. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5311>

Карина Маліновська,
*аспірантка Інституту професійної освіти
НАПН України
(м. Київ, Україна)*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ КУЛЬТУРУ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Цифрова трансформація – невід’ємна складова сучасного світу, що неминуче змінює спосіб професійної діяльності, навчання та комунікації. У контексті професійної освіти цифрові технології відкривають безмежні можливості для покращення якості навчання та підготовки майбутніх фахівців. Особливо важливою є цифрова трансформація у сфері транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті, оскільки цей сектор є ключовим для розвитку економіки та суспільства.

У різних економіках неоднакова участь у нових можливостях, створених цифровою трансформацією. Для формування моделі цифрової трансформації професійної освіти як якісного прориву у сфері інновацій потрібне нове мислення та адаптація. У час захоплюючих технологічних інновацій, цифрові технології стимулюють трансформаційні зміни, економічні парадигми. Нові технології ґрунтовно змінюють ринки послуг, бізнес і роботу [1].

Доцільно адаптувати передові методи та технічні рішення до специфічних особливостей країни, що стимулюватиме активність студентів під час навчання та мотивуватиме їх до самоосвіти, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню рівня національної професійної освіти.

Вплив цифрової трансформації на економічну культуру майбутніх техніків з транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті проявляється в наступних аспектах:

1. Підвищення продуктивності та ефективності. Цифрові інструменти та технології, впроваджені в професійну освіту, дозволяють майбутнім фахівцям з транспортних технологій та управління перевезеннями оптимізувати процеси роботи, зменшуючи час і ресурси, необхідні для виконання завдань.

2. Розвиток інноваційного мислення. Цифрові технології стимулюють творчий підхід до розв’язання проблем та пошук нових шляхів вдосконалення транспортних технологій та

управління перевезеннями, що сприяє формуванню економічної культури, спрямованої на інновації та постійний розвиток.

3. Підвищення конкурентоспроможності. Оволодіння цифровими навичками та засобами дозволяє майбутнім технікам з транспортних технологій та управління перевезеннями стати більш конкурентоспроможними на ринку праці, адаптуватися до змін і швидко реагувати на нові вимоги та тенденції.

4. Підвищення якості послуг та забезпечення безпеки. Використання цифрових технологій в освітньому процесі сприяє покращенню якості навчання та підготовки майбутніх фахівців, що, в свою чергу, впливає на підвищення якості послуг у сфері транспортних технологій та управління перевезеннями й забезпечує безпеку у дорожньому русі.

Проблемними аспектами, що гальмують процес розвитку економічної культури майбутніх техніків з транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті у форматі сучасної освіти в українських університетах є: низький рівень зацікавленості студентів, бо доступність Інтернету в поєднанні з широким спектром гаджетів, психологічні особливості та система цінностей сучасної молоді вимагають впровадження методологічного, технічного та педагогічного до сучасних реалій; недостатній рівень оснащення сучасними матеріалами та технічними засобами; низький рівень кваліфікації викладачів.

Для того, щоб підвищити рівень знань викладачів, необхідно збільшити кількість спеціалізованих програм підвищення кваліфікації; залучення викладачів до співпраці з державними і приватними підприємствами та міжнародними організаціями в рамках грантових програм. Практична реалізація деяких процесів під час практичних занять неможлива через їхню високу вартість, значну витрату часу або ризиків для здоров'я тощо [2].

Попереджаючи вплив майбутніх технологій, заклади освіти повинні активно впроваджувати програми, спрямовані на вивчення цифрових компетенцій та використання сучасних інструментів в освітньому процесі. Це дозволить майбутнім фахівцям з транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті ефективно використовувати потенціал цифрових інновацій у своїй професійній діяльності, що сприятиме розвитку економічної культури в цій галузі.

Зрозуміння цих проблемних аспектів є важливим для ефективного впровадження цифрової трансформації в професійну освіту майбутніх техніків з транспортних технологій та управління перевезеннями. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та співпраці між закладами освіти, державними структурами та індустрією.

Отже, у контексті швидкого технологічного прогресу цифрова трансформація у сфері професійної освіти майбутніх техніків з транспортних технологій та управління перевезеннями на автомобільному транспорті є необхідною та невідворотною. Упровадження цифрових технологій в освітній процес значно покращує якість навчання, розвиває інноваційний підхід та готує студентів до викликів сучасного ринку праці.

Список використаних джерел

1. Нікітенко В., Воронкова В. Розробка моделі цифрової трансформації економіки як якісний прорив у сфері інновацій. *Цифрова трансформація соціоекономічних, управлінських та освітніх систем сучасного суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 23–24 листопада 2022 року*. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 113–118.

2. Яцишин А. В., Соколюк О. М. Використання засобів доповненої реальності в освітніх практиках. *Цифрова трансформація відкритих освітніх середовищ*. Київ : ФОП Ямчинський О. В., 2019. С. 133–158.

Уляна Мельник,
*завідувачка заочного відділу,
викладачка дисципліни «Діловодство»
ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж
Львівського національного університету
природокористування»*

ТРАНСФОРМАЦІЇ ФАХОВОЇ ЗАОЧНОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ – ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Війна в Україні призвела до дестабілізації в багатьох аспектах суспільного життя. Однією з найбільш уразливих галузей стала освіта, яка не встигла стабілізуватися після випробування глобальною пандемією. Навчальні заклади, змушені адаптуватися до обмежень та загроз, стикнулися із завданням гарантувати безпеку, надійність та доступність освіти в найскладніших умовах.

Вплив війни на заочну освіту в Україні – це питання, яке потребує аналізу та обговорення, адже від нього залежить культурне майбутнє як країни загалом, так і наступних поколінь.

В умінні бачити не тільки теперішнє, але й близькі та віддалені перспективи – запорука успіху та сталого розвитку. Тому в період війни, що розгорнулася на теренах України, важливо не тільки рахувати збитки, а визначати тенденції та можливості, які відкриваються для української освіти на тлі теперішньої консолідації нації, пробудження національної свідомості, нечуваної досі підтримки міжнародних партнерів, зокрема і в освіті, а також у світлі неминучої майбутньої перемоги, котра, без сумніву, стане трампліном розвитку для численних сфер економіки й для соціальної сфери, куди традиційно зараховують освіту.

Український ринок праці досі потерпає від стресу війни. Колосальний попит на робочі місця і відсутність робочих місць через скорочення штату та ресурсів утримує безробіття. Саме тому українські здобувачі готові перекваліфікуватися та опанувати нову професію, щоб мати постійний заробіток. В деяких ситуаціях перекваліфікація – єдиний вихід знайти наразі роботу.

Перекваліфікація трудомісткий процес, що вимагає опануванню нових знань, умінь, навичок, напрацювання нових контактів задля бажаного ефективного результату праці. Хоча перекваліфікація не завжди легкий процес, і деякі українці через власну інертність та психологічні бар'єри стикаються з проблемами. Сама заочна форма навчання – це вид навчання, який базується на самонавчанні. Основний акцент – на самостійному вивченні заданого матеріалу. У сьогоднішніх умовах студенти навчаються на заочній формі навчання дистанційно, за допомогою використання новітніх електронних технологій. Однак іноді форма поєднує в собі очне навчання (фізична присутність на здачах іспитів або контрольних робіт). Для багатьох студентів це насамперед можливість здобувати освіту, паралельно працюючи.

Сучасна доросла людина живе в інформаційному цифровізованому суспільстві, глобальної компетентності, в якому очевидними є виклики щодо її безперервного професійного й особистісного зростання, особистісної активності та ефективного самоздійснення у мінливих умовах життя. Визнано той факт, що обсяг знань, який породжується у світовому співтоваристві, подвоюється кожні два–три роки. Це загострює проблему невідповідності знань і вмінь економічно активного дорослого населення потребам ринку праці, робить особливо актуальними питання підвищення якості безперервної освіти, розширення меж традиційної системи освіти дорослих, надання їй більшої відкритості, доступності та гнучкості, розкриття особистості в процесі навчання з урахуванням її вікових, психологічних і соціальних особливостей.

Цифровізація (англ. digitalization) – це глибинне проникнення цифрових, інформаційних та інноваційних технологій до бізнес-процесів, господарства, комунікацій, тобто на наших очах відбувається революційний процес переходу від використання інформаційних технологій не лише як інструмента, що супроводжує діяльність (освітню, управлінську, виробничу тощо), а як способу життя і мислення в глобальному інформаційному середовищі. Перехід до ери цифрових можливостей спричинив потребу діджиталізації управлінських процесів, запровадження цифрових продуктів з метою задоволення потреб ринку. У нашому випадку – на ринку освітніх послуг.

І не лише цифровізація освітнього процесу є перевагою на цьому ринку. Перевагою стає й цифровізація системи управління закладом, комунікацій, бази даних. Через те, за аналогією з державою, сьогодні можна говорити про необхідність переведення всіх сфер діяльності у віртуальне середовище, або – створення «Академії в смартфоні». Поштовхом до шляху цифровізації освітнього процесу в закладах став локдаун, пов'язаний з епідемією COVID-19. Через пандемію на початку 2019 р. коледжі, як і інші заклади освіти, вимушена була перейти на новий режим роботи та нагально потребувала інструментів для віддаленого навчання.

Але оцінки можливостей використання електронного навчання дорослим під час навчання суперечливі. Прихильники електронного навчання, наголошують, що воно ставить здобувачів у фокусі освітнього процесу та проектування особистісно орієнтованих програм.

На даний час можливості здобуття освіти завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у сучасному суспільстві досягли свого максимуму. Такі особливості, що характеризують інформаційне суспільство, як «кліпове мислення», прагнення нового покоління користувачів ІКТ до спрощення і прискорення потребують такого ж стрімкого розвитку і системи освіти.

Саме тому в даний час поширюється такий її інноваційний різновид, як заочне електронне навчання (також зустрічаються терміни «дистанційне навчання», «онлайн-навчання», т.ін. [3; 6]). Електронне навчання (з англійської – e-learning) – це процес ефективного, цікавого, інтерактивного, і, що найголовніше, зручного навчання в мережі Інтернет. E-learning стає популярним серед все більшої кількості користувачів (споживачів освітніх послуг) саме через свою практичність та низку наступних переваг:

- Передусім використання електронне навчання за заочною формою доступне кожній людині у будь-який момент часу та у будь-якому місці. Усе, що потрібно споживачу – девайс (це може бути ноутбук, комп'ютер, планшет, смартфон) і підключення до інтернету. Споживач такого роду освітніх послуг може знаходитись у транспорті, на вулиці, вдома, головне – він може обрати місце, в якому йому буде зручно працювати та буде можливість сконцентруватися.

- Є безліч різноманітних курсів та уроків на різні теми, саме тому є можливість обрати будь-яку сферу та напрям навчання і сформувані зручний гнучкий графік занять викладачем для студентів заочної форм.

- Одна з найважливіших переваг – актуальність. Цінність інтернет-матеріалів у тому, що вони постійно оновлюються. Технології не стоять на місці і люди завжди хочуть буди у курсі найновіших винаходів і знати як з ними працювати. Майже кожен тиждень можна знайти щось нове, опанувувати нові техніки, читати свіжу наукову літературу та дізнаватися першим гарячі факти. Іти у ногу з часом

У свою чергу, наголошують, що «зважаючи на те, що процес фахової підготовки студента заочної форми навчання більшою мірою орієнтований на самостійну роботу, то можливості засобів електронного навчання, дозволяють по новому її організувати, активізувати і здійснювати з високою ефективністю. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Студент заочної форми навчання має можливість скорегувати процес фахової підготовки, самостійно розподіляти навчальний час, тобто будувати індивідуальну траєкторію навчання (вибирати послідовність освоєння модулів, темп навчання, формат досліджуваного матеріалу тощо). Отже, важливими факторами результативності є самодисципліна і самоконтроль (саме тому електронне навчання краще підходить для більш вікових студентів-заочників)».

Науковці передбачають, що впровадження нових технологій за заочною освітою спричинить перетворення освітніх процесів: від провідної ролі викладача в навчанні до висування на перший план студента, і що це перетворення дозволило б здобувачам розвинути до більш високого рівня навички міркування, свої здібності в розв'язанні проблем, пошуку інформації, комунікативні можливості, творчий потенціал, мислення.

Рекомендації та перспективи відновлення галузі освіти за заочною формою в Україні включають в себе:

Освіта дорослих під час війни потребує координації та співпраці між державними органами, міжнародними співтовариствами, місцевими організаціями, соціальними працівниками та

незалежними експертами для забезпечення максимальної освітньої можливості та захисту дітей в умовах навчання;

Для гарантування доступності освіти сташих необхідно забезпечити систему достатнім фінансуванням, інфраструктурою та обладнанням;

Необхідно забезпечити навчальні процеси не лише методичними матеріалами, а й соціальною та емоційною підтримкою, культурними заняттями, доступом до новітніх технологій;

Необхідно забезпечувати доступні та рівні можливості для всіх здобувачів із метою запобігання дискримінації та нерівності можливостей;

Сприяти підготовці й компетенції викладачів до роботи з дорослими, які мають потреби в навчальному процесі або психологічні травми, які перешкоджають цілковитій адаптації у колективі або освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. 'Ukrainian Students Find Refuge at US Colleges', Voice of America, August 27, 2022. Доступно: . [31 Серпень 2022].
2. Shapovalova O, International education in Ukraine: continuing in the face of adversity. Доступно: . [31 Серпень 2022]. 12. Темнуську, М 2022, 'Ukraine Faces an Academic Crisis', Inside Higher Ed, August 12, 2022. Доступно: . [31 Серпень 2022].
3. Єдина державна електронна база з питань освіти. (2022). Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади вищої освіти. <https://registry.edbo.gov.ua/> Закон України «Про фахову передвищу освіту». (2019, 6 червня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
4. Ізвощікова, А. 2022, 43 заклади вищої освіти пошкоджено внаслідок бомбардувань армії РФ – Шкарлет. Доступно: . [31 Серпень 2022]. ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ 41(7-9), 2022 - 55 –
5. Кабінет Міністрів України. (1998, 20 січня). Про затвердження Положення про освітньокваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) (65). [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-п](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-98-п) Кабінет Міністрів України. (2021, 7 липня).
6. Книш, Т., Козак, А. & Іванашко, О. 2022, 'Психолого-педагогічні особливості адаптації освітнього процесу в закладах вищої освіти в умовах воєнного стану', Актуальні питання гуманітарних наук, Випуск 51, с. 534–541.
7. Кремень, В.Г., Луговий, В.І., Саух, П.Ю., & Таланова, Ж.В. (2022). Мережа державних закладів вищої освіти України: аналітичний огляд конкурентоспроможності. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4122>
8. Левкулич, В 2022, 'Вища освіта у дзеркалі викликів та альтернатив сучасності', *Filosofiya osvity. Philosophy of Education*, Випуск 28, Т. 1, с. 139–158.
9. Литвин, НА 2022, 'Освітній процес ВНЗ в умовах воєнного часу: стан та перспективи розвитку', Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року, с. 267–272.
10. Міністерство освіти і науки України 2022, МОН презентувало проектні пропозиції для вирішення нагальних проблем української освіти у воєнний та післявоєнний періоди. 9 травня 2022 року. Доступно: . [31 Серпень 2022].
11. Міністерство освіти і науки України 2022, Оцінювання потреб вищої освіти України: Первинний аналіз. 25 червня – 04 серпня 2022. Доступно: . [31 Серпень 2022].
12. Міністерство освіти і науки України 2022, Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Доступно: . [31 Серпень 2022].
13. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (762). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/762-2021-п> Каленський, А.А., Лузан, П.Г., Ваніна, Н.В., Пашенко, Т.М., Кравець, С.Г., & Пятничук, Т.В. (2018).
14. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика : монографія (А.А. Каленський, наук. ред.). Житомир: «Полісся». <https://lib.iitta.gov.ua/712845/> Колегія Міністерства освіти і науки України. (2008, 1 лютого). Про впорядкування діяльності відокремлених структурних підрозділів вищих навчальних закладів. https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr3_6290-08

15. Шевчук, І. & Шевчук, А 2022, 'Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України', *Economy and Society*, Випуск 39. Доступно: . [31 Серпень 2022].

Ольга Мішина,
*старший викладач Харківського національного
економічного університету ім. С. Кузнеця
(м. Харків, Україна)*

DIGITAL TRANSFORMATION OF VOCATIONAL EDUCATION

Life in the information age has a global character, because digitalization affects all social spheres, including professional education. On the other hand, professional education plays a special role in the process of digital transformation, acting as an important factor in ensuring the necessary conditions and intellectual background for a confident transition to the digital era, where the priority task is the training of highly qualified specialists with a high level of digital culture. Accordingly, this necessitates radical changes in the system of professional education, in particular: the creation of modern educational and professional programs and an effective digital educational environment, the development of innovative forms and methods of education, the wide implementation and use of digital tools and communications, training of specialists according to an individual educational path throughout life, etc.

In connection with the intensification of scientific and technical progress and the emergence of new types and types of digital technologies against the background of changing educational paradigms, the practice of their use, as before, is ahead of the theory. Therefore, the study of problems related to the digitalization of domestic professional education, consideration of the advantages and reasons for lagging behind in terms of quality and competitiveness from the leading countries of the world, is a fairly relevant direction of scientific research [2, p.47].

Based on the requirements, goals and tasks set by society and the state, the process of digitalization of professional education should be considered, on the one hand, as the formation of a digital educational environment, which contains a set of tools and digital technologies used in the educational process, and on the other - as a deep digital transformation of the entire field of professional education, which should ensure high-quality training of specialists for future professional activity in the conditions of a digital society and digital economy.

Limited financial opportunities, the destruction and damage of the infrastructure, slowed down the digitalization process. This led to the technical backwardness of vocational education institutions, the lack of high-speed Internet coverage, the insufficiency of modern digital tools and, as a result, the formation of a digital gap (digital inequality) both in the country in general and in the vocational education system [3, p.16].

However, despite the objective circumstances, the process of digitalization of professional education continued, especially in the central and western regions of Ukraine. Thus, in particular, electronic educational environments are created in professional education institutions, which are provided with the necessary digital infrastructure, the level of digital competence of pedagogical workers is gradually increasing, the digital gap between different categories of education recipients is being bridged, within the scope of the implementation of digitalization tasks of educational and professional programs, online lectures, seminars, trainings, testing, courses for improving professional skills are held.

It is time to create an educational portal for distance learning of professions - a modern and safe digital educational environment, which should ensure the availability and high quality of theoretical training of specialists in related specialties. Such a digital educational environment for distance learning of professions should be aimed at ensuring the continuity of the educational process based on "the application of digital educational technologies, digital educational content, information, digital and telecommunication technologies, technological means for the implementation of educational and professional programs in full and regardless of the place of residence of the students of education" [1, p.28].

It is appropriate to note that digitalization has an indisputable effect on the development of professional education, not containing a large number of opportunities, risks and advantages. The process of digitization is rapid, so educational practice has encountered a large number of problems that must be consistently solved. The analysis of scientific sources and the practice of training specialists in vocational education institutions showed that the most relevant risks of the digital transformation of vocational education in Ukraine are the following:

- 1) insufficient funding and, as a result, a low level of technical equipment of the vocational education institution, Internet bandwidth, etc.;
- 2) low level of psychological readiness of teaching staff to use digital tools and technologies;
- 3) decrease in the ability of education seekers to plan and self-organize due to the transfer of these functions to artificial intelligence;
- 4) deterioration of body functions (eyesight, hearing, tactility, metabolism, etc.) due to the lack of restrictions when working with digital technologies, the risk of developing computer addiction, etc.;
- 5) decrease in the professional level of teachers due to the wide availability of information and weakening of attention to the problems of assimilation of educational information by students;
- 6) possible low quality of educational content due to the digitization of existing resources without taking into account the features of the digital educational environment;
- 7) the risk of the disappearance of the educational function of professional education and reducing the goals of professional training to the formation of a narrow-profile specialist, etc.

At the same time, it is important to emphasize the main advantages of the digital transformation of professional education:

- 1) the possibility of remote (distance) or combined (mixed) theoretical training of the profession;
- 2) operative access of education seekers to educational and professional programs, educational and methodical complexes, etc.;
- 3) the possibility of a quick online search for the necessary educational, scientific, professional and other information;
- 4) individualization of the educational process, which is based on individual educational routes and personalized continuous monitoring of educational achievements of students;
- 5) education of independence, striving for active acquisition of professional knowledge, mastering specific educational modules or necessary educational disciplines.

So, the creation of a complete system of digital professional education is one of the priority directions of the state educational policy of modern Ukraine. This process is determined both by the global trends of digitization of society and the urgent need for digital transformation of the domestic field of professional education. Currently, there is a huge number of unsolved problems related to the process of digitalization of the professional education system. However, we strongly believe that digitalization is a necessary condition for improving the quality of professional education and, as a result, training a new generation of professionals capable of realizing their potential in the future digital production space.

Список використаних джерел

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник Кафедри ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта ХХІ століття”. 2020. Т. 1. С. 27–36.
2. Гуржій А., Радкевич В., Пригодій М. Методологічні засади цифровізації інформаційно-освітнього середовища закладу професійної освіти. Нові технології навчання. 2022. Вип. 96. С. 44–53.
3. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті : монографія / Р.С. Гуревич, М.Ю. Ка-демія, М.М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р.С. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2012. 506 с.

Денис Нагай,
*аспірант спеціальності «Професійна освіта»
факультету технологічної та професійної освіти*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасним завданням є формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до впровадження навчальних програм з використанням дистанційних освітніх технологій та штучного інтелекту (ШІ). Це стає ключовим аспектом підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах активної інформатизації суспільства та освіти. У зв'язку з постійним зростанням значущості та впливу дистанційних технологій та ШІ, завдання формування у випускників компетентності в цій сфері стає надзвичайно актуальним для досягнення якісних освітніх результатів [1].

Майбутні педагоги повинні бути готові не лише до використання різноманітних наявних технологій, але й до розробки цілісних педагогічних продуктів і засобів навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Отже, потрібні зміни у підготовці майбутніх вчителів інформатики, які повинні стати лідерами у впровадженні новітніх технологій у цифрове освітнє середовище навчального закладу [2].

Можливі шляхи розв'язання проблеми цифровізації освіти, підготовки вчителя до цифрової школи та впровадження синхронних та асинхронних педагогічних технологій дистанційного навчання у навчальний процес розглядаються у наступних дослідженнях і публікаціях: В. Величка, В. Глазової, О. Дзябенко, Н. Кайдан, А. Лотоцької, Н. Морзе, О. Пасічник, Є. Смирнової-Трибульської, О. Федоренко та ін.

Оволодіння дистанційною технологією передбачає не лише розуміння теорії дистанційного навчання, вміння відрізнити його від інших методів та форм отримання знань, а також готовність до відтворення засвоєних навичок та умінь. Це також означає здатність самостійно створювати будь-які складні дистанційні освітні компоненти, виконувати різноманітні професійні дії з їх застосуванням, організувати консультаційну, комунікативну та наставницьку підтримку дистанційно, а також проектувати та налаштовувати інформаційно-освітнє середовище.

Також при дистанційному форматі навчання більш зручно використовувати онлайн-сервіси, що дозволяють розв'язувати різноманітні завдання без необхідності встановлення програмного забезпечення на комп'ютер користувача. Крім того, багато онлайн-сервісів забезпечують можливість спільного доступу, що може бути використано вчителем для наочного розв'язання завдань, а також для організації колективної роботи учнів [5].

Інтелектуальна система навчання (ITS) є технологією, побудованою на основі ШІ, яка забезпечує студентам зворотний зв'язок та рекомендації у реальному часі. ITS використовує алгоритми машинного навчання для визначення сильних та слабких сторін студента, надає персоналізовані рекомендації для поліпшення їх розуміння предмету. Крім того, ITS може допомагати студентам навчатися у своєму власному темпі, забезпечуючи миттєвий зворотний зв'язок та відстежуючи їхній прогрес.

Викладачі не лише проводять навчання, але й витрачають значний час на рутинні завдання, такі як оцінювання тестів або домашніх завдань, підготовку необхідних документів та контроль навчальних матеріалів. Це не лише перевантажує їх, але й може пригнічувати бажання здійснювати якісне викладання та менторство, так як воно позбавляє їх мотивації надавати студентам більше, ніж передбачає програма. ШІ може автоматизувати процес оцінювання, економлячи час та зусилля викладачів. Системи оцінювання на основі штучного інтелекту використовують алгоритми машинного навчання для аналізу відповідей студентів та надання точних та послідовних оцінок. Завдяки автоматизованому оцінюванню викладачі можуть сконцентруватися на створенні цікавих та складних завдань, замість того, щоб витрачати години на оцінювання робіт [4].

Під час професійної підготовки в галузі навчання інформатики необхідно готувати майбутніх учителів до використання новітніх освітніх технологій, таких як інтерактивні технології, технології проектного навчання, технології ШІ, технології дистанційного навчання, а також відповідні їм методи навчання. Без відповідних технічних та методичних засобів, таких як мультимедійне та телекомунікаційне обладнання, освітнє інформаційне середовище, цифрові

освітні ресурси тощо, неможливо впроваджувати інноваційні технології. Тому майбутні вчителі інформатики повинні бути готові не лише до використання цих засобів у інноваційних технологіях, але й до самостійної розробки деяких з них [3].

Отже, методика використання електронних освітніх ресурсів, уміння знаходити, обирати і використовувати інструменти ІІІ, а також ознайомлення з різними технологіями дистанційного навчання є основною метою підготовки майбутнього вчителя інформатики до використання інноваційних технологій у професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Величко В., Глазова В., Кайдан Н., Федоренко О. Стан та перспективи електронного навчання в університетській освіті. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Слов'янськ, 2021. С. 47–61.

2. Карташова Л. А., Бахмат Н. В., Пліш І. В. Розвиток цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 9.

3. Ковальчук В. І., Сорока В. В. Застосування інноваційних цифрових технологій у підготовці педагогів для сфери професійної освіти. *Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти* : монографія / відповідальні редактори: Л. В. Барановська (Київ, Україна), Л. І. Морська (Жешув, Республіка Польща). Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. С. 238–249.

4. Перекрест Ю. Як штучний інтелект може допомогти освіті. URL: <https://osvitoria.media/experience/yak-shtuchnyjintelekt-mozhe-dopomogty-/osviti/>.

5. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів : навч. посіб / А. І. Прокопенко та ін. Харків, 2019.

Олена Новосад,

викладач математики

*ВСП «Хмельницький політехнічний фаховий коледж
Національного університету "Львівська політехніка";*

ВПУ № 25 м. Хмельницького

(м. Хмельницький, Україна)

ЕЛЕКТРОННІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПОСІБНИКИ:

ПЕРЕХІД ДО НОВОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ ОСВІТИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Сучасний спосіб життя, швидкий прогрес інформаційних технологій та умови, в яких відбувається навчальний процес (зокрема, дистанційне навчання), вимагають від учасників освітнього процесу гнучкості та швидкого реагування, а також адаптації методів та засобів навчання. Дистанційне навчання є новою та унікальною формою освіти, яка відрізняється від традиційних очних або заочних методів і вимагає використання інших інструментів, методів та організаційних підходів до навчання, а також інших форм взаємодії між викладачем та студентом, а також між самими студентами. Важливими також є засоби навчання, які використовуються.

Електронний навчальний посібник - це більше, ніж просто електронна версія паперового посібника. Електронні навчальні посібники відрізняються від звичайних книг не лише форматом, але й своїми функціями.[1] Оскільки їх розмір необмежений, вони можуть бути більш докладними та розгорнутими, або, навпаки, відображати матеріал у вигляді опорного конспекту. Крім того, матеріали в такому посібнику відрізняються гіпертекстовою структурою та супроводжуються різноманітними мультимедійними засобами, що сприяє якісному освоєнню навчального матеріалу і розвитку здобувачів освіти.

Використання електронних навчальних посібників покликано максимально полегшити розуміння та запам'ятовування (причому активне, а не пасивне) найістотніших понять, тверджень і прикладів, залучаючи при цьому емоційну та слухову пам'ять.

Серед основних вимог до електронного навчального посібника можна виділити наступні [3]: модульність (кожний модуль – логічно завершена частина теми); відкритість (посібник – відкрита

система, яку можна доповнювати новими розділами або змінювати); зручний інтерфейс та продумана система навігації; мультимедійний супровід змісту навчального матеріалу.

Створений з урахуванням цих вимог, електронний навчальний посібник має наступні переваги: зручний інтерфейс та система навігації; висока інтерактивність навчально-виховного процесу; компактність; використання аудіо- та відеоінформації; оперативний зворотний зв'язок в мережі Інтернет; зручність пересилання посібника електронною поштою.

Викладач створює електронний навчальний посібник, зважаючи на специфіку предмету, який він викладає. Такі посібники є результатом роботи, виконаної у відповідності з професійними стандартами і зазвичай мають модульну структуру. Це дозволяє розширювати зміст та призначення окремих фрагментів та модулів, які можуть містити додаткову інформацію, діаграми, статистичні дані, а також посилання на файли довідкового характеру.

Враховуючи такий підхід, можна запропонувати наступну структуру електронного посібника може включати наступні компоненти: теоретичний матеріал та методичні рекомендації щодо вивчення курсу; віртуальний практикум; довідковий матеріал; глосарій; система тестування та контролю знань.

Основні етапи розробки електронного посібника[2]: 1) обрання розділу, теми чи частини розділу; 2) аналіз наявних і доступних матеріалів; 3) підбір та оформлення матеріалів, які плануєте розмістити в електронному посібнику; 4) Створення ескізу електронного підручника у текстовому редакторі MicrosoftWord. Оптимізація тексту, визначення місця розташування графічних і відеоматеріалів, виокремлення гіперактивних термінів; 5) вибір програмного забезпечення і реалізація проекту.

Більшість електронних навчальних матеріалів будь-якої складності, що містять тексти та графіку, на початковому етапі, зазвичай, створюються за допомогою текстових процесорів. Для цього завдання найчастіше використовується Microsoft Word, оскільки він є найбільш ефективним інструментом для цієї роботи. Тому електронний навчальний посібник може бути повністю створений у текстовому редакторі Microsoft Word (рис. 1.) Але такий посібник має недолік – великий розмір отриманого файлу.

Вирішенням цієї проблеми є конвертація документа у формат PDF(рис.2). Удосконалений формат PDF став потужним інструментом для зберігання та поширення різноманітних документів. Він забезпечує коректне відображення форматowanego тексту, растрової та векторної графіки, 3D зображень, мультимедійних компонентів, гіперпосилань та інших елементів. Усі гіперпосилання, мультимедійні та інтерактивні елементи спочатку вбудовуються у текстові документи, які потім конвертуються у формат PDF.

Одним з варіантів реалізації електронного навчального посібника є онлайн-сервіс Genially (<https://genial.ly>). За допомогою цього сервісу посібник можна оформити у вигляді інтерактивного плакату. Інтерактивний плакат (рис. 3) дозволяє об'єднати в одному документі всі необхідні матеріали для вивчення теми і відеоуроки, і конспекти, і тести, і домашні завдання.

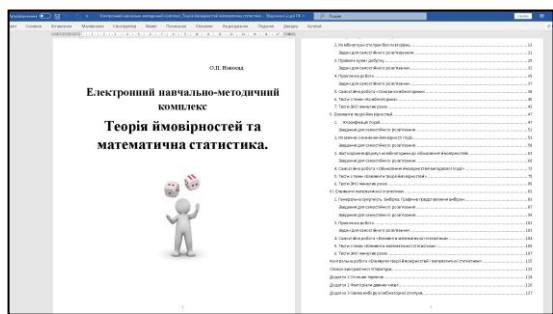


Рис. 1 [4]

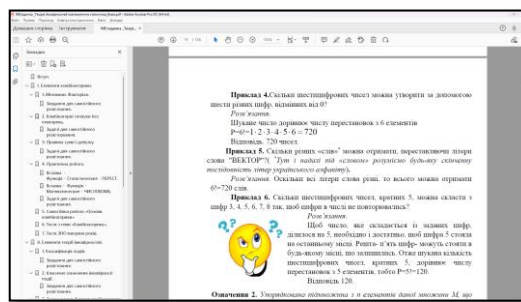


Рис. 2 [5]

Також електронний навчальний посібник можна створити у вигляді вебсторінок, наприклад за допомогою GoogleSite (рис. 4). Таке подання посібника дозволяє відображати веб-сторінки на будь-яких комп'ютерах, планшетах, мобільних телефонах, при цьому з прикладного програмного забезпечення підходить будь-який браузер. Таким чином забезпечується широке і швидке розповсюдження електронних навчальних матеріалів.

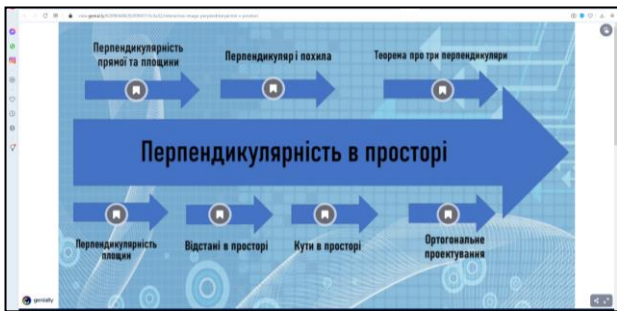


Рис. 3 [6]

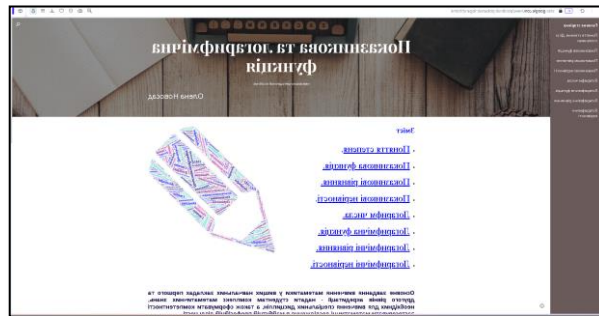


Рис. 4 [7]

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що використання електронних навчальних посібників сприяє безперервному вдосконаленню змісту навчальних предметів та адаптації традиційних методик навчання. Це допомагає прискорити процес засвоєння знань завдяки спеціальному структуруванню навчальної інформації.

Використання електронних посібників також позитивно впливає на мотивацію до навчання, що сприяє особистісному розвитку здобувачів освіти через збільшення самостійної дослідницької роботи. Вони стимулюють пізнавальний інтерес та професійну мотивацію студентів, дозволяючи їм оволодіти новими засобами та прийомами роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, що сприяє якій професійній підготовці. Крім того, використання електронних посібників розширює доступ до додаткових інформаційних ресурсів через роботу в освітніх мережах та в інтернеті, що відкриває нові можливості для навчання та допомагає збагатити освітній процес.

Список використаних джерел

1. Мотало Г. М., Гоменюк Г. В. Електронний посібник, як один з засобів дистанційного навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 30 квітня, 2020 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 62–64. URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/handle/123456789/15360> (дата звернення: 23.04.2024).
2. Нелюбов В. А., О. В. Дубів, О. С. Куруца. Електронний підручник : електронний навчальний посібник. 90Мбайт. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2016. URL: <https://cutt.ly/jw7QvjUe> (дата звернення: 23.04.2024).
3. Охріменко І. М., Гетта В. Г. Вимоги до електронних підручників і навчальних посібників для дистанційного навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 140. С. 52–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_140_14
4. Новосад О. П. Теорія ймовірностей та математичної статистики. Хмельницький, 2020. 124 с. URL: <http://surl.li/thdvs> (дата звернення: 23.04.2024).
5. Новосад О. П. Теорія ймовірностей та математичної статистики. Хмельницький, 2020. 124 с. URL: <https://v.gd/OfdFK2> (дата звернення: 23.04.2024).
6. Новосад О. П. Перпендикулярність в просторі URL: <http://surl.li/thdwk> (дата звернення: 23.04.2024).
7. Новосад О. П. Показникова та логарифмічна функція : електронний навчально-методичний посібник для вивчення дисципліни «Математика». URL: <http://surl.li/thdxd> (дата звернення: 23.04.2024).

Анастасія Рожкова,
асистент кафедри професійної освіти,
ресторанного і туристичного бізнесу
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка,
здобувачка вищої освіти 1 курсу
другого (магістерського) рівня
спеціальності зі спеціальності 015.39 Професійна освіта.

ЗВ'ЯЗОК МИНУЛОГО ТА МАЙБУТНЬОГО: ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ВИШИВЦІ

В умовах зростання глобалізаційних процесів і тенденцій нівеляції унікальних аспектів традиційного мистецтва, культури та побуту, надзвичайно важливо зберігати та відновлювати цінності народних традицій. У галузі дизайну активно вивчаються методи проектування, засновані на культурній та етнічній ідентичності, що залишає вплив на модну індустрію. Характерна риса традиційного українського одягу, як для чоловіків, так і для жінок, – це розкішна вишивка, яка вражає багатством фактур, колориту та візерунків. Зацікавленість як дизайнерів, так і споживачів у використанні вишивки в одязі підтверджується наявністю значної кількості компаній та брендів, які спеціалізуються на створенні унікального етнічного одягу з вишивкою, а також стійким попитом на нього серед українців та іноземців. Велику роль у цьому відіграють досягнення у сфері технічних та технологічних можливостей вишивки, які з'явилися у XXI столітті й активно розвиваються.

Використання цифрових технологій у сучасній вишивці дозволяє злити минуле та майбутнє, створюючи нові можливості для виразності та неповторних художніх виробів. Ці технології дозволяють поєднати традиційні методи вишивки з інноваційним підходом до художнього творчості, створюючи унікальні та запаморочливі роботи.

Цифрові технології дозволяють художникам та дизайнерам створювати складні та деталізовані візерунки та орнаменти, які будуть вишиті безпосередньо на різних матеріалах. Це відкриває широкі можливості для креативності та експериментації в мистецькому процесі.

Такі технології дозволяють точно передавати складні дизайни та візерунки з цифрових макетів без втрати якості. Вони також дозволяють прискорити процес створення вишивок, що дає художникам більше можливостей для реалізації своєї творчості.

Крім того, цифрові технології в сучасній вишивці дозволяють експериментувати з новими матеріалами та методами, такими як 3D-вишивка, використання спеціальних ниток та використання світлодіодних елементів, що надає вишивці сучасний та інноваційний вигляд.

Новітні комп'ютерні технології відкривають широкі можливості для проектування вишитих виробів, підвищують ефективність самостійної роботи тих, хто навчається, надають можливості для реалізації творчих ідей, набуття і закріплення творчих навичок, дозволяють втілювати в життя принципово нові форми і методи освітньої діяльності [1].

Крім графічних редакторів, наприклад Adobe Photoshop, які дають можливість змінювати зображення через застосування різноманітних фільтрів, існують спеціальні програми, які виконують перетворення будь-якого графічного файлу у схему вишивки хрестиком. Прикладами використання інформаційних технологій у проєктній діяльності є використання програм для створення схем для вишивання (Pattern Maker for Cross-Stich, PM Stich, Creator Stich, Art Easy, Embro Vox, PCStitch, Stich Art Easy, EmbroBox, Cross Stich Professional Platinum та ін.) [2]. За допомогою цих програм користувачі мають змогу самостійно створювати схеми для вишивання хрестиком з будь-яких зображень. Для цього досить завантажити зображення в програму, в якій автоматично підберуться кольори, розмір майбутнього малюнка на канві, кількість і довжина ниток, необхідних для створення вишивки, необхідні відтинки ниток. У програмах є попередній перегляд майбутньої роботи, експорт в графічний файл, друк з розбиттям сторінок та багато інших функцій.

Схеми вишивок можна створити за допомогою ресурсу Ornament UA <http://ornament.name/> – це єдиний онлайн-конструктор для створення унікального національного українського орнаменту з літер українського алфавіту. Орнамент збирається з букв і символів, за правилами Бродівського письма, яке описано в книзі «Текстова вишивка. Бродівське письмо» Володимира Підгірняка. Ornament UA робить створення візерунку швидше і простіше. Ресурс створено для людей всіх рівнів і пристроїв всіх типів (рис.1).

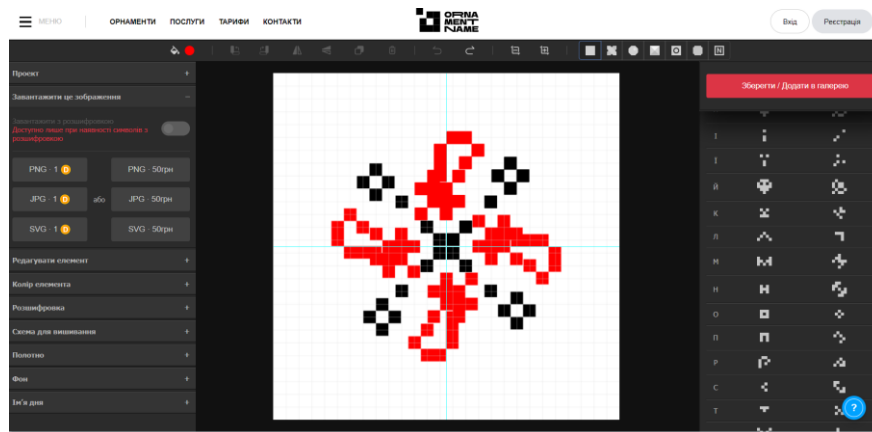


Рисунок 1

Онлайн-конструктор «Текстова вишивка» на сайті <http://vyshyvka.ukrzen.in.ua/> відкриває безмежні можливості для створення унікальних орнаментів зі слів або фраз. За допомогою спеціалізованих комп'ютерних, користувачі можуть не лише вибирати кольори та варіанти вишивки, а й легко налаштовувати схему візерунка будь-якої складності, розширювати або зменшувати розміри вишивки та кольорову гаму, а також розділяти її на квадрати та друкувати.

Розглянемо особливості деяких комп'ютерних програм для створення схем вишивки.

Програма *Pattern Maker for Cross-Stich v4.04* – це інструмент для створення та перегляду схем для вишивки хрестиком у форматі xsd. Вона забезпечує легке перетворення ваших улюблених зображень на схеми для вишивки хрестиком.

Pattern Maker має величезний набір корисних функцій, включаючи вибір різних видів стібків, різноманіття кольорів ниток від різних виробників, можливість редагування кольорів та символів для позначення, а також надання додаткової інформації (ключа) до схеми.

Програма *PCStitch7* розроблена для створення й перегляду схем для вишивки хрестиком у форматі pat. Вона дає можливість незалежно створювати власні схеми, перетворювати будь-яке зображення на схему для вишивки, використовувати різні варіанти перетворення муліне, вибирати види стібків та символів, друкувати й експортувати схему в різні формати та багато іншого.

Важливо враховувати, що файли *PCStitch* не сумісні з файлами, створеними в *Pattern Maker*.

Програма *Stitch Art Easy* дозволяє створювати схеми для вишивання з будь-якого зображення, виконувати друк та експорт схеми в редактор Microsoft Excel. У цьому програмному забезпеченні немає зайвого функціоналу, лише основні й прості у використанні опції.

Під час створення схеми програма проводить автоматичне зміння розміру вихідного зображення, оптимізує кількість використовуваних кольорів, підбираючи відповідні кольори із наборів ниток, таких як DMC. Крім того, схема може бути підготовлена як у кольоровому, так і у чорно-білому варіантах.

Embroider – це один з найбільш доступних та зручних графічних редакторів для створення складних вишивок хрестиком. Цей редактор автоматично перетворює будь-які зображення (наприклад, фотографії або малюнки) в схеми для вишивки. Вам потрібно лише завантажити зображення в програму, і вона автоматично вибере кольори, підбере відтінки, аналоги ниток різних виробників, розрахує необхідну довжину ниток і розмір майбутнього малюнка на канві, навіть розрахує вартість матеріалів. Крім того, програма має широку базу кольорів, можливість попереднього перегляду майбутньої роботи, експорту в графічний файл, друку з розбиттям на сторінки.

Таким чином, цифрові технології в сучасній вишивці дозволяють створювати унікальні, творчі та інноваційні шедеври, які поєднують класичну красу та традиції з передовими технологічними рішеннями.

Список використаних джерел

1. Мельник Г. Використання комп'ютерних технологій на заняттях з вишивки. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2017. № 7. С. 149–153.

2. Програми для створення схем для вишивки. URL: <https://uk.soringpcrepair.com/software-for-creating-embroidery-scheme>

Інна Середіна,
*доктор філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями),
старший викладач кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету
(м. Київ, Україна)*

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Економічний і людський розвиток сам по собі призвів до розуміння корисності впровадження все більшої кількості електронних технологій у людську діяльність. З цієї точки зору, цифровізація сьогодні розглядається як природний процес на шляху людського розвитку. Водночас тривають дебати та суперечки щодо форм її впровадження в різних галузях, позитивних і негативних аспектах. Цей обмін думками щодо цифровізації життєдіяльності припиниться ще не скоро, оскільки вона знаходиться лише на початку свого упорядкування в свідомості більшості людей.

Під цифровізацією сучасної освіти можна розуміти процес (і результат) переходу до електронних систем. Слід зазначити, що питання використання електронних пристроїв в освіті не є новим. У 1970-роках використання технічних засобів навчання вважалося одним з найважливіших показників ефективності системи освіти. Публікувалися статті та книги, захищалися наукові дисертації, розкривалися особливості технологізації та комп'ютеризації навчання в тогочасній системі освіти. Однак зміни умов життя, рівень техніки і технологій та розвиток сучасного суспільства вимагають дещо іншого підходу та перегляду усталених поглядів на форму і зміст навчання. Тому цілком логічним є врахування сучасних реалій та проведення відповідних реформ в освіті [1].

Звісно, цифровізація має звільнити викладачів від зайвої паперової роботи. Викладач має отримати можливість своєчасно оновлювати знання, оскільки не обмежений підручниками чи навчально-методичними рекомендаціями у паперовому варіанті, а електронні навчальні засоби можна оперативніше коригувати. Розроблення інноваційних освітніх технологій може стати ефективним засобом розвитку психологічних ресурсів особистості. Дуже важливо, що такий підхід повністю відповідає тій діяльності, яку здійснюють заклади вищої економічної освіти в напрямі підготовки резервів для реформування країни та виховання майбутнього покоління.

Сучасна цифровізація освіти сприяє спрощенню набуття здобувачами освіти навичок самоосвіти і швидкому обміну інформацією та науковими досягненнями. Використання інтернет-технологій відкриває широкі можливості для самостійного навчання, оскільки в мережі доступна інформація з усіх галузей знань. Інтернет дозволяє ознайомлюватися з навчальною та іншою літературою у гіпермедійному форматі та мати дистанційний доступ до різноманітних інформаційних ресурсів, таких як віртуальні бібліотеки, архіви та каталоги найбільших бібліотек світу [2].

Інтернетизація освітнього простору відкриває значні можливості для вдосконалення теорії та практики самонавчання, а вміння ефективно шукати інформацію в інтернеті є необхідною умовою. Важливою складовою цифровізації освіти є наявність перевірених освітніх ресурсів. Наприклад, Prometheus, український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів, надає безкоштовний онлайн-доступ до курсів університетського рівня для всіх охочих, а також можливість публікувати та поширювати такі курси для викладачів. Крім того, платформа безкоштовних онлайн-курсів Corsera пропонує курси для навчання з отриманням сертифікатів по завершенню. Варто також відзначити такі онлайн-платформи самоосвіти з вільним доступом, як Boosta Academy, Open University, EdX, Campster, Creative Practice, тощо.

З початку 2020 року експерти обговорюють потенційні сфери для змін, ставлячи під сумнів традиційні підходи до навчання. Чи призведе це до того, що більшість здобувачів освіти відвідуватимуть онлайн-курси ніж аудиторне навчання? Чи більше викладачів визнають цінність і

потенціал онлайн-навчання та використовуватимуть його в майбутньому? Чи відбудуться зміни у сприйнятті та взаємодії між аудиторним та змішаним навчанням? Чи може очікуване зниження якості дистанційного навчання призвести до зростання недовіри до використання цифрових технологій в освіті? Слід урахувати, що причиною може бути не лише негативний досвід здобувачів освіти та викладачів, але і недоліки у цифровій грамотності учасників освітнього процесу [3].

Цифрова трансформація вищої освіти в Україні охоплює впровадження сучасних технологій та цифрових інструментів в освітній процес та діяльність закладів вищої освіти.

Важливими аспектами цифрової трансформації вищої економічної освіти на нашу думку, є:

- онлайн-навчання, яке дозволяє здобувачам вищої економічної освіти отримувати доступ до кращих освітніх ресурсів та експертів з усього світу та розширює можливості навчання й дозволяє самостійно обирати шлях свого професійного розвитку;

- адаптивне навчання враховує індивідуальні потреби та рівень знань кожного здобувача вищої економічної освіти, оптимізує освітній процес та забезпечує ефективне засвоєння матеріалу;

- використання віртуальної та розширеної реальності створює імерсивне освітнє середовище, де здобувачі вищої економічної освіти відчують себе у реальних ситуаціях бізнесу та економіки. Це допомагає краще зрозуміти теорію на практиці та розвиває практичні навички;

- аналітика даних допомагає викладачам виявляти тенденції у освітньому процесі та адаптувати освітньо-професійні програми та навчальні плани для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці;

- партнерство з компаніями та експертами з галузі дозволяє здобувачам освіти отримувати практичний досвід та навички, які вимагаються на ринку праці та сприяє їх успішній професійній кар'єрі.

Ці інноваційні підходи не лише покращують якість освіти, але й готують здобувачів вищої економічної освіти до викликів сучасного ринку праці, де основними вимогами є не лише теоретичні знання, але й практичні навички та здатність адаптуватися до швидких змін.

Список використаних джерел

1. Корняк В. С. Цифровізація освіти України: перспективи та ризики сьогодення. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 53(1). С. 155–159. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_53\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2022_53(1)_32)

2. Павличенко А., Пашенко О., Медведовська Т., Вишньова В. Самоосвіта студентів закладів вищої освіти та її роль у процесі професійної підготовки фахівців в умовах цифровізації освіти. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 590–594. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.110>

3. Савіцька В. В. Цифровізація освітнього процесу у закладах вищої освіти: ризики і перспективи в сучасних умовах. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022. № 59. С. 76–85. URL: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2022.59.07>

Лілія Фурман,

майстер виробничого навчання, викладач

Вищого професійного училища № 25 м. Хмельницького

(м. Хмельницький, Україна)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

За даними, що були оприлюднені Міністерством освіти і науки України, основними викликами, які постали перед національною системою освіти України внаслідок повномасштабного російського вторгнення, є пряма загроза життю та здоров'ю всіх учасників освітнього процесу:

- зруйновані мережі закладів освіти, їх інфраструктура, численні пошкодження, втрата освітнього і дослідницького обладнання тощо;

- значні втрати кадрового складу, здобувачів освіти та абітурієнтів, які вимушено переміщуються в рамках України або за кордон;

- загострення проблеми рівного доступу до освітнього процесу всіх її учасників та забезпечення їх матеріально-технічним обладнанням, зокрема комп'ютерами, ноутбуками,

планшетами, інтернет-обладнанням для здійснення дистанційного навчання [2, с. 11].

Цифрова трансформація освіти в Україні – це комплексний процес, спрямований на модернізацію освітньої галузі за допомогою цифрових технологій, її мета – створити сучасне, динамічне та інклюзивне освітнє середовище, яке відповідатиме потребам ХХІ століття та готуватиме випускників до успішного життя в цифровому суспільстві [5, с. 15].

Безперервний професійний розвиток є важливим для педагогів: підготовка до використання ІКТ, ознайомлення з освітніми онлайн-ресурсами та платформами (а також вміння ефективно їх використовувати), проведення дистанційного або змішаного навчання стають ключовими аспектами професійного розвитку педагогів [4, с. 23].

Підвищити рівень цифрової грамотності та впевненості у використанні новітніх цифрових інструментів і платформ педагогічним працівникам допомагають онлайн-курси з підвищення цифрової компетентності, обмін досвідом із колегами, активна комунікація з учнями та їхніми батьками, що стимулює педагогів опрацьовувати сучасні методи впровадження інноваційних освітніх технологій та інструментів у процес навчання.

Цифрові інструменти та ресурси відіграють дедалі важливішу роль у сучасній освіті, а саме допомагають педагогам зробити навчання більш цікавим та ефективним, а здобувачам освіти – краще засвоїти матеріал, особливо в умовах воєнного стану.

Ось деякі з найпопулярніших цифрових інструментів та ресурсів для освіти:

- Платформи для онлайн-навчання: Google Classroom, Edmodo, Schoology, Moodle.
- Інструменти для створення контенту: Google Slides, Prezi, Canva, PowToon.
- Інструменти для оцінювання: Google Forms, Kahoot, Quizizz, ClassMarker.
- Інструменти для спілкування: Zoom, Skype, Google Meet, Slack.
- Ресурси для самонавчання: Khan Academy, TED-Ed, Codecademy, Coursera.
- Ігри та симуляції: Minecraft, SimCity Edu, GoSoapBox, Breakout EDU.
- Інструменти для соціального навчання: Facebook Groups, Twitter, Pinterest, Google+.

Важливо зазначити, що це лише деякі з багатьох доступних цифрових інструментів та ресурсів для освіти. Найкращий спосіб знайти те, що підходить саме вам, – це поекспериментувати з різними інструментами та подивитися, які з них найкраще відповідають вашим потребам та цілям [3, с. 13].

Використання цифрових інструментів та ресурсів має багато переваг для освіти, зокрема:

- підвищення мотивації та зацікавленості учнів;
- персоналізація навчання;
- покращення співпраці та спілкування;
- розвиток критичного мислення та навичок вирішення проблем;
- підвищення доступності освіти.

Звичайно, використання цифрових інструментів та ресурсів також має певні виклики, такі як:

- необхідність доступу до технологій;
- можливість відволікання уваги;
- питання кібербезпеки;
- необхідність навчання педагогів [1, с. 9].

Важливо ретельно зважити всі переваги та виклики, перш ніж використовувати цифрові інструменти та ресурси у навчанні. Також потрібно зазначити, що виклики цифрової трансформації освіти можна подолати за умови спільних зусиль влади, навчальних закладів, педагогів, батьків та учнів. Цифрова трансформація освіти – це не просто впровадження нових технологій, а й зміна культури та підходів до навчання, можливість створити нову систему освіти, яка буде більш ефективною, гнучкою та персоналізованою.

Список використаних джерел

1. Биков В. Цифровізація освіти – імператив інтеграції України у світовий інформаційний простір. *Освіта і суспільство*. 2022. № 10. С. 6.

2. Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С., Ілляшенко Н. С. Цифрова трансформація освітньої діяльності закладів вищої освіти України в умовах війни. *Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір* : зб. матеріалів міжнар. наук.-метод. конф., 10.05.2022. Харків, 2022.

3. Мар'єнко М., Сухіх А. Організація навчального процесу у ЗЗСО засобами цифрових

технологій під час воєнного стану. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2.

4. Наказ МОН України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності», 2021.

5. Толочко С. В. Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2021.

Оксана Чуйкова,
*молодший науковий співробітник
лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійної освіти НАПН України,
методист НМЦ ПТО ПК у Хмельницькій області
(м. Хмельницький, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСІВ У СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ПЕРЕВІРКИ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Інформатизація та євроінтеграція освітнього простору України потребує перебудови освітнього процесу професійної освіти. Стрімке зростання інформатизації суспільства, швидкий розвиток науки, техніки і виробництва потребують якісного піднесення інтелектуального потенціалу підростаючого покоління. Водночас постійна зміна попиту на різні професії в умовах сучасного ринку праці потребує високої конкурентоздатності майбутнього кваліфікованого робітника, можливості оволодіння ним новими професійними кваліфікаціями та готовність його до самоосвіти та постійного розвитку. Тому перед закладами професійної освіти стоїть завдання підготовки висококваліфікованих робітників, творчих особистостей, готових до постійного самовдосконалення. Зкладам професійної (професійно-технічної) освіти потрібно формувати у здобувачів освіти якості особистості, затребувані в інформаційному суспільстві. До них належать такі ключові компетентності як цифрова компетентність, мультимедійна грамотність, креативне мислення, здатність вирішувати завдання творчого характеру, готовність і бажання до роботи в команді та ін.

Ефективним та дієвим рішенням у підготовці висококваліфікованого робітника є впровадження сучасних методів та засобів навчання з використанням ІТ-технологій, які використовують для комунікації, співпраці та організації роботи. Стрімкий розвиток сервісів глобальної мережі став провідною тенденцією в розв'язанні проблем навчальної мобільності всіх учасників навчально-виховного процесу

Не став винятком і етап перевірки рівня навчальних досягнень, який зазвичай не викликає захоплення в здобувачів освіти, а навпаки – сприймається як складний та стресовий. Тому, перед сучасним педагогом постає завдання – пошук інноваційних, цікавих та водночас ефективних способів проведення перевірки знань. Ефективним у контексті розв'язання даного завдання є впровадження в освітній процес інтернет-сервісів та інструментів перевірки рівня навчальних досягнень.

Перевірка рівня навчальних досягнень учнів є важливим елементом освітнього процесу, оскільки дає змогу педагогу отримати інформацію щодо його ефективності та, за необхідності, вчасно здійснити коригування. З огляду на особливості нинішнього покоління учнів та їх підвищений інтерес до сучасних пристроїв, форми проведення контролю необхідно урізноманітнювати та модернізувати. .

Організація перевірки рівня навчальних досягнень з використанням інтернет-сервісів передбачає реалізацію всіх функцій оцінювання навчальних досягнень:

- контролю – забезпечує можливість визначення рівня навчальних досягнень та здійснення неупередженого оцінювання, оскільки перевірка правильності завдань проводиться сервісом автоматично;

- діагностична, яка передбачає виявлення прогалин у знаннях. Статистика Internet-сервісів визначає найскладніші запитання для даного контингенту, а також дає можливість педагогу ознайомитися з завданнями, які викликали труднощі у кожного з здобувачів освіти;

- коригувальна – педагог, на основі результатів тестування та їх аналізу, має змогу вжити заходів щодо усунення прогалин у знаннях;

- виховна – забезпечує формування вміння зосереджено та відповідально працювати, здійснювати самоконтроль, розвиває навички роботи з сучасними технічними пристроями;

- стимулювальна – обумовлюється змагальницьким ефектом з одного боку заохочує кращих здобувачів працювати над собою і надалі, а з іншого – стимулює решту опрацювати навчальний матеріал уважніше, щоб в подальшому показати кращий результат;

- навчальна – на основі виявлених прогалин у знаннях, дає змогу їх ліквідувати, стимулюючи у такий спосіб навчально-пізнавальну діяльність;

- розвивальна – кожна невірна відповідь стимулює здобувача освіти до пошуку відповіді на запитання, зумовлює активізацію пізнавальної діяльності. Разом з тим, перевірка навчальних досягнень у такий спосіб протікає в умовах активної роботи пам'яті та мислення;

- прогностична – на основі отриманих результатів педагог може зробити висновки щодо ефективності методики його роботи та визначити можливі шляхи її коригування та вдосконалення.

Сьогодні ціла низка вебсервісів, як у комп'ютерному, так і в мобільному варіантах, покликана забезпечити педагогів доступними інструментами організації, реалізації та опрацювання даних тестового контролю на уроках як професійно-теоретичної так і професійно-практичної підготовки.

Однією з хмарних платформ-сервісів із можливістю безкоштовного користування конструкторами онлайн-тестів є Kahoot!

Безкоштовний сервіс Kahoot розрахований на застосування у класі – педагог демонструє запитання на екрані (тест, вікторина), а в цей час здобувачі освіти відповідають на запитання, використовуючи комп'ютери або на смартфони (Android, iOS, Windows Phone). Якщо здобувачі освіти не мають кожен окремих пристрій для введення відповіді то вони можуть об'єднуватись в групи. Сервіс дозволяє будувати діаграми успішності усієї групи, зберігати результати кожного здобувача освіти.

Ще одним поширеним сервісом для проведення оцінювання є LEARNINGAPP. Цей сервіс використовують для підтримки навчального процесу шляхом створення та збереження інтерактивних вправ ігрового характеру. Завдання найкраще підходять для проведення узагальнення та систематизації знань з певної дисципліни.

За допомогою платформи можна створювати 18 різновидів завдань: знайти пару, кросворд, класифікація, числова пряма, просте упорядкування, фрагменти зображення, вільна текстова відповідь, вікторина, заповнити пропуски, колекція вправ, аудіо-, відеоконтент, перший мільйон, пазл «Вгадай слово», шибениця, знайти слова, гра «Парочки».

Пропонується широкий вибір мов інтерфейсу, у тому числі українська.

Посилання на завдання можна надсилати у вигляді QR-коду, який система автоматично створює до кожного завдання. Також посилання на вправу можна вбудувати у свій сайт.

Окрім готових вправ інших користувачів, платформа дозволяє створювати власні завдання. Практично у будь-якому типі завдань за допомогою налаштувань можливо обрати певний формат – звуковий, графічний, текстовий чи комбінований.

Створене завдання можна зробити відкритим або закритим. Власні завдання зберігаються у блоці «Мої вправи», за потреби їх можна редагувати, змінювати видимість для певних користувачів тощо.

Одним з найпростіших і найзручніших сервісів є Google Forms. Користуватися ним може будь-хто, однак для цього потрібно відкрити обліковий запис у Gmail. Google Forms використовують самостійно чи як складник платформи Google Classroom. За його допомогою створюють різні типи завдань, як-от:

- текст (Text): коротка текстова відповідь, яку потрібно вписати самостійно;
- текст абзацу (Paragraph text): довга текстова відповідь, що складається з кількох абзаців;
- множинний вибір (Multiple choice): вибір однієї правильної відповіді з кількох;

- прапорці (Checkboxes): використовують для створення запитань із кількома правильними відповідями, які потрібно відзначити галочкою;
- вибір зі списку (Choose from a list): вибір однієї правильної відповіді з поданого переліку;
- інші типи.

Більшість педагогів на сьогодні системно використовують у своїй роботі ІКТ для проведення оцінювання знань, використовуючи різноманітні системи і платформи для перевірки знань здобувачів освіти. Це дозволяє педагогу автоматизувати перевірку робіт, планувати навчальну роботу, визначити напрями корекції недоліків знань, умінь, навичок здобувачів освіти. ІКТ надають можливості проводити оцінювання знань не лише в комп'ютерних класах, але і з використанням мобільних телефонів, планшетів, які підключені до інтернету. Різноманіття безкоштовних програм і сервісів надає можливість кожному педагогу вибрати засоби для використання на різних етапах уроку з можливістю організації зворотного зв'язку зі здобувачами освіти та проведення оцінювання їх знань. Умовами використання ІКТ для оцінювання знань є: цифрова компетентність учасників освітнього процесу; готовність педагога до проведення моніторингу і оцінювання засобами ІКТ, наявність платформ і онлайн-систем для організації оцінювання здобувачів освіти, доступ до інтернету.

Список використаних джерел

1. Заболотний В. Ф., Мисліцька Н. А., Слободянюк І. Ю. Хмаро орієнтовані технології навчання. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. 150 с.
2. Карабін О. Й. Кришук Б. С. Модернізація фахової підготовки майбутніх фахівців засобами хмарних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи* : матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди святкування 30-річчя кафедри інформатики та методики її навчання (8–9 листопада 2018 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. С. 199–200.
3. Слободянюк І. Ю. Інтернет-сервіс Kahoot! як сучасний засіб моніторингу навчальної діяльності на уроках фізики. *Чернігівські методичні читання з фізики та астрономії – 2018* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 26–28 червня 2018 р. Чернігів, 2018. С. 68–70.
4. Ткачук Г. В. Організація поточного контролю знань студентів з використанням онлайн-сервісу Kahoot!. *Нові комп'ютерні технології*. Том XVI. С. 142–146.
5. Академія інноваційного розвитку освіти. URL: <https://www.airo.com.ua/znayomimos-google-formi-dlya-stvorenniya-testu/>
6. Хмарні технології в освіті. URL: <https://sites.google.com/view/cloudinedu/google-forms/%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B2-google-forms>